JOSEPHI PANDOLPHINI
à Monte Martiano,
Medici ac Philoſophi
TRACTATUS,
De
VENTOSITATIS SPINÆ
Sævisſimo Morbo;
De quo nihil ferè Græci, & paucisſima Arabes, Latiniq; conſcripſere;
Reviſus, correctus, & Annotationibus, novisque cùm propriis tùm alienis Obſervationibus, è variorum Authorum monumentis erutis, illuſtratus,
& ad hodierna Medicinæ principia accommodatus
à
D. GEORGIO ABRAHAMO MERCLINO, JUN.
Med. Noribergenſ.

NORIBERGÆ,
Apud Johannis Andreæ & Wolffgangi Endteri Junioris Hæredes.
ANNO M. DC. LXXIV.

3

ILLUSTRIS REIPUBLICÆ NORIBERGENSIS

PHYSICIS ORDINARIIS,

Ejusdemq; Collegii Medici

Decano & cæteris Collegis,

Viris Nobiliſſimis, & Excellentiſſimis,

MEDICINÆ DOCTORIBUS

Experientiſſimis,

Dominis, Fautoribus, Collegis, reſpectivè Affinibus, Parenti, & Amicis ſuis

Omni honoris, officiorum, & amoris genere proſequendis.

DNN.

JOHANNI GEORGIO VOLCAMERO, hodie Decano,

PAULO FREHERO, Seniori,

GRE-

BIBLIOTECA NAZIONALE

GREGORIO HILLINGIO,
nunc Officin. Pharmaceutic. Viſitatori Seniori,

JOHANNI RÖDERO,

JOHANNI SCULTETO,

CHRISTIANO HALBACH,

GEORGIO ABRAHAMO MERCLINO,

JACOBO BÜRLINO,

CHRISTOPHORO THEOPHILO SCHEURELIO,
hoc anno Officin. Pharmaceut. Viſitat. Jun.

SEPTIMO ANDREÆ FABRICIO,

IMMANUELI WILHELMO AYRERO,

Felicitatem!

DEliberanti mihi, cuinam potiſſimùm, inter illos, quibus aliquo ſtudio obſtrictum me ſenſi, hunc meum qualemcunque laborem ſacrum facerem, nemo in memoriam venit, cui potiori jure eum deberem, quàm

VOS,

VOS, *Domini, Fautores, & Collegæ mei Honoratiſſimi!* VOBIS igitur, quicquid hujus meæ eſt opellæ, nuncupare volui; non quidem ut à frivolorum hominum inſultationibus, quas tantùm non prævideo, me tueamini, quippe quod ne quidem petere à *VOBIS* auſim, veritus, ne nimis tædioſum onus humeris *Veſtris* imponerem; ſed potius partim, ut cultus atque amoris erga *Vos* mei, qualem inge-

ingenuos *Collegas* inter ſe ſervare decet, publicum exſtaret documentum, partim ut favorem ſimul ac reciprocum *Veſtrum* amorem ulterius in me derivarem. Ad hæc vix ullus *Veſtrûm* eſt, qui non intra paucos hos annos, ex quo *Collega Veſter* audio, ſingulare aliquod benivolentiæ, humanitatis, aut amoris ſpecimen mihi exhibuerit. Unde fas, æquumq̀ue, quin etiam neceſſarium duxi, hoſtimenti

ergo

ergo levidenſi hoc munuſculo, cùm aliud non ſuppetat, apud *VOS* aliquantillum me liberare.

Quòd autem *VOS* omnes, *Nobiliſſimi Dnn. Doctores!* unà copulaverim, ideo factum, ut ne, quos unum *Collegium*, una profeſſio, unus inter omnes amor, unaque fides, concordi animorum nexu conjugavit, temerè dirimere ac ſeparare viderer.

Accipite ergo *Medicorum ſelectiſſimi!* eâ fronte, eoque animo, quo, id eſt, candido & ſincero, offero hunc meum, non niſi, quod fateor, alienis plumis ornatum fœtum, ulteriorique favore ac perenni amore, ut cœpiſtis, me proſequi pergite; atque ut opem *Veſtram* implorantibus, ad Dei gloriam, ægrotantium emolumentum, Veſtrumque honorem, ſanis *Veſtris* conſiliis ſubinde præſto eſſe poſ-

ſitis, diu felices vivite, & be-
nè Valete.

*Veſtrûm Omnium, Viro-
rum Præſtantiſſimi!*

Noribergæ VII.
Calend. Aprilis
M. DC. LXXIV.

addictiſſimus Collega

D. GEORG. ABRAHAM
MERCLINUS, Jun.

PRÆFATIO.

Benevolo Lectori

S. P.

ALiquot numerari poſſunt morbi, quos vulgò Veteribus prorſus ignotos, & paucis demum retro ſeculis prognatos contendunt. Tales ſunt: Variolæ, Morbilli, Febris petechialis, miliaris, Lues Venerea, Scorbu-

tus,

tus, Sudor Anglicus, Rachitis &c. Hi, inquam, omnes, & fortaſſis adhuc alii, diriſſimi affectus ab aliis quidem pro novis habentur, ab aliis verò contrà, & ut nobis videtur, rectiùs, Veteribus non ſolùm utique innotuiſſe, ſed jam ante Hippocratis quoque tempora mortale hominum genus afflixiſſe creduntur ſimul ac demonſtrantur; licèt aliis atque diverſis nominibus indigi-

tati. Unde hanc ambiguitatem, an memorati, hisq́ſ ſimiles affectus novi ſint, nec ne, ex ſolâ nominum varietate atque mutatione propullulaſſe cenſendum. Cui accedit quorundam ſymptomatum diverſitas atque exacerbatio, quorum ratione fit, ut morbi, qui paulo aliis & nonnunquam ſævioribus ſymptomatibus, ac à Veteribus deſcripti ſunt, induti hodie incedunt, pro novis & noſtrâ demum

tem-

tempeſtate ortus perperam venditentur: Cùm nova hæc morbo ſubinde accedentia ſymptomata non ſtatim ipſum quoque morbum novum arguant, quippe quæ nullâ aliâ ex cauſa hodie ingraveſcunt, magis cumulantur, ac tam mirâ ſæpe varietate hominem laceſſunt, quàm quia homo victûs imprimis varietate ac pravitate, nec non effrena libidine licentiùs hodie, quàm olim, cum ingen-

ti naturalis ſui tempera-menti deſtructione, exorbi-tat atque peccat : quæ po-tisſima eſt ratio, propter quam Joh. Langius Epiſtol. Med. 15. *exoletos Veterum morbos denuo incrudeſcere & innovari credit; novos verò, quorum veſtigia ſal-tem antè non apparuerint, oriri, pernegat, ratus, quòd, quemadmodum nil modo dictum, quod non ſit di-ctum prius; ita nil in mor-bis accidat, quod non acci-derit olim.* *At-*

Atque ſub hunc ipſum cenſum ipſam noſtram Spinæ Ventoſitatem *commodè reduci poſſe exiſtimamus. Hæc enim quamvis ſimiliter nova quadantenus, & Veteribus Græcis non usque adeo nota fuiſſe videri poßit, quia eadem affectus nomenclatio apud ipſos nuſpiam reperitur; re tamen vera non novus morbus eſt: quin ipſi etiam Hippocrati, Medicorum Coryphæo non minùs, quàm Galeno,*

leno, aliisq́ Græcis Medicinæ Scriptoribus plusquàm notus fuit; licèt ſub teredinis ſive cariei oſſiûm internæ larvâ ſuam tum luſerit fabulam.

Hanc autem ſive Arabum Spinæ Ventoſitatem, *ſive Græcorum* Teredinem *enucleatiùs, & prolixiori ſermone, hac datâ largisſimâ ansâ, ut ſcias Lector! pertractandam nobis ſumpſimus.*

Annus penè eſt, quòd ex

ex Italia, curante Clariſſimo Viro, Carolo Offredo, per Nobiliſſimum D. Lucam Schröckium, Jun. Medicum Auguſtanum, Amicum in paucis mihi Colendum, hunc de Ventoſitate Spinæ *Joſephi Pandolphini, hoc ipſo argumento nobilis Authoris, Tractatum manuſcriptum primitus accepi, de Typographo ut ei proſpicerem. Proſpectum eſt haud mora. Promittit Typographus, ſe typis eum*

qui-

quidem exſcripturum ; ſed eâ additâ lege atque conditione, ut, quòd Tractatus brevis admodum, ſolumq́; excudere vix operæ ſit pretium, aliquid adjiciam, hac cum materia quod quadantenus congruat. Cogitatum eſt diverſum. Jamq́; deliberatum fermè erat, ex diverſis Authoribus, quum eorum pauci ſint, quicquid de Spinæ *habeant* Ventoſitate, *eruere, illudq́; ſub finem appendicis loco annectere.* *Ne-*

Negante autem Typographo, ſibi licere, integrum Severini Librum de Pædarthrocace (quæ ipſum Malum noſtrum eſt) tranſcribere, iterum mutare conſilium neceſſe fuit, ne Opus, quod *de* Ventoſitate Spinæ *abſolutum, id eſt, omnia aut ſaltem pleraque de eodem themate apud diverſos Authores obvia continens, meditati ſumus, mutilum atque mancum evaderet. Unde tandem conſultiſſimum*

mum viſum fuit, Annotationibus poſt ſingula Capita inſerendis totam rem peragere; quod & factum; cœpiq́ʒ trimeſtri circiter abhinc ſpatio (tantum temporis deliberaudo interea abiit) calcaribus quaſi ad has curas incitatus, ex variis hinc inde conquiſitis Authoribus, quæcunqʒ ad hanc noſtram Tractationem pertinere videbantur, ſucciſivis horis extrahere, in convenientia loca illa digerere, indeq́ʒ has,

quas

quas vides, qualeſcunque, ſtudioſè tamen, quoad poſſibile fuit, ipſis Authorum verbis ſervatis, Annotationes non ſine labore effinxi; quæ cùm Pandolphini *textu conjunctæ inſtar completi, & quicquid ullibi ſparſim de* Ventoſitate Spinæ *ſedulò nobis inquirentibus reperire licuit, unà in ſe comprehendentis Operis eſſe poterunt.*

Quoad Pandolphini *Tractatum, ſciri de eo velim, me eum manu ſcriptum (typis*

pis enim expreſſus etiam in Italia rariſſimus, mihiq; nunquam viſus eſt) pluribus in locis corruptum, minùs ſæpè cohærentem, & ſive Amanuenſis, ſive cujuscunque alterius culpâ, mendis plenum emendaſſe quidem ac in paragraphos neceſſarios diſtinxiſſe, hac tamen ſolerti cautione, ut ejus ſenſus ne quicquam immutaretur aut mutilaretur. Verba Authoris, in quæ potiſſimùm commentatus ſum, in

ipſo

ipſo contextu obliquis, ſive, ut vocant, curſivis literis expreſſa reperies, cum præcedente numero, cui idem numerus in qualibet Annotatione reſpondet. Indicem quoque locupletiorem addidi, quò præcipuæ res nonnunquam, velut in Notis plerunque fit, diffuſæ facilius inveniri poſſent.

Hæc ergo boni conſule Benevole Lector! *& hoc noſtro in Tuum commodum exantlato labore feliciter &*

pis enim expreſſus etiam in Italia rariſſimus, mihiq; nunquam viſus eſt) pluribus in locis corruptum, minùs ſæpè cohærentem, & ſive Amanuenſis, ſive cujuscunque alterius culpâ, mendis plenum emendaſſe quidem ac in paragraphos neceſſarios diſtinxiſſe, hac tamen ſolerti cautione, ut ejus ſenſus ne quicquam immutaretur aut mutilaretur. Verba Authoris, in quæ potiſſimùm commentatus ſum, in ipſa

ipſo contextu obliquis, ſive, ut vocant, curſivis literis expreſſa reperies, cum præcedente numero, cui idem numerus in qualibet Annotatione reſpondet. Indicem quoque locupletiorem addidi, quò præcipuæ res nonnunquam, velut in Notis plerunque fit, diffuſæ facilius inveniri poſſent.

Hæc ergo boni conſule Benevole Lector! *& hoc noſtro in Tuum commodum exantlato labore feliciter*

&

& cum fructu utere, facq́ʒ, ut ſentiam, ſi non aliud, ſaltem conatum noſtrum, Medicaq́ʒ ſtudia promovendi ſtudium Tibi non nihil probari, caterùm memor, quòd nemo ex omni parte beatus; & in magnis etiam voluiſſe ſat ſit. Vale.

CATA-

CATALOGUS AUTHORUM,

quorum in toto Tractatu hoc mentio ſit.

A.

Ægineta *Paulus*.
Ammannus *Paulus*.
Antidotarium *Bononienſe*.
ab Aquapendente *Hieronymus Fabricius*.
Archigenes.
Argenterius *Johannes*.
de Argillata *Petrus*.
Ariſtoteles.
Aſclepiades.
Auda *Dominicus*.
Avenzoar.
Averroes.

Auguſtinus.
Avicennas.

B.

Ballonius *Guilhelmus.*
Barbette *Paulus.*
Bartholinus *Thomas.*
Binningerus *Johann. Nicolaus.*
Bontius *Jacobus.*
Botallus *Leonhardus.*
à Brunn *Johann. Jacobus.*
Bruno *Jacob. Pancratius.*

C.

Camerarius *Joachimus.*
Camerarius *Johann. Rudolphus.*
Capivaccius *Hieronymus.*
Cardanus *Hieronymus.*
Celſus *Cornelius Aurelius.*
Charleton *Gualterus.*
de la Courvee *Claudius.*
Cummenus *Alardus Hermannus.*

D. De-

D.

Democritus.
Deuſingius *Antonius.*
Dioſcorides *Pedacius.*
Diſpenſatorium *Auguſtanum.*
Diſpenſatorium *Noribergenſe.*
Duretus *Ludovicus.*

E.

Entius *Georgius.*
Epicurus.

F.

Fallopius *Gabriel.*
Fauſius *Johann. Caſpar.*
Ferdinandus *Epiphanius.*
Fernelius *Johannes.*
Fienus *Thomas.*
Florentinus *Nicolaus.*

G.

Galenus *Claudius.*
Gliſſonius *Franciſcus.*

Götſius *Zacharias Nicolaus.*
Gourmelenus *Stephanus.*
Grube *Hermannus.*

H.

Hartmannus *Johannes.*
Harvæus *Guilhelmus.*
van Helmont. *Johann. Baptiſta.*
Heurnius *Johannes.*
Hildanus *Guilhelmus Fabricius.*
Hippocrates.
Hoffmannus *Caſpar.*
Hoffmannus *Mauricius.*
Horatius.
van Horne *Johannes.*
Hornungus *Johannes.*
Horſtius *Gregorius.*

I.

Jeſſenius à Jeſſen *Johannes.*
Ingraſſias *Johann. Philippus.*
Job.
Joubertus *Laurentius.*

L.

Langius *Johannes.*
Lavaterus *Johann. Henricus.*

M.

Macaſius *Johannes Georgius.*
Manardus *Johannes.*
Mannagetta *Johann. Guilhel-mus.*
de Marchettis *Antonius.*
de Marchettis *Dominicus.*
de Marchettis *Petrus.*
Maſſa *Nicolaus.*
Megerlinus *Amadeus.*
Meſues *Johannes.*
Mœbius *Gothofredus.*
Molinettus *Antonius.*
Moyſes.
à Mynſicht *Hadrianus.*

O.

Offredus *Carolus.*

Olitſchius *Theodorus.*
Ovidius.

P.

Paræus *Ambroſius.*
Pecquetus *Johannes.*
de Pedemontano *Franciſcus.*
Pharmacopœa *Bergomenſis.*
Plato.
Plautus.

Q.

Quercetanus *Joſephus.*

R.

à Reier *Caſpar.*
Rhaſes.
Rolfinckius *Guernerus.*
Rondeletius *Guilhelmus.*
Rulandus *Martinus.*

S.

Sala *Angelus.*
Salmuth *Philippus.*

Sanctus *Marianus.*
Scaliger *Julius Cæſar.*
Schefferus *Sebaſtianus.*
Schenckius *Johann. Theodorus.*
Schneiderus *Conradus Victor.*
Schnizer *Sigismundus.*
Schröckius *Lucas.*
Schröderus *Johannes.*
Scultetus *Johannes Noribergen-ſis,*
Scultetus *Johannes Ulmenſis.*
Seidelius *Bruno.*
Sennertus *Daniel.*
Serapio *Johannes.*
Severinus *Marcus Aurelius.*
Siracides.
Slegelius *Paul. Marquardus.*
de Sorbait *Paulus.*
Spigelius *Adrianus.*

T.

Tagaultius *Johannes.*
Tiraquellus *Andreas.*

Tulpius *Nicolaus.*

V.

Valeriola *Franciſcus.*
Valeſius *Franciſcus.*
Velſchius *Georg. Hieronymus.*
à Vigo *Johannes.*
Volcamerus *Johann. Georgius.*

W.

Weckerus *Johann. Jacobus.*
Wierus *Johannes.*

Z.

Zacutus *Luſitanus.*

CATALOGUS

Specialis eorum Authorum, qui Ventoſitatis Spina, Spina Ventoſa, vel Padarthrocaces qualemcunque etiam in Scriptis ſuis mentionem expreſſe faciunt, quorumq́ verba de eâ in hoc Tractatu allegavimus.

{Ammannus *Paulus* Præſ.
Olitſchius *Theodor.* Reſpond.}
de Argillata *Petrus.*
Auda *Dominicus.*
Avicennas.
Barbette *Paulus.*
Binningerus *Johann. Nicol.*
{Fauſius *Johann. Caſp.* Præſ.
Schefferus *Sebaſtian.* Reſpond.}
Florentinus *Nicol.*
van Horne *Johann.*
Ingraſſias *Johann. Philipp.*
Langius *Johann.*
Lavaterus *Joh. Henricus.*

Manar-

Manardus *Johann.*
de Marchettis *Domin.*
de Marchettis *Petrus.*
Maſſa *Nicol.*
{ Mœbius *Gothofr.* Præſ. }
{ Götſius *Zach. Nic.* Reſp. }
Molinettus *Anton.*
Rhaſes.
Rolfinckius *Guerner.*
Sanctus *Marianus.*
Scultetus *Joh. Ulmenſ.*
Severinus *Marc. Aur.*
Velſchius *Georg. Hier.*
à Vigo *Johann.*

:(o):

INDEX CAPITUM,

quæ in præſenti Volumine continentur.

CAPUT I.

De Nomine. Pag. 36

CAPUT II.

De Definitione, & primò de univerſaliori. 84

CAPUT III.

De altera magis vera, ac propria Definitione. 103

CAPUT IV.

De hujus morbi generatione. 149

CAPUT V.

De Cauſis. 181

CAPUT VI.

De Differentiis. 221

CAPUT VII.

De Signis in genere. 235

CAPUT VIII.

De Signis in ſpecie. 297

CAPUT IX.

De Signis Prognoſticis. 319

CAPUT

CAPUT X.

De Indicationibus univerſalioribus. 334

CAPUT XI.

De Indicationibus ſpecialioribus. 348

CAPUT XII.

De Temporibus. 353

CAPUT XIII.

De Curatione, & primò de Chirurgia. 356

CAPUT XIV.

De Medicamentis communibus. 366

CAPUT XV.

De Medicamentis topicis, & de Chirurgia ad partem laborantem ſpectante. 408

CAPUT XVI.

De Dieta. 508

CAPUT XVII.

Totus Tractatus Avicennæ circa præſentem morbum, pro Authoris excuſatione. 517

Am-

Ampliſſimæ Firmanæ
Civitati

JOSEPHUS
PANDOLPHINUS
felicitatem.

Civitas Ampliſſima, totiusque Piceni Splendor! (ut enim in priſcis voluminibus conſcriptum habetur, Tui gratia regio hæc univerſa fidelitatis laudem apud Romanos reportare meruit) Meam in tuum obſequium exhibere operam diu quidem concupivi: quod tandem tunc conſecutus ſum, cùm quinto ferè abhinc anno Tuæ me huc ad-

vocantes literæ ſummâ animi mei lætitiâ redditæ fuere. Non nimium laborem, qui medendo, legendo, aliaque multa præſtando ſuſcipitur; ſed Tua quàm plurima tantummodò merita pendens, ſperansque, pro Tuorum civium humanitate, meos labores Tibi fore non ingratos, conſtitui, Urbs nobiliſſima! eousque in Te commorari, quo læto animo (Te permittente) propriam domum mihi migrare liceat. At loco lætitiæ, mœror, luctusque contingit. Nam (ſic Divino annuente conſilio) dilectiſſimo, eoque unico filio, ac uxore cariſſimâ orbatum me video; & quàm acerbo animi ſenſu ob jacturam utriusque ſolliciter, exploratum jam Tibi facilè puto. Licèt autem tot ſim mœroribus preſſus, moleſtiisque circundatus, nullum tamen laborem, cui in Tuum obſequi-

ſequium, ac animi ſignificationem me ſubjicere poſſem, intactum hucusque reliqui: eſtque horum teſtis præſens Opusculum de Ventoſitatis Spinæ Morbo, quod ſub Tuo felici, firmo, ſtrenuoque nomine typis dare auſus ſum, quanquam humillimum atq; minimè concinnum. Aſſiduis enim Amicorum precibus impulſus idem in præſentia (ut in primo Chirographo) in lucem edere cogor. Idcirco eò lubentiùs id recipere, tuerique, Civitas Præſtantiſſima! debes, quò celeriùs, nullo auxilio, niſi humanitatis Tuæ confiſus, typis mandare decrevi. Et licèt magnitudo, fortunaque Tua majora expoſtulent; nihilominùs animus in Te meus Opusculi humilitatem, imbecillitatemque virium plenè eriget; dummodò ex voluntate, non autem ex ingenio mu-

nuſculum conjicere volueris; veluti Artaxerxes, qui aquam, ruſticis manibus ſibi oblatam, tanquam pretioſiſſimi officii genus excipiendam judicavit; quo ipſo finem quidem dicendi, minimè verò Te colendi, facio.

De Spina,

hujus Operis Argumento,

Octavii Falconii , Firmani,

Epigramma.

QUò fera Spina velas per cæcos corporis artus,
Teq; ſub immiſſo vulnere clauſa tegis?
Iſtius ingenio infelix morieris inulta,
Dumq; aliena cupis funera, funus eris.
Ecce licèt pereas, remanet tibi vita ſuperſtes,
Gloria nam ſumma eſt, hac cecidiſſe manu.

De eodem Libello ad Naturam,

Ejusdem Epigramma.

EXcipe grata parens Juvenis placidiſſima fœtus,
Excipe naſcentis primum Opus ingenii.

Pauca hæc, ſunt meliora tamen. Nam grata libello
Ducere ter lecto ſecula quisque poteſt.
Pauperis at ſint ingenii munuſcula, vitæ
dum reprimunt hoſtes, non niſi magna putes.

In Gratiam ejusdem Libelli Auctoris.

Humanum genus loquitur.

Epigramma

Ejusdem Falconii.

Vix mea vitalem ducebant lumina curſum,
Saucia morborum cùm tenet oſſa cohors,
Mercuriiq́, novo pellens medicamine morbos
Corpus inexſtinctam repperit effigiem.

Aſt

Aſt iterum languent arcano membra dolore;
Quodlibet ad plagas deficit ingenium.
Pandolphinus *adhuc violatam vulnere vitam*
Integrat, & pupugit, quæ pupugiſſe cupit.
Vive mihi felix; quòd ſi natura ſalubrem
Una dedit vitam, hæc Te vigilante viget.

PRÆFATIO

HOminem (1) contrariis qualitatibus *conſtatũ, variis identidẽ vexari morbis, & ad interitum currere, apud Philoſophos non mirum eſt. At nos* (2) naturalia tranſcendentes, *non tam ad ejus modi qualitates, quàm ad ipſius hominis crimen, tantæ infelicitatis cauſam revocabimus. Primum etenim humani generis Parentem, perfectisſimâ viri ætate, præſtantiſſimis viribus, ac integerrimâ valetudine procreatum à Deo, poſtquam culpæ lues invaſit; in mortis laqueum omnes miſerrimè incidunt*, (3) innumerabilibusque ferè morbis *ſuccumbere cogun-*

coguntur: Inter quos ille, qui Spinæ Ventoſitas nuncupatur, (de quo Deo favente tractaturi ſumus) (4) ſævitiæ laude *non paucos antecellit. Sed Clementiſſimus Conditor omnium, minimè paſſus eſt, nobis* (5) remedia deeſſe, *quibus morborum copia non deerat: ideoq; ingenti ſanè beneficio, præſtantem, & operatricem Medicinæ* (6) ſcientiam (7) è cœlo *donavit: de qua elegantiſſimè Celſus* Libro primo *inquit.* Ut alimenta ſanis corporibus agricultura; ſic ſanitatem ægris Medicina promittit: *quæ tamen Medicina ad eos morbos depellendos idonea eſſe nec poteſt, nec debet,* (8) qui omnem ſpem curationis expellunt. *Hinc Hippocrates* Libello de Arte 4. *dicebat*: Medicinam eſſe, morbos ab ægris in totum tollere, & morborum vehementes impetus obtundere, eorumque, qui à morbis victi

 ſunt,

ſunt, curationem non aggredi; quum id in confeſſo ſit, quòd Medicina tales ſanare non poſſit: *&* text. *13. ejusdem* Libelli *pariter ait*: Quum igitur homo morbo afficitur, qui vehementior, quàm Medicinæ (9) inſtrumenta; ne ſperare quidem oportet, ut à Medicina exſuperetur: *deinde Galen.2.* Aphoriſm.Comment.*29*. Recordamur, *inquit*, quòd deploratos non oporteat attingere, ſed relinquere, & morbi finem tantùmmodò prænunciare: *Quare minimè mirum, in eandem ſententiam hæc verba protuliſſe Celſum* lib. *5*. Prudentis hominis eſt primùm eum, qui ſervari non poteſt, non attingere. *At quia* (10) nemini dies innoteſcit extrema, *& quisq; hanc quàm devotiſſimè agere vitam cupiditate ſummâ tenetur; propterea* (11) morbis laborantes etiam deplora-

ploratis, Medicinæ conſiliis, præceptisq́ue ſeſe ſubjiciunt; *quibus poſtea ex hac vita migrantibus, eorũ parentes, cæteriq́ non inquiunt, hanc Altiſſimi mentem fuiſſe, ſicq́ ab æterno præordinatum, ſed* (12) totã in Medicinæ Profeſſores culpam conferre non dubitant, *morbum ab eis minimè perſpectum fuiſſe, vel opportuna remedia non præſcripta, dicentes. Unde Hippocr.* Libello *ſuperius citato* 14. *talem ſcriptam nobis tradidit ſententiam*: Idem ſentio & de aliis Inſtrumẽtis, quæcunq; Medicinę opus adjuvãt, quorum omnium ſingulatim ſucceſſum ſi non aſſequitur Medicus, (13) *vim affectionis accuſare* oportet, meâ quidẽ ſententia, non ipſam Artem. *Verùm hæc non eo conſilio dicta velim, quòd Ventoſitatem Spinæ (ut ei Arabum familia nomen fecit) morbum ſemper* (14) incurabi-

lem *eſſe credam. Licèt enim quos ille afficit, plerumq; perimat; non tamen ſemper, non tamen omnes, pereunt. Quæ quidem animadvertens, multisq; ductus* (15) exemplis, *hujusce morbi Tractatum pro viribus (cùm plerîq; pueri* (16) hac in Urbe *ab ipſo ſint miſerrimè correpti) conſcribere, meũ eſſe putavi; ut, ſi minimè releventur eo; pravâ ipſius naturâ, non autem Medentis incuriâ, inſcitiáve id evenire non ignorẽt. Nam* (17) qui morbum, ejus cauſas, præſidiaque dignoſcit, is illum etiam curare non ignorat, *niſi curationem renuat, & ægrotans, aſſidentesq; proprio fungantur munere, ut inquit Hippocr.* 1. Aphoriſm. 1. *At per ea, quæ in præſenti Volumine erunt conſcripta, cùm prædictum morbum, tùm cuncta ei neceſſaria, medentibus nobis, perſpicua fieri, neminem Medicinam profitentem latebit. Ergò*

quo-

quotieſcunq; curabilis non redditur, non adverſus nos, ſed in ipſum mali moris morbum omnis culpa referenda, ubi divinum, non humanū præſidium requirendum. De hoc equidem morbo hac in Urbe(18)de laborantium copiâ *admiratione ſummâ affici cogor. Romæ etenim, Neapoli, ac in Pannonia (quibus in locis pluribus annis degi) prædictum morbum ferè* (19) minimè noviſſe confiteor. *Quare unius Anni ſpatio hîc ea obſervandi data eſt mihi occaſio, quæ per luſtra obſervare non licuit. Exactam igitur ejus naturam, generationem, præſidia, cateraq; eum concomitantia*(20) (à nemine ferè antea excogitata) *benignè ſuſcipere, favereq; obſecro.*

 D.B.

D. B.

ANNOTATIONES in *Præfationem Pandolphini.*

(1) COntrarias qualitates ipſimet in nobis non obſcurè deprehendimus; quæ, dum continuè in ſe agunt, reagunt, ac patiuntur, fit, ut hâc luctâ ſemetipſas ita atterant, ut hâc ſuccumbente illa excedat, & ſymmetriæ limites tranſiliat, hincque morbus, mortis prodromus, alius, aliúsve inde cótingat, prout nimirum vel hæc, vel illa qualitas ſuperat; non quidem calida, frigida, humida, ſicca, quippè quæ elementares qualitates tantas in corpore perturbationes excitare nequeunt, ut prolixè oſtendi poſſet, & fuſiùs Sennertus de *Chymicor. cum Ariſtotel.* & *Galenicis Conſenſ.* ac *Diſſenſ.*

Diſſenſ. c. 11. demonſtravit; ſed potiſſimùm & amarum, & ſalſum, & dulce, & âcidum, & acerbum, & inſipidum, aliaq; ſexcenta, quæ præ copia & viribus varias habent qualitates: Horum ſi quid ſecretum fuerit, & per ſe exſtiterit, hominem moleſtiâ afficit, Hippocratis *Libr. de Priſc. Medicin.* teſtimonio, omniumq́ue naturalium corporum, quæ ex his miſtis ſimiliter conſtant, clariſſimo exemplo; adeo ut, quemadmodum homo, omniaq́ue naturalia corpora ex his miſtis, contrariisq́, qualitatibus conſtituuntur, & ubi hæ benè invicem contemperatæ ſunt, non ſolùm nõ lædunt, nullâq́ue moleſtiâ corpus, cui inſunt, afficiunt, ſed potiùs conſervant idem, amiciſſimoq́ue conſpirationis moderamine integrum, ſalvumq́ue præſtant; ita mixtione, & mutuâ earundem inter ſe contemperatione ſolutâ, corpus, quod inhabitant, non ſolùm lædant moleſtiaq́ue afficiant, ſed & deſtruant, ac inteſtinâ internecione evertant; quod Philoſophis non minus, quàm Medicis plus quàm notum eſt.

(2) Mi-

(2) Mirum, Authorem naturalia tranſcendere, & non potiùs naturales, vel, ſi mavis, præternaturales morborum, mortisq́ue cauſas, quàm primorum noſtrorum Parentum in Paradiſo commisſum inobedientiæ peccatum, quod moriendi necesſitatem durisſimâ lege in univerſum hominum genus devolvit, attendere; cùm hoc Theologicæ potiùs, illæ verò Medicæ magis ſint conſiderationis.

(3) Innumerabilibus revera obnoxius homo eſt morbis. Nec enim ſatis, cum Democrito ad Hippocratem, ſexcétas numerasſe ærumnas, ſolo ex utero, ceu Pandoræ pyxide, prodeuntes, præter illa ſingulis viris ad mille morborum timenda mala: nec cum Johanne Philippo Ingrasſiâ *Tract.* 1. *cap.* 1. *de Tumoribus*, numero ducentas viginti ſex tumorum ſaltem ſtatuisſe ſpecies. Nondum, inquam, ſatis. Totus quippe homo, juxta Hipp. effatum, ab ipſo ortu morbus eſt, & nulla pars labis expers. Videturq́ue, ipſam naturam novos ſubinde morbos, æquè ac mon-

ſtra,

ſtra parere. Nec dubium eſt, quin innumerum hunc morborum numerum gulæ intemperantia, enormioresque in ſex Non-naturalibus ſic dictis Rebus excesſus, novos progignendo, & veteres innovando plurimùm hodiè augeant. Taceo aliarum cauſarum, morbos procreantium, hominumque, eos patientium infinitam diverſitatem, quam infinita vicisſim morborum, ſymptomatumq; multitudo ac diverſitas non poteſt non ſequi.

(4) Si, quò morbus magis hominem lædit, & excruciat, eò & celebrior, laudeque dignior eſt, non vulgaris certè laus inter morbos Spinæ Ventoſitatem utique manebit, cùm quia rarò ſine malignitate incedit, & jam facta, id eſt, perfecta, vel admodum difficulter, vel planè non eſt curabilis, diutisſimeque durat, tum quòd, ſi vel maximè curatur, vix ac ne vix quidē ſine articuli affecti exciſione perſanatur, ut *cap.* IX. de *Signis Prognoſticis* pluribus dicetur.

(5) Ad eundem penè illius Jobi ſenſum, *cap. 4. verſ. 18.* Deus vulnerat & mede-

medetur : percutit,& manus ejus ſanabunt ; non quidem hodiè omni ſine medio,ſed Medico quaſi executore per naturalia,ceu Dei manus,remedia,quæ non gratis,ſed,ut omnia, eum utique in finem condita ſunt, in hominis ut cederẽt uſum, hoc eſt, præſentem ejus ſanitatem ut tueantur,amisſam verò redintegrent , morboſque eum infeſtantes propulſent, certisſimâ probatione, quòd, quemadmodum Ter - Optimus Deus medicamenta,*Geneſ. 1.* ita multò magis Medicum creaverit, *Syracid. 38.* hincque propter necesſitatem honorandum eum præceperit. Patetque hinc , noluisſe ſummum Numen ita morbis hominem punire,ut non posſet iis iterum mederi Quin videtur, ipſam in conſervatione ſui non minus ſtudioſisſimam,quàm prudentisſimam naturam præſidiorum uſum monſtrasſe. Quis enim ante Medicinæ inventionẽ generoſum Equum, Hippopotamum, Capram, Venæ ſectionis ; quis Ibidem Clyſterum ; quis Columbam, & Turturem purgantis parietariæ ; quis Canem

nem vomitoriorum graminum; quis Muſtelam alexipharmacæ rutæ; quis Hirundinem ophthalmici chelidonii,& Serpentem fœniculi; quis Cervum ſpicula extrahentis dictamni; quis denique alia animantia plura aliorum præſidiorum uſum docuit,niſi ipſa natura? Natura ergo bruta,bruta verò homines remediorũ uſum docuere, ut nihil homini deſit, quo tot morborum myriades,Deo auxiliante,averruncare queat.

(6) Ad imitationem Avicennæ *Fen. 1.Doctr.1.* Patavinorumque,& fortasſis plerorumque in Italia Medicinæ Profesſorum more,non ſtrictâ,ſed eâ ſcientiæ vocabuli acceptione,quâ Ariſt. *3. de Cœlis text. 6.* ſumpſit, ubi effectivè ſcientiæ finem non ſcire, ſed opus,esſe dicitur. Aliàs enim cum Hippocrate,& Galeno, quos plerique Noſtratium ſequuntur, per artem convenientiùs definiri videtur Medicina, cùm quia rectiùs ei competit Ariſtotelica Artis definitio *6. Ethic. 4.* quâ habitus eſt cum recta ratione effectivus, tùm etiam quia Medicina non acquieſcit in nudâ cogni-

cognitione,ſed ulteriùs progreditur ad effectionem, nec certis,iisque propriis nititur demonſtrationibus , quæ univerſalium ſunt, non auté ſingularium, aut individuorum, quæ Medicina tractat. Vid. Fernel. *Præfat. in Univerſ. Med.*

(7) Medicinam è cœlo donasſe, ejusque Authorem eſſe Deum, Artis dignitatem multùm illuſtrat ; prolixisque verbis probari posſet, ſi hujus esſet loci, ſacris ſimul ac profanis id teſtantibus Scriptoribus. Illos inter Moyſen *Exod. 15. verſ. 26.* ubi, Ego, inquit, Jehova Medicus tuus, itemq; Syracidem *c.38. verſ. 2.* qui Medicinam á Domino venire, conceptis verbis asſerit, allegasſe hîc ſufficiat. Inter hos vero inprimis nominandus Hippocrat. quando Libr. *de Priſca Medicina* Primi, ait, inventores judicarunt Artem dignam, quæ Deo adſcriberetur, quemadmodum etiam eſt receptum : cui ſi adjunxerimus Tiraquellum *Tom. 1. de Nobilitate cap.31. §.79.* ubi Medicinam Dei munus esſe ipſisſimis verbis pronunciat,

at, neſcio quid in rem noſtram dici poſſit meliùs; adeo, ut quam olim Ethnica gens Apollini ſuo Medicinæ inventæ adſcripſit laudem, nos Chriſti nomen ferentes potiori jure Trin-uni Deo noſtro attribuamus, ſic illum, ex Ovidii *Libr. 1. Metamorph. Fab. 13. verſ. 70.* loquentem inducentes:

Inventum Medicina meum eſt, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum ſubjecta potentia Nobis.

(8) Id eſt, quos curare impoſſibile *eſt.* Quo procul dubio ad incurabiles morbos collimat Author; quorum alii vel ſunt per ſe tales, vel per accidens. Morbi incurabiles per ſe ſunt, quorum natura, & ſpecies ſimpliciter talis eſt, ut nullâ arte, vel ope humanâ ſanari queant, in quocunque ſint ægro, & ſubjecto corpore, & quorum curatorum nullum unquam, nec fando, nec auditu compertum eſt exemplum: ad quem cenſum pertinent plurimi hæreditarii & congeniti morbi, ut cœcitas, ſermonis privatio in iis, qui muti naſcun-

ſcuntur,&ſurditas congenita ac nativa, itemq́ue cordis vulnera &c. Incurabiles autem per accidens ſunt,qui ſanabiles quidem arte exiſtunt,quiq́ue ſæpius etiam in plurimis ægris, certorum remediorum ope curantur, ſed quorum tamen curatio accidentariarum quarundam cauſarum interventu in hoc vel illo individuo impeditur, vel impoſſibilis interdum efficitur; fiuntq́ue demum tales vel ratione (1) Dei, qui vel morbo inſanabili, vel morte punit ægrum, nec vult, eum convaleſcere; plectitq́ue ablatione vitæ, velut impium, vel liberat ipſum á peccatis, & malis impendentibus,ut pium,(2) ratione incantationis & maleficii, quorum inde ortorum morborum cauſa cùm ſit Diabolus,non mirum,quòd Artem Medicam, naturaliaq́ue remedia eludant, ac naturæ limites transcendant, ſive veri illi ſint, ſive apparentes morbi, (3) ratione fati Phyſici, prout nemini mortalium præfixum vitæ terminum tranſilire licet, multiq́ue morbi aliàs quidem non incurabiles,in ſenili autē corpore

ore curationẽ non admittunt. (4) ra-
ione Medici, vel quando is rectè etiam
& præclarè Artẽ tenens, eruditusq́ue,
aturali tamen quâdam imbecillitate
onnunquam à fine ſperato aberrat,
præcipuè ſi in curandis morbis infelici-
or fuerit, aut ſolo ingenio ſuo confiſus
debitam diligentiam non adhibuerit;
vel quando inſcitiâ, imperitiâ, malitiâ,
aut temeritate ad mortem ægroto pa-
rat transitum. (5) ratione Pharmaco-
pœorũ, de quibus nullum dubium, quin
præpoſtero & malo ſtudio ſuo ita mor-
bos exacerbare valeant, ut inſanabiles
illi evadant, veluti ſi medicamenta non
debito tempore collecta, non rectè ac
integrè asſervata, nimis inveterata, ex-
oleta, inutilia, & ſiniſtrè præparata, vel
etiam alia addita & exhibita fuerint,
quàm Medicus præſcripſerit (6) Morbi
ratione, quâ fit, ut ſuâ naturâ maximè
curabiles morbi haud rarò tamen in in-
curabiles degenerent, vel propter ejus
magnitudinem & mores, vel propter
novitatem, nondumq́ue cognitam es-
ſentiam ejus, vel propter alia quædam
acci-

accidentia, ad morbi ipſius naturam pertinentia, eamquè maximè in deterius immutantia. (7) Ipſius Ægrotantis ratione, qui ob inobedientiam, præſcripta aſſumendi medicamenta faſtidium, contumaciam, intemperantiam, moræ impatientiam, erga Medicos diffidentiam, conſiliorũ varietatem, mollitiem ſuam, pluraque alia peccata morbum non ſolùm protrahit, ſed & deteriorem, tandemque incurabilem reddit. (8) Adſtantium, ſive ægro miniſtrantium culpâ multos ſæpe ægros perire, qui ſervari aliàs potuisſent, certo certius eſt, dum illi necesſaria ad morbi curationem negligunt, præcepta à Medico non exequuntur, nec præſcripta eo tempore, eô ordine, eâ quantitate, eâque præparatione, quâ conveniebat, exhibent, vel alia ſuo conſilio, proprioque auſu clam offerunt, ne dum datâ operâ interitum decumbentis accelerant. (9) Caſus fortuiti, ac improviſi infortunii ratione, quâ ægrotus ſubitâ ſæpe morte nullâ manifeſtâ vel prævisâ causâ extinguitur. Quibus

bus addere liceat (10) atque ultimò neceſſariorum ad ſalutem ægro reſtituendam defectum & inopiam; de quibus omnibus incurabilium Morborum cauſis conſule ſis Brunonem Seidelium *Libello* hujus tituli proprio, lectu ſanè dignisſimo juxta ac doctisſimo.

(9) Per inſtrumenta Medicinæ intellige omnis generis præſidia è Pharmaceutico, Chirurgico, & Diætetico fonte hauſta, utpote quorum ope ſanitas reſtituitur, morbique ſanabiles profligantur.

(10) Juxta notisſimum illud Catonianum: Moriendum eſſe, certum eſt, ſed id incertum, an eo ipſo die. Posſetque huc trahi celebris illa diſputatio de termino vitæ humanæ, an nimirum à Deo homini præfixus humanâ ope extendi, & vicisſim abbreviari queat? ubi nonnulli non verentur eâdem conſtantiâ illud negare, potisſimùm quia *Job. 14. verſ. 5.* Deus hominibus terminos conſtituit, qui præteriri non posſunt; quâ facilitate hoc affirmare, & vel intemperante diætæ ratione, vel

B negle-

BIBLIOTECA NAZIONALE - TORINO

neglectu,aut imperitiâ curationis morborum,vel violentæ manûs injectione, vel variis aliis,fortuitisque caſibus fieri poſse,longo ſermone probare liceret,ſi liberet. Vid. interea Caſp.à Reies *Elyſ. Quaſtion. Illuſtr. Camp. Quæſt. 18.* & Joh. Langius *Epiſtol. Medicin. Libr. 1. Epiſt. 79.*

(11) Fieri hoc inde videtur, primò quia ægroto dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur, atque adeò Auguſtini teſtimonio mortis diem omnes homines, etiam ii, differre conantur, qui poſt mortem ſe credunt eſſe beatius victuros; & miſerrima quoque vita morti præponitur. Deinde quia quandoque,ut Celſus loquitur, monſtra in Medicina fiunt, & prognoſtica haud rarò fallunt,ſæpeque morbis eluctantur,qui ſoli prognoſtico relicti, & pro deſperatis à Medicis habiti ſunt; unde horum exemplo ſuffulti alii deploratis licet morbis efflictim ſuccumbentes, Medici tamen curæ ſe dedunt, ſanitatisque redintegrationem ſperant, eoque magis, quò minus convenit, Medicum ipſi ægrotanti funeſtum

neſtum morbi eventum in os prædicere.

(12) Iniquisſimâ innocentisſimis ſæpè Medicis maledicendi conſuetudine, quę adeo hodie imprimis increbuit, ut nil audias frequentius, quàm in Medicum transferri culpam, ejusq́ue aut imperitiam, aut negligentiam accuſari, ſi qua ægrotum mortis presſerit necesſitas, etiamſi nil quicquam ab ipſo intermisſum, quod ad ejus recuperandam ſanitatẽ facere potuisſet, & nec vel ipſa ſalus ſalvare eum potuisſet; quaſi verò ipſe æger, & adſtantes, de quibus paulo antè, omni ſemper culpâ vacarent, & Medicus à mortis faucibus eripere posſet, necesſarioq́ue deberet; quam in rem neſcio quid verius, quidq́; ad hæc noſtra tempora accommodatius dici posſit, quàm quod jam multis retrò ſeculis ab ipſo noſtro Medicorũ Principe Hippocrate *Lib. de Arte* dictũ legimus, cujus propterea ipſa verba huc transſcribere non puduit: Se eos mirari inquit, qui, quòd multi moriantur, ideo artem eſſe negent Medicinam, & quânam

nam memorabili cauſa commoti, intemperantiam mortis cauſam non ſtatuant, ſcientiam verò Medicorum accuſent: tanquam ſanè Medici quidem ea, quæ non conveniant, imperare poſſint, ægri verò, quæ imperata rectè ſunt, transgredi non poſſint. Et addit ibidem: Longè magis rationi conſentaneum eſſe, ut ægri interitûs ſui ſint cauſa, quàm Medici. Hi enim ſanâ mente, ſanoque corpore curam aggrediuntur, præſentia conſiderant, & de præteritis juxta præſentia ratiocinantur, adeo ut ægri quidem palàm gloriari ſoleant, ſe illorum operâ ſanitati reſtitutos esſe: At ægri neque qua parte laborent, neque ob quam cauſam laborent, neque quid ex præſentibus futurum ſit, neque quid ex horum ſimilibus fiet, ſciunt: dolent ob præſentia, timent futura, & pleni quidem morbo, inanes autem ciborum, ea quæ morbo grata ſunt, asſumere malunt, quàm quæ ad ſanitatem faciunt. Utrum igitur veri ſimilius eſt, hosne ita affectos alia facere, quæ Medici non jusſerunt, aut Medicos præ-

ſtantes

ſtantes non convenientia imperare? Nonne multò magis hos quidem, quæ conveniant, jubere; illos autem temerè, & impudenter nolle obedire? atque ſic inobedientes in mortem incidere? quæ ſane qui non rectè conſiderant, cauſas (mortis) ad hos (Medicos,) qui inculpabiles ſunt, referunt; eos verò, qui maximè accuſandi ſunt, à culpa liberant & defendunt. Ita Hippocrates.

(13) Dantur enim morbi etiamſi non prorſus incurabiles, tantæ tamen contumaciæ, tantæque malitiæ, ac tot dirisſimis ſtipati ſymptomatibus, in debile præcipuè, iisque ferendis impar corpus ſi inciderint, ut nullis omninò, quantumvis canonicis, ſæpeque aliàs expertis remediis cedant, omnemque Artem, ac circumſpectam diligentiam reſpuant, hocque ſuô exemplo confirment, verisſimum, proh! illud esſe Ovidii *libr. 1. de Pont. Eleg. 3.*

Non eſt in Medico ſemper, relevetur ut æger:
Interdum doctâ plus valet arte malum.

ut imprudentis ſit, ſi in hujuſcemodi morbis curandis fine ſuo fruſtratur Medicus, hunc potius, aut Artem Medicam, quàm vim morbi accuſare; cùm, ut ipſius Hippocratis verba de *Arte* mea faciam, fieri non poſſit, ut omnes, qui ægrotant, ſanitatem conſequantur.

(14) Quænam *Spinæ Ventoſitas* ſit curabilis, quæque incurabilis, & quæ ejus ſpecies magis, minusve talis, ex ſequentibus patebit, ſed & præcipuè ex *cap. IX.* Nunc tribus ſaltem verbis in antecesſum innuisſe hîc ſufficiat, omnem curatu difficilem, longum, chronicum, & mali moris eſſe affectum.

(15) Per exempla intellige caſus & ſingulares obſervationes, quæ de præſenti morbo Authori contigere, & quidem

(16) Non ignobili in Italia Urbe, & percelebri Univerſitate, Fermum dictâ, ubi tum in plerosque pueros immanis hic deſæviit affectus, non adeo fallaci indicio, eum, cùm typis primùm Anno Chriſti circiter ſupra milleſimum

mum ſexcenteſimo & decimo quartò Liber hic evulgaretur, ibi locorum endemii nomen tuliſſe, Civitatiſque Firmanæ, ejuſdemque regionis incolis ob communem & domeſticam cauſam admodum familiarem fuiſſe, non ſecus ac Scorbutus Borealiū, & maritimarum regionum accolis, & Rachitis Anglis eſſe conſuevit.

(17) Idem eſt, quod Hippocrates *Libr. de Arte* his verbis expreſſit; Medicus, inquit, ſiquidem ſuffecerit ad cognoſcendum, ſufficit quoque ad ſanandum; ſi verò is, in quo morbus cognoſcitur, ſuperetur, ob id ſanè, quod ſerius Medicum acceſſit, aut ob morbi celeritatem, addo & ejuſdem vim ac vehementiam, peribit. Quæ quidem verba non eò intelligenda, ac ſi cujus cunque præternaturalis affectus cauſæ in aprico ſunt, & à Medico cognoſcuntur, iidem etiam tolli poſſint: exempli loco ſit phthiſis, cujus quidem genuinæ cauſæ neminem prudentem latent Medicum; nihilominus ejus curatio ſi non prorſus impoſſibilis, admodum tamen

difficilis eſt; quanquam rurſus hoc certum ſit, quòd, cujuscunque morbi cauſæ, atque præſidia innoteſcunt, non poſſit quoque ignorari, quomodo ejusdem morbi curatio inſtituenda ſit; nec tamen exinde ſequitur, eundem etiam morbum perſanari poſſe; quod ſupra dato exemplo illuſtro. Nonne phthiſeos cauſa, quæ ulcus pulmonum eſt, omnibus patet? nonne remedia eidem accommodata nota ſunt? nec tamen curatio ſequitur; cur? in promptu ratio eſt; morbi vis præſidia ſuperat, curationemq́ue renuit. Non tamen negabo, morbi curationem methodicam cum ſuccedanea ſanitatis recuperatione absque prævia ejusdem dignotione rectè inſtitui non poſſe; curationisq́ue dimidium habere, cui morbi cauſa perſpecta eſt, quippe quâ ſublatâ effectus quoque tollitur. At quî auferre poſſit is, qui quandoque eam non novit? Auferunt quidem fortasſis & Empirici, quam non cognoverunt, morbi cauſam; ſed hæc curatio fortuita tantùm eſt,

eſt, incerta atque fallax, quam imitari periculo plena res eſt. Itaque etiamſi qualis *Ventoſitas Spinæ* affectus ſit, unde generetur, & quæ ad ejus curationem conveniant præſidia, non ignoretur, curatio tamen non ſemper ſuccedit ob rationes ſuprà, & præcipuè ad *num. 8.* traditas.

(18) Quia crebrius, quàm fortasſis ulli alii Medico, quem ſub manibus habemus, dirisſimum affectum intra ſolius anni ſpatium obſervare, & procul dubio etiam curare contigit *Pandolphino* noſtro, facilè inde conjicere licet, eundem quoque ejus naturam, rectamq́ue curandi rationem omnium optimè perſcrutari, nobisq́ue tradere potuisſe.

(19) Ita, nullus dubito, ſæpè fit, ut ille morbus, qui non ita pridem noſtram terræ plagam ingresſus, & rarior adhuc apud nos eſt, minus quoque dignoſcatur, vel ſaltē non pro eo, qui revera eſt, habeatur; quemadmodum verbi cauſa ſcorbutus, aliquot retro luſtris, quando nondum noſtris in oris adeo increbuit,

 buit,

buit, atque adeò minus notus fuit, minus quoque tum cognitus, vel ſaltem nō animadverſus eſt, qui tamen hodiè, modò quia interea magis innotuit, frequentius, ut mihi quidem videtur, quàm par eſt, accuſari ſolet, quiq́ue ſæpè prætexitur, quando, quid aliud arguatur, neſcitur. Sic confitetur *Pandolphinus*, ſe Romæ, Neapoli, ac in Pannonia *Ventoſitatem Spinæ* vix novisſe; non quidem ac ſi ibi locorum nemo eâ fuisſet correptus, ſed potius quòd ipſe eam tum non obſervaverit, hâc ipſa ex ratione, quia nondum cognovit, nec fortasſis quicquam de ea ſcivit, atque adeò obſervare non potuit; quam tamen poſtea, cùm magis magisq́ue ejus natura ipſi innoteſceret, creberrimè notavit. Nec dubito, quin ſæpius apud nos quoque ſub alio quodam tumore, aut osſis carie ignota lateat, nec obſervetur, aut pro *Ventoſitate Spinæ* deputetur, quia apud nos infrequentior, minusq́ue nota eſt.

(20) Primus ſiquidem *Pandolphinus*

nus eſt, qui Affectus dignotionem ſimul ac curationem, ſolo Avicennâ prædeceſſore, paucis lineis doctrinâ hanc complexo, hoc ipſo Libro iteratis typis digniſſimo, enucleatiùs tradidit, hacque opera non levem gratiam ab omnibus Æſculapii filiis iniit, famæque celebritatem ſibi comparavit.

JOSEPHI PANDOLPHINI,

à Monte Martiano,

Medici, ac Philoſophi.

CAPUT I.

De Nomine.

CUjus *Ventoſitatis Spinæ* tractatum aggrediens, Ariſt. 1. *poſteriorum* præceptum ſequar: nimirum antequã ad ejus definitionem accedam, (prout definiri poteſt) quid mihi de nomine videatur, meam in medium afferam ſententiam, ſalvo ſemper ſaniori, & meliori judicio;

cio; nec à Galen. diſſentiam 4. *de Differentiis pulſuum* 9. dicente: *Omnis diſciplinæ initium à notionali finitione in eſſentialem deſcenſum eſſe*: Et *cap.* 2. ejusdem libri, ab eo redarguuntur illi, qui ſolam eſſentialem proponunt notionali ipsâ neglectâ.

(1) Cùm igitur *Ventoſitatis Spinæ nomen* apud Auctores cùm antiquos, tùm Recentiores non admodum fuerit in uſu, factum eſt, ut, quid ipſum ſignificet, adhuc ignotum perſiſtat. *Vocabulorum* enim, *nominumq; ſignificationes à longo uſu deprehenduntur*; Gal. 2. *de locis affectis* 2. Inter antiquos (2) *Rhaſes*, ac (3) *Avicennas* de hoc morbo tantummodo loquuntur, ſed pauca, obſcuraque verba proferunt. Inter (4) *Recentiores* (5) *Nicolaum Florentinum*, (6) *Johannem de Vigo*, nec non (7) *Ma-*

nardum reperio, (8) *qui* (ut in eorum monumentis videri poteſt) de prædicta ægritudine (9) *plura* non dicunt, quàm à ſupradictis antiquis dicta ſunt. Et communi conſenſu Doctores iſti celeberrimi (10) *oſſis corruptionem* ab humore acuto procreatam *Ventoſitatem Spinæ* nuncupant. Cæteri fortaſſe Doctores, ut (11) *Græci*, & Latini, ſub nomine (12) *ulceris cum oſſe corrupto*, (quod carioſum ab eis appellatur) prædictam Ventoſitatem Spinæ comprehendere voluerunt. At ſi rectè obſervant, à præſentis morbi cognitione recedere oſtendunt, dum eam ab ipſo ulcere non parum diſcrepare manifeſtabo. Ulcus enim carioſum non tantùm à cauſa provenit interna, ut ſunt pravi ſucci, verùm etiam ab externa; veluti omnia, quæ partes propè oſſa incidere,

con-

contundere, perforare, erodere, atque exurere poſſunt ; quibus de cauſis oſſa ipſa, aut immediatè læduntur, aut ob dolorem ab eis excitatum, & præſertim in articulis, ob tendines in eis deſinentes, dum dolore ſanguinem, atq; multa excrementa ad articulos ipſos natura transmittit, unde fit, ut iſti expulſi ſucci putreſcant, & ſenſim ad os penetrando illud corrumpant. Præterquàm quod dictum ulcus carioſum non ſuccedat oſſis corruptioni, ſed è contra corruptio ipſa ulceri ſuccedit. Primò enim ab humore erodente cutis, caroque depopulatur, & temporis intervallo ſanies os attingendo illud corrumpit : Ventoſitatis verò Spinæ (13) *cauſa perpetuò interna* eſt. Pravi etenim ſucci, aut manifeſtis qualitatibus, aut (14) *occultâ quâdam Antipathiâ* Græcè dicta potius

tiùs dictum os, quàm cæteras corporis partes ſubeunt. Imò plerunque corruptionis cauſa non aliunde provenit, quàm (15) *ab ipſomet oſſe nutrimentum ſibi proprium ob aliquam intemperiem contractam corrumpente*, vel excremẽtum à ſe minimè propellere valente. (16) *Oſſa* enim cùm, ut cætera membra, *nutriantur*, (17) *excrementum* fieri neceſſe eſt. Ad hæc antequam cutis caróque exulceratæ, depopulatæq́ue apparent, os jam corruptionem contraxit. Prætera prædictum ulcus carioſum in parte permanet, quam primò invaſit, quo tandem optimè curato, neque pars illa, neque aliæ ab eo moleſtantur amplius. Spinæ autem Ventoſitas non ſic ſe habet. Nam ſi una particula ab ea curabitur, alias ſæpe numero petit partes, & aliquãdo ad jam curatam redit.

Dici-

Dicitur (18) *Ventoſitas*, (cùm nomen iſtud duplex ſit, duplicem etiam ſignificatum habere mereatur) quia, ut in ſequenti dicetur, à Ventoſitate ortum ducere poteſt; aut quia ſicuti flatus, & ventus in aliqua noſtri corporis cavitate genitus loco ſtare neſcit, ſed hûc illucque vagans, parti, quam attingit, doloris ſenſum infert: ita & hic affectus modo huc, modo illuc patientem excruciat.

Vocatur autem (18) *Spina*, quòd in præſenti morbo ultra dolores tenſivos, & frangitivos, pungitivus etiam perſentitur, veluti ſi Spinâ pars affecta compuncta eſſet, & hoc non ob oſſis corruptionem, atque eroſionem, (*oſſa* enim (19) *ſenſu carere* docet Ariſt. *1. de Anima*, & Galen. *1. de Elementis* 2. quod & rationi conſentaneum eſt. Nam ſi oſſa ſentirent, ob continu-

am

am fricationem, motum, compreſſionem, & laborem, continuum paterentur dolorem) Verùm ob alicujus membranæ, & præſertim tendines cooperientis, perioſteique oſſa circumtegentis compunctionem, mordicationemq́ue oriri nulli dubium eſſe puto. (20) *Membranæ* etenim *proprium punctorium* eſſe *dolorem*, Auctor eſt Galen. 2. *de locis affectis* 5. & 7. Et quanquàm perioſteum doloris frangitivi ſubjectum ſit præcipuum; (quem dolorem quàmplurimos (21) *oſtocopum*, id eſt, oſſis laborem, nominare edidit Galen. 2. *de locis affectis* 7. ut ſupra, & 3. itemq́ue *de tuenda valetudine* 5.) tamen ſi cum quantitate hujuſcemodi dolorem excitante, qualitas, & admodum activa, ut propriè eſt acutus, fuerit conjuncta, tunc utique punctionem, mordicationem-

nemq; in ipſo perioſteo perſentiri, veluti in partibus hujuſcemodi præſertim dolores pati aſſuetis neceſſum eſt. At doloris denominatio à prædominante facienda: & propterea ſi materia extenſionem, ſolutionemque ejusdem perioſtei faciens, magis in quãtitate, quàm in qualitate peccaverit, eo tempore dolor frangitivus nuncupabitur. Et hoc ratione ſubjecti. At ſi è contra qualitas, veluti acuties ſupradicta eandem quantitatem ſuperaverit, dolor aut mordicativus, aut punctorius erit nuncupandus: quæ doctrina ex eodem Galen. *lib.* ſuperius citato 5. exhauritur: ubi loquens de (22) *colico dolore à phlegmate vitreo orto*, manifeſtat nobis ratione ſubjecti (nimirum inteſtini colon) perforativum fuiſſe. Cùm enim humor eſſet frigidus, non habebat vim talem

lem perforativam. Poteſt autem ejusmodi dolor etiam à (23) *Ventoſitate* cauſari, quæ tendendo tantùm, & non per qualitatem inſimul cauſat dolorem, quia Galen. ſic inquit: *Hujusmodi ſanè dolores, perinde ac ſi terebro partes perforentur, moleſtare ſolent, narrantibus ita infirmis: alii verò veluti palo infixo fieri videntur, qui & ipſi corpus affectum craſſum eſſe ſignificant.* Et quod ratione efficientis ſpecificetur dolor, licèt ſit in eodem ſubjecto, paulò poſt in eodem capite inquit: *Sed qui mordaces ſunt* (dolores) *à mordaci humore inteſtinum erodente fieri ſolent: & 2. de compoſ. med. ſecundum loca* ſic ſcribit: *Quod ſi etiam mordacem qualitatem humorum multitudo complectatur, etiam juxta hanc dolorem augebit:* id eſt, multitudo replendo, & tendendo; mordax verò quali-

qualitas erodendo, mordicando, ac pungendo dictos dolores excitat. Et ſi ſemper dolores per affectæ partis eſſentiam fierent (ut inquit ipſe) utique eſſent inſeparabiles; at ſæpè fiunt, ut diximus, per accidens.

Deinde appellatur Spina hic affectus, quoniam in Spina, quam Græci ἄκανθαν nominant (Galen. 2. *de Articulis Com.* 29.) quàm ſæpiſſimè naſcatur. Nam (24) *Spinam ipſam pluribus oſſibus* natura dedit, quæ (25) *catarrho* immediatè à capite deſcendente corrumpi de facili poſſunt, & ſic Ventoſitas Spinæ cauſari; quemadmodum pluries, & (26) *præſertim in pueris* perſpexi.

ANNO-

ANNOTATIONES
ad
CAPUT I.

(1) QUid nominis ſit *Ventoſitas Spinæ*, per ejus *Etymologiam*, *Homonymiam*, atq; *Synonymiam* hîc loci curatius explicabimus. Eo verò magis de binorum horum inuſitatiùs conjunctorum vocabulorum ratione, ac origine hodie inter ſe Authores diſcrepant, quo plures ab Avicennæ, & qui hunc ſecutus eſt, *Pandolphini* temporibus, usque ad hæc noſtra, eorundem derivationis rationem interea vel vero ſimiliorem reddere, vel affectus ab antecesſoribus datam primam nomenclaturam prorſus abjicere, aliamque convenientiorem ſubſtituere conati ſunt, quo factum, ut in diverſas opiniones variasque, ut fit, itum ſit conjecturas. Unâ itaque, quod dici ſolet, fideliâ duos parietes dealbaturi *etymologiam* cũ *homonymia* conjungemus. Sciendumq; quod Mali genus Princeps Ebn Sina *Lib.4. Fen.4. Tract.4. cap.9.* teſte

teſte Georg. Hieronym. Velſchio *Syl, log. Curation. & Obſervat. Medicin, Epiſagmat. 81.* ריח אלשוקה vocavit, id ejus Interpretes primò omnium Latino idiomate *Ventoſitatem Spinæ* dixiſſe; rectè ne autem hoc, an minus, Arabicæ linguæ peritioribus arbitrandum relinquo: unum hoc hîc advertens, quòd barbaros ſcriptores (incertum qua ratione,) ita nuncupasſe credat Severinus, falſæque nominis translationis, vel vulgaris appellationis, quæ poſt receptum jam uſum in commentarios ſcribentium perperam irrepſerit, ſuſpicionem esſe ſcribat, de *Recondita Abſcesſuum Natura Libr. 5. Præfat.* & *cap. 1. p. m. 288. 289.* fatendumque, rebus cõvenire minus nomina ſæpe ſuis, pluribusque præternaturalibus affectibus talià nomina impoſita reperiri, quorum impoſitionis vel nulla prorſus, vel non niſi abſona, & haud rarò ridicula dari posſit ratio, nec tamen, etiamſi vellemus, temerè immutandæ, eò quòd longus uſus innovationem prohibeat. Exempli loco ſint, illa à vulgo, & Joh. Philip-

Philippo Ingraſſia, Siculo, de *Tumoribus Tom. I.* Roſeolæ ſaltantes vocata tubercula, quale nomen, utut de ejus ratione non liquidò conſtet, tamen hodienum uſurpare, ac retinere cogimur, ſolùm quia ab Antiquis tam facilè recedere non licet, nec aliud uſus innovare permittit. Ad hæc naſcuntur, refert Idem Severinus ibidem ex Cardano, in populoſis commerciis omnibus, ferente ſic eloquendi occaſione, ſine certo authore nomina, quæ quanquam minus apta, aut usquequaque probata, duraque ſint, ſubinde tamen uſu molleſcunt. Quid? quòd adeo citato Severino hæc ſordeat interpretatio, ut etiam ineptiam vocare non erubuerit, quam hoc nomen contineat, eò quòd ex disparibus, & omninò diverſis ſubſtantivis confletur, nec unum alteri coordinetur. Ut hinc nemo fortasſis vitio nobis verteret, ſi illo labore, quem alii in excogitãda probabiliori denominationis ratione impenderunt, penitus ſuper ſederemus, ac ſaltu ſuperaremus, verboque ſaltem ex Petr. de Argillata

Chi-

Chirurg. Libr. 5. Tract. 22. c. 2 admoneremus, extraneum eſſe nomen, & non importare illud, quod ſonat. Quod ſi ita esſet, operam revera perderemus, ſi in corrupto ejusmodi, aut vulgari vocabulo moroſiùs, ac ſubtilius philoſopharemur. Ne tamen quid omiſisſe videamur, aut oſcitantiæ cujusdam inſimulari posſimus, aliorum conjecturas paucis perſtringere & nobis placuit. *Ventoſitas* ergo Barbaris, & Barbaro-Latinis à vento & ventoſo derivata vel idem ſonat, quod inflatio, ſive flatus, (vid. Joh. Vigo *Pract. L. 2. cap. 12, 13.*) vel denotat tumorem flatulentum ſive *Ventoſum*, id eſt, à flatibus ortum, quales pasſim practici, imprimis verò Paul. de Sorbait *Practic. Medic. Tract. 5. c. 15.* deſcribit, qui adhæc appoſitè flatuoſi tumoris ſedem plerunq; perioſteum esſe ſtatuit; vel notat apoſtema *ventoſum*, de quibus conſule J. Vigon. *l. c. c. 12.* Nic. Florentin. *Sermon. 7. de Chirurg. Tract. 5. Summar. 2. cap. 42.* vel eſt loco œdematis, quo ſenſu tumorem œdematoſum *Ventoſitatem* al-

bam,ſeu,ut ipſius verba habent,albeſacientem tumorem in aliquo loco appellat Argillata *loc. cit. L.1. Tractat.2. cap. 8.* vel diciturita, quia veluti ventus particulas osſis inflando diſtendit, quemadmodum, ſi vulnera aëri aut vento exponuntur, ipſa non ſolùm,ſed & inde denudata osſa in tumorem attolluntur, juxta commune Italorum proverbium: La ferita cacciata all' aria piglia di vento; id eſt, vulnus aërem concipiens intumeſcit, quod & ipſa experientia confirmat, cujusque ſimile quid in noſtro quoque contingere abſcesſu Philipp. Ingrasſias credidit, quando *Com. de Osſib. c.1.* ſub fin. affectum noſtrum ab halituoſa levique materia procreari, hincque *Ventoſitatem* dici, non adeo vili ratione deinceps fortasſis trutinandâ ductus ſibi perſuaſit. Nunc ad *Spinam.* Intelligimus autem per eam non aculeum quendam cujuscunque ſentis aut vepris, nec talem, qualis plerisque piſcibus ineſt, multò minus illum vertebrarum contextum à collo ad os usque ſacrum protenſum;

ſed

ſed ſignificat hîc imprimis acutum, ac pungitivum quendam dolorem, uti in hoc omnes conſentiunt, confirmaturque Arabum, & maximè ipſius Avicennæ authoritate, qui pluribus in locis omnem rem tenſivam atque dolorificam, vel punctionem, juxta interpretum verſionem *Spinam* vocavit, ſed & præcipuè *Lib. 4. Fen. 3, Tract. 1. cap. 1.* ubi referente Marc. Aurel. Severino *loc. cit. cap. 1. p. m. 289.* tumorem ex acuto ſanguine ſine pulſatione conſtantem *Spinam* appellavit. Id quod Rhaſes quoque apertè declaravit, quando *in Opere Omnia continente* dicit, *Ventoſitatem* hanc *Spinæ* dictam propterea, quòd ipsâ os perforetur, quod certè ſine ingenti dolore fieri non poteſt; quod ipſe ſæpe nominandus Severinus paulo poſt *cap.* nimirum *11. pag. 302.* his verbis expresſit, quando *Spinam* dici ſcribit, quod veluti *Spina* in centrum membri, quod os eſt, defigatur; quibus nec Petrus de Marchettis *Obſervation. Chirurg. Syllog.* ſuum denegat calculum, qui clarioribus quàm

quiſquam alius verbis *Spinæ Ventoſæ* ſignum pungitivum, acutum, ac lancinantem dolorem eſſe aſſerit, ita ut patiens referat,ſe veluti *Spinâ* pungi, unde *Spinæ* nomen morbo huic inductum. Atque hunc ob dolorem Joh. Meſue quoque,ſeu potius ejusdem Suppletor Franc. de Ped. Mont. *Sect. 1. de Medic. morb. partic. part. 2. c. 5*, phlegmonicum apoſtema,furunculum Latinis dictum, *Spinam* indigitat,ideo nimirum, quòd cum dolore acuto pungitivo, ad modum punctionis *Spinæ* ſit conjunctum.Liquet itaque *Spinam* dici affectum noſtrum propter acerbi illius, ex proprie dictâ *Spinâ* orti,atque hujus noſtri doloris ſimilitudinem, & quidẽ potiori, ut videtur,comparationis convenientiâ, quàm quæ inter *Ventoſitatem*,&ejus comparata intercedit, quæ una eſt *Spinæ* nominis ratio: altera ex ipſius Authoris noſtri §.ultimo hujus *cap. 1*. petatur, quam, quantum ſcio, præter eum nemo aliàs advertit; ut ita juxta nudum utriusque nominis etymon *Ventoſitas* tumorem quidem non nihil

nihil *Ventoſum*, ſed iterum ſedatum; *Spina* verò crebriter terebrantem ac perpungentem connotare videatur.

Sequantur nunc *Synonyma*. Spinæ noſtræ *Ventoſitatē* ita vocatam ab Avicennæ Interpretibus, Petro ab Argillata, Mariano Sancto, Nic. Florentino, J. Manardo, Joh. Vigone, *Pandolphino* noſtro, & Joh. Langio, primùm vel Nic. Maſſa *Epiſtol. 19.* vel Joh. Philipp. Ingraſſias de *Tumoribus* voces invertendo *Spinam Ventoſam* dixerunt, quos cæteri plerią; ut, Petrus de Marchettis, Guerner. Rolfinckius, Gothof. Mœbius cum Götſio, Joh. Scultetus, Joh. van Horne, Paul. de Barbette, Paul. Ammann cum Olitſchio, Joh. Nic. Binninger quos novi ſequuntur; quorum tamen nullus vocum harum inverſionis aut mutationis rationem ne verbo quidem attingit, niſi forte ut barbariſmum magis evitarent. Quare & nos, cur hi ab illorum prima appellatione receſſerint, vel utra pars convenientiori, ipſique rei, juxta ac Arabicæ linguæ magis reſpōdenti titulo affectum donaverit,

 judi-

judicare,aut prolixiùs diſquirere nolumus, ſuam potiùs ſententiam cuilibet defendendam relinquentes.Marc. Aurel. Severinus verò Vir de Republica Medica ſummè meritus,cùm ipſi fortasſis *Ventoſitatis Spinæ* etymon non ſatis arriſisſet, jamque longè antè Argillatam perbellè admonuisſe,voculas has non arguere id, quod ſonant, animadvertiſſet,non duxit ſibi amplius religioni, penitus abrogatâ veteri nomenclaturâ,novam prorſus excogitare, vocavitque doctisſimo ſuo de *Recondita Abſcesſuum Natura Tractatu* 5. *Pædarthrocacen*, Græco verborum complexu, ἀπὸ τοῦ παιδὸς, ἄρθρου, & κάκης originem ſortitam, & quaſi puerorum ad articulos malum ſignificantem; vel ſi mavis, ut ipſe inſcribit,*Osſis circa articulum inflammationem*, & *Abſceſſum puerorum proprium* denotantem. Quam Græcam vocis acceptionem non usque quaque improbasſe Literatos inde conſtat, quòd etiam imitati eam ſint, eâdemque civitate, quo de impræſentiarum agimus, donaverint Malum,

Malum, quos inter præcipuè D. Sebaſtian. Schefferum, Doctisſimum apud Francofurtenſes Medicum nominare juvat, cui *Inauguralem* ſuam Præſide D. Joh. Caſp. Fauſio, Heidelbergæ, An. 1657. habitam *Diſputationem*, nō alio quàm Pædarthrocaces titulo inſignire placuit; evidenti argumento, & hos hanc recentiorem nominis impoſitionem, ceu aptiorem, morbique esſentiæ magis conformem illi antiquorum barbaro-latinæ præpoſuisſe; quando alii interea antiquitatis fortasſis ſtudioſiori cultu Veterum verſionē retinere maluerunt, rati, nihil aut parū inter esſe, quo quid nomine vocetur, modo de re conveniatur; & verò neque hi, neque illi propterea damnandi. Quo ipſo illius quidem quæſtionis, an Pędarthrocace idem cum *Ventoſitate Spinæ* ſit affectus, quam Severinus *cit. loc. cap. 15.* agitat, probè recordans, nolo tamen eam hîc loci facere meam, in alium commodiorem locum reſervaturus. Silentio quoque hic prætereo & illam litem, qua disputari posſet, an *Cancer*

oſsis qualem Nic. Tulpius ex Celſo *Obſervat. Med. Libr. 4. Obſervat. 12.* deſcribit,itemque *teredo* ſive *caries*, *ſyderatio* vel *Sphacelus oſſis*, *gummata* quoque, atq; *nodi in Gallicis*, nec non illi *tumores oſsium putreſcentiũ inpueris à morbo Gallico orti*,quorum Guil. Rondeletius de *Dignotione Morborum cap. 10.* meminit, *Spinæ* noſtræ *Ventoſitatis* ſynonyma hæc ſint,eundemq; cum illa affectum, denotent? eò quòd ut hæc controverſia minus huc pertinere videtur, ita alibi, imprimis autem tum commodior eam ventilandi occaſio dabitur, quando *cap.VII.* de Signis agendum erit, ubi nimirum *Spinæ* noſtræ *Ventoſitatis* Signa diſtinctiva perpendendo, an & quomodo hic quoque affectus invicem diſcrepent,vel conveniant, inſimul diſpicere licebit. Hoc nterim indubitatum eſt, illud Malum, quod omnis politioris Literaturæ, Linguarumque imprimis Orientalium peritisſimus D. Georg. Hieronym. Velſchius, Fautor noſter Colendisſimus *Syllog. Obſervat.* & *Curat. Medicin.* *Epiſa-*

piſagmat.81.Ventum ſeu *Flatum Spineum* appellat; nec non iſtud, quod teſte Paulo Barbette *Opere Chirurg. Anatomico Part. 3. cap. 3. p. 19.* Belgis *Een Beenvreeter* dicitur; ut & illud, quod Petr.de Marchettis *Syllog. Obſervat. Medic. Chirurg.* Interpres juxta ſimplicem vocabulorum ſonum vernaculâ linguâ den Wind Dorn; item hoc, quod Amadeus Megerlin verſione Germanicâ Joh. Sculteti Armamentarii Chirurgici *Part. 2. Obſervat.90.* den Franzoſen-Zuſtand vocat, unum eundemq; indigitare affectum. Quo ipſo adhuc aliud huic poſtremo non abſimile, commodùm incidit ſynonymum, quando notisſimi nominis doctisſimus quidam vir Patavii Italorum ſciſcitanti mihi aliquando ex ipſo, quid nam *Spina Ventoſitas* propriè ſibi velit, affirmare non dubitavit, nihil eam eſſe aliud, quàm ipſam *puerorum luem Gallicam*; quod tamen unà cum aliis hujus commatis ſub incudis demũ examen ſuo loco revocabimus. Atque

de his, ad Onomatologiam quæ ſpectant, ſatis.

(2) Et quidem Rhaſes (mirum! Authorem non addidisſe locum) *Contin. Part.* 5. *Libr.* 15. *cap.* 2. & 5. ubi ſcribit, quòd *Ventoſitas Spinæ* fiat ex humoribus calidis corrodentibus, & perforantibus os, & derivetur hoc nomen á perforatione; quibus ibidem in ſummis cauſarum ſubjungit: abſterſionem fieri in osſe ex ſuperfluitatibus prohibentibus cum abſterſione ipſarum, ne ſuper illud oriatur caro, ſed debere fricari, ut bona fiat conditio ad generandam carnem ſuper illud: additque, posſibile esſe, ut caro non generetur ſuper osſa corrupta, non ex parte eorum viſcoſitatis, ſed eò quòd patiuntur complicationem malam, & erit ad modum ovi in generatione ſaniei, quoniam videmus os perforatum in crasſitudine aſpera, & ſuper illud non generatur caro radicitus. Hæc ille: prout ſonant juxta interpretis ſui verſionem; *Pandolphino* noſtro, ut Severinus *d. l. cap.* 14. *p.* 306. ſuſpicatur, non com-

comperta, quod & nobis vel inde probari posſe videtur, quia, ſi dictus Rhaſis locus perſpectus ipſi fuisſet, ſimiliter ut Avicennæ ad finem Tractat. appendisſet.

(3) Avicennas vero *Libr. 4. Fen. 4. Tractat. 4. cap. 9.* cujus ipſa verba videſis *cap. 17.* quæ ideo verbotenus recitavit Author noſter, ut iis oſtenderet, quàm ſterile hoc ſit thema, quantique laboris fuerit, nullo, Avicennam ſi exceperis, manuductore, rite id pertractare.

(4) Recentiores fuerint tres hi Authores *Pandolphini* tempore, aliàs hodie inter Veteres potius numerandi; quibus & illi asſociari debent, quos allegatos à nobis deinceps reperies.

(5) Sermone VII. *de Chirurgia & Decoratione Tractat. 4. cap. 40. pag. m. 108.*

(6) Aliàs Johannem à Vigo dictum, Genuenſem, olim Julii II. Pontif. Max. Chirurgum Clariſſimum, *Pract. lib. 9. de Additionibus cap. 34. p. mihi 781. in 8.*

(7) Intellige Johann. Manardum, Medicum Ferrarienſem *Epiſtolar. Medicin. lib.* 7. *Epiſtol.* 2. *pag. mihi* 113. *in fol.* ubi pauciſſima ſaltem verba de præſenti hoc noſtro affectu habentur; quæ infra adducemus.

(8) Miror Authorem noſtrum his non annumeraſſe Petrum de Argillata quoque, cujus in Chirurgia *lib.* 5. *Tract.* 22. *cap.* 2. Venetiis Anno 1480. in fol. impreſsâ clariora, & affectus noſtri naturâ luculentiùs exprimentia verba, quàm ferè apud ullum alium antiquiorem Scriptorem leguntur, deinceps non parum nobis inſervitura: taceo Marianum Sanctum Barolitanum, *Compendio in Chirurgia cap.* 19. quod agit de Emendatione oſſis corrupti. Nicol. Maſſam, *Epiſt. Med.* 19. & Joh. Philipp. Ingraſſiam *in Oper. de Tumoribus p.* n. quorum verba, de *Spina Ventoſa* quæ loquuntur, inferius ſuo loco recitabimus.

(9) Imò allegatorum horum trium Authorum citata ſcripta qui evolverit, apud Nicol. Florentinum, & Johann. à Vigo

Vigo *Spinæ* noſtræ *Ventoſitatis* methodicam curationem exhibitam reperiet, quam tamen nec Rhaſes, nec Avicennas tradidit.

(10) Malum noſtrum in oſſis potiùs corruptione, quàm in exulceratione carnis conſiſtere, hæ ferè evincunt rationes (1) quia oſſa, & quidem interiùs primò, ac primariò corrumpuntur, oſſisque corruptio ſemper præcedit corruptionem carnis, atque hinc ſi & oſſis & carnis vitium ſimul apparet, illud ſemper hôc prius extitit, (2) quia oſſis, quàm carnis longè major ibi eſt moles, ubi Vitium conſpicitur, atque adeò os quàm caro corruptioni huic magis eſt obnoxium, (3) quia loco etiam alias ex carni, tamen tumor non adeo exilis attollitur, ut ita os intumuiſſe & primariò læſum eſſe, in aprico ſit, (4) quia curatio ad os præcipuè dirigi debet, & niſi perſanato oſſe curatio nulla eſt; quibus accedit teſtimonium Avicennæ, Nicol. Florentini, Johann. Vigonis, aliorumque, qui omnes locis jam ante allegatis non obſcuris verbis

confitentur Malum hoc etiamſi carni non penitus parcat, oſſa tamen potiſſimùm afficere; quod & Joh. Langius edecumatæ eruditionis Vir *Epiſtol. Medicin. libr. 1. Epiſtol. 42. p. m. 206.* eleganter comprobat, dum illum morbum, quem Avicennas *Ventoſitatem Spinæ* appellat, ulceroſam oſſium affectionem, à purulentis, & acribus ichoribus *in oſſium* poris coacervatis, eaq; acredine ſuâ, velut teredo vermis lignũ ſolet, *corrodentibus* provenientem vocat. Cui jungatur & Petrus ab Argillata Præſtantiſſimus ſuâ ætate Medicus, quô nemo melius ſententiam noſtram confirmat, affectus noſtri cauſam Chirurg. *libr. 5. Tract. 22. cap. 2.* inde deducens, quando aliqua materia (ejusdem verba ſunt) in ſubſtantia oſſis congregatur ex debilitate virtutis aſſimilativæ, vel ex debilitate membri, unde congregatâ materiâ cauſatur apoſtema: illic autem conſequenter factâ inciſione, reperitur *corruptio in ſubſtantia oſſis* tota, vel in parte ejus usque ad medullam.

(11) Num

(11) Num affectus hic Græcis antiquis notus fuerit toto *14. cap.* disquirit Severinus, quem ſemel hîc allegaſſe ſufficiat. Videtur autem cum Noſtro tandem affirmare, Hippocratis non ſolùm, & Galeni fretus authoritate, ſed & rationibus non adeò futilibus nixus. Licèt enim apud eos, aut potiùs eorum interpretes idem affectûs nomen juxta eundem literarum ſonum non reperiatur, reperitur tamen cum noſtro quoad rem vel idem prorſus, vel certè non abſimilis, parùmque differens, alio quamvis charactere notatus. Ita ſub ulceribus phagædænicis, eſthiomenis, & oſſium corruptione generaliter eum comprehendiſſe Hippocratem in Epidemiis autumat D. Paul. Ammann. Profeſſor Lipſienſ. *in Diſputat. Inauguralis* D. Theodor. Olitſch. Hamburgenſ. ibidem habitæ Anno 1672. de Spina Ventoſa *cap. 1. ſub fin.* ubi & ejusdem noſtri affectus realis definitio ex ipſo Hippocrate ſic ſatis commoda *cap. 2.* traditur. Et quid Idem de *Fracturis text. 20.* per ſphacelon, id eſt,

con-

conſummatam oſſis corruptionem intellexerit aliud, quàm quod nos per *Ventoſitatem Spinæ* effamur? Galeni aliorumque Græcorum teredinem eundem cum noſtro eſſe affectum, ſolâ nominis diverſitate intercedente, Author nobis eſt Severinus & Joh. Langius, quorum hic teredinem per perforationem oſſium à corruptione putrida ortam ex ipſo Galeno *Libell. de Definitionibus* deſcribit, ſubditque paucis interjectis verbis hanc ulceroſam oſſium affectionem, ſive mavis dicere, putrilaginem, Avicennam *Ventoſitatem Spinæ* appellaſſe: ille vero mentem ſuam ſuper hoc dubio ita exponit, ut dicat, non potuiſſe ignorari hunc noſtrum abſceſſum à Græcis, eò quòd jam ultra ſexcentos annos, nî ſupputatio fallit, mortale genus invaſit; ut hinc Græcorum memoriâ eum non extitiſſe impoſſibile ſit, non obſtante, quòd multorum ejus accidentium non meminerint, nec tam accuratè eum deſcripſerint, quod inde fortaſſis factum, quia ob exquiſitam victus rationem mitio-

mitiora tum temporis omnia erant ſymptomata , quemadmodum hoc Franciſc. Valleſius *Comment. in 1. Epidem. Sect. 2.* de variis exanthematibus , & præcipuè de Variolis pronunciat, quippe quæ etiamſi à Græcis Scriptoribus non adeò accuratè cum omnibus ſuis ſymptomatibus fuerint delineatæ, dici tamen non debet , eas planè ignotas iis fuiſſe. Præterea quemadmodum plerique asſerunt, luem Gallicam, ſcorbutum , aliosque fortaſſis affectus , quos pro novis vulgus Medicorum venditat, revera non novos eſſe, Veteribusque ubique cognitos fuiſſe, quia dictorum affectuum ſymptomata eos non latuiſſe ex eorundem monumentis probari poteſt ; ita probabile eſt, eos quoque Pædarthroсaces aliquam habuiſſe cognitionem, quia ejusdem etiam ſymptomata hinc inde apud eos licet ſubalio nomine deſcripta offendimus ; maximè, ſi cum Severino affectum noſtrum ad cariem oſſis univerſalem internam non abſurdè referri dixerimus. Et quid? ſi cre-

crederemus, olim in Græcia ob benignam aëris clementiam, moderatioremque victûs rationem minus afflixiſſe, & mitioribus indutum ſymptomatibus inceſſiſſe, hincque etiam rariùs fuiſſe obſervatum, interea verò temporis eundo tantas demum vires ſumſiſſe, ut afflictionis ſtimulis plurimis auctis ſub nova morbi ſpecie incautioribus tantum non hodiè imponat? Cui noſtræ opinioni imprimis favere videtur Joh. Langius, Vir doctiſſimus, quando *cit. loc.* tantam, inquit, & toties exploratam eſſe ortus & occaſus morborum viciſſitudinem, ut aliqui vulgares etiam morbi ſub certa ſiderum & tempeſtatum conſtitutione in certis quoque regionibus graſſari ſoliti, tandem cùm tempeſtas illa exoleverit, ac morbi ſeminaria contagionis deferbuerint, iidem morbi deſinant ac lateant: poſt aliquot verò annorum intervalla, redeunte ſimili annorum intemperie, repullulent; aut ſaltem per hujus contagionis ſeminaria ad exteras nationes propagentur: cujus ſimile

mile quid in noſtro quoque accidiſſe affectu, non adeò creditu difficile, eundemque Græcis quoque innotuiſſe ex his nunc palam eſt. Confer *Annotat. ad Cap. VII. num. 1.*

(12) Malum noſtrum in osſis potiùs corruptione conſiſtere, quàm in carnis exulceratione jam ſupra ad *num.* (10) probatum dedimus. Nunc id agemus, ut tueamur, non in ſola exulceratione cum osſis corruptione conſiſtere, nec ad carnis tantùm vitia referendum esſe; id quod partim illis Authoris noſtri compendio hîc repetitis, partim aliis illis immixtis rationibus conabimur; quarum (1) eſt, quia ulcus cum osſe corrupto non circumſcribit totam affectus latitudinem (2) quia hoc quandoque etiam ab externa cauſâ provenire poteſt, *Ventoſitas Spinæ* verò nunquam, (3) quia in noſtro Morbo carnis vitium ſemper demum ſequitur vitium osſis (4) quia ulcus carioſum conſtans eſt, inque eadem parte permanet, quam primò invaſit, noſter verò affectus vagabundus eſt, & ſæpe ab una ad

aliam

aliam tranſſit partem. (5) quia Severinus *cap. 5. p. m. 295.* quotidiano experimento didicit v. g. in vulneribus capitis, (quæ in ulcera tandem degenerant) & corruptelis aliorum oſſium, circumjectam carnem amplè computreſcere, ſub hac verò vitiatâ ſubjectum os non niſi procedente longo tempore paulisper commarcere ; ſecus ac in *Ventoſitate Spinæ* fieri ſolet, ubi quippe os antè labem contrahit ac collututulatur, quàm caro, (6) quia non ſufficit curaſſe ulcus , niſi etiam os imprimis fuerit curatum. (7) confirmatur Authoritate Principis Ebn Sinæ, qui inſtar omnium eſſe poteſt, quando is *Ventoſitatem Spinæ* cum dolore juncturarum comparat, hoc tamen notabili diverſitate, quod hujus materia ſit in carne, illius verò in oſſe.

(13) Subintelligatur cauſa proxima, vel ſaltem antecedens. Aliàs enim externas quoque cauſas ad Affectus noſtri productionem concurrere indubitatum eſt, uti ex ipſius Authoris noſtri *cap. 5.* clariſſimè conſtabit.

(14) An

(14) An præter manifeſtas qualitates occulta quoque ſubſit, cujus ratione pravi illi *Spinæ Ventoſitatem* progignere apti nati humores præ cæteris corporis noſtri partibus osſa in ſpecie adoriantur, adhuc ſub judice lis eſt? Negat autem id, & pernegat Doctisſimus Severinus integro *12. cap.* quando inquit, nonnullos, dum hujus affectus, & osſis corrupti cauſas exponunt, non inventâ, quæ ſatis faciat, ratione peculiariter affecti osſis, ut à magnâ difficultate citò ſe extricent, ad antipathiam, & occultas rerum cauſas confugere, more eorum noſtro hoc ſeculo receptisſimo, qui rerum indagationis pertæſi, viâ quàm expeditisſimâ ſunt contenti; ſe autem, pergit, etſi perpetuò non rejiciendas has esſe proprietates arbitretur, in hoc noſtro Vitio tamen amplectendas non conſentire proptereà, quòd ad cauſas ratione contemplabiles referri posſit; quas altiùs diductas iſthinc petere licebit, à nobis quoque *Annot. Cap. III. num. 3.* dilucidius propoſitas. Nunc hoc ſaltem impræ-

impræſentiarum advertisſe juvabit, quòd,ſi per occultas qualitates illæ hîc, ut communiter, intelligantur, quarum cauſæ adeo ſunt obſcuræ, & occultæ ,ut à nemine ſufficienter percipi, nullaque certâ ratione comprehendi valeant, utique exulare hic illæ debeant , quia rationes,cur peccantes in affectu noſtro humores osſa præcipuè infeſtent, non ſolùm Severinus,& Author noſter reddidit, ſed & ipſimet in ſubſequentibus reddere adhuc alias conabimur, vero fortasſis non minus , ut arbitramur,conſentaneas. At ſi occultas qualitates illas fortè tantùm vocaverit Author noſter, quarum effectus ex primis qualitatibus, id eſt, ex calore, frigore, humiditate & ſiccitate deduci nequit, tunc concedimus & nos præter has primas qualitates alias quoque cùm in pleriſq;, tum in hoc noſtro affectu maximè concurrere. Vel, ſi illi occultum idem eſſet, quod malignum, quemadmodum Argenterio illi tantum morbi occultarum dicuntur qualitatum, qui maligni ſunt, iterum & nos pollicem

cem premeremus, ambabus manibus largiti, malignum, atque hâc acceptione occultum quid, ſi non ſemper, ut plurimùm tamen in hoc noſtro affectu ſubesſe. Tantum autem ſi & mihi velut anſeri inter olores, ſic ferente occaſione, de hac re ſtrepere liceret, abeſt, ut occultas qualitates indifferenter prorſus rejiciam, ut potius cum Scaligero *Exercit. 218. Sect. 8.* ipſemet deputem, ad manifeſtas omnia deducere velle qualitates, ſummam esſe impudentiam, certisſimumque ſit, iis, qui hoc tentant, plerumque evenire id, quod de Epicuro & Aſclepiade Galenus *Libr. 1. de Nat. Fac. 14.* pronunciavit, ut nimirum rationes vel ineptas & ridiculas afferant, vel ea negent, quæ etiam experientiâ confirmata ſunt; quamvis viciſſim perſuaſiſſimum mihi habeam, vel olim qualitates occultas nimium familiares, ſæpeque revera ignorantiæ, vel ſalté paulò obſcuriores rerum cauſas indagandi ſocordiæ fuisſe aſylum; vel hodiè ſub his τὸ malignum circumferri, & haud rarò præter

neceſſi-

neceſſitatem nimium extendi, quod ab illis præcipuè fit, qui omnium morborum abditisſimas etiam aliàs cauſas reddere ſe poſſe videri volunt, arbitrati, multum ſibi de eruditionis famâ decedere, ſi occultas qualitates in ſubſidium vocarent, idem interea, ſi res ipſa reputatur, diverſo ſaltem nomine exprimentes, ut hinc ferè idem quod Veteres occultum vocarunt, hodiè recentiores malignum in morbis dicere videantur; quod malignum, ut ſupra innuimus, & nos in noſtra *Spina Ventoſitate* facilè quidem admittimus, primi autem & communisſimi ſenſus occultas qualitates iterum iterumque ab ea removentes.

(15) Nimirum nutrimentum per minimas arteriolas in os delatum, ibique depoſitum, nec propter aliquam ejus διάθεσιν, hincque virtutis asſimilativæ debilitatem, decenter concoquitur, nec ritè apponitur, ſed potiùs corrumpitur, & in inutile excrementum facesſit, quod, quia os ob expultricis facultatis ſuæ imbecillitatem amo-

amoliri è ſe nequit, fit, ut coacervatâ excrementitiâ hac materiâ, primò interna quædam inflammatio, & ex hac dein apoſtema, tandemque ille ipſe ſuboriatur affectus, circa quem totum noſtrum præſens verſatur negotium.

(16) Unde jam ſua ſponte citra ulteriora multæ probationis argumenta fluit, oſſa utique, ceu reliqua membra nutriri, cùm quia vivunt, tum etiam quia creſcunt, & augentur, quod nutritionem neceſſariò involvit. Nutriuntur autem, ut nobis videtur, non medullâ, eò quòd non omnia oſſa, ut cranium, malleus, incus, ſtapes, oſſa ſcapulæ, pubis, ſeſamoidea &c. medullam habent; nec leni aliquò liquore chyloſo per nervos influente, (quam ſententiam Inſignis ille Medicinæ Reformator Franciſc. Gliſſonius de *Anatomia Hepatis p. 412.* tuetur) quia per nervos ſpiritus animales ad partes, ſenſum & motum ut iis largiantur, deferri, certum; nutritium autẽ quendam ſuccum, quæ nova quorundam eſt ſentententia, per eosdem ad partes inde nu-

triendas amandari, incertisſimum adhuc,& maximè dubium eſt ; ſed certâ & adæquatâ arterioſi ſanguinis fortasſis pinguiori & magis tenaci parte, quæ per minimas,& tantùm non inconſpicuas arteriolas ad oſſa circulationis lege delatus extra earum oſcula excidens in horum poros dispergitur, ibique retinetur,ac ulteriùs coquitur, tandemq; conſumtæ osſis ſubſtantiæ, vel tenuis & æqualisſimæ mucilaginis, vel cujusdam quaſi auræ formâ apponitur; dum interea quod reliquum eſt ſanguinis à venulis ſuſcipitur,& ad Cor regeritur.

(17). Alludit ad illud excrementum tertiæ coctionis , quæ in quibuslibet corporis noſtri partibus fit, ipſamque earum nutritionem præcedit. Eſt autem illud communi Veterum conſenſu duplex, unum nempe crasſum , alterum tenue: illud ſordes ſunt, ſtrigmentorum ſpecie cuti extrinſecus impactæ, apparentesque in linteis& veſtimentis, cutem tangentibus: hoc verò eſt, quod per inſenſibilem transpirationem reſolvitur, rituque vaporis evolat.

(18.18)

(18. 18) Utriusque nominis *Vento-ſitatis* puta & *Spinæ* etymologiam jam ſuprà ad num. (1) Annotation. abſolvimus, unàque complexi ſumus.

(19) Si quæritur, an osſa ſentiant? ſolerti diſtinctione opus eſt. Non ſentiunt in ſe, vel ratione ſui, vel, ſi mavis, ratione intrinſecæ ipſorum ſubſtantiæ conſiderata; quo ſenſu dubio procul ſumſerit D. Paul. Ammann, *Diſputat.* ſupra allegatæ *cap. 2. §. 3.* quando miratur, Philoſophos in communi osſa parum, aut nihil ſentire ſtatuẽtes, hocque pertinaciùs negãtes crurifragium pati jubet, ut deſinant contradicere. Hac enim acceptione ſive urantur, ſive ſecentur, ſive frangantur, inſenſibilia plerique Anatomicorum fatentur osſa, præter unum fortasſis Nicol. Masſam, qui Deum teſtatur, ſe vidisſe hominem ulcere in crure cum detectione osſis laborantem, inque eo ſenſum fuisſe doloroſum, neque ſine dolore tangi potuisſe, & fuisſe denudatum à perioſteo; imò perforasſe os, adeoque intus latuisſe ſenſum doloroſum; niſi quis dicere velit, illam doloris perceptionem ab il-

lic disſeminatorum nervorum, ſanguifluorúmq; vaſorum tunicarum offenſione ortum duxisſe. Sentire autem osſa quando dicuntur, plerumque dicuntur ratione membranæ, perioſteum vocatæ, quæ inter eorũ partes numerari ſolet ; ut hinc ubiubi membrana hæc reperitur, ibi & ſenſus ſit, & contrà ubi eadem deeſt, ibi & ſenſatio nulla ſit.

(20) Quandoquidem membrana adæquatum ſenſationis, ſive tactilium qualitatum perceptionis organum eſt. Unde quoq; ſequitur membranas partesve membranoſas, quippe quæ ſolæ ſenſu tactus præditæ ſunt, non ſolùm punctorii, ſed & cujuscunque doloris, ceu triſtis ſenſationis ſubjectum eſſe, variantis tamen pro varietate partium, & cauſarum. Aliàs doloris unica ſaltem proxima cauſa, ſolutio nimirum continui à plerisque ſtatuitur: ſpecies verò vel quindecim ab Arabibus numerantur; ſed quæ ad illas à Galeno *loc. all.* propoſitas dolorum differentias facilè referri posſunt.

(21) Οςεοκόπος dolor iis, quos Venerea lues, ſcorbutus, quin & quartana febris

febris torquet, familiaris, & quaſi oſſa findens, ſeu tundens, vel juxta Galenum loc. à *Pandolphino* allegato, itemque *Libr. 3. de Salubribus* ita dictus ob penitiorem in lacertis, tendinibus, & panniculis, qui oſſibus adhærent, doloris ſenſum, Eruditè docti Joh. Langii ſententiâ *Epiſt. Med. Libr. 1. Epiſt. 42. pag. m. 207.* à ſubtiliori putreſcentium ichorum parte dependet, dum ea ſuâ acrimoniâ oſſa & panniculos, (adde & oſſa circumdantes membranas, Græcis περιόστεα dictas) arrodit & diſtendit, quorum panniculorum (& membranarum) ratione oſſa dolere, & veluti terebrâ perforari videntur. Solet autem dolor hic nocturno tempore atrociùs ingraveſcere, & quidem rationibus ex eodẽ Langio petendis, cujus ultimã probabiliorẽ mihi viſam, non poſſũ nõ huc transferre, quando ibidem fieri hoc arbitratur, quod calor naturalis, verum ſolis heliotropium, lumine ipſius excitus, mane & interdiù unà cum Spiritibus, virtutis motivæ vehiculis, ad externa motûs, & diuturni laboris organa diſperſus, ea ſuo tepore fovet ac do-

loris materiam, quæ lacertos, nervos, tendines, & oſſium membranulas vellicabat, & flatu vaporoſo diſtendebat, concoquit &in vaporem diſſipat: noctu verò ad interna præcordia concoctionis operâ retractus, membra calore deſtituta magis algent; hincq́ue doloris materia minus concoquitur, minusq́ue diſſipatur; quod vel inde probat, quia qui hoc dolore noctu affliguntur, ut is miteſcat, deambulare & doloris membra fricare, donec incaluerint, ſolent; non obſcuro indicio, dolorem illum extremorum membrorum frigore exacerbari, colore verò & motu demulceri.

(22) Non in cavitate inteſtinorum, ſed intra inteſtini craſſioris, & quidem coli, tunicas hærente, tamq́; acerbũ dolorem, dum tunicæ inteſtini illius ab eo diſtenduntur ac divelluntur, excitante, ut inteſtina quaſi perforari videantur. Sennert. *Pract. L. 3. P. 2. S. 2. c. 2. p. m. 270.*

(23) Ne quis per ventoſitatem hanc noſtram fortè affectionem intelligat. Denotat enim hîc nihil aliud, quàm flatus, ſive vapores, quorum

tanta

tanta interdum vis eſt, ut, in magna aliqua oſſium junctura concluſi, os à proprio loco dimovere, teſte Joh. Vigone *Practic. L. 2. cap. 12* ne dum vel colicum, vel alium gravem dolorem creare valeant: cujus caſus hinc inde apud Practicos, ſed & potiſſimum Fienum, *Tractat. de Flatib.* quamplurimos reperire licet.

(24) Spina hæc oſſium à plerisque Anatomicis ad eorum apophyſin refertur, quæ Latinis proceſſus, productio, & extuberantia dicitur; eſtque pars oſſis non contigua, ut epiphyſis, ſed continua, protuberans ultra planam ſuperficiem. Vid. Th. Bartholin. *Anatom. Reform. Libell. 4. c. 1.*

(25) Quâ ratione omnes penè corporis noſtri partes, adeoque & oſſa, catarrhis obnoxia ſint, indeque oriundis quàm plurimis tententur morbis, plerique quidem Practici tradunt, nemo autem fortaſſis meliùs, & nemo proliXiùs, quàm D. Conr. Vict. Schneider. in Operoſis ſuis de *Catarrhis* Operibus quæ adi ſis.

(26) Notanter Author noſter dicit, *præſertim in pueris*; indicio, affectum hunc noſtrum teneram ac juvenilem ætatem imprimis quidem divexare, nihilo tamen minus nec eos, qui ephebis exceſſerunt, quique hos ætate ſuperant, prorſus intactos dimittere; ſecus ac Severinus ſenſit *cap. 6. p. m. 296.* qui haud per omnem promiſcuè ætatem homines laceſſere, ſed pueris & familiarem eum eſſe, & proprium ſtatuit; hac tamen viciſſim addita limitatione, ut, ulteriori quidem etiam ætati nonnunquam contingere poſſe, concedat: ſed eâ ſaltem ratione, quâ Variolæ quoque, & morbilli inter puerorum numerari ſolent morbos, etiamſi ſicut & ipſa Pædarthrocace ad ſenilem usque ætatem ſervari quandoque conſueſcant. Videturque aſſerti illius ratio hæc eſſe, quòd quemadmodum Variolæ & Morbilli à paterni ſeminis, vel materni menſtrui ſanguinis vitio in fœtum transeunte oriuntur, inque pueris dein, ut plurimùm ejus hypotheſi effloreſcunt, hincque puerilem morbum

bum conſtituunt ; *Spina Ventoſa* autem vel ab inſufficienter proruptis, vel intro relapſis dictis exanthematibus evenire ſolet ; ita ipſam quoque *Spinā Ventoſam* à variolis prognatam puerorum affectibus annumerari debere neceſſariò ſequi pateat. Verùm enim verò utut nolimus inficiari, à variolarum relicto miaſmate ſæpè in pueris ortum ducere affectum noſtrum ; quin tamen ex aliis quoque cauſis, non in pueris ſolùm, ſed & in adultis, proficiſci queat, nulli prorſus dubitamus ; patebitque ex deinceps dicendis. Quid ? quòd hoc ipſum cum fida rerum magiſtra experientia teſtetur, tum etiam clarorum Authorum teſtimonia comprobent. Experientiam primò quod attinet, licet apud Authores plura in adultis, quàm pueris *Ventoſitatis Spinæ* notata reperire èxempla, quæ infra Annotat. ad Cap. III. num. 1. videnda ; certiſſimo, ut mihi perſuadeo, argumento, noſtram *Spinæ Ventoſitatem* non minus teneram ac flexilem, quàm conſiſtentem, & robuſtam, imò fortaſ-

ſis ſenilem quoque ætatem affligere quandoque ſolere; quod & ſecundò Authorum teſtimonia ſimiliter evincunt, quos inter præcipuus eſt Petr. de Marchettis, qui *loc. alleg.* conceptis verbis ad vigeſimum quintum circiter annum ſe, utplurimùm, obſervaſſe cum viros, tum fœminas huic morbo obnoxios eſſe, annotavit; cui & Rolfinckius adſtipulatur, quando *Diſſertat. Anatomic. lib. 2. cap. 4.* graviſſimum hunc affectum pueris quidem imprimis, nonnunquam tamen adultioribus etiam infeſtum eſſe profitetur: à quo non adeò abludit Clariſſ. D. Paul. Ammann. *Diſputat. cit. cap. 1, §. 6.* ubi quidem concedit, pueros ob oſſa cartilaginoſa, & nondum exactè ferruminata citiùs, & ſæpius *Spinæ Ventoſæ* ſubjici poſſe; exinde tamen non probari arguit, quòd eos ſolùm, atque excluſis adultis, & quidem præcisè poſt variolas, afficiat; imò ipſi Mali definitioni ſuæ hîc notanter inſerit, *adultis pariter atque pueris familiare id eſſe:* ſubnectitque *cap. 2. §. 5.* hanc rationem

tionem, cur præter pueros adultos quoque affligere poſſe dicat? nimirum quia oſſa ſecundum omnes ſui partes affectu noſtro corripi poſſunt, de quo *Annotat. cap. III. ad num. 3.* cui addo ego alteram, quia eædem cauſæ *Spinam Ventoſam* producere aptæ natæ æquè in adultis ac pueris dari poſſint, ut in ſequentibus oſtendetur. Adhæc ſi ſolis pueris proprius esſet hic affectus, non ſubticuiſſet Avicennas, quique eum ſequuntur, Argillata, Marianus Sanctus, Nic. Maſſa, Vigo, Ingraſſias, aliiq́ue, quorum tamen nemo ne minimam quidem ejus rei facit mentionem. Ratum ergo ſit, *Spinæ Ventoſitatem* ob partim jam dictas Ammanni, aliasq́ue partim deinceps dicendas cauſas pueris quidem imprimis eſſe infeſtum, non tamen proprium, nec magis adultis parcere ſolere. Confer *Annotat. ad Cap. III. num. 1.*

CAPUT II.

De Definitione, & primò de Univerſaliori.

NOtionali Definitione aſſignatâ, eſſentialis aſſignanda, tradendaque eſt. At quia *Ventoſitas Spinæ eſt* (1) *morbus*, & morbus accidens, minimè verò definiri poteſt, cùm vera definitio per Ariſt. *4. Met. 15.* ſolùm ſubſtantiæ competat; ob id eam nō definire, ſed potiùs deſcribere conabor. Et cùm morbus iſte ferè ignotus ſit, ut magis notificetur, atque illuſtretur; duas illius definitiones, ſeu deſcriptiones tradere operæ pretium eſſe mihi videtur; unam quidem, nimirum primam univerſaliorem, atque genericam; alteram verò magis particularem,

ſpeci-

ſpecificam, ac magis propriam, quæ veræ definitionis obtinebit locum, quatenus accidens definiri poteſt. Prima ea erit, quæ ab Avicenn. *lib. 1. Fen. 2. Doct.* 1. *cap. 5. apoſtemati*, (2) *ſeu tumori* præternaturali tributa fuit, quam noſtro morbo particulari convenire poſſe, argumentis oſtendere conabor. In quo quidem loco vult Princeps iſte (3) *Apoſtema eſſe morbum, ex omni morborum genere compoſitum.* Idcirco *Ventoſitas Spinæ eſt* (4) *morbus ex intemperie, mala compoſitione, & ſoluta unitate* compoſitus. (5) *Morbus* ſtat loco generis; (6) *compoſitus*, loco differentiæ, nempe ad differentiam (7) *ſimplicium*. Cujus deſcriptionis partes ſic probantur.

(8) *Conſtitutio præter naturam lædens operationes ſenſibiliter eſt morbus:* Sed Ventoſitas Spinæ eſt

conſtitutio præter naturam lædens operationes ſenſibiliter: Ergo Ventoſitas Spinæ eſt morbus.

Majorem eſſe veram, colligitur ex Galen. *1. de Differentiis Morborum cap. 2. & l. 1. Meth. cap. 7.* itemque *Artis Parvæ 8.*

Minor probatur. Intemperies, Mala compoſitio, Solutaque unitas ſunt conſtitutiones præter naturam, lædentes operationes ſenſibiliter: At Ventoſitas Spinæ eſt compoſita ex Intemperie, Mala compoſitione, atque Soluta unitate: Ergo Ventoſitas Spinæ eſt conſtitutio præter naturam, ut ſupra.

Minor etiam hujusce ſecundi Argumenti probanda. Si Ventoſitas Spinæ non eſſet morbus compoſitus ex Intemperie, Malà compoſitione, ac (9) *Soluta unitate* (quam præcedit *ſolutio ipſius unita-*

nitatis) utique (10) *putredo, corruptio, tumor, aſcendentes partes, ſaniei collectio, abruptio ipſarum partium*, atque pravus ſenſus (*dolor* ſcilicet) in ea minimè eſſent: Sed hæc omnia adſunt: Ergo Ventoſitas Spinæ eſt morbus compoſitus ex Intemperie, Mala compoſitione, & Soluta unitate.

Tametſi autem, quod probandum erat, jam breviter probatum ſit, & præſertim Ventoſitatem Spinæ eſſe morbum, nihilominus ad clariorem doctrinam, cæteræ particulæ, nimirum (11) *Intemperiem, Malam compoſitionem, Solutamq; unitatem*; *totam naturam ipſius Ventoſitatis Spinæ conſtituere*, ſejunctim ſunt probandæ. Et primò de Intemperie.

(12) *Ubi primarum qualitatum ſymmetria non ſervatur*, ibi Intemperies reperitur. ((13) *Temperies enim*

enim quoad juſtitiam nil aliud eſt, quàm earum qualitatum debita proportio, ſeu ſanitas, ſecundùm Galen. ſuper *Aphoriſm.39.Sect.4.*) Atqui in Ventoſitate Spinæ primarum qualitatum ſymmetria non ſervatur: Ergo in Ventoſitate Spinæ Intemperies reperitur.

Major ex ſe clara eſt. Minor autem probatur; ſi in Ventoſitate Spinæ qualitatum earum ſervaretur ſymmetria, neque putredo, neque corruptio, neque dolor (ut dicebatur) eſſent in ea: Sed hæc adſunt: Ergo in Ventoſitate Spinæ dictarum qualitatum ſymmetria non ſervatur.

Probato primo membro de Intemperie; probandum & alterum de Mala compoſitione.

Ubicunque aut (14) *dimenſio*, aut figura, aut ſitus ſunt vitiati, ibi (15) *Mala* eſt *compoſitio*: At in Vento-

Ventoſitate Spinæ dimenſio, & ſæpe numero figura, & ſitus ſunt vitiati: Ergo in Ventoſitate Spinæ mala eſt compoſitio.

Major ex Galen. *de Differentiis Morborum*, & ex Avicenn. *2. 1.* nota eſt. Minor probatur. Ubi eſt tumor vel retractio, vel exarticulatio, ibi dimenſio, figura & ſitus ſunt vitiati: Sed in Ventoſitate Spinæ ſemper tumor adeſt, & ſæpe membri retractio, atque exarticulatio: Ergo in Ventoſitate Spinæ dimenſio, figura, & ſitus ſunt vitiati.

Major ex ſe evidens eſt. Et minor per experientiam patet. Nunquam enim prædictam Ventoſitatem Spinæ abſque tumore perſpexi: Et ſi in aliquo (16) *articulo* naſcatur, ut eſt cubitus, etiam (17) *figura vitiatur*, quia incurvatur, quin & (18) *retractio*, necnon exar-

exarticulatio, quàm ſæpiſſimè fiunt.

Et tandem de Soluta unitate tertium probandum membrum.

In quo eſt abſceſſus, vel alicujus partis deperditio, in eo eſt (19) *ſoluta unitas* : At in Ventoſitate Spinæ eſt abſceſſus, partisque deperditio: Ergo in Ventoſitate Spinæ eſt Soluta unitas. Major declaratur à Galen. *2. ad Glauconem 7.* ubi loquens de abſceſſu, inquit: *Sic autem nominant eas diſpoſitiones, in quibus invicem diſtant, quæ prius ſe contingebant corpora.* De partis autem deperditione nullum dubium. Minor probatur: Nam (20) *materia*, quæ tumoris eſt cauſa, colligitur, in (21) *ſpatio*, facitque ſolutam unitatem; & (22) *putreſcens*, qualitatem erodentem acquirit; unde partes continentes erodit, atque putrefacit; ac tandem

dem ſi non ferro abſceſſus aperiatur, materia ipſa ex ſe aperit illum; quæ etiam apertio (cùm fiat eroſione) absque partis deperditione minimè fieri poteſt; Et inſuper partis deperditio iſta fit per corruptionem in oſſe.

Iſtis ergo ſtantibus omnibus, Ventoſitas Spinæ eſt tùm (23) *ſimiliarium*, tùm *diſſimiliarium*, & *utrarumq; partium morbus*; & conſequenter definitio iſta ei rectè competere poteſt.

Dum autem dicimus Intemperiem, Malam compoſitionē, Solutamque unitatem, ſemper intelligimus de morboſis, & non de illis, quæ (24) *operationes* non *lædunt*. Et præterea (25) *intemperies* nunquam *ſimplex* (ut declarabimus, Deo favente, in capite de Differentiis) ſed (26) *compoſita*, & quidem vel calida & ſicca; vel frigida

gida & humida ; non (27) *nuda*, ſed cum materia. Tumor enim, & ſanies perpetuo concomitantur eam ; ſoluta verò unitas, non ſolùm (28) *in oſſe* per ſimplicem putredinem, vel per putredinem, & eroſionem inſimul ; verum etiam in ſenſilibus partibus ; ut in perioſteo, membranis , ligamentis, (quanquam (29) *ligamenta per accidens tantùm ſentiant*, ut Galen. *de Anatomia vivorum* , & Avicenn. *de Simplicibus Membris* docent) nec non in nervis, & tendinibus conſiſtit, (30) quibus mediantibus patiens (31) *dolore* affligitur.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT II.

(1) OMnis res p. n. ſive affectus p. n. vel eſt morbus, vel cauſa morbifica,

bifica, vel ſymptoma. Noſtra ergo *Spina Ventoſitas* ad morbum refertur, qui iterum triplex eſt. Vel enim morbus conſiſtit in intemperie, vel in malâ compoſitione in genere ſic dicta, vel in ſoluta unitate. Noſter, quo de agimus, affectus, non ſolùm eſt morbus intemperiei, non ſolùm morbus malæ compoſitionis, nec ſolùm morbus ſolutæ unitatis ſeorſim ſumtus; ſed eſt morbus ex triplici hoc morborum genere compoſitus, nimirum & intemperiei, & malæ compoſitionis, & unitatis ſolutæ conjunctim acceptus, ita quidem, ut in una eademq; parte, quam affectus noſter premit, tria hæc morborum genera ſimul reperiantur: quod Author membratim hoc ipſo capite probat.

(2) Tumor & Apoſtema Arabibus, interque hos Principi Avicennæ unum quidem fuit idemque; ſed malè. Ne itaque perperam invicem confundantur, en! differentiam. Differre autem inter ſe videntur ut genus & ſpecies, ita ut genus ſit tumor, qui à Paul. Barbette *Chirurg. Part. 2. Libr. 1, cap. 1.* non

in

inconcinnè deſcribitur, quòd ſit morbus præternaturalis, quo partes humani corporis præter ſolitum modum ampliantur & extenduntur, ut deſtinatam operationem perficere nequeant. Apoſtema verò eam tumoris ſpeciem ſignificat, quæ tumor ſuppuratorius, Abſceſſus vel Vomica dicitur.

(3) Apoſtema ergo morbus eſt ex omni morborum genere compoſitus, quatenus Authore Avicennâ pro tumore accipitur. Competitque hinc *Spinæ Ventoſitati* apoſtematis definitio non aliâ ratione, quàm qua apoſtema & tumor idem denotant.

(4) Si *Spinæ Ventoſitas* generali conceptu tumor eſt, quod hypotheſeos loco ponitur; tumor autem Avicennæ, quique hunc ſequitur, *Pandolphino* noſtro nihil aliud, quàm morbus dicitur ex omni morborum genere compoſitus; talem utique noſtram quoque *Spinæ Ventoſitatem* eſſe, concedi poterit.

(5) Hacque ratione morbus *Spinæ Ventoſæ* genus quidem conſtituit ſed remo-

remotum, non proximum, quod oſſis corruptionem facit Author, ſequenti capite examinandum.

(6) Aliàs compoſitus morbus is dicitur, qui cum alio, vel pluribus in eadem parte copulatur, ſive illi ſint ejusdem generis, ſive diverſi; quemadmodum in hoc noſtro affectu omnia tria morborum genera concurrunt.

(7) Simplex verò morbus eſt, qui in una aliqua parte cum nullo alio morbo conjungitur.

(8) Tot circumferuntur morbi definitiones, ut neſcias, cui dicas: tu mihi ſola places. Suam Sennertus perfectam & formalem vocat, quam vide ſis *Inſtit. Med. Libr. 2. Part 1. c. 1.* quæ æquè ac Galeni definitio *Spinæ Ventoſitati* adaptari, deque eâ ſubſumi poteſt.

(9) Si qua ſolutam unitatem inter & ipſam unitatis ſolutionem intercedit differentia, hæc fortaſſis erit; quòd unitatis ſolutio fiens ſit, & ipſe ſolvendi actus; ſoluta verò unitas eam jam factam, vel ſolutionis effectum denotet.

(10) Quandoquidem uti *putredi-*

nem quæ caloris p. n. non infrequens cauſa eſt, aut *corruptionem*, quæ ipſa, ſive ſit partium, ſive humorum, nihil aliud eſt, quàm ipſius naturalis temperamenti degeneratio, non poteſt non *intemperies* ſequi; ita *tumor*, aut *aſcendentes*, id eſt, in tumorem elevatæ *partes*, aut *ſaniei collectio*, magnitudinis auctæ mater, ſine mala compoſitione, in genere vix ac ne vix quidem concipi: nec tandem *abruptio* ipſarum *partium*, hoc eſt, quando oſſa, perioſteum ipſaque cutis diſſiliunt & à ſe invicem abſcedunt, nec *dolor*, à quo continui ſolutio indisſolubili nexu pendet, ſine ipſa ſolutâ unitate dari unquam poteſt: ut hinc dubium nullum amplius ſit, quin in *Ventoſitate Spinæ* & intemperies & mala compoſitio & ſoluta unitas ſimul copulentur; nec opus fuisſet, ſigillatim hoc ulteriùs probare.

(11) Triplex hoc morbi genus *Ventoſitatis Spinæ* naturâ generaliter quidem conſtituere jam dictum; ejus autem totam eſſentiam formaliter ac ſpecificè non exprimere, nec ejus latitudinem

nem penitus exhaurire ex antecedentibus, & ſubſequentibus conſtabit.

(12) Quæ Syllogiſmi Major probatur, quia Intemperies non aliunde oritur, quàm ſi debita qualitatum primarum proportio, quæ ad actiones edendas neceſſaria eſt, non ſervatur, ſed vel una reliquas tres, vel duæ reliquas duas vincunt; Vel eſt, (ut Excell. D. Maur. Hoffmann. Fautor noſter plurimùm honorandus *Method. 2. Prudentiæ Med.* annexa haud malè deſcribit) receſſus temperamenti naturalis alicujus partis ad hanc vel illam qualitatem actiones lædentem, dependens à præſentia talium humorum in poris ipſius turbatis, vel iſtuc cum ſanguine confluentium, vel ex ſanguine ibidem generantium.

(13) Temperies ad juſtitiam, Geometricæ proportionis aliàs nominata, ſicque dicta ad differentiam temperiei ad pondus, ſive Arithmeticæ proportionis appellatæ, quæ in homine non datur, hîc deſcribitur ab Authore, ut duo contraria, intemperiem puta &

temperiem, juxta ſe poſita magis elu-ceſcant.

(14) Dimenſio idem hîc eſt, quod morbus auctæ magnitudinis, qui diſtenſionem in longum, latum & profundum recipit.

(15) Aliàs malæ cõpoſitionis in genere, ſive organici ab Avicenna dicti morbi ſunt morbi numeri, magnitudinis, conformationis, & compoſitionis in ſpecie, quorum illi conformationis iterum in morbos figuræ, cavitatum, & ſuperficiei; hi verò compoſitionis in morbos ſitus, & connexionis dividuntur, adeóque ſeptem in univerſum organicorum morborum numerantur genera.

(16) In articulis imprimis ſtabulari affectum noſtrum, illosque *Ventoſitatis Spinæ* potiſſimum ſubjectum conſtituere, teſtantur Severinus & Petr. de Marchettis *locc. citt.* quod inferius enodatiùs expendemus.

(17) Figura v. g. cubiti in ſæpe nominato morbo noſtro vitiatur, dum ea naturaliter recta in curvam mutatur, atque

atque degenerat, hincque actionibus ritè exercendis impedimento eſt.

(18) Retractio verò ſive decurtatio membri illius incurvationem neceſſariò ſequitur, cui utique haud rarò ex- vel de-articulatio ſupervenit, maximè ſi prope articulationem niduletur malum.

(19) Quòd *Spinæ Ventoſitatem* perpetuò comitetur ſoluta unitas, per hujus deſcriptionem compendioſiori via probari poſſet tali argumento: Ubicunq; partes, quæ unum, & continuum eſſe debent, dividuntur, & continuitatem amittunt, ibi ſoluta unitas præſtò eſt. Atqui in *Vētoſitate Spinæ* &c. Ergò.

(20) Non inelegans eſt, & ſuccincta deſcriptio modi, quo *Spinæ Ventoſitas* fieri plerumque ſolet.

(21) In ſpatio, ſeu medio interiori oſſis.

(22) Dum enim alimentares quoquo modo vitiati humores in oſſe coacervantur, ſtagnant, & ſubſiſtunt, non poteſt aliter fieri, quin labem contra-

hant,&putreſcant, non ſecus ac vitium capiunt,ni moveantur,aquæ.

(23) *Ventoſitatem Spinæ* ſimilarium, intemperies ; diſſimilarium,ſive organicarum, mala compoſitio; & utrarumque partium morbum eſſe, ſoluta unitas, quæ illam comitatur, probat.

(24) Operationum, ſive actionum læſio enim de eſſentia morbi eſt, adeo ut, ubi illæ non læduntur, ibi nec morbum eſſe dici poſſit,hincq́ue non quævis leviuscula ſaltem intemperies, mala compoſitio, ſolutave unitas, ſed quæ actionibus officit,intelligi hîc debeat.

(25) Eſt autem intemperies ſimplex, in qua una tantùm primarum qualitatum excedit, ideoq́ue quadruplex habetur, calida nempe, frigida, humida, & ſicca.

(26) Compoſita intemperies dicitur, in qua duæ primæ qualitates excedunt, eſtq́ue iterum quadruplex, nimirum vel calida & humida; vel calida & ſicca; vel frigida & humida; vel frigida & ſicca. Cur autem vel calida & ſicca;

ſicca; vel frigida & humida intelligenda hîc tantùm ſit, excluſâ calidâ & humidâ; itemque frigidâ & ſiccâ, ego quidem nondum video; niſi quis forte cum Clariſſ. D. Jac. Pancrat. Brunone, Fautore noſtro & Collegâ Colendiſſimo *Dogmat. Medic General. Part. 2. cap. 3.* calidam & ſiccam prorſus neget, impoſſibile eſſe exiſtimante, ut calor p. n. cum humore p. n. poſſit conſiſtere; frigidam verò & ſiccam vel omninò non, vel rariùs in affectu noſtro peccare ſtatuat.

(27) Nuda intemperies communitèr aliàs ſine materia, nec non immaterialis dicta, rarior illâ cum materia, nec diu durabilis, fit à cauſis externis, & quidem potiſſimùm vel ab æſtu ſolis, vel ab igne, vel à medicamentis impoſitis & ſimilibus; unde deſcribitur à prælaudato D. M. Hoffmanno *loc. cit. Method. 1.* quod ſit receſſus temperaméti naturalis alicujus partis ad hanc, vel illam qualitatem, actionem lædentem, productus per cauſam aliquam externam, internam diſpoſitionem

 pro-

provocantem : atque hæc impræſentiarum non attenditur.

(28) Oſſa quoque in ſpineo noſtro Malo ſolutam unitatem pati, indubitatum eſt, probantque cùm abſceſſus in iis geniti, tum etiam fruſtula, quæ laminatim haud raró abſcedere ab iis ſolent.

(29) Ligamentis ſenſus communiter per ſe denegatur, ex ea ratione, ne, dum contractione & extenſione frequentius movĕtur, perpetuò dolerent. At ſi quis ſenſus iis conceditur, id fit per accidens, & ratione membranarum, non autem propriæ ipſorum ſubſtantiæ.

(30) Quibus meritò addi deberent, caro, cutis, venulæ, & arteriolæ. Siquidem non ſolum ab Authore enumeratarum, ſed & harum nunc demum additarum partium unitas ſolvitur, maximè ſi aliquandiu Malum duraverit, & abſceſſus exteriùs jam hiaverit.

(31) Solâ autem membranarum, membranoſarumque partium, ceu com-

communis organi tactus læſione, dolore ægrotantem affligi, jam ſuprà *Annotat. ad Cap. I. num. 19. & 20.* dictum eſt.

CAPUT III.

De altera magis vera, ac propria Definitione.

Licèt hujusce morbi definitio tradita ſatis rationabiliter aſſignata ſit; attamen cùm nimis univerſalis (veluti dictum fuit) eſſe videatur; altera magis particularis, atque ſpecifica (ſicuti jam promiſſum eſt, & hujusmodi tractatus fundamentum requirit) invenienda, atque tradenda eſt: Quæ talis erit: nempe, (1) *Ventoſitas Spinæ eſt oſſis corruptio cum partis tumore, ac* (2) *intemperie, ab humore corrumpente procedens.* Forma hujus Definitionis eſt cor-

ruptio cum partis tumore, ac intemperie: (3) *ſubjectum*, *os* exiſtit: Efficiens, (4) *humor corrumpens.*

Ventoſitatem Spinæ (5) *oſſis corruptionem* eſſe, ex ſupradictis patet Auctoribus, præſertim verò ex Avicenn. *lib.* 4. *Fen.*4.*Tract.*4.*cap.*9. atque cum partis tumore, ac intemperie eam compoſitam eſſe, ſatis abundè aſſertum fuit. Per corruptionem non debemus (6) *corruptionem habituatam* intelligere ſolùm; verùm etiam (7) *in habitudine exiſtentem*: præterea, vel (8) *cum amiſſione oſſis ſubſtantiæ* eſt, (quæ (9) Τερηδὼν Græcè, Latinè *Caries*, ſeu eroſio nuncupatur, & erodendo fit) vel (10) *cum ea eroſione non reperitur*; tuncque ipſius oſſis ſubſtantia ſolùm corrumpitur: & tandem corruptum, vel arte extrahitur, vel à natura fruſtulatim emittitur. Humor

iſte

iſte corrumpens, aut erit acutus, ſicut Avicennas loco ſupra allegato vult, aut ſalſus, atque nitroſus, aut tenuis, frigidus, & humidus, ut propriè eſt phlegma aquoſum, & ſeroſitas, aut (11) *virulentus*, qui vel *talis erat antequam ad patientem partem influxit*, vel talis in ea demum redditus eſt. Omnis enim humor in parte conſtrictus, (12) *immobilisq; putreſcit.* Ita etenim Ariſtoteles ſuis *Problematibus*, *Sect. 14. 7. 4. & Meteor. c. 2. putret*, inquit, *omne, quod quieſcit; nullo modo, aut minus, quod movetur.* Nam (13) *per motum fit refrigeratio*, veluti de aëre flabello agitato quotidie experimur, & ſic (14) *putredinis cauſa* impeditur. Efficiens humor dum putreſcit, acutiem, ſalſedinem, nitroſitatemque acquirit, prout materia, & efficiens calidiores erunt, quoniam

quò hæ calidiores extiterint, eò acutiorem producent qualitatem, cùm ad hanc magis illæ ſint diſpoſitæ; unde longè acutus bilioſuſque evadit humor, cum cæteris ſit calidior, & propterea ex ſui natura acutus, ſeu acris, Galen. *5. de Uſu Partium.* Per humorem acutum, acrem intelligere debemus, ex Galen. ſententia *de Cauſis Morborum 7. qui 4. Simpl. 18.* inter ſapores nullam de acuto, ſed tantùm de acri mentionem facit; & ita ſit ab Ariſtotele *2. de Anima 150.* imò quæcunque (15) *acria ſunt, omnium ſunt calidisſima.* Et quamvis ſapor acidus, & amarus ſint acres, tamen per excellentiam iſtud nomen ſolùm calidioribus, ut eſt piper, & ſinapi, convenit.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT III.

(1) AB hac Authoris noſtri definitione non parum differt illa Severini, quando *loc. cit. cap. 13.* Pædarthrocacen ſuam definit, quòd ſit abscesſus corruptorius, ſeu Sphaceliſmus osſis circa articulum in pueris, ex primis ſpermatis, & menſtrui ſanguinis inquinamentis non repurgatis, per congeſtionem illapſis, & putrefactis natus. Cujus partium rationem hanc dat. Generis locum *abſcesſum*, à Græcis *apoſtema* dictum ideo ſuſtinere voluisſe dicit, quòd in hoc morbo diſtentam in omnes partes ſubſtantiam videamus. Differentiam, ſive, quæ hujus loco ſunt, accidentia propria *corruptoriâ ſpecie*, eâque nominatim *osſis* complectitur, & quidem osſis non quoad omnes partes, ſed in ſpeciè circa articulum, ad diſtinctionem aliorum morborum, qui alias osſis partes, ut ſyphilis, id eſt, lues Venerea media osſa occupare ſolent. Et

quoniam ipſi proprius pueritiæ morbus eſt, puerorumq́ue articuli potisſimùm abſcesſionem hanc incurrere cõſueverunt, ideo hoc maximè pro dioriſmo retinuisſe, & (*in pueris*) appoſuisſe ſcribit. Cauſas autem quod attinet, eas ſpermatis, & menſtrui ſanguinis prima non repurgata inquinamenta esſe adſtruit, modumq́ue generationis (*per congeſtum*) exprimit. In qua Severini definitione, quam ipſe abſolutam vocat, tria imprimis non levia dubia occurrunt (1) an osſa tantùm circa articulos, & non etiam circa alias eorundem partes in affectu noſtro afficiantur? de quo paulo poſt. (2) Num ne, quia notanter addit (*in pueris*) in his ſolis contingat, quem definit morbum, hisq́ue proprius ſit, de quo vid. *Annotat. Cap. I. ad num. 26.* (3) in dubium vocatur asſignata cauſa, an perpetua ſit, maximè illa, quam menſtrui ſanguinis inquinamenta non repurgata dicit. Sunt enim cùm Veterum, inter quos ipſe etiam Hippocrates eſt *Libr. de Natura pueri*, nec non *de Carnibus*, tum Recen-

Recentiorum quoque non pauci Scriptores, ut Claud. de la Courvee, de *Nutritione Fœtus in utero*: Gualter. Charleton *Oeconom. Animal. Exercitat.* 3. Thom, Bartholin. de *Lacteis Thoracicis c. 19.* Georg. Entius *Apol. pro Circulatione Spanguinis*, & imprimis Ant. Deuſing. *Diſſertat. de Lacte Sect.* 4. aliique, qui fœtum in utero menſtruo ſanguine nutriri aliquot non contemnendis rationibus, nec infirmis argumentis negant & pernegant. Quid? quod Harvæus *de Generatione*, & cum hoc aliquot Neoterici receptisſimam etiam ſententiam illam, qua menſtruus ſanguis, quem fœmina, ſicut vir ſemen, contribuere dicitur, inter prima conceptus, ſeu conceptionis principia refertur; prorſus repudiare aliquot ſic ſatis plauſibilibus phænomenis ducti nō vereantur, potiſſimùm quòd obſervarunt Authores, concepiſſe aliquando puellas impuberes, quibus menſes fluere nondum cœperunt; nonnunquam etiam vetulas, quibus fluere per ætatem jam deſierunt; quin & haud ra-

rò illas, quibus iidem longú tempus antè ſuppresſi ſubſtiterũt. In his ergo quî menſtruus ſanguis generationis principium dici, & eſſe potuit? Menſtruus ergò ſanguis nec ut generationis principium, nec ut Fœtus in utero alimentum quaſi minus purum hîc accuſari, adeoque nec variolarum, nec noſtræ *Spinæ Ventoſitatis* cauſa dici posſe videtur; uti hoc ipſum pluribus ſatis ponderoſis rationibus Nobiliſſ. D. Scheffer. quoque in ſua de Pædarthrocace ex Variolis Disputatione deducit, utut aliàs Severinum in plerisque ſedulò imitetur. Et ſi vel maximè de variolis hoc concederetur, tamen nondum ſequeretur, *Spinam Ventoſam* à menſtrui ſanguinis impuritate, vel à malè purgatis, vel à ſumma corporis facie intrò relapſis variolis, ut vult Idem Severinus *cap. 14.* perpetuò, nec unquam aliunde ortum ducere, eò quòd nullum eſt dubium, quin *Spina Ventoſitas* aliquando prehenderit, & fortasſis hodienum prehendere & illos quandoque ſoleat, quorum corpora à primo illo

illo nativoq; menſtrui ſanguinis in ipſi latitante vitio (ex hypotheſi loquor) per ſufficientisſimam etiam variolarum eruptionem longè antè abundè perpurgata ſunt; id quod vel inde probari poſſet, quia plura apud Authores proſtant exempla, quibus conſtat, *Spinæ Ventoſitatem* ſæpe ſæpius in adultis etiam, vel ſaltem pueritiam transgresſis contigisſe, quos variolæ ante ipſius *Spinæ Ventoſæ* invaſionem ritè exercuerint; uti vel inde conjicere licet, quoniam hujusmodi exanthemata plerunque pueros, rariùs verò adultos adoriri ſolent. Talia autem exempla habent ipſe Severinus *cap. 6.* de lectisſima quadam fœmina moniali Mariæ Caracciolæ nomine; item Joh. Scultetus de nobili Studioſo, & Monacho; Joh. Van. Horne de Illuſtrisſima Domina Baroneſſa de Merode; G. H. Velſchius de cive & fœmina, anonymis; D. Lavaterus apud Schefferum in literis ad D. Fauſium de Monaſterii quodam novitio, octodecim annorum Juvene D. de Ruti dicto; Nobiliſſ. D. Volcamerus noſter

noſter apud eundem de alio Juvene, cui *Ventoſitatis Spinæ* vitium manus miſerè defœdavit, & contractis undique digitorum articulis ineptas actioni reddidit; tandemque Binningerus de iterum alio ſedecim circiter annorum Juvene &c. Nonne, inquam, credibile, hos variolarum inclementiam longè antè, quàm *Spinæ Ventoſitate* corriperentur, ſuperaſſe? Et quid multis? Si Experientiſſimus Petr. de Marchettis trucem noſtrum affectum ut plurimum ad vigeſimum quintum circiter annum obſervavit; & ſi Clariſſimus Paul. Ammann adultos pariter atque pueros affligere ſolere expreſsè ſtatuit; quî quæſo ex primis ſpermatis, & menſtrui ſanguinis inquinamentis non repurgatis perpetuò natales ducere dici poteſt, cùm ſi vel maximè inquinamenta illa concederemus, ſæpèlongiſſimè ante *Spinæ Ventoſæ* inſultum, & plerunque in pueritia cum variolis & morbillis abſcedere, & ex humano corpuſculo ejici poſſent? Unde ſi hæc Severini *Spinæ Ventoſæ* attributa cauſa,

ſa vera, & perpetua eſſet, ſequeretur, aut *Spinam Ventoſam* ſemper præcedere variolas & morbillos, aut eam imperfectam ac inſufficientem exanthematum horum, ceu menſtrui ſanguinis (ex hypotheſi iterum loquor) reliquiarum eruptionem neceſſitatis quadam lege nunquam non, vel certè longè frequentiùs ſequi debere; quod tamen utrunque falſum experientiâ deprehendimus, niſi is qui variolas, ipſamque *Spinæ Ventoſitatem* à menſtrui ſanguinis labe derivat, nonnunquam adeò purum ac immaculatum eum eſſe contendere voluerit, ut fœtui, quem ſive conſtitueret, ſive nutriret, nil quicquam vitii affricet, quod vel per qualiacunque exanthemata, vel per *Spinæ* noſtræ *Ventoſitatem* eliminari deberet; ſed de quo viciſſim, præterquam quod lubrico nitatur fulcro, ut paulo ante oſtenſum eſt, vehementer dubitatur. Poſtremò ut omnem dubitationis eximamus ſcrupulum, duas recenſebimus hiſtorias, quibus oſtendemus, *Spinæ Ventoſitate* hoc

ipſo

ipſo die revera laborare, qui variolas longè ante rectiſſimè paſſi ſunt. Puer eſt quatuordecim circiter annorum, Melchior Mergel nomine, Civis noſtratis filius, Xenodochii ad Spiritum S. alumnus. Is jam continuos tres annos cum dimidio *Spinæ Ventoſitate*, brachii, & cubiti dextri oſſa, propè mutuam eorundem articulationem depopulante, miſerabilem in modum excruciatur, cum oſſium illorum manifeſta carie ac exeſione, partis affectæ ſummâ contabeſcentia, & totius corporis cacochymiæ certis ſignis. Hunc variolis & morbillis inprimis ſtatim ætatis ſuæ annis ſufficienter laboraſſe, non ſolùm ipſe mihi ſciſcitanti affirmavit; ſed & teſtantur id abundè foveolarum veſtigia. Altera hæc eſt, Obſervavi hiſce demum diebus cum Experientiſſimo D. D. Johann. Georg. Volcamero, Fautore & Collega noſtro ſuſpiciendo raram affectus noſtri ſpeciem, in puero octo circiter annorum, Wolffgang. Eckhart nomine Piſtoris filio, quæ manus, pedes, dorſum,
elavi-

claviculas, maxillam duodecim ferè locis lamentabili conſenſu occupat, miſerumq́ue corpuſculum jam ultra triennium afflixit, Malo ab una ad alteram ſerpente, parte, & nunc hîc, nunc ibi nidificante. Hunc quoque puerum variolarum, morbillorumq́ue malitiam efflictim expertum eſſe, plenam nobis fecere fidem ejus parentes ſani, ut videntur, habitus, & variolarum manifeſta veſtigia. *Spina* ergo *Ventoſitatis* cauſa, quam Severinus *loc. cit.* prima ſpermatis, & menſtrui ſanguinis inquinamenta non repurgata dixit, annon immeritò in dubium vocetur?

Progrediamur nunc ad alteram Paul. Ammanni ſæpe allegat. Diſputat. de *Spina Ventoſa cap. 2.* Definitionem, quæ certè cùm Morbi esſentiam, tum ejusdem accidentia propria curatiùs, quàm vel illa Severini, vel hæc *Pandolphini* noſtri exprimere videtur, eoq́ue magis extollenda, quòd ex omnis Medicæ Eruditionis Promo-condo, Hippocrate, non quidem quoad eadem

dem omninò verba, ſecundùm eundem tamen ſenſum, & omnia requiſita deſumta eſt, & quidem ex ejusdem *Libr. 2. de Morbis Sect. 1. Text. 7.* nec non *Sect. 2. Text. 24.* Habentq́ue ſe ipſa verba ita: *Spina Ventoſa* eſt abſceſſus corruptorius, aut Sphaceliſmus oſſium, non tantùm circa articulos, verùm etiam circa omnes alias oſſiū partes, eorundem ſubſtantiam prius, quàm perioſteum affligens, adultis pariter atque pueris familiaris, ab inflammatione ortum habens, interdū cum inſigni, interdū obtuſo dolore, colore oſſis mutato, nunc cum duritie, nunc mollitie oſſium, & ſemper cum ſanie tenuiore, ac liquida apparens. Cujus, ut & ipſius jamjam examinatæ Severinianæ Definitionis occaſione illud hic loci diſcutere dubium animus eſt; num verò posſibile ſit, ut in oſſibus talis abſceſſus, qualis in *Spina Ventoſitate* ſupponitur, oriri queat? id quod ipſe quoque Severinus integro *cap. 3.* à quo aliquot veterum dictorum floſculos apum inſtar, nō diffitemur, decerpſimus, ſatis prolixè venti-

ventilat; quem ſemel proinde hic allegasſe ſufficiat. Negat autem hoc imprimis, & quantum ſcio, ſolus Serapio Arabs *1. Breviarii cap. 20.* hac nixus falsâ hypotheſi, ac ſi in illis ſolùm partibus, in quibus fit tenſio, ſive diſtenſio, apoſtema accidere posſit; & è contrario in illis partibus, quæ diſtenſionem in longum, latum & profundum non recipiunt, ſub quem cenſum cerebrum, quia frigidum & currens, nec non os, quia ſimiliter frigidum, ſiccum & valdè durum eſt, refert, apoſtema ſuſcitari imposſibile ſit. Sed quam Serapionis erroneam opinionem Princeps Avicennas *Fen. 1. Libr. 3. Tract. 3. cap. 1.* hoc ferè ſenſu refutat, quòd cerebrum utique extendatur, ſive diſtenſionem recipiat, adeoque & apoſtemati obnoxium ſit; cujus duo elegantia exempla vide ſis unum apud Greg. Horſtium *Oper. Med. Tom. 2. Libr. 7. cap. 14.* alterum in *Ciſta Medica* Hornungii *Epiſt. Med. Libr. 1. Sect. 17.* Osſa verò apoſtemari, ratione & experientiâ, quin & Authorum teſtimoniis evinci poteſt.

Ratio-

Rationem Idem Avicennas *Fen.7.Libr. 3.cap. 1.* hanc dat, quia omne quod nutritur, etiam extenditur, & nutrimenti appoſitione augmentatur, & quod extenditur augmentaturq́ue cum ſuperfluitate, apoſtema quoque patitur. Atqui osſa & nutriuntur ut *Annotat. ad Cap. l. num. 16.* probatum dedimus, hincq́ue extenduntur & augmentantur; Ergo etiam ſi nutrimentum ſuperfluum in iis deponitur, ipſaq́ue ritè illi concoquendo imparia ſunt, abſcesſum ea pati necesſe eſt; cum qua illa Joh. Langii ratio ad amusſim convenit, *Epiſtol. Med. 42. L. 1.* ita ratiocinantis: Quicquid nutritur, creſcit, augmentatur, aut influxus recipit, id quoque putreſcit aliquando, & apoſtematur. At osſa per omne ætatis tempus nutriuntur & reficiuntur. Proinde apoſtemate quoque diſtendi posſunt. Experientiam quod attinet, confirmat Idē Avicennas ibidem osſa abſcesſibus quandoque tentari, exemplo dentium, quibus Apoſtematum ſpecies nonnunquam accidere, jam dictâ ratione patefacit,

facit, quia nempe iidem ſæpe recipiunt extenſionem cum ſuperflui nutrimenti augmento, adeo ut virides inde fiant, ac denigrentur, quod non contingeret, niſi reciperent materias ſuperfluas penetrantes in eos, eoſque augmentantes. Atque hæc ipſa Principis Ebn Sinæ verba ex ipſo Galeno traducta videntur, qui *Libr. 5. de Compoſ. Medicam. ſec. loc. cap. 4.* circa medium, ſi dentes, inquit, lividi per omnem ſuam ſubſtantiam facti apparent, nil mirum, ipſos inflammationi ſimile quid pati, additque poſt hæc, redundantiam humorum conſimilem in dentibus affectionem concitare poſſe, qualis eſt circa carnoſas partes inflammatio. Inflammatio autem tumoris ſpecies eſt, ex qua tandem abſceſſus fieri poteſt. In dentibus ergo ſi abſceſſus gigni poteſt, quid ni poſſit etiam in aliis oſſibus? Et poteſt etiam in aliis oſſibus. En obſervationes! Avenzoar *Libr. 2. Theiſir. Tract. 6. cap. 15.* refert, Patrem ſuum os paulo tantum mollius, quàm naturale hominis cujusdam dorſo inſtar cornu con-

concretum excusſiſſe catharticis craſſos humores expellentibus, & exterius exſiccantibus medicamentis. Narratque idem, ſe ipſum natum ſibimet ſuper dorſum os graviter moleſtum craſſa vacuantibus pharmacis,& emplaſtris disſolutivis ademisſe: qualem osſium tumorem & mihi cum Clariſſ. D. Volcamero noſtro cornu non malè referentem in medio vertebrarum extuberantem duorum ferè pugillorum magnitudine in ſupra nominato Piſtoris illo filio videre contigit. Ita Joh. Philipp. Ingrasſias quoque apprime huc facientem *Tractat. de Tumoribus* habet hiſtoriam in Neapolitano Incurabilium Noſodochio à ſe disſecti cadaveris, in quo Syphilide, ſive Venereâ lue alioqui commortuo pectoris, juguliqúe, & aliquot coſtarum osſa inſignibus tumoribus exaltata reperta ſunt, quibus ſubinde ruptis, apertisq;, puris graviter olentis nonnulla portio manavit, quo demum ex hauſto patulus & cavus osſis ſinus apparuit. Et ipſe divus ſenex præter plurima huc ſpectantia

tia exempla, quæ *Epidem. Libr. 4. 5. 7.* reliquit, hoc ſingulare habet, quo os ſacrum empyemate (quod abſceſſus plerunque præcedit) computruiſſe teſtatur; viditque ſuis oculis eruditè doctus Joh. Langius *loc. cit.* ejusdem oſſis ſacri putredine, & incredibili doloris tyrannide, duos ſpectatæ probitatis viros, N. Wurmhauſer in Neoburgo, & alterum Joh. Caſtnerum efflictim, & diu emaceratos tandem contabuiſſe, & mortuos eſſe. Hæc, abſceſſibus oſſa quoque obnoxia eſſe, abundè teſtantia exempla ſi cui nondum ſufficiunt, ille cum his conferat, quæ ad *n. 3.* hujus *cap.* dicta inſuper reperiet, ſententiæ noſtræ adhuc majorem argumenti lucem, uti confido, fœneratura. Nunc, ne longius hîc evagemur, unam ſaltem adhuc hiſtoriam oſſis abſceſſum ſpeciatim in *Spina Ventoſa* comprobantem, quæ inſtar plurium eſſe poteſt, non poſſumus non ex Politiſſimo Joh. van Horne *Microtechn. Sect. 2. Part. 1. p. m. 185.* integram huc tranſcribere. Ante quindecim (ſunt ejus ipſa verba) præter-

propter menſes accidit hic caſus, (*Spinam Ventoſam* intellige) in Illuſtriſſima quadam Domina Baroneſſa de Merode,de quo varia fuerunt Medicorum judicia; ego autem, eodem conſpecto, protinus judicavi eundem eſſe, quem aliàs videram Neapoli apud Clariſſimum Severinum, & quem ipſe depinxit *pag.* 467. Operis aliquoties jam recenſiti. Quapropter cum juxta conſilium Argillatæ non poſſet os morboſum removeri,neceſſe fuit ad ultimam anchoram, amputationem ſcilicet tibiæ nos procedere. Qualis autem oſſis ipſius conſtitutio nobis poſtea per Anatomen innotuerit, addere non gravabor. Remotâ cute, quæ admodum erat propter extenſionem attenuata, invenimus tendines muſculorum peroneorum,ut & maximum tendinem, qui calcaneo affixus eſt, & craſſitiem naturaliter inſignem obtinet, inſtar chartæ alicujus tenuem : ſolum calcis os erat affectum,atque in magnitudinem inſignem adauctum, ut libræ unius cum dimidia pondus æquaret.

Non

Non ſolùm autem poroſum redditum erat, ſed pori illi erant repleti materiâ cartilagineâ, qualis quoque cartilago extrinſecus os ambiebat, & cartilagini calloſa materia deſuper erat adnata. Hactenus van Horne. Quid inſignem illam oſſis calcis magnitudinem cum cartilagine extrinſecus id ambiente, & calloſâ materiâ deſuper adnatâ aliud ſignificare credamus, quàm ſuppuratorium oſſis tumorem, quem abſceſſum vulgò nominamus? Cujus ſimile quid, nullus dubito, nunquam non reperiremus, ſi in *Spina Ventoſa* emarcida oſſa ſemper inquirere liceret. Hujusmodi plurima exempla per integrum hunc Tractatulum paſſim occurrent; quibus addantur & illa, quæ habet D. Alardus Hermann. Cummenus *Miſcellan. Curioſor. Medico-Phyſic. Academ. Natur. Curioſ. Ann. Tert. Obſ. 112.* inſcripta *de Abſceſſu Oſſium*, itemque oppidò rara illa ingentis illius carioſi oſſis abſceſſus obſervatio apud Paræum *lib. 9. c. 20. p. m. 295.* Advocemus ergo tandem Authorum etiam

teſtimonia, quibus quidem quanquam minus opus eſſe videri poſſit,per rationem quippe & experientiam jamjam ſatis fundatâ de oſſium abſceſſu hypotheſi noſtrâ; ne tamen quicquam argumentorum deſideretur, & illa ex Authorum monumentis eruta ſubnectere placuit. Quos inter Cous ille ſenex primas jure tenet, qui non ſolùm *lib. 4. Epidem.* in hiſtoria ſenis,qui in lapideis veſtibulis habitabat, conceptis verbis oſſis ſuppurationem teſtatus eſt; ſed & pluribus fortaſſis,præcipuè verò ſupra allegatis locis idem docet,quod vel ex his Galeni verbis *Comment. in Aphoriſm. Sect. 7. 54.* conſtat; ſolers,inquientis, natura ſi robuſta fuerit excernendis ſuperfluitatibus, etiamſi craſſæ fuerint, per anguſta foramina meatus parat,quando etiam per oſſa abſceſſus fieri Hippocrates docuerit. Ipſe autem Galenus præter jamjam & paulo ſuperiùs allegata loca idem etiam *libr. 6. de Uſu Partium cap. 3.* loquitur, ubi nulla, ait, ſubſtantia adeò dura eſt, ut ſicut alitur, non poſſit etiam augeri

præter

præter naturam (id eſt tumorem, indeque oriundum abſceſſum admittere) ita ut oſſibus id quoque uſu veniat; nec non *lib. 6. Meth. c. 5.* ubi profitetur τὸ ἀνάλογόν τι τῇ φλεγμονῇ, hoc eſt, inflammationi quid proportionale perpeti oſſa, quod de abſceſſu corruptorio, ſive eorundem ſphacelismo non malè intelligi poteſt; uti hoc ſignificantiùs exponit Avicennas *lib. 1. Fen. 2. Doctr. 1. cap. 1.* ubi paulò poſt initium, apoſtemata quidem, ait, membris accidunt mollibus; ſed eſt etiam, cùm oſſibus accidit res, quæ (nota!) *apoſtemati* ſimilatur, per quam ejus incraſſatur magnitudo, & ejus augmentatur humiditas. A quorum Authorum ſententia non adeò diſſentit Paræus, Celebris ille Pariſienſis Chirurgus, *Oper. Chirurg. lib. 18. cap. 26.* qui oſſa iisdem omnino morbis obnoxia pronunciat, quibus caro ſubjecta eſt; prorſus ad Galeni mentem, citante ipſum eodem Paræo ibidem *lib. 11. cap. 12. libr. de Tumor. p. n.* ubi omnia, inquit, quæ in carnem, eadem quoque in oſſa cadunt affectio-

ſectionum genera. Ergo & abſceſſus. Cui ſuccenturietur ſæpè laudatus, nec unquam ſatis laudandus Joh. Langius, qui quidem integrâ *alleg. Epiſtol.* nullibi autem huic noſtro propoſito magis perſpicuè favet, quàm dum plerosque Medicos ignorare ſcribit, oſſa quantumvis ſolida, quaſi *phlegmone*, & *apoſtemate* quoque corripi poſſe. Ultimum, ne longiùs ſermonem hunc protrahamus, non inelegans teſtimonium Ludovicus Duretus nobis ſuggerat. Is dens, inquit, acerrimi ſenſus os, quod tantum atteritur, quantum molendo mandit, ac tamdiu creſcit, quoad quieſcit, omnium affectionum capax, omnibusque morbificarum cauſarum telis expoſitum, quibus & caro ipſa eſt, nec cum minori perceptione rei moleſtæ, unde ſucceſſionis doloribus cruciatur. In eo ſymptomata conſpiciuntur omnia, intemperiei, *phlegmones*, continuitatis, & contiguitatis emotæ. Hæc, iterum quæro, in dentibus ſi fieri poſſunt, cur non æquè poſſint in aliis quoque oſſibus, illis minus duris? Et

poſſe

poſſe ſanè, ſufficienter hactenus oſtenſum puto, eoq́ue fuſiùs, quòd ceu fundamento hoc tota tractatio noſtra ſuffulcitur. Liquet itaque ex his, ut concludamus, non ſolùm generaliter in multis aliis p. n: affectibus, ſed & privatim in *Spinæ Ventoſitate* oſſa utique corrumpi, corrodi, depaſci, intemperie ſuffundi, in tumorem attolli, diſſilire, verbo, abſceſſu, apoſtemate, ſeu ſuppuratorio tumore pari ratione prehendi poſſe, quâ vulgari abſceſſu carnoſæ partes exerceri ſolent.

(2) Intemperies in Authoris noſtri definitione abundanter addita, & jam ſub tumore comprehenſa nobis videtur. Nullus enim p. n. tumor nec fingi quidem, noſtrâ ſententiâ, poteſt, qui non intemperiem qualem qualem etiam ſimul conjunctam habeat.

(3) *Ventoſitatis Spinæ ſubjectum*, ſive primariò affectam partem *os* in genere, & ſine reſtrictione hîc quidem *Pandolphinus* noſter conſtituit: ſed cum quo non omnes conſentiunt. Tantum enim abeſt, ut ſæpè nomina-

tus M. A. Severinus os generaliori ſenſu, & promiſcuè ſumtum accipi heic velit, ut potiùs inter tres illas vulgares oſſis partes, non niſi extremam, & præcipuè epiphyſin, quâ os oſſi adnaſcitur & coarticulatur, nec tamen iterum cujuslibet, ſed ſpecialiſſimè longorum articulorum apprehendere propriè debere, & ferè ſemper revera apprehendere prædictum Vitium *cap. 4.* & *11. p. 302.* ſtatuat; idque, quam addit, ex hac ratione, quia partim illæ extremæ oſſium circa articulos partes, molliſſimæ, maximè ſucculentæ, & ſpongioſæ, adeoque propter raram hanc ſtructuram ab arteriolis advenientibus ſuccis ſuſcipiendis accommodatiores ſunt; partim quia eædem continuo motu laxæ ac imbecilles redditæ humores repellere, & à ſe amoliri minùs valent. Cujus ſententiæ nemo propius accedere videtur, quàm Petrus de Marchettis, qui *loc. cit.* ſimiliter Morbi noſtri affectum locum ſemper articulos, nunquam verò primariò internodia eſſe, hæcque ſi aliquando cor-

rum-

rumpantur, id fieri tantùm ratione ſympathiæ contendit. Cæteri verò, quotquot ſævi hujus Monſtri mentionem faciunt, nullum ſpeciale ejus ſubjectum determinant, ſed generali conceptu *os* pro eo venditant; niſi quòd è Veteribus Joh. de Vigo *Pract. lib. 9. cap. 34.* malam hanc diſpoſitionem in quacunque quidem corporis parte evenire poſſe; plerunque tamen crurium & brachiorum oſſibus contingere ſolere ſcribat; & è Recentioribus Beat. Guerner. Rolfinckius, ille de Republ. Medica Meritiſſimus Vir *Diſſertat. Anatomic. l. 2. cap. 47.* affectum ab Arabum interpretibus *Spinam Ventoſam* dictum, omnibus quidem oſſibus eſſe communem, præcipuè tamen in oſſibus carpi & tarſi occurrere dicat; ad Dominici, Petri de Marchettis non degeneris Filii, mentem, qui Anatomiæ ſuæ *pag. 239. Spinam Ventoſam* propriam vult eſſe oſſibus carpi. In hac ergo Authorum diſcrepantia, eò incertiores ſumus, cui præcipuè asſenſum accommodemus, quò diverſæ

hinc inde notatæ obſervationes magis dubios nos tenent atque ſuſpenſos. Qui omnia omnino oſſa non tantùm circa articulos, verùm etiam circa omnes alias eorum partes affectionis noſtræ tyrannidi ſubjecta eſſe, ſuſtinere conantur, illi ad experientiam, & ſingulares caſus provocant, inde patrocinium ſibi ſpondentes, quod imprimis parare videtur Nobiliſſimus D. Paul. Ammann, Lipſienſis Profeſſor, ejusq́ue, allegatæ *Diſputationis*, Reſpondens, Theodor. Olitſch, Hamburgo-Sax. *cap*. 2. §. 4. quando non ſolùm egregia illa exempla, de variolis quidem propriè loquentia, huc tamen non malè quadrantia, & Severini atque D. Scheffferi ipſiſſimam Pædarthrocacen conſtituentia, quibus Ambroſ. Paræus *Oper. Chirurg. lib.* 19. *cap*. 1. benè multa oſſa, ut ſternum, humerorum, cubiti, carpi, genu, & pedum dearticulationes; brachii item oſſium epiphyſes, & homoplatæ capitulum abſceſſu in iis nato, ab edaci & virulenta materiâ laniata, arroſa, corrupta; quin etiam ob-

ortâ

ortâ hyperſarcoſi in meatu tum narium, tum aurium, alios olfaciendi, audiendi alios ſenſum inde amiſiſſe obſervavit, pro ſe allegant; Verùm etiam ibidem partim illam C. Hoffmanni *Inſtit. Med. lib. 3. cap. 154. p. m. 533.* obſervationem in ſuas partes rapiunt, qui in Sceleto pueri totam compagem oſſium, pelvim conſtituentium, tam foraminulentam, quàm ullum potuit eſſe lignum carioſum, vel putridum, vidit; partim etiam propriâ experientiâ annotatos caſus ſubnectunt, ut, quòd jam relatæ Hoffmannianæ Obſervationi ſimile quid, in cranio cujusdam decollati, Lipſiæ Anno 1659. in Theatro Anatomico viſum; itemque in Adoleſcente 18. annorum multos annos in Lipſienſi Noſocomio commorato proceſſus alares externi, & interni, ipſeque fermè naſus carioſâ abſceſſione corrupti notati fuerint: nec non quòd in ſcorbuticis etiam talia *Spinæ Ventoſæ* exempla dentur, talesque carioſos abſceſſus in maxilla inferiore Nobilem quendam G. L. v. L. Anno 1660. per-

peſſum fuiſſe,ex Amici cujusdam communicatione ſibi conſtet ; & tandem quòd recordentur, dentium atque ſuperioris maxillæ ſphacelismo Viri cujusdam maximè Reverendi filiolam Lipſiæ correptam eſſe. Privatis his hiſtoriis, quibus probare ſatagunt, corrumpi poſſe quælibet indifferenter oſſa, *Spinaq́; Ventoſitati* obnoxia eſſe, & nos plures alias conſimiles, ſi idem agere animus eſſet, ſubnectere poſſemus. Sufficiat autem exſtantiores ſaltem ex Authorum monumentis eruisſe,& præter illas jam ſuprà ad *num. 1.* memoratas,cum his conjungendas, alias inſuper breviter hîc exhibuiſſe. Petrus de Argillata *Chirurg.lib.5.Tract.22.cap.2.* multos quidem in ſubſtantia oſſis obviæ corruptionis caſus vidiſſe ſimul & curaſſe, in ſpecie autem totum unum focile (ita Barbari ulnam & radium, & quidem illam focile majus, hunc verò focile minus vocarunt) removiſſe, & factâ aperturâ totum focile putrefactum deprehendiſſe teſtatur. Severinus *c.6.p.m.297.*
Mariæ

Mariæ Caracciolæ diuturnam cariem, quam ad *Spinæ Ventoſitatem* articulatim refert, in malleolo; nec non in oſſe maxillæ ſupremo,& circa nodos pectoris, coſtarumque *cap.16. p.309.* in Bibliopolæ cujusdam filia curavit; meminitque *cap. 18.p.311.* itemque *cap.21. p.316.* ex Galen. *Libr.7. de Anatomic. Adminiſtrat. cap. 13.* Marylli cujusdam pueri, cui pectoris os corruptum erat; & porro *cap. 19.* in Thoma Andriolo Barolita, & adhuc alio nomine non comperto os mediæ tibiæ tumore tentatum vidit; inque Franciſco Cicerone Averſano oſſium tumores ſecundum anteriorem thoracem, hisq; non abſimiles in plerisq; corporis partibus in puella notavit; & tandemin D. M. Antonii, Excellentiſſimi Principis Maydenſium filio abſceſſus in cubitis, labefactatâ horum articulatione, aliumque capitis ſubcutaneum in puella quadrimâ obſervavit;ut ſilentio prætercam, quas Idem Severinus de Oſſis jugalis carie in Joh Dominic.Mammolo, & verticis oſſe labefactato, cancroſoque

que affectu in Aurelia de Ligurio *cap. 32. de Recondit. Abſceſſ. Natur. Libr. 4.* nec non de cornu in frontis angulo ſuborto in Carolo Sartore ibidem *c. 25.* itemq; de gangrænoſis oſſium abſceſſibus *cap. 8.* & de Exoſtoſi *cap. 9. §. 4.* & denique de osſeo ad bregma tuberculo in veſtali fœmina *cap. 13.* inque horrido illo Venereâ lue teterrimè devaſtato *cit. Libr. cap. 23. §. 8. p. 250.* depicto monſtro de nodoſa veluti ſubſaltantis osſis frontis protuberantia, ſelectisſimas & propriâ experientiâ notatas habet obſervationes; cui poſtremæ ſimillima eſt illa, quâ conſtat, illud tuberculis undique refertum & quaſi totum tuberoſum cranium, quod in Illuſtris hujus Noribergenſis Reipubl. publica florentiſſima Bibliotheca benè multos jam annos memoriæ ergo asſervatur, eodem abominando Venereo malo extincti hominis cranium esſe; quale à lue Venerea itidem quaſi totum tuberoſum, & ferè usque ad diploea exeſum caput Heurnius quoque *Commentar. in Aph. Hippoc 2 S. 7.* vidit Et has omnes hactenus recenſitas Obſervatio-

nes

nes, vel de ipſa *Spina Ventoſa*, vel certè de affectu ad illius naturam quàm proximè accedente rectè intelligeret D. Ammann. Severinus autem non item; quorum quippe hic Pædarthrocacen ſtrictiſſimo; ille verò *Spinam Ventoſam* latiori ſenſu nobiscum accipit. Quæ verò nunc ſequentur obſervationes, itidem quidem varium *Pandolphini* & noſtri affectus ſubjectum teſtentur, ſed quas illi annotarunt, qui eas propriè & unicè ad *Spinæ Ventoſitatem* referunt, ideo à nobis adducendas, quò inde in faciliorem genuini ſubjecti cognitionem provehi queamus. Quanquam autem ipſe Author noſter cùm *cap. 3.* tum etiam 5. indifferenter, & nullâ additâ exceptione in genere *os Ventoſitatis Spinæ* ſubjectum, ut dictum, conſtituat, tamen *c. 4.* aliqua oſſa in ſpecie nominat, indigitaturus procul dubio, ea præ cæteris ulceroſæ huic osſium affectioni, ut Joh. Langio appellare placuit, ſubjecta esſe; ſuntque ipſi minus carne præditæ partes, atque imbecilliores, veluti articuli, pectus, verte-

vertebræ, cranium &c. non ſecus ac Guern. Rolfincius, qui quantumvis loc. noviſſimè alleg. *Spinæ Ventoſitatem*, ut ſuprà relatum, in oſſibus carpi & tarſi præcipuè occurrere ſtatuat; (cujusmodi egregium protypum in utriusque manus carpis, & amborum pedum tarſis, in decennali circiter puero, ab hinc quaſi ſexennio, Patavii ipſe vidi) tantum tamen abeſt, ut aliis quibuscunque oſſibus eam deneget, ut potius talem ſemet ipſum in ſterno, oſſibus humeri, cubiti prope epiphyſes, & circa dorſi Spinam obſervasſe profiteatur. Imò quot ſingulares hinc inde reperiuntur obſervationes, tot ferè diverſa inde reſultant ſubjecta, ſive partes noſtri affectus affectæ. Præter enim jam indicatas oſſeas corporis humani partes, quas *Spinæ Ventoſitatem* obſedisſe compertum eſt, præterque hactenus adductas obſervationes vidit eam Joh. Scultetus in vola manus ſiniſtræ, metacarpi, nec non ejusdem manus pollicis, osſa depavisſe: vidit Joh. Van. Horne & G. H. Velſchius pedes, calcanei, &

me

metatarſi oſſibus corruptis, itemque digitum abſumpſisſe: vidit eandem Biningerus metatarſi ſimiliter, & digitorũ pedis oſſa labefactasſe: vidit D. Lavaterus, eam femur exedisſe; vidit D. Scheffer in infante duorum præterpropter annorũ, articulos in vola manus, & pedis, nec non brachii, & tibiæ oſſa invaſisſe locc. citt. Conf. *Annotat.* ad *Cap. VI. num.* 5. viderunt tandem fortasſis alii quoque adhuc alia disperdidisſe oſſa. Atque ex his omnibus longâ ſerie usque huc in medium productis obſervationibus quamvis nondum certi, & indubitati quid de *Ventoſitatis Spinæ* ſubjecto præ ingenti ejus varietate concludere liceat; hoc tamen haud difficulter colligi inde posſe videtur, Petrum, & Dominicum de Marchettis, & præcipuè Severinum, anguſtioribus, quàm par eſt, cancellis incluſisſe Morbum; adeò ut, ſi noſtra tandem ſententia ſubdenda esſet, cum Arabum interpretibus *ſubjectum Ventoſitatis Spinæ os in genere,* nullâ ejus certâ expreſsâ ſpecie, faceremus; non tamen

tamen interim negato, articulos cùm ſtrictè pro oſſibus humeri, cubiti & manus infernæ, itemq́ue femoris, tibiæ, & pedis inferioris; tum latè pro ſcapulæ,& claviculæ,nec non innominatis osſibus ſumtos, & quidem maximè circa extremitates, & epiphyſes (ubi nempe molliores, ſpongioſiores, recipiendisq́ue humiditatibus aptiores plerumq́ue esſe ſolent) frequentius ſimul ac promptiùs *Spinæ Ventoſitate* affici ſolere & posſe. Quam de generaliori illo conſtituto ſubjecto ſententiam noſtram his obſignamus rationibus (1) quia nec Avicennas,nec Rhaſes,nec Argillata,nec Florentinus, nec Manardus, nec Marianus Sanctus, nec denique Nic. Masſa, qui primi *Spinæ Ventoſitatis* deſcriptionem tradiderunt, quosq́ue propterea jure ſequi decet, certam osſis ſpeciem determinarunt, aut unum alteri prætulerunt. (2) quia ex memoratis ſingularibus hiſtoriis conſtat, eam non perpetuò articulos, ſed quandoque, imò æquè ftequenter & alias osſeas

ſeas partes affligere ſolere; quemadmodum ipſe Severinus quaſi præteritorum dictorum ſuorum immemor, Pædarthrocacen ſuam, ut paulo ſuprà audivimus, in osſe malæ ſupremo, & circa nodos pectoris, coſtarumque obſervasſe fatetur. Quî ergo ſolis articulis contingere ſcribere potuit? (3) quia nullum os tam ſolidum, tamque compactum eſt, quod per poros & inconſpicuos meatus alimentum non admitteret, & ex hujus vitio undecunque orto labem contrahere, Malique noſtri ſubjectum fieri non posſet. (4) Quia gummata Gallica cum osſis corruptione, & *Spinæ Ventoſitas* teſte Joh. Vigone *loc. cit.* ipſoque Severino *cap. 9.* vel eosdem prorſus, vel certè admodum ſimiles inter ſe affectus conſtituunt; illa autem cranium potiſſimum, & mediam oſſis tibiæ partem infeſtant, non obſcuro argumento, eadem hæc membra noſtro quoque Malo obnoxia esſe, contrà quàm ſentiunt Marchetti & Severinus. Et hæc de ſubjecto.

(4) Pro-

(4) Progredimur ad *Cauſam*, per quam vel proximam, ſi nempe per humores, quos Author generali nomine corrumpentes vocat, in affecta parte jam hærentes, actuque morbum efficientes, vel remotam intelligere poſſumus, ſi per eosdem humores non niſi potentiâ ad affectum noſtrum cauſandum exiſtentes intelligamus. Per corrumpentes autem illos humores quid intelligat Pandolphinus noſter, ſpecialius paulò inferiùs ipſe explicat, à quo cæteri Authores noſtri parum aut nihil, & vel ſolâ aliâ atque aliâ nominum impoſitione diſſentiunt. Avicennas enim, & Nicol. Florentinus *loc. cit.* humorem acutum ac mordicativum accuſant; Pandolphinus etiam Joh. de Vigo materiam, ſive humorem corruptum, & venenatum infert; Pandolphinus ſimiliter. Joh. Philipp. Ingraſſias in *Commentar. de Oſſibus cap. 1. ſub. fin.* halituoſam, levemque materiam poſuit; Pandolphinus *cap. 4.* itidem. Severinus *cap. 10.* putres ſanguinis ichores, vel *cap. 11.* ſemi-

ſemiputres, & alienos humores, nec non Joh. Langius purulentos & acres rheumatum, ſive, ut alio vocat nomine, putrilaginis ichores in oſſium cavernis coacervatos agnoſcit; ſic quoque Pandolpinus. Quod Petrus de Marchettis putreſcentem, & acriorem redditam pituitam vocat, id Pandolphinus aquoſum appellat phlegma. Quem Guerner. Rolfinckius *Diſſertat. Anatomic. Libr. 2. cap. 4.* humorem ſubtilem & virulentum in poroſitates oſſium penetrantem adducit, eum tenuem & virulentum dicit Pandolphinus. D. Mœbius atque Götſius, nec non Barbette in acres atque ſalinos humores culpam rejiciunt; prorſus ut Pandolphinus. Et tandem (cæteri enim nullius ſpecialioris cauſantis humoris mentionem faciunt) D. Paul. Ammann. *cit. Diſputat. cap. 2. §. 9. & 10.* ſerum corruptum, & quidem acrius vel acidius à lymphâ vel aliunde profectum, tanquam cauſam, *Spinæ Ventoſitatem* producere aptam natam inſimulat; non ſecus ac Pandolphinus, qui

qui idem per ſeroſitatem , humoremque ſalſum , & nitroſum intelligit; qua de re infrà fortasſis prolixiùs. Nunc hoc ſolùm addere juvabit, illos priùs veritatis metam attingere, qui cauſam hanc in ſubtiles, tenues, acres, ſalſos & ichoroſos, ceu penetrantiores; longiùs verò ab eâ aberrare nobis videri , qui eandem in phlegma, aut pituitam , aliosve crasſiores humores, ceu oſſa ab intra perforare, ac inflammare minus aptos, rejiciunt.

(5) Hoc Pandolphini *Ventoſitatis Spinæ* genus nihil differt ab illo Severini, aut Ammanni, aut Götſii, (cujus definitionem vid. *Annotat. ad Cap. VI. num. 1.*) niſi quòd latiùs non nihil pateat. Omnis enim corruptorius abscesſus, aut ſphaceliſmus osſis , ejusdem corruptionem necesſariò ſub ſe continet, includit, ac præſupponit.

(6) Per corruptionem habituatam intellige perfectam , conſummatam, totalem, atque jam factam:

(7) Per illam verò in habitudine exiſten-

exiſtentem, incipientem, imperfectam demumque fientem.

(8) Hæc oſſis corruptio cum ejusdem ſubſtantiæ amiſſione habituata eſt, diciturque

(9) Τερηδὼν à ſimilitudine. Quemadmodum enim teredo, vermis, lignum exeſt, arrodit, & perforat; ſic quoque in *teredine*, morbo, purulenti, & acres rhevmatum ichores, in oſſium poris coacervati, ſuâ acredine oſſa corrodunt. Eſtque, definitore Galeno *Libell. de Definit.* nihil aliud, quàm à corruptione putrida oſſium perforatio, ab accidente roſionum, quaſi terebra, vel trepanum dicta. Et hunc ipſum vitiati oſſis morbum, ut ſupra *Annotat.* ad *Cap. I. num. 11.* dictum, Joh. Langio *Libr. 1. Epiſtol. Med. 42. p. 206.* nec non ipſo etiam Severino *cap. 14. pag. 306.* teſtibus, *Spinæ Ventoſitatem* appellavit Avicennas, adeo, ut hanc inter & Græcorum teredinem nulla alia, quàm nominis intercedat diverſitas.

(10) Oſſis hæc corruptio, quæ ſi-

ne

ne ejus ſubſtantiæ eroſione,aut amiſſione contingit,in habitudine exiſtens, ſive habitualis & incipiens tantùm eſt, quæ, ſi aliquandiu duraverit,tempore demum habituata, perfecta, & conſummata fieri plerunque ſolet.

(11) *Virulentus* hic *humor*, vel talis in affecta demum parte fit, dum ſuccus alibilis quaſi compedibus in ea vinctus,immobilisque ſtagnans, accedente ipſius partis debilitate, non ritè concoquitur, nec, ut *Annotat. cap. I. num. 15.* dictum, aſſimilatur, ſed putreſcit, & putreſcendo acrior ichoroſiorque redditur, atque adeo tandem malignam ac virulentam naturam induit; (conf. quæ in ipſo textu *cap. 4.* ſub fin. habentur) vel talis ante erat, quàm patientem partem ſubivit, ubi non incongruè quæri hîc loci poteſt, quæ cauſa ſit, quòd virulentus hicce humor aliis corporis noſtri partibus maximam partem intactis, osſibus ſolùm imprimis ſit infeſtus, tamque ſubdolè iis inſidietur? Cui curioſæ non minus, quàm nobili quæſtioni

ſtioni tali reſponſo obviam it Severinus *cap. 9. p. 300.* dicendo, quòd omnes carnes, & ad hanc naturam accedentes aliæ partes maximè ſe tueantur, ut alienum à ſe vitioſumque ſuccum, quoad ejus fieri licet, vel concoquant, & commoderentur, vel abjiciant; ſecus ac oſſa, quæ, quia inter omnes corporis partes debiliſſimæ ſunt, maximeque exangues, & frigidiſſimæ, ideò id, quod carnes rejecerant, ipſa in ſe recipiant. Cui non poſſumus non ſuffragari, addendo præterea & hoc, quòd, quia virulentus hic humor in ſumma ac ferè indicibili tenuitate, ſimul ac ichoroſitate conſiſtit, ideò carnes, hisque ſimiles molliores, raras, magisque penetrabiles partes præter-vel tranſire; in oſſibus autem ceu ſolidioribus, maximeque compactis, & tranſitum minus concedentibus partibus figi demum, & commorari cogi videatur; non adeò abſimili ratione, ac fulmen dura ac ſolida corpora, ut quercus, ſæpeque gladium, intactâ vaginâ, lædere ſolet, quia per hæc

dum fulmen tranſitum quærit, non autem invenit, hincque morari in iis cogitur, ea lædit : ſecus atque rara & pervia, quippe quæ quia tranſitum fulmini facilè concedunt, ideò fulmen protinus ea tranſit, citiusque penetrat, quàm lædere poſſit. Atque hæ illæ ſunt rationes, quas probabiliter dari hîc poſſe cum Severino *Annotat. cap. I. num. 14.* credidimus, quò minùs ad ſolam occultam quandam antipathiam, inter humorem *Spinæ Ventoſitatem* producere aptum natum, atque oſſa intercedentem, confugere opus habeamus; quibus ejusdem Severini *cap. 12.* quod integrum huc facit, poſtremam, ceu validiorem nobis viſam, idem problema noſtrum non minus affirmantem, cumque illa, ex *cap. 9.* jamjam à nobis allatâ egregiè convenientem rationem meritò ſubnectimus. Nimirum omnes corporis noſtri partes, ait ille, quò robuſtiores ſunt, calidioresque, & ſanguine inſtructiores, eò faciliùs promtiusque à ſe repellunt advenientes noxas, & contrà:

trà: Atqui oſſa partes omnium debiliſſimæ, & maximè imbecilles, (quia frigidiſſimæ, & admodum exangues) adeoque incurſus alienorum humorum repellere minus potentes ſunt. Non mirum ergo, in oſſibus excrementa à ſingulis œconomiæ noſtræ partibus rejecta, cùm ipſa ampliùs remittere non valeant, congeri, inque iis, quia excrementa illa putrida ſunt, & virulenta, corruptionis & alienationis vitium magis excitari, ipſamque *Spinæ Ventoſitatem* promtius progigni, quàm in ullis aliis corporis noſtri partibus. Cui tandem ex ejuſdem Severini *cap. 7.* accedit, quod mala materia ad articulos præcipuè ideo transmittatur, inque iis deponatur, quia ſagax natura malum humorem ſtudet, quo poteſt, commodè transmittere; in nullam autem partem poteſt incolumius, & ſalubrius, ob paulo antè auditas rationes, quàm in articulos. Quibus adjunge quæ ipſe Pandolphinus habet *cap. 5. num. 27.*

(12) Repete quæ dicta ſunt *Annotat. ad Cap. II. num. 21.*

(13) Aliàs motu pleraque incaleſcere potiùs, quàm frigeſcere, quamplurimis phænomenis acutiores oſtendunt Philoſophi, teſtaturque ipſa quotidiana experientia, & infinitorum penè exemplorum inductio.

(14) Cauſas putredinis, quæ ab Ariſtotele *libr. 4. Meteor. cap. 1.* per proprii & nativi caloris in unoquoque humido ſuſtentati corruptionem à calore quodam extraneo ortam, definitur, Galenus *1. de Different. Febrium cap. 3.* ut & *libr. de Cauſis Morborum, c. 2.* quinque numerat, quas inter quia *ἀδιαπνευστία*, ſeu prohibita tranſpiratio primas jure obtinet; hæc verò à moderati motus defectu haud infrequenter accelerari ſolet, ſequitur, ejusdem quoque motus decens moderamen putredinis cauſam arcere non immeritò dici poſſe.

(15) Ita omninò eſt. Calida ſunt omnia propriè dicta acria, quia ex tenui materia ab igneo calore attenuata con-

conſtant, adeò, ut ex majore, minoréve cujuscunque rei acrimoniâ, majorem, vel minorem ejusdem calorem colligere; vel, quod idem eſt, ex acrimoniæ diverſitate caloris quoque gradus explorare liceat. Vid. Hermannus Grube. *de Modo Simplicium Medicamentorum Facultates cognoſcendi Articul. 5. Sect. 4.*

CAPUT IV.

De hujus Morbi Generatione.

(1) G*Eneratur Morbus ſæviſſimus* iſte in (2) *mollioribus corporibus*, ut puerorum, ac mulierum, in (3) *partibusq́ minus carne præditis*, atque *imbecillioribus*, veluti ſunt articuli, pectus, vertebræ, cranium, (4) *multæq́ aliæ*, ut dicetur infrà. Qui morbus ſi à (5) *Ventoſitate* (per exemplum) ori-

 ginem

ginem contrahat, tanquam à cauſa principali, non autem immediata, ita meâ equidem ſententiâ generari poteſt. Nimirum, cùm (6) *pueri, mulieresq; multâ abundent pituitâ* ob humidam naturam, nec non ingluviem, ac harum vitam ſedentariam, & præterea ob aliquod vitium, quo membrum aliquod ſit correptum, ut ventriculum frigidiorem, humidioremque redditum, nec non cerebrum ſimili modo affectum, ſanè fit, ut ab illa (7) *pituitâ*, ſed craſſiori, in aliqua exiſtente parte, v. g. in brachio, (8) *ob caloris debilitatem, materiam agitantis, & non reſolventis, flatuoſi eleventur vapores,* Galen. *3. de Symptomat. Cauſis 2.* qui ad partem ſive ſuâ naturâ debiliore, veluti eſt articulus, (qui (9) *per accidens debiliſſimus* redditur,) ſive per accidens tantùm imbecil-

becilliorem, (ut quælibet pars alia eſſe poteſt, aliàs ex ſe non imbecillis) transmiſſi, & ab ambiente frigido, aliáve de cauſa intus detenti, aut in ipſomet articulo geniti, paritérque detenti aliquando inter os, & panniculum id tegentem introire, intercludíque poſſunt; quibus cùm intrantibus, tumque exitum quærentibus, ac maximam vim facientibus, refigendo, atque diſtendendo continui fit in perioſteo ſolutio; ex (10) *qua ſolutione ob ingentem ipſius perioſtei ſenſibilitatem dolor* ingens oritur; qui ab Avicenn. *1. Fen. 2. cap. 20.* frangitivus appellatur. Vel poſſunt etiam (11) *flatuoſi dicti ſpiritus ab oſſis nutrimento corrupto,* aut excremento congeſto, aut in cavernulis, & foraminibus, aut in ſuperficie ipſius oſſis exiſtentibus exoriri.

At ſi horum flatuum materia in oſſis ſuperficie fuerit collecta, ex ea etiam ſimpliciter continui ſolutio cauſari poteſt Sed cùm fiat ſenſim dolor frangitivus, minimus erit, breviſſimumq; tempus durabit: & hoc fit ratione acredinis, vel ſalſedinis per putredinem acquiſitam; unde aliæ inſurgunt (12) *doloris ſpecies*, veluti jam dictum. Nam ſolvitur ibi continuum non ſolùm à materia, ſed etiam (13) *à qualitate*. Proximam, immediatamque doloris cauſam ſolutionem unitatis eſſe, jam omnibus Medicinæ Profeſſoribus notum eſt, quia licèt Galen. *12. Meth. de Inæquali Intemperie, de Oculis*, & alibi duas afferat doloris cauſas, mutationem videlicet, atque ſolutionem unitatis; tamen alterationem ponit tanquam cauſam principalem, & prout eſt ex uſu artis.

Nam

Nam alterâ alteratione conſiſtente, continui ſine dubio fit ſolutio, ſed quâ ablatâ, dicta continui ſolutio ceſſat, & inſimul dolor. Et quòd prædicta ſolutio cauſa realiter ſit doloris immediata, ab ipſomet Galeno, tanquam à copioſiori fonte exhauriri poteſt, qui inquit *12. Meth. 7. qualitatem dolorem facientem repentem eſſe*; & *4. de Simplicium Medicamentorum Facultatibus 2.* ait : *Dum mollia contrahuntur, comprimunturq́, humidum exprimi contingit, parteſq́ inſimul divelli* ; & *2. de Compoſitione Medicamentorum ſecundum locos* ſcriptum reliquit : *Inventum equidem, & hoc nobis in Commentariis eſt, in quibus communes, & generales dolorum cauſas conſiderabamus, quòd nempe ob diſſolutionem continuitatis (14) ſimilarium partium dolor oboriatur.*

Diſſolvunt autem ipſam erodentia, diſſecantia, diſtendentia, vehementer calefacientia, ac refrigerantia. Ecce! quàm benè aperiatur nobis, quomodo à qualitatibus fiat dolor mediante ſolutione unitatis. Ipſius autem doloris principalis cauſa quævis qualitas, humidâ exceptâ, Galen. *12. Meth. & 2. de Compoſitione Medicamentorum ſecundum locos*, & quævis materia eſſe poteſt: qui dolor cùm naturæ moleſtiſſimus ſit, ad dolentem partem (15) *materiam attrahit*, facultatem expultricem irritando; quæ ſi primis ſuis conatibus nihil proficit, tunc vehementiùs aggreditur, quod infeſtat, expellere, ſanguiniſque & ſpiritus aliquid ex ſuperpoſitis partibus in afflictam ſimul exprimit; & tunc ſanguis in minimis vaſis contineri non valens, partim per ipſarum ora,

ora, partim per tunicas colatus foras transmittitur, atque ſpatia ipſa vacua, quæ inter prima ſunt corpora, perfluxionē eo implentur: & tunc omnia ab humore, omniq́ue ex parte incaleſcunt, ac perfunduntur, ut ſunt nervi, ligamenta, membranæ, caro, venæ, & arteteriæ Galen. *13. Meth. 3.* & *de Inæquali Intemperie 3.* ubi, *materia* ait, (16) *extra propria ſi reperitur vaſa, putreſcit;* & ſecundùm Hippocr. ſententiam *Aphoriſm. 20. Sečtion. 6.* quo in loco inquit: *ſi ſanguis effunditur in ventrem præter naturam, neceſſe eſt ſuppurari.* Nam ſicuti locus naturalis quandam habet facultatem rem in eo exiſtentem conſervandi; ita præternaturalis eam corrumpendi facultatem obtinet, Ariſtotel. *4. Phyſ.* quæ materia, (licèt calor nativus eam regere, attenuare & di-

rigere tentet; quia tamen, & rationibus ſupradictis, & quòd partes iſtæ huic morbo ſubjectæ non ex carne conſtant, frigidioresque ſunt, proindeq; in eis, quàm in cæteris partibus calidũ innatum debilius, & præterea ab extraneo calore ſuperatũ eſt) corrumpitur potiùs, quàm ut reſolvatur, vel cõcoquatur, maximamque poſtea nitroſitatem, acutiem, ſeu acredinem acquirendo, erodit, corrumpit, ac deſtruit partes ſubjectas, donec oſſis ſubſtantiam attingat, illamque corrumpat. Et dum ſenſibiles hæ ita corrumpuntur partes, intemperies, ac dolor augentur, unde non ſolùm ſanguinis fluxio creſcit, verùm etiam multa excrementa confluunt, eodemque modo corrumpuntur, ac os inficiunt. Imò humores ita corrumpi poſſunt, ut aliquam

(17) *de-*

(17) *deleteriam acquirant qualitatem*, ſcripſit etiam Galen. *6. de Locis affectis cap. 5.* Quia verò Medici inveſtigare ſolent, an aſſumti veneni propria extent ſigna, eò quòd ſæpè numero videant citra lethalis veneni potionem humores ſimiliter, ut è poto veneno corrumpi; hinc & nos breviter in differentias inquirere operæ pretium duximus.

Si fiat ergo à materia tenui, frigida, & humida, vel putrida, vel minimè putrida, dictum os eâ corrumpi poſſe certum eſt.

Si à virulenta humiditate ortum duxerit; prædicta virulentia, ſeu (18) *deleteria qualitas*, aut *à principio* erat talis, quando natura ad laborantem partem eam expellere inſurrexit; aut (19) *ibi demum*, cùm ob alicujus dictæ partis

tis vitium reddita eſt talis, tum quia ad acquirendam hujusmodi malignitatem diſpoſita jam erat. Atque idem, ut dicebamus, de cæteris qualitatibus, nempe de acredine, & ſalſedine aſſerendum. Nam, ut inquit Galen. *2. ad Glauc. 1. Vel jam putruit id, quod influit, vel in membro conſtrictum putreſcit*: Unde citiùs, vehementiorique dolore, & major partibus contingit corruptio. Imò materia iſta virulenta, vel etiam minimè virulenta etiam immediatè generatur in ipſo oſſe, vitiatâ ac corruptâ ejus complexione; ut (20) *ſuperius* dictum habetur.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT IV.

(1) Generationis modum è Veteribus Petr. ab Argillata, Nic. Floren-

Florentinus, & Joh. Vigo, ſed non niſi ruditer & ſuccinctè delinearunt. Et quidem Argillata *loc. cit.* paucis his verbis: *Ventoſitas Spinæ*, inquiens, fit, quando aliqua materia in ſubſtantia oſſis congregatur ex debilitate virtutis asſimilativæ, vel ex debilitate membri, unde congregatâ materiâ cauſatur apoſtema. Nicol. Florentius verò *Serm. 7. Tract. 4. cap. 40. pag. m. 108.* hoc penè ſenſu: Accidit (ſic ſonant ejus verba) oſſis corroſio ab humore acuto, mordicativo, vel virulentia acuta, ingrediente per poros ſubſtantiam osſis, & imbibitur in ea, & corrodit ipſam. Et hæc corroſio (paucis addit interjectis lineis) cum dolore à cauſa non manifeſta orta, propter apoſtema & ulcus, *Spina*, ſive *Ventoſitas Spinæ* vocatur. Joh. Vigonis autem *loc. alleg.* verba hæc ſunt: In *Ventoſitate Spinæ*, ait, à materia interdum corrupta, & venenoſa, defectu virtutis asſimilativę, occaſione debilitatis membri, generatur inter os & almochatim dolor intenſisſimus. Enucleatius verò quâ ratione *Spina* generetur *Ventoſitas*

tas è Modernis exponunt Severinus, Petr. de Marchettis, & Paul. Ammann. Et Severinus paſſim quidem ſuo de Pædarthrocace Tractatu, ſed & præcipuè ibidem *cap. 8*. Ubi ita: Procreatur oſſis hæc corruptio, dum contrahitur paulatim humor, veluti mucus, in oſſe, ex alimento ſuperante, qui mucus ob loci imbecillitatem nec concoquitur, nec ad alendum eſt idoneus, nec expellitur, ſed ibi manens tumorem excitat. Cùm autem hic idem humor, vel acris ſit, vel retentus putreſcat (qualis in lue venerea diuturniori collectus ea tubercula excitat, quæ gummi dicuntur) erodit ac perforat ejusmodi partes integræ cuti ſubjectas, (id eſt oſſa.) *Cap. 11* porro Idem ibidem hæc habet : Quod ſi per venas (ignoſcamus Viro Circulationis ſanguinis tum adhuc ignaro) & arteriolas, licet puſillas, inaſpectabiles, alienus & importunus humor, (quem alibi ſemiputrem , & putres ſanguinis ichores nominat) ad oſſa defertur, & confertim aliquando cumulatur, tum maxi-

maximè oſſa illa inalterare, atque in calidam diatheſin ſic immutare valet, ut aliquando inflammentur, & inflammata ſubeant abſcesſum, quem partim *Ventoſitatem* appellarunt propterea, quòd veluti ventus particulas oſſis inflans diſtendat, partim etiam dixere *Spinam*, quòd veluti Spina in centrum membri, quod os eſt, defigatur. Hæc Severinus. Petrus de Marchettis *Spinæ Ventoſæ* ſuæ Generationis modum ſæpe *alleg. loc.* ita deſcribit: Si pituita inquit, nutritioni articulorum dicata, putreſcit, aut quodammodo fit acrior, primò oſſa corrumpit, & quidem nullo dolore; quibus poſtea corruptis, perioſteum labefactatur, cujus ſignum dolor pungitivus, acutus, & lancinans, ita ut Patiens referat, ſe veluti Spinâ pungi, unde *Spinæ* nomen morbo inductum. Dum verò hujusmodi dolore æger divexatur, atque perioſteum eroditur, nullus adhuc apparet tumor, corruptis verò, & quidem primariò oſſe, ſecundariò verò perioſteo, materia pituitoſa libera permeans per loca

loca carnoſa attollit articulum affe-ctum in tumorem, primò mollem, & laxum, ac doloris expertem, cuti con-colorem; qui patefactus durior evadit, confluente eò humorum copiâ, quo-rum tenuior pars exhalat, ſuperſtite craſſiori, ex quo inſuper emanat ma-teria ſeroſa, atque ſpecillo os corru-ptum ſe prodit. Tandem D. Paul. Ammann, aliquoties *cit. Diſputat. cap.* 2. §: 7. ejusdem Mali ideam à Se-verino potiſſimùm, ut videtur, mutua-to penicillo non obſcuris coloribus pulchrè ita depingit: Fit, ait, *Spina Ventoſa* non per affluxum ſpecialem (generali, qui per arterias inſtituitur, à nemine in dubium vocato) ſed potiùs per congeſtum, hoc eſt, contrahitur humor corrumpens paulatim in oſſe ex alimento ſuperante, in forma icho-ris, qui ob loci, aut partis debilitatem nec concoquitur, quoniam ad alen-dum eſt ineptus; vel, etiamſi benignum alimentum affluxerit, ab eo, quod jam corruptum eſt in articulis, ſtatim vi-tiatur, nec expellitur, ſed ibidem ma-

nens

nens tumorem excitat. Cùm autem hic idem humor vel jam acris ſit, vel morâ temporis retentus putreſcat, erodit ac perforat primùm oſſa,& poſtea perioſteum, vel membranam, inverſo quodam modo,ſi reliqua apoſtemata reſpicias.

Ex his omnibus hactenus recenſitis modis, quibus Malum noſtrum plerunque generari dictum eſt, liceat nobis rejectis ſuperfluis, adſcitisque illic non expreſſis neceſſariis, unum genuinum extrahere, efformare, inque tale compendium eum cogere: Nimirum vel alibilis,benignus, planeque laudabilis humor à minimis, & penè inconſpicuis arteriolis, circulationis lege, in interiora oſſis,illi nutriendo, delatus, ibiquè depoſitus, ob partis ex prægreſſo p. n. quocunque particulari affectu debilitatem, non, ut decet, concoquitur, nec apponitur, nec excernitur, ſed dum otioſus reſiſtit, immobilisque ſtagnat, tempore labem contrahit, putreſcit, putreſcendo acrior, tenuior, & ichoroſior evadit, cali-

calidamq́ue intemperiem oſſi affricat, donec inde quædam quaſi inteſtina inflammatio exſurgit, hincq́ue in tumorem os attollitur, augetur, & à corrodente, ac perforante interea facto peccante humore non ſolùm ipſum os, ſed & perioſteum, cum ingenti doloris cruciatu, & circumſitæ carnis exulceratione, rumpitur, adeoq́ue ipſe ille Morbus, quē Avicennæ Interpretes *Spinæ Ventoſitatem* appellant oritur: Vel os ſubeunt, atq; penetrant per easdem arteriolas, & ferè inſenſiles meatus jam peccantes, vitioſi, maligni, vel virulenti, tenues ſcilicet, acres, ichoroſi, & ſemiputres humores, qui vel à cerebro, vel aliunde in ea depluunt, & vel hæreditario, vel contagioſo, vel demum quovis alio adſcititio inquinamento tales facti ſunt. Hi dum intactis maximam partem carnibus, aliisq́ue mollioribus partibus in oſſis meditullio paulatim, & per congeſtum colliguntur ac coacervantur, propterq́ue oſſis illius expultricem debiliorem facultatem excerni, vel naturali motu

motu per venulas redire neſciunt, commorando inibi, inq́ue ſe, inteſtino quaſi inter heterogeneas particulas ſuborto bello, agendo ac reagendo, majorem fervorem concipiunt, inflammationem excitant, oſſis ſubſtantiam, dum majus ſpatium captivi quaſi retenti deſiderant, adoriuntur, depaſcuntur, ipſum domicilium ſuum arietant, effringunt, hacq́ue viâ exitum ſibi quærunt, & tum ipſum quoque perioſteum, ac circumjacentem carnem atque cutem in tumorem attollunt, arrodunt, rumpunt, exulcerant, verbo, *Spinæ Ventoſitatem* producunt; uti fuſius ab ipſo *Pandolphino* noſtro hoc 4. & ſequenti 5. *cap.* deducitur. Atque hæc de Generationis modo.

(2) Per molliora corpora non carnes, aut aliæ molliores partes, ſed mulierum & puerorum (non tamen prorſus excluſis virorum, uti *Cap. I. num. 26.* annotavimus) humana corpora intelliguntur, & quidem ea non integra, nec quoad quasvis, ſed in ſpecie oſſe-

as

as tantùm partes. Uti enim mulierum & puerorum membra communiter omnia habentur molliora, ita cùm primis oſſa quoque molliora ſtatuuntur, eaq́uepropter magis etiam, ut jam ſupra conceſſum, Malo noſtro obnoxia ſunt.

(3) Id eſt, in oſſibus, quæ, quia potentis ſanguinis virtute & inde proficiſcentis caloris robore minus inſtructa, valdeq́ue frigida ſunt; hinc etiam imbecilliora, arcendisq́ue injuriis impotentiora meritò perhibentur.

(4) Vid. *Annotation.* ad *Cap. III. num.* 3.

(5) *Ventoſitas* hîc loci nihil aliud denotat, quàm halitus, vapores, vel flatus, uti ex paucis lineis interjectis verbis colligere eſt.

(6) Ita plerique docent Inſtitutioniſtarum, ſed & præcipuè Beat. Sennert. *Inſtitut. Med. L.* 1. *c.* 4. & Gothofred. Mœbius *Inſtitut. Med. cap. de Temperament. theſ.* 51. 52. ſolentq́ue ab haud paucis mulieres tempe-

ramen-

ramenti, naturalisque complexionis ratione cum pueris comparari.

(7) Nititur illâ vulgari hypotheſi, ac ſi oſſa pituitâ nutrirentur, quam tamen circulationis ſanguinis inventum, quatuor illos vulgatos humores, ſanguineam maſſam, ceu hujus partes unà conſtituere docens, hîc loci exſulare, & loco pituitæ ſanguinem, ceu univerſale partium nutrimentum ſubrogare jubet.

(8) Eſt ipſa deſcriptio flatuum generationis, ad quam duo requiruntur, cauſa nimirum efficiens, & materia. Efficiens communiter calor debilis ſtatuitur, & quidem non per ſe, aut in ſe conſideratus talis, ſed reſpectu materiæ. Aliàs enim fortis quoque, in ſe, flatus generare, & ratione materiæ, in quam agit, debilis dici poteſt; quatenus ſcilicet etiam ſuâ naturâ fortis à materiæ copia, atque cruditate ita obruitur, ut non ſatis ſit potens, ritè eam vincere, & ob ſuam reſpectu materiæ imbecillitatem non niſi diminutè & imperfectè diſſolvat, hinc-

hincque in ipſos flatus reſolvat. Quapropter Caſp. Hoffmann, calorem illum non ſimpliciter, ſed perquam appoſitè ad ſubſtratam materiam improportionatum vocavit, id eſt, qui nec nimium debilis, unde materiam planè non aggrederetur; nec nimium fortis ſit, unde materiam penitus ac perfectè disſolveret, ſicque nec hoc, nec illo modo flatus fierent; ſed qui medio modo, ac reſpectu materiæ improportionatè ſe habeat, ita ut ſubjectam materiam nec ritè concoquat, nec penitus, ſed aliquo ſaltem modo, ac imperfectè disſolvat, inque flatus, dum variè heterogeneæ portiones inter ſe pugnant, activæque in eas, quæ pasſivè ſe habent, agunt, commutet. Materia flatuum Veteribus pituita craſſior, Recentioribus ſanguis, vel humor crudus, craſſus atque incoctus, in quavis quidem corporis parte, maximè verò non nihil excavatâ exiſtens eſt; imo omnis fortaſſis illa materia eſſe poteſt, quæ calori in ſe agenti impar, disſimilis, ac improportiona-

ta

ta eſt. Plura qui hac de re deſiderat, conſulat exaſciatisſimum Sennerti *Paralipom. ad Inſtitut. cap. 4.* de flatuum in corpore humano generatione diſcurſum.

(9) Articulos naturâ cæteris partibus ſanguineis imbecilliores eſſe, aliquoties jam dictum. Adhuc debiliores autem & debiliſſimi fiunt per accidens, id eſt, accedente, vel, ſi mavis, iis ſuperveniente ſymptomate, morbo, aut p. n. aliquo affectu.

(10) Dolor ergo in *Spina Ventoſitate* tum demum verè ſentitur, perioſteum quando læditur.

(11) Perbellè affectus noſter à flatuoſis Spiritibus, ſive vaporibus ex osſis nutrimento prodeuntibus deduci, indeque declarari poſſet, ſi illam ſententiam arripere vellemus, quâ docetur, omne omnium partium, adeoque & oſſium nutrimentum, etiam naturaliter, halitus ſive vaporis formâ, in quem ipſum nutrimentum nunquam non reſolvatur, iis apponi, inque deperditi locum cedere; quam

H opinio-

opinionem Anton. Molinettum, Celeberrimum in Archi-Gymnaſio Patavino Medicinæ Profeſſorem, hac imprimis ratione è publica cathedra defendisſe memini, quòd, niſi dicto hoc modo nutritio contingeret, nutritæ partes omnes inæqualitatem quandam conciperent, quæ æqualium halituum appoſitione, & agglutinatione evitaretur. Hoc itaque ſi, uti non adeò abſonum videtur, naturaliter fieret, quidnî idem multò faciliùs præternaturaliter fieri, & à corrupto halituoſo hoc oſſium nutrimento oſſa ſimiliter corrumpi, exindeque hinc fortaſſis etiam derivatam, ſicque dictam *Ventoſitatem Spinæ* proficiſci poſſe, credendum eſſet?

(12) De ſpeciebus ac differentiis dolorum aliquid diximus, *Annotat.* ad *Cap. I. num. 20.*

(13) A qualitatibus tactilibus quamvis ſolutionem continui, & conſequenter dolorem quoque fieri poſſe lubentiſſimè concedamus, inde tamen nequaquam ſequitur, easdem

dolorîs

doloris cauſam proximam conſtituere, uti nonnulli volunt. Quam probè notandam diſtinctionem ipſe etiam Author noſter obſervare videtur, proximam, immediatamque doloris cauſam unicam unitatis ſolutionem rectiſſimè ſtatuens, utpote inter quam & ipſum dolorem nihil intercedit, quâque poſita ſemper ponitur effectus, nimirum dolor, & contrà. Ad hanc autem unicam doloris cauſam plures aliæ, ſed mediatæ & remotiores reducuntur, quas inter cum primas tum ſecundas qualitates jure numerandas esſe cenſemus.

(14) Hîc quidem loci Galenus continui ſolutionem dolorem immediatè producentem tantùm ſimilaribus partibus attribuere videtur; alibi tamen diſſimilaribus quoque competere poſſe, non obſcurè docet. Agitaturque ſolemnis hæc controverſia hodienum inter Præſtantiſſimos Medicos, dum alii Averroi continui ſolutionem tantùm per ſe ad ſimilares partes redigenti; alii Argenterio ad ſolas disſimi-

lares eam pertinere ſtatuenti; alii denique iis,qui & ſimilaribus, & disſimilaribus communem eſſe contendunt, adſtipulari malunt. Cui poſtremæ ſententiæ&nos eò ſubſcribimus lubentiùs, quò evidentiùs non ſolùm ſimilarium, ſed & disſimilarium partium unitatis ſolutionem in noſtra *Spina Ventoſitate* fieri videmus. Vid Dan. Sennert. *Inſtitut. Med. L. 2. Part. 1. cap. 10.* & Greg. Horſtius hanc controverſiam ſatis prolixè ex profeſſo tractans *Oper. Med. Tom. I. p. m. 245. Quæſt. 6.*

(15) Quanquam omnem omninò attractionem in rebus, cognitione ſenſuque carentibus, præprimis verò in liquoribus,cum Platone, & haud paucis hunc ſequentibus modernis Philoſophis, nominatim Joh. Pecqueto, *Diſſertat. Anatomicar. de Circulat. Sanguinis pag. m. 86.* prorſus negare nondum audeamus; illa tamen humorum attractio, ſive fluxio per ἕλξιν dicta, quæ à dolore corporis noſtri partem aliquam divexante fieri vulgò creditur, Recentioribus quibusdam, nobis-

nobisque ipſis contra tritam Medicorum, ipſiusque Pandolphini opinionem, non immeritò, & has quidem ferè ob rationes ſuſpecta videtur. (1) quia humores non ſpontaneo motu, ſed cordis, arteriarumque pulſu propulſi, & quidem ſolas per arterias ad partes feruntur. (2) quia dolor fluxionem ad partem factam non præcedit, ſed ſequitur, indeque ortæ humorum collectioni, ac intumeſcentiæ demum ſupervenit; quî itaque dolor attrahere dici poſſit, ſi non præexiſtit? (3) quia ſi ex vulgata Medicorum opinione in imminentibus ſibi malis averruncandis ſtudioſisſima natura, doloris cauſam propulſura, ſanguinem ac ſpiritus, velut auxiliares copias, dolenti parti in ſubſidium mitteret, atque hoc pacto dolor attraheret, ipſa illa prudentiſſima morborum medicatrix meritò accuſanda potiùs esſet, quòd malum malo augeret, majorem adhuc dolorem, ſanguinis in parte dolente accumulatione, inferendo. Et quamvis Franciſc. Valeriola *Animadverſ.*

ad Joubert. Paradox. Decad. 2. Paradox. 8. dolore fluxionem excitari experientiam quotidianam, præcipuè in Arte Medicinali, teſtari asſerat, rectè tamen ei reſpondet Idem Laurent. Joubertus ibidem, licèt ſenſus teſtentur, humores confluere ad loca dolentia, ſenſus tamen nihil aliud teſtari poſſe, quàm eò ferri, illabi, fluere, aut irruere humores, ſive hi attracti, ſive expulſi, ſive ſponte ſuâ moti fuerint; cùm ſenſus non modum ac rationem motus, ſed duntaxat moveri, ac affluere dijudicent. Cui poſtremò accedit, quòd, etiamſi hùmorum à dolore falsò derivata attractio rejiciatur, aliæ tamen ſufficientisſimæ, veroq́ue magis conſentaneæ rationes reddi posſint, cur ad dolentem partem copioſiùs, quod nemo facilè negaverit, humores colligantur? Primò nimirum ob ſolutam partium continuitatem, quæ in omni dolore perpetuò contingit, viarum vel vaſorum ordo turbatur, unde fit, ut ſanguinis quoque ordinarius motus, hoc eſt, ejus-

jusdem ex arteriis per venas recurſus impediatur, ipſeque ſanguis moram in parte dolente nectat, ad quam quia conſueto aliàs itinere novus continuò per arterias appellere ſolet, eò majori copiâ in ea coacervatur, eoq; magis dolor cũ intumeſcentia ingraveſcit, quò difficiliòr, magisque impeditus eſt ſanguinis per venas recurſus. Deinde quia omnis pars, quam ex ſolutione continui ortus dolor exercet, debilitatem concipit, hincque humores affluentes promtiùs ſuſcipit, & ſegniùs iterum à ſe amovet, mirum non eſt, humores illos copioſiùs quoque in ea cumulari, hincque dolorem augeri. Ut adeò humorum ad dolentem partem confluxus certus quidem ſit, modus autem illius confluxus incertus, quem jam dictâ ratione, non autem imaginariâ attractione fieri non ampliùs dubitamus, non immeritò propterea abrogandâ, niſi latè attractionem nihil aliud, quàm illam cum Sennerto *Inſtit. Med. Libr. 1. Part. 2. cap. 11.* humorum vocaverimus affluxionem, cu-

jus cauſa eſt in recipiente parte ; ad differentiam illius affluxus, cujus cauſa eſt in parte mittente: quæ acceptio tolerabilior adhuc foret.

(16) Unde hac ratione inter alias etiam utuntur, ipſeque uſus ſum in privata mea *Disquiſitione, de poſſibili quidem, ſed minus utili, minusq; tuto, Transfuſionis ſanguinis, de bruto in hominem, Invento*, contra periculoſæ illius de bruto in hominem Transfuſionis Sanguinis Patronos. Siquidem & bruti ſanguis per canales, novæ illius Operationis lege, in hominem derivatus extra propria ſua vaſa, (quæ nullius alterius animantis, ſed ſolùm illius bruti ſunt, à quo ſanguis elutriatur) ferretur, metuendumque hinc eſſet, ne ipſe bruti hic ſanguis, in hominis, ceu alienis vaſis cum hominis ſanguine permixtus, ſimiliter vel vitium caperet, vel varias turbas, ortâ inter heterogeneas utriusque ſanguinis portiones luctâ, indeque propullulantes putridas febres, aliaque ſexcenta mala ſuscitaret.

(17) Hu-

(17) Humores in corpore humano ita corrumpi poſſe, ut deleteriam acquirant qualitatem, vel venenorum naturam induant, probat Dan. Sennertus prolixè *Inſtit. Med. libr. 2. Part. 2. cap. 12.* ab experientia; & effectu, in cauſarum cognitionem nos deducente, nec non à ſymptomatibus petitis argumentis, quibus nimirum conſtat, humores haud raró adeo corrumpi, ut eosdem planè effectus proximè, & per ſe, edant, eademq́ue ſymptomata inferant, quæ alia venena aſſumta, corrumpendo corpus noſtrum, ac putrefaciendo, inferre ſolent, uti in febribus malignis & peſtilentibus haud infrequenter videre eſt, non fallaci indicio, ipſos humores talem veneni naturam induisſe.

(18) A principio, id eſt, uti *cap. ſuperiori* ferè in medio effatus eſt, antequam ad patientem partem influxit. Quâ occaſione non abs re erit, poſtquam jamjam oſtendimus, quòd humores veneni naturam induere posſint, nunc quoque breviter & hoc e-

nodare, unde, & quomodo humores in affectu noſtro virulentiam concipiant, aut deleteriam qualitatem contrahere posſint? Fieri autem ea videtur non à calore, aut alia ſimplici intemperie; ſed præcipuè, vel à præcedanea inſigni humorum interna corruptione, vel à contagio, vel denique ab hac, aut ſimili hæreditaria à parentibus in liberos propagatâ affectione. Et quidem humorum corruptionem eorundem virulentiam ſequi posſe ex antecedentibus conſtat; quâ verò ratione, quove modo id fiat, tam clarum non eſt. Fateri enim cogimur, multa in corporibus noſtris quotidie fieri, quorum genuinum modum, quó id fiat, revera ignoramus, quorumque ſolus effectus cum admiratione ſpectandus eſt. Humores corruptos aliquando in virulentos ac deleterios degenerare, effectus teſtatur, qui cauſas necesſariò præſupponit. Quomodo humores in parte aliqua conſtricti corrumpantur, tractuque temporis virulentiam induant, facilior ratio eſt,

expo-

expoſuitque Pandolphinus hoc ipſo §. atque nos *Annotat.* ad *Cap. III. num 11.* non improbabili hariolatione. At quomodo humor, antequam ad partem affectam pervenit, virulentus fieri, *Spinaq; Ventoſitatem* producere posſit, paulò abſtruſior res eſt. Nos, ſi conjecturæ locus in hac mentis caligine conceditur, ſuſpicamur, ab inſalubriori aëre, pravoque victu, & in cæteris non-Naturalibus rebus delicto, inprimis verò excernendorum retentione, ſanguinem inquinari, indeque dependentia viſcera magis minusve ita lædi, ut nec decens impuriorum portionum à laudabilibus ſequeſtratio, & excluſio, nec conveniens in colatoriis organis ſeparatio contingat, ſed ſanguis crudior ac impurus relinquatur, excrementa varia cumulentur, in ſanguinem redundent, eumque ita inquinent, ut ſucceſſu temporis humores vitioſi necesſariò procreentur, quorum corruptio, prout in plerisque rebus fieri videmus, eò fit major, quò ipſa diutius durat, quòque minus cor-

rigitur, donec tandem eundo eò pervenerit vehementiæ, ut non ampliùs corruptio, ſed virulentia dici debeat, jamq́ue virulenti hi redditi humores, hactenus veluti ſub cineribus occulti, & diutiùs latere pertæſi, nunc, neſcio cujus occaſione, gliſcere incipiant, ſeſe explicent, & quâ data porta, impetuosè ruant, aptiorem nidum ſibi quæſituri, quem vi ſubtilis, & corrodentis acrimoniæ, ſive aciditatis ſuæ, in qua virulentia maximam partem conſiſtit, carneas ceu molliores partes absque notabili læſione transeundo, in durioribus, velut oſſa ſunt, inveniunt; ſicq́ue ipſam, aliquandiu in iis commorando, *Spinæ Ventoſitatem* parturiunt. Confer. ejusdem *Cap. Annotat.* ad *num. 1.* De contagio, ſive morbis contagioſis, & venenatis, ut v. g. lue venerea, aliisque, uti nullum eſt dubium, quin in alios derivati naturales humores in virulentos ac deleterios mutare, atque hi dein affectui noſtro anſam præbere nonnunquam valeant; ita firmiter credo illam cumprimis *Ventoſi-*

tatis

tatis Spinæ ſpeciem, qua de impræſentiarum agimus, hoc eſt, quæ ab humore extra affectam partem virulento genito, & ad hanc aliunde transmiſſo ortum trahit, omni contagione non carere, adeoq́ue ipſam, mediante ſui ſeminio, in aliud corpus transire, ſimiliq́ue labe inficere illud poſſe. Hæreditariam affectionem quòd tertiò attinet, de illa aliquid dicemus *Cap.* ſequenti.

(19) Conferatur *Annotatio Cap. III.* ad *num. 11.*

(20) Nempe *Cap.* ſuperiori ferè in medio.

CAPUT V.

De Cauſis.

CAuſa hujus Morbi duplex eſt, materialis una, altera efficiens. (1) *Materialis* eſt os, quod corruptionem patitur: Efficiens pariter (2) *duplex* exiſtit, proxima

ſcilicet atque remota. (3) *Proxima*, ſunt humores jam dicti actu morbum facientes, à Doctoribus cauſa conjuncta nuncupata: cum qua cauſa conjuncta laborantis partis intemperies conjungi poteſt. Remota eſt cauſa antecedens; nimirum ſucci ſupradicti ad ejusmodi morbum cauſandum in potentia exiſtentes; nec non (4) *fluxio*, vel *congeſtio*, vel *reconcentratio*; atque etiam, ſed magis (5) *remota*, indebita (6) *rerum non Naturalium* adminiſtratio; & præſertim aër frigidus & humidus, malâque qualitate coinquinatus, veluti annis contingebat elapſis, quô cerebrum frigidius, humidiusque redditum, hincque magna in eo per congeſtionem excrementorum frigidorum atq; craſſorum cumulata eſt copia; quæ tandem à natura ad diver-

diverſas corporis partes transmiſ-ſa, ſecundum diverſas partes varios quoque procreavit morbos; inque (7) *articulis* cum *cæteris ſupradictis partibus* Ventoſitatem Spinæ; in (8) *emunctoriis*, (9) *ſtrumas*, ſeu ſcrophulas, in (10) *aliis partibus, nodos*, (11) *atheromata*, abſceſſusque plurimos, & curatu difficiles produxit. Dum enim eorum diſcuſſio, aut concoctio tentatur, materia ex qua, una cum parte ſubjectâ, corrumpitur; hincque pro eorum curatione, morbum, partemque inſimul affectam putrefacientibus,& cauſticis tollere ſemper ſumus coacti. Peccat præterea victus,aut humidus, aut craſſus, aut acutarum rerum, ut alliorum,cæparum,piperis, atque ſimilium complexionem alterantium, ac corrumpentium, è quibus quippe humidos,

craſſos,

craſſos, acres, mordaceſque ſuccos natura gignere cogitur: quemadmodum & plurimus (12) *ſomnus*, præſertim verò in pueris, qui ob humiditatem naturaliter ſunt ſomnolenti, Galen. 3. *de Locis affectis*, quo quidem ſomno copioſa, frigidaque coacervantur excrementa, calidum innatum debilitatur, illaque minimè expelluntur, ſed potius magis adhuc corrumpuntur. Tandem inter cauſas remotas referenda alicujus (13) *evacuationis conſuetæ ſuppreſſio*; ut ſputi per os, muci, ſanguiniſque per nares; nec non hæmorrhoidum, ac menſtruorum, & præterea (14) *lienis*, (15) *veſicæq; felleæ obſtructio*; unde ſanguis à melancholia, ac bile, excrementitiis minimè expurgatur, ſed impurus, turbiduſque, atque ineptus ad idoneam nutritionem redditur:

tur: imò à melancholia nimis incraſſatus, & à bile excalefactus naturæ inimicus, noxiusque evadit, quæ propterea illud ad partem aliquam debiliorem transmittit: ex quo tandem una cum pravis ejus ſociis Ventoſitas Spinæ procreatur.

Si fluxio morbi cauſa extiterit, aut transmiſſio, vel ratione plenitudinis, vel cacochymiæ cauſabitur Morbus. Fit autem plerunq; per cacochymiam, & præcipuè per phlegma craſſum, ac viſcidum: hinc diximus majorem hoc morbo laborantium copiam eſſe (16) *pueros, mulieresq;*, in quibus prædictus humor ſuperabundat.

Ad (17) *fluxionem* autem virtutis expultricis robur requiritur, ut nempe à multitudine compreſſa, illam expellat, & à quanti-

tate

tate irritata eam arceat; aliàs non transmitteret, ſed potius ſuſciperet. Præterea ad eam viarum amplitudo exigitur. Viarum enim anguſtia tranſitum impedit. Inſuper & partis ſuſcipientis imbecillitas neceſſariò concurrere debet, quæ vel ab intemperie, vitióve alio ſimili, aut à raritate, aut laxitate procedit, vel à ſitu partis pendet. Eſtque imbecillitas hæc vel nativa, vel adſcititia. (18) *Nativa*, aut ortum duxit à ſemine in principio generationis, quia ægrotantium parentes hujusmodi morbo laborabant; aut poſt conceptionem in matris utero pravis cibis utentis contracta eſt, aut quia ipſi articuli antea aliquo tenebantur morbo, ut eſt Gallicus, quorum vi partes ſuſcipientes dictæ, & præſertim articuli frigidæ, humidæ, laxæ, & proinde admodum

dum ad ſuſcipiendum totius corporis ſuperfluitates aptæ redditæ ſunt. Adſcititia verò poſt nativitatem dicitur, cujus cauſa, vel interna, vel externa erit. Interna, veluti humores; verbi gratia: ſi aliquis ob alicujus principalis membri vitium copioſam generet pituitam: Cauſa externa, erit error in rebus non-Naturalibus commiſſus, ut ſuperius ſcriptum fuit.

Si autem (19) *attractione* cauſabitur Malum, tunc id potius à ſanguine, quàm à cacochymiâ fiet, & quidem ratione doloris; cùm dolor ſanguinem attrahat, ut jam ex Galen. monſtravimus.

Si verò per (20) *congeſtionem* oriatur, fit ex humoribus in partem alimenti vice diſtributis, propter ejus partis imbecillitatem, ab aliqua intemperie, aut alio vitio profectam,

fectam, quæ ipſius concoctricem, & expultricem facultatem labefactat. Quum enim pars adeo imbecilla eſt, ut affluens alimentum in propriam ſubſtantiam mutare non poſſit, vel ita vitiata, ut id ipſum corrumpat, nec genita excrementa à ſe propellere queat, neceſſariò præter naturam congeſtio iſta fit, & præſertim materiæ frigidæ.

Si denique à (21) *reconcentratione* ortum duxerit, ipſius reconcentrationis cauſa, vel humoris pravitas, naturam ſuperans, veluti in pueris variolis laborantibus, nec non morbo Gallico affectis, vel materia ex imperfecta criſi mota extiterit, vel ambiens frigidum, vel medicamentum ejusdem facultatis appoſitum.

(22) *Subjectum proprium* hujusce morbi *os* eſſe jam diximus.

(23) *Pars*

(23) *Pars* autem *transmittens* eſt *caput*, dummodo transmiſſum non ſit ſanguis, aut bilis: tunc enim (24)*epar*,(25)*cor*, cæteræque corporis partes transmittens pars eſſe poſſunt. Et patet caput eſſe, quoniam ferè omnes,hoc morbo laborantes, erant primò alio ad ipſum caput attinente morbo correpti, veluti tineâ, achoribus,atheromate,meliceride, ſcrophulis, & per os, nareſque excrementorum copia fluebat. Quorum excrementorum viâ interclusâ, ac naturâ ab eis minimè deoneratâ, eorumque causâ non ademtâ, facultas expultrix ad partes ſupradictas ea transmittere conata fuit.

Pars generans caput, unà cum ventriculo, eſt, ubi ob eorum frigidam, vel humidam intemperiem, vel ob errorem externum copio-

copioſum generatur phlegma, vel craſſum, vel mucilaginoſum, vel aqueum. Capitis autem propriè non eſt dictum phlegma generare, ſed ventriculi. Et quod (26) *ventriculus* ipſe *Pituitam generet*, habetur ex Galen. *6. Epidem. 1. 6.* nec non ex Avicenn. *13. 3. Tract. 1. cap. 16* Quin imò & epar calidius acres humores conficere ſolet.

Quia ſuperius aſſeruimus, oſſi corruptionem contingere poſſe ab humore aqueo, vel putrido, vel non putrido; objicere nobis aliquis poſſet ſententiam Ariſtot. jam allatam in medium; nimirum putreſcere quæcunque non moventur, & propterea minimè verum eſſe, (27) *os ab humore aqueo* dicto (veluti à nobis aſſertum fuit) *ſine putredine corrumpi poſſe*; quia humor tam propriè, quàm impropriè acceptus, quotieſcunq; extra

extra ſuum naturalem locum reperitur, redditur immobilis motus naturalis & proprii, dum non huc, illucque per venas, ut antea, defertur, hincque cùm ſit putreſcibilis, contrariis nempe qualitatibus conſtans, ratione loci, ut aliàs dictum, eum putreſcere, osquè ex eo putrido corrumpi neceſſe eſt.

Ad quod reſpondetur; licèt Ariſtotel. ſententia jam in medium adducta, quàm veriſſima, & proinde omnem humorem in cavitate aliqua præternaturali detentum putreſcere, certum ſit: attamen cùm humorum alius citiùs, ut calidus, alius tardius, ut frigidus putreſcat, quemadmodum ex Avicenn. *lib. 4. Fen. 1. Tract. 1. c. 2.* ubi agit de corporibus magis ad febres præparatis, colligitur, poteſt humor aqueus, ceu frigidus, ſi propè os contineatur, ſua actuali frigi-

frigiditate, ac humiditate contra dicti oſſis exiguum calorem, atque ſiccitatem agens, ipſius oſſis temperamentum, totamque ejus ſubſtantiam corrumpere, antequam ipſe putreſcat, cùm diù ratione frigiditatis in ipſius natura immorari poſſit.

Et ſi adhuc inſtaret, dicendo: Si prædictus humor aqueus non ita propè os continetur, ut ſuperiùs ſuppoſuiſti, ſed paulò longiùs ab eo abeſt, ita ut per multa media ad os tranſitus ei contingat; tunc certè ob multam moram, nempe per hebdomadam, antequam os dictum inficiat, putreſcit. Ergo falſum eſt, os ab ipſo humore aqueo ſine putredine corrumpi.

Ad iſtud triplici modo eſt reſpondendũ. Primò falſum eſſe humorem aqueum tàm citò putreſcere, cujus ratio ſuperius dicta

fuit;

fuit; nimirum quòd, ratione frigiditatis, putredini admodum reſiſtat, quod & experientiâ comprobatur. Nam quotidie hernias aquoſas ferè inveteratas, cæteroſque aqueos tumores ſecare videmus, è quibus aqua ſatis clara, limpidaque emanat, ubi quia tamdiù ſine putredine perſiſtere potuit; conſequens eſt, eandem dictas etiam partes ſenſim penetrando donec os attingat, ipſum os, veluti diximus, ſine putredine corrumpere poſſe.

Secundò reſpondetur: Humores omnes Ventoſitatem Spinæ procreantes agere quod agunt, antipathiâ quadam, quemadmodum in Introductione hujusce Tractatus innuimus, quæ inter humores dictos, atque os reperitur; veluti inter leporem marinum, & pulmonem; ac inter cantari-

tharides, & veſicam. Et hinc eſt, quòd, poſtquam talis humor in corpore eſt procreatus, ac à facultate expultrice ad aliquam debiliorem partem expulſus; ferè ilicò os inficere, Ventoſitatemq́ue Spinæ cauſare valeat.

Tertiò; dato, ſed nullo modo conceſſo, prædictum humorem, antequam os attingat, illudq́ue corrumpat, eſſe ſemper putridum, notanter dico ſemper, quia aliquando poteſt eſſe putridus, vel antequam influxit, vel poſt fluxionem, ob aliquod vitium laborantis partis; tamen cùm ſit tenuis & frigidus, minimè per putredinem acutam, ſalſam, nitroſamq́ue qualitatem acquirit. Unde primæ qualitates ſummoperè ſecundas dictas ſuperant; & propterea corruptio ex illis, non verò ex his procedet, licèt ab his adjuventur.

Poteſt

Poteſt autem & alia moveri difficultas; nimirum ſi humores ex venis procedunt, & non adeſt virulentia ex oſſe immediatè ſcatens, (28) *priùs carnem, quàm os attingent*; hincque ſemper primò carnem, atque etiam cutim, & deinde demum os inficient: At experientia nobis contrarium demonſtrat. Priùs etenim os, quàm caro, cutiſque ipſa inficitur. Quando enim ulcus apparet, os detectum ſpecillo exploramus, ubi certiſſima corruptio eſt.

Hîc duplicem dabimus reſponſionem. Primò hoc contingere, ut ſuperiùs diximus, propter antipathiam, quæ eſt inter humorem corrumpentem, & os: ſecundò, hoc evenire, quia caro magis calore nativo, quàm os prædita eſt. Et cùm calor iſte nativus principale ſit animæ inſtrumen-

tum, eoque mediante omnes edantur operationes ad conſervandum ſubjectum, in quo eſt, neceſſariæ, in alio autem membro in majori, ut in corde, & in alio in minori, veluti in epate, carne, atque ſimilibus, & tandem in alio in minima ſit quantitate, ut in oſſe, agatque, prout vel magis, vel minus eſt in aliqua parte; hinc ſit, ut os minus, quàm caro, aut cutis contrariis qualitatibus ipſiq; corruptioni reſiſtat.

Et ſi adhuc quis inſurgeret dicens: Utique oſſa magis, quàm carnem, cæteraſque partes corruptioni reſiſtere, & hoc tali pacto probaret: quod eſt ultimum in corruptione, magis reſiſtit ipſi corruptioni. Sed os inter cætera membra ultimum eſt in corruptione, ut in cœmeteriis videmus.

mus. Ergò os magis quàm caro corruptioni reſiſtit.

Huic objectioni reſpondetur: Vel nos loqui de mixto tantùm, prout eſt mixtum, vel loqui de corpore vivente. Si loquamur de primo, verum eſt, os magis corruptioni, quàm cæteras partes repugnare, quia eſt temperamenti frigidi, & ſicci, terreſtrisque naturæ. At ſi loquamur, ut nos loquimur, de corpore vivente, os magis, quàm caro corruptibile eſt, cùm calor nativus, quemadmodum diximus, in eo ſit minimus, in carne autem multus.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT V.

(1) NOs neque in hoc noſtro, neque in aliis morbis cauſam materialem agnoſcimus, ſed ejus loco

 ſubje-

ſubjectum, cui morbus inhæret, conſideramus, de quo fuſè egimus *Annotat. Cap. III.* ad *num. 3.* Morbus enim quia accidens eſt, quid opus habet materia?

(2) Aliàs communiter cauſæ morborum efficientes tres numerantur: proxima nimirum, antecedens, & procatarctica. Quoniam verò alii, inter quos noſter quoque Author esſe videtur, duas has poſtremas ſub una remota complectuntur, ideo eodem res recidit, ſive duæ, proxima ſcilicet & remota; ſive tres enumeratæ morbificæ ſtatuantur cauſæ.

(3) De cauſa proxima lis eſt. Pandolphinus noſter eam ſtatuit eſſe humores corrumpentes actu morbum facientes, de quibus ſupra *Annotat.* ad *Cap. III. num. 4.* ſufficienter actum. A quo quanquam Severinus *Cap. 13. p. 305.* non usque adeò disſentire videatur, ubi in Pædarthrocaces ſuæ definitione, quam *Annotat. Cap. III.* ad *num. 1.* membratim examinavimus, proximæ cauſæ loco inquinamenta per conge-

congeſtum in affectam partem illapſa, ibiq́ue computrefacta poſuit; quia tamen ex illapſis his inquinamentis, ſive ſemiputribus, & alienis humoribus oſſa demum inflammari, & ab hac denique inflammatione abſcesſum, & corruptelam, atque adeo ipſam Pædarthrocacen oſſa illa pati ſcribit *cap. 11. pag. 302* eapropter inflammationem potius à dictis humoribus ortam pro proxima cauſa habere, & non ſolum, quaſi ſui immemor, ſibi ipſi, ſed & noſtro, aliisq́ue forte Authoribus contrariari videtur. Et D. Paul. Ammann aliquoties allegat. Diſputat. *Cap. 2. §. 6.* inflammationem, potiſſimùm ab intra, ut interdum in ſcorbuto, morbo Gallico, lepra, variolis provenientem ſine ulla hæſitatitione *Spinæ Ventoſæ* cauſam immediatam, ſive proximam eſſe dicit, additq́ue à nemine etiam in dubium hoc vocari, fretus imprimis, quem adducit, Anton. Molinetti authoritate, qui *Diſſertat. Anatom. Pathologic. de ſenſibus p. m. 110.* inter gangrænam, *Spinamq; Ventoſam*

talem non inelegantem comparationem inſtituit, ut dicat, quòd, quemadmodum poſt inſignes inflammationes in partibus mollioribus producitur gangræna; ita in durioribus, hoc eſt, in oſſibus ab eadem inflammatione producatur *Spina Ventoſa*. Unius ergò effectus cùm una tantùm proxima cauſa eſſe poſſit, ex duabus recenſitis vel una vera, & altera falſa, vel ambæ ita conciliandæ invicem erunt, ut una inde reſultet, binæque pro una ſtare queant. Conciliari autem commodè mea quidem ſententiâ hâc poterunt ratione, ſi dixerimus, quòd inflammatio neceſſariò præſupponat humores peccantes, in parte aliqua remorantes, à quibus inflammatio illa immediatè procedat; & quòd rurſus humores dictos in oſſe concluſos, propterque impeditum ſuum per venas recurſum quaſi ſufflaminatos non poſſit non inflammatio ſequi. Iccirco uti nec inflammatio ſine humoribus fieri; ita nec humores diù alicubi perſiſtere queunt, quin inflammationem progignant.

gignant. Utraque ergo aſſignata cauſa pro una ſtat, modo vel ibi *Spina Ventoſitatem ab inflammatione corrumpentes dictos in oſſe interceptos humores ſequente ;* vel hic *eandem ab iisdem humoribus in oſſe conſtrictis, inflammationem inferentibus ortum proximè ducere,* addatur. Sicque parum referet, ſive hæc ſive illa ponatur, quemadmodum parum refert, ſive v. g. gangrænæ communis cauſa inflammatio ab affluxu humorum orta, ſive affluxus humorum inflammationem excitans dicatur. Vel ſi hoc exemplum minus arridet, quemadmodum parum refert, ſive e. gr. pleuritidis cauſa proxima, inflammatio pleuræ, vel impeditus in pleura ſanguinis refluxus, cum ejusdem inflammatione ſtatuatur ; prout nempe aliter atque aliter ipſe affectus concipitur. Atque hanc ipſam oſſis inflammationem unà cum proxima ſua *Ventoſitatis Spinæ* cauſa ipſum quoque *Pandolphinum* ſimul comprehendere voluiſſe, inde colligi poſſe videtur, quòd

ibidem cum proxima ſive conjuncta cauſa, quam ſæpè dictos humores actu morbum facientes conſtituit, laborantis partis intemperiem conjungi dicit, per quam quin calida potiſſimùm, inflammationem, ſi aliquandiu durat, infallibiliter inducens, ſubintelligenda ſit, nullum prorſus eſt dubium. Quanquam autem quòd oſſa revera poſſint inflammari ulteriori probatione non indigere videatur, cùm hoc jam ſupra ſatis abundè oſtenderimus, ubi oſſa abſceſſibus tentari demonſtravimus; ſpecialibus tamen argumentis, iisque ex Severini *cap. 11. pag. 302.* potiſſimùm deſumtis, ut nullus prorſus dubitationis relinquatur locus, idem demonſtrare non abs re fore deputavi. Multis pueris *Spinoſis Ventoſitatis* oſſium abſceſſibus correptis eorundem oſſium quà ſemiputres, quà putres, ſanieque, & ſucci lentore maximo confectas particulas extractas vidit Severinus, hincque infert, illam putredinem ſine fervore, atque inflammatione non fuiſſe inductam. Imò

carti-

cartilagines in ſenibus, tum aurium, tum narium, tum ſterni poſt inflammationem in Venereo morbo pereſas ſæpiſſimè vidit. Puerorum igitur hæc oſſa mollia (addo ego & adultorum duriora, cùm & in hæc ſanguinis per arteriolas influxus, & per venulas impeditus refluxus, ceu inflammationis cauſa cadere poſſit) inflammationis capacia non fateamur? Ad hæc in oſſa, addit, venæ ſubeunt, & arteriæ, licet puſillæ, & inaſpectabiles, per quas, ſi ad illa oſſa ſuccus alienus, & importunus defertur, & confertim in iis aliquando cumulatur, maximè hic ea valet inalterare, atque in calidam diatheſin immutare, ſic, ut aliquando inflammentur, & inflammata ſubeant abſceſſum &c. Poſtremò, inquit idem, perſuadet inflammationem oſſis augmentum in ſe inductum. Unde enim hoc, præterquam à putredinis fermento? fermentum autem unde? præterquam ab inflammatione? Ab inflammatione ergò devaſtari, corrumpi, ac labefactari poſſe oſſa tam certum ex his eſt, quàm

quod certisſimum. Quibus conjunge quæ *Annotat. Cap. III. ſub num. 1. pag. 107.* dicta ſunt, addeque, quod ibi obliti ſumus, ponderoſum Paræi ex Galeno traductum teſtimonium his penè verbis *Chirurg. libr. 11. cap. 12.* itemque *lib. 18. cap. 26. Oper.* contentum: Inflammatio, inquit, ſæpè ab oſſibus initium habet. Imò non modo phlegmone, & inflammatio, ſed & caries & corruptio ſæpe oſſa primùm invadit, & ab oſſibus initium ducit. Sic enim multos elephantiaſi, & lue Venerea infectos, cute ac carnibus integros, pulchroſque videas, quorum tamen oſſa carie exeſa, ac pertuſa inſigni etiam ſæpè cum propriæ ſubſtantiæ jactura conſpiciuntur. Ita Paræus.

(4) De qualibet paulò poſt ſeorſim.

(5) Hæc magis remota cauſa ab Inſtitutioniſtis procatarctica communiter vocatur.

(6) Res Non-naturales ſic dictas quaſi medias inter naturales, & præternaturales; vel quia indifferenter ſe habent,

habent, & pro ratione uſus nunc juvare, nunc lædere ſanitatem valent, Neoterici quidam non malè in ſimpliciter neceſſarias, & ſecundum quid neceſſarias, ſive contingentes dividere ſolent. Illarum cum Veteribus ſex vulgò numerantur, nimirum aër, cibus & potus, ſomnus & vigiliæ, motus & quies, excreta & retenta, animique pathemata; quarum aliquas ſaltem nominatim perſtringit Author noſter, contrà quàm plerique faciunt potiſſimùm, qui publicas Diſputationes conſcribunt, ubi ſæpè, quomodo dictæ ſex Res Non-naturales ad procreandum morbum concurrere poſſint, fuſiùs, quàm res exigit, ſæpeque ſatis inani verborum circuitu, diductum reperies. De his nemo meliùs, nemo enodatiùs, nemo ad hodierna nov-antiqua Medicorum inventa accommodatiùs ſcripſit, quàm Gualter. Charleton *in Exercitat.* ſuis *Pathologicis*, ubi quomodo quælibet ex his Non-naturalibus Rebus ſanitati incommodare, morbumque quemlibet accelerare

queat, mirâ diligentia accuratiſſimè expenditur, quem propterea adiiſſe, & hac noſtra quoque in cauſa conſuluisſe non pœnitebit. Res Non-naturales ſecundum quid neceſſarias, ſive contingentes Moderni vocant medicamenta, & operationes Chirurgicas, eò quòd & hæ indifferenter, & medio modo ſe habeāt, atque vel prodeſſe vel obeſſe poſſe deprehendantur. Nec dubium eſt, quin ſiniſtrè modoq́ue ac tempore indebito uſurpatæ noſtro quoque affectui, ut ſeſe exſerat, magnam feneſtram aperire valeant, quod reapſe comperiet, qui curatiùs in eos inquiſiverit. De hac Rerum Non-naturalium diviſione vid. Clariſſimus Altdorphinus Medicinæ Profeſſor, D. Jacob. Pancrat. Bruno, Fautor & Collega noſter plurimùm honorandus, *Dogmat. Medicinæ Generalium Part. 1. cap. 6.*

(7) Regredere ad Cap. IV. ſub initium, nec non ad *Annotat. Cap. III. num. 3.*

(8) Emunctoria maximam partem glan-

glanduloſa ſunt, qualia in collo, ſub axillis, & in inguinibus potiſſimùm habentur, ad quæ nutritias, vel vitioſas, ſibiq́ue moleſtas etiam portiones ſolers natura non ſine ſui levamine deponere quandoq́ue ſolet, vel ut nutrimentum apponendas, vel per inſenſibilem tranſpirationem foras porrò eliminandas. Unde ſi quando tum dictæ portiones non apponuntur, nec ex emunctoriis ſuis ejiciuntur, ſed retinentur, in iisq́ue coacervantur, ac colliguntur; varii generis tumores, ſed & præcipuè ſtrumæ, ſcrophulæ, & bubones inde oriuntur.

(9) Strumæ enim nihil aliud ſunt, quàm ſcirrhoſi glandularum colli tumores, provenientes à melancholico, & pituitoſo humore, vel rectiùs, à nutritiarum ſanguinis lentarum, ac craſſiorum portionum collectione, & induratione.

(10) Nodi verò, Ganglia, & ſimilia tubercula, alias partes, & quidem manus potius, genua ac pedes, prope articulationes, ubi tendinum, ligamentorum,

torum, & nervorum eſt concurſus occupant, à materia cæteris abſceſſibus cum folliculo non abſimili plerunque orta.

(11) Atheromata tandem, pulti, & fortaſſis Steatomata etiam, ſebo, Meliceridesq́ue, melli ſimilem in propria tunica, ſive folliculo concluſam materiam continentia, aliiq́ue hujus farinæ abſceſſus ultimi ſunt, quos ab eadem remota cauſa, ab excrementitiis nimirum humoribus in cerebro congeſtis, indeq́ue ad diverſas corporis partes transmiſſis, ibiq́ue collectis ortum quandoque ducere poſſe ſcribit Author, cui nolumus refragari, utut non ignari, alios aliud ſentire.

(12) Quòd ſomnus nimius atque immoderatus diverſarum noxarum cauſa eſſe poſſit, confirmat ipſe Hippocrates *libr. 2. Aphoriſm. 3.* & in hunc Commentarius Joh. Heurnii, quem vide ſis; nec non Galenus *lib. 12. Meth. Med. cap. 3.*

(13) Omnem enim ſolemnis & conſuetæ alicujus evacuationis ſuppreſſionem,

onem, indeque utplurimùm oriundum humorum ad interiora recurſum, ſive Palindromiam periculoſam, & plurimorum ſæpe malorum cauſam eſſe, peculiari Libro, quem de Palindromia meditor, ſi vitam, vires & otium Deus conceſſerit, olim oſtendere conſtitui. Interea videatur Guerner. Rolfinckius *Ordin. & Method. Medicin. Special. lib. 2. Sect. 3. cap. 96. 97. 98.* ubi non ſolùm quàm varia ſymptomata ex menſium, hœmorrhoidum, muci, & ſalivæ; ſed etiam ex urinæ, ſudoris, & inſenſibilis tranſpirationis inhibitione, ac ſuppreſſione propter recurſum, ſive palindromiam ſuccreſcere ſoleant, eleganti ſtylo conſignatum reperies. Imò Eundem b. m. Virum ſuppreſſis menſibus in puella ipſam vidiſſe *Spinam Ventoſam* notat Götſius Præſide Mœbio, *in all. Diſp. de Spina Ventoſ. cap. 3. p. 26.*

(14) Falsâ Author niti videtur hypotheſi, ac ſi, quod Veteres quidam crediderunt, lien per venæ ſplenicæ ramulum, vas breve dictum, melancholi-

cholicum excrementum in Ventriculum eructaret, & ex illius vaſis obſtructione, impeditoque melancholici illius excrementi à liene in Ventriculum tranſitu excrementum hoc in ſanguinem redundaret, atque inde varii morbi orirentur. Quæ tamen doctrina falſa deprehenditur, & vel hoc uno refutari poteſt, quod vas breve non deſinat in ipſam Ventriculi cavitatem, nec ſanguinem à liene Ventriculum verſus, ſed potius è contrà à Ventriculo verſus lienem ferat, certiſſimo indicio, illam de melancholici excrementi in Ventriculum eructatione nil niſi inane commentum, illamque lienis obſtructionem nullam eſſe, adeoque & noſtrum Authorem, ſi quidem hanc obſtructionem intelligit, erronea Veterum veſtigia legendo cum illis ipſis hallucinari videri.

(15) Felleæ verò veſicæ obſtructio ſuo etiamnum ſtat talo; certumque eſt, non levia inde enaſci mala, tametſi tantum abſit, ut bilem inter excrementitios humores numerent Moderni,

derni, ut potiùs balſamum vitæ appellare, & neſcio quo alio ſplendido titulo nonnulli inſignire non erubeſcant & cum ſucco pancreatico in inteſtino duodeno permixtam, chyli ſummè neceſſariam fermentationem optimis animalis rebus rectè ſe habentem unicè cauſari ſtatuant.

(16) Vid. *Cap. IV.* ſub initium, itemque *Annotat. Cap. I. ad num. 26.*

(17) Breviter, in omni fluxione ſive ῥευματίσμῳ quatuor imprimis conſideranda. (1) terminus à quo, qui eſt pars mittens. (2) terminus ad quem, id eſt pars recipiens. (3) terminus per quem, ſuntque vel arteriæ, vel nervi, vel fortaſſis etiam quandoque, ſed rariùs venæ, nec non carnoſarum partium pori, inaniaque ſpatia. (4) denique cauſa movens, eaque vel in humore, quò is ſua naturâ tendit, vel in partibus, prout alia pars pellens eſt, & mittens; alia contra recipiens.

(18) Sermo hic de Morbis hæreditariis eſt, qui utique nihil aliud ſunt, quàm quorum cauſæ vel mediante ſemine,

mine totam generantis ideam compendio quaſi in ſe continente vel etiam minus laudabili alimento, quo fœtus in utero nutritur, à parentibus in ipſos liberos traducuntur, ſimul ac propagantur, adeo ut unà idem vitium, cui parentes antea fuere obnoxii, in liberos quoque transfundatur, epilepticique epilepticos, podagirici podagricos, calculoſi calculoſos, *Spinaq; Ventoſitate*, lue Venerea, aut ſimili affectu affecti, eidem affectui obnoxios liberos &c. plerunque generent. Ut enim ea, quæ ſunt ſecundum naturam plerunque à parentibus in liberos derivantur, liberique parentibus non ſolùm ſecundum ſpeciem, ſed & ſecundum ſexum vel etiam individuales proprietates ſimiles naſcuntur: Ita etiam ſi quid morboſi eſt in parentibus, & illud in liberos traduci, ipſeque ille morbus, vel morboſa diſpoſitio, quâ parentes laborant, per ſemen ſuccumque, quo fœtus in materno utero fruitur, malè diſpoſitum, in liberos transire, & in iis ſuo tempore exſerere ſe ſolet.

ſolet. Ex Sennert. *Inſtit. Med. Libr. 2. Part. 1. cap. 11.* cui jungatur Greg. Horſt. *Oper. Med. Tom. II. p. m. 369.*

(19) Humorum attractionem à dolore, Veterum nonnullorum ſententiâ, ortam jam ſupra *Cap. IV.* ad *num. 15.* exploſimus.

(20) Congeſtio humorum, ſive ἀθροισμὸς, quo fieri ſoleat modo, ad quatuor imprimis claſſes referri poſſe videtur. Vel enim (1) fit congeſtio, quando nutrimentum laudabile ad partem aliquam defertur, ob partis verò vitium aliquod non ritè concoquitur, nec apponitur, ſed corrumpitur, ſubſiſtit, & dum continuè novum affluit, ita coacervatur, ut tandem in tumorem partem illam attollat. Vel (2) cùm ſanguis ſive nutrimentum malè ſe habens à parte, aliàs quidem ſanâ, ſed naturaliter frigidiori, & ob caloris defectum imbecilliori, ad quam appulit, ſubigi, & in ſui ſubſtantiam converti nequit. Vel (3) ſi debilis partis expultrix facultas omnia alimenti ſui excrementa inſidiosè, quaſi obre-

obreptantia non, ut par eſt, expellit, ſed p. n. retinet, unde iis ſubinde collectis, nutrimentum quoque pòſt ſubſequens ipſum inquinatur, tumorque exinde exſurgit. Vel (4) quando partis alioquin ſatis firma expultrix ob viarum, meatuumque ſeu à frigore, ſeu à materia multa, atque craſſa prognatam conſtipationem excrementa ſua excernere, aut aliò transmittere non poteſt. Atque his congeſtus modis *Spinæ Ventoſitatem* frequentiùs, quam fluxione fieri his ferè rationibus probat Severinus *cap. 7.* cùm quòd fluxionis modus ſit obſcurus, tum etiam propter alias cauſas defectus, maximè verò, quia viæ defluxionum toto corpore non extant, ad oſſa adeo expeditæ, uti invehendo per congeſtum alimento, quod, dum ad partes nutriendas amandatur, admixtas ſuperfluitates ſecum facilè ducit. Ad hæc congeſtio eò in affectu noſtro evenit facilior, quò magis illa nutritii ſanguinis ad partes nutriendas ablegatio præ fluxione perennis eſt. Quam de congeſtio-

geſtione opinionem non ſolùm Petr. ab Argillata Chirurg. *Libr. 5. Tract. 22. cap. 2.* nec non Joh. à Vigo *Libr. 9. cap. 34.* ſed etiam D. Paul. Ammann, Diſputat. de *Spina Ventoſa cap. 2. §. 7.* claris verbis confirmant. Et quidem ille, dum *Spinæ Ventoſitatem* fieri ſcribit, quando aliqua materia in ſubſtantia oſſis *congregatur*, ex debilitate virtutis aſſimilativæ, vel ex debilitate membri, unde *congregatâ materiâ* cauſatur apoſtema. Vigo verò, quem ipſe Severinus *loc. cit.* pro ſe allegat, congeſtionem his verbis teſtatur, quando præſentem Morbum à materia interdum corrupta, & venenoſa defectu virtutis asſimilativæ occaſione debilitatis membri generari notavit. Tandem Ammann. conveniunt, inquit, Authores omnes in hoc, quòd *Spina Ventoſa* fiat, non per affluxum ſpecialem (generalis enim, qui per arterias inſtituitur à nemine vocatur in dubium,) ſed potiùs per *congeſtum*, hoc eſt, contrahitur humor corrumpens paulatim in oſſe, ex alimento ſupe-

ſuperante in forma ichoris , qui ob loci, aut partis debilitatem nec concoquitur, quoniam ad alendum eſt ineptus ; vel etiam ſi benignum nutrimentum affluxerit , ab eo, quod jam corruptum eſt in articulis , ſtatim vitiatur, nec expellitur, ſed ibidem manens tumorem excitat &c. Ex his quis non videt , plus tribui congeſtioni, quàm fluxioni, vel, ut Severini verbis utar, majora congeſtus eſſe momenta, quàm confluxus in hoc oſſis abſceſſu procreando?

(21) Per reconcentrationem humorum ad interiora recurſum , ſive Palindromiam, de qua ad *num. 13.* intelligi, ex ipſis Authoris verbis hariolari facilè licet. Ortum autem ex ea *Spinæ Ventoſitas* ducere poteſt, dum in Variolis, Morbillis, aliiſque forte exanthematibus , Lue Gallica quoque, & hujus farinæ affectibus materia peccans, vel ad exteriora demum vergens, imperfecto autem critico motu in via impedita in ſanguinem iterum redundat, eamque conſpurcat; vel ad exter-

externam cutis ſuperficiem jam protruſa, inque ea efflorеſcens, ab ambiente aëre, aut medicamento exterius adhibito frigidiori, ac repellente, aliisque externis injuriis repercutitur, ac ad interiora, contra naturæ inſtitutum, relegatur, hincque ſanguinem ita aggravat, premit, ac collutulat, ut natura, moleſti illius oneris pernicioſique hoſpitis pertæſa, antè intro ſusceptum, nunc iterum quò poteſt eliminare, & ad abjectiores potiſſimùm, inermesq; partes, quales oſſa ſunt haud rarò, protrudere ſtudeat. Quod ſi ita fit, *Spina* inde enaſcitur *Ventoſitas.*

(22) Revolvatur *Annotat. Cap. III.* ad *num. 3.*

(23) Non contemnenda ratio hæc mox ſequens eſt, quâ Author confirmat, caput transmittentem partem eſſe plerunque ſolere. Transmittuntur autem à capite ſive in eo geniti, ſive aliunde transmiſſi pravi humores ad oſſa catarrho, ſive rheumatiſmo quodam, cui pleræque, ſi non omnes inferiores partes ſubjectæ ſunt, & qui-

 dem

dem non immediatè, aut ſoli, ſed unà cum ſanguine, utplurimum per arterias & inania ſpatia, ſive inconſpicuos poros, rarò per nervos, & adhuc rariùs per venas, prout nunc in hanc, nunc in illam partem pronior via patet.

(24) Stante ſanguinis circulari motu, hepar transmittens pars dici nequit, quippe ad quod omnis ſanguis à nutritione partium reſiduus per venas regeritur, nullus autem ab eo ad partes fertur, infallibili argumento, hepar nec ad oſſa, nec ad alias partes quicquam transmittere, quò *Spinæ Ventoſitas* generari poſſet.

(25) Cor verò eatenus transmittens pars audit, quatenus omnis ſanguis, cujuscunque etiam conditionis, atque hinc ſive bonum, ſive malum partium nutrimentum poſſidens, ab ipſo per arterias in univerſum corpus, omnesque ejus partes ſyſtole ſuâ ut eas nutriat, propellitur.

(26) Ventriculus hac fortaſſis ratione pituitam generare commodiſſimè di-

mè dici poterit, quatenus ob frigidam, humidamque aliquam intemperiem, vel etiam fermenti quoddam vitium, chylificatio non rectè perficitur, chylusque minùs perfectè coctus, & crudus relinquitur, ex quo non poteſt non ſanguis ſimiliter crudus, minusque perfecte elaboratus fieri, quem Veteres pituitam, rectiùs autem Sennertus, C. Hoffmann. & omnes Moderni pituitoſum ſanguinem non uno in loco nominant, quemadmodum & alios duos humores, bilem puta, atque melancholiam, ceu partes maſſæ ſanguineæ, & illam quidem calidiorem & ſicciorem, hanc vero frigidiorem & ſicciorem, bilioſum melancholicumque ſanguinem appellare malunt, ne ſcilicet naturales hi humores, ſive ſanguinis partes cum p. n. temerè confunderentur: quod obiter adnotare placuit.

(27) Quoniam præſens controverſia, an os ab humore aqueo ſine putredine corrumpi poſſit? ab ipſo Authore ſatis pertractata, & cum probatio-

nibus, tum objectionum ſolutionibus propugnata eſt, nihil addere, & ſaltu quaſi eam ſuperare conſultiùs duximus, maximè cùm ipſa controverſia non videatur tanti momenti.

(28) Confer, quæ dicta ſunt Annotat. ad *Cap. I. num. 14.* itemque ad *Cap. V. num. 11.* & invenies ad quæſitum hoc, quî fiat, quòd humores in *Spinæ Ventoſitate* oſſa priùs, quàm carnem attingant? quâ quieſcere poteris, reſponſionem, ab oſſium naturali imprimis præ cæteris corporis partibus imbecillitate deductam, quò minus ad frivolam illam inter corrumpentem humorem, atque os antipathiam, quam jam allegg. locc. ex Severino ſemovimus, provocare cogamur.

CAPUT

CAPUT VI.

De Differentiis.

QUoniam (1) *differentiæ à morbi eſſentia* deſumendæ ſunt, & in eſſentia tres continentur cauſæ, (2) *formalis*, ſcilicet, materialis, atque efficiens; ab his tribus cauſis tanquam à triplici fonte omnes Ventoſitatis Spinæ differentiæ hauriendæ, & per conſequens ipſius ſpecies conſtituendæ ſunt. A forma igitur, quæ in prædicta Definitione erat corruptio, cum partis tumore, & intemperie, prout ipſa corruptio varia eſſe poteſt, ſic variæ efficiuntur differentiæ, quemadmodum etiam, prout tumor varius, intemperiesque varia, ſic variæ, atque plures differentiarum conſtituendæ ſpecies.

Corruptio quandoque ſuperficialis, & parva; quandoque profunda, & magna eſt; interdum maligna, interdum minimè maligna, vel ſaltem non adeo maligna. Aliquando imminet, aliquando eſt in fieri, & aliquando in facto eſſe. Alia fit cum oſſis eroſione, alia absque illa. Efficiens enim (3) *non corrumpit os erodendo*, cùm acredine, nitroſitateq; careat: atque ita dicetur, Ventoſitas Spinæ cum ſuperficiali, vel cum profunda corruptione: & ſic de ſingulis differentiis.

Tumor, vel eſt ex ſuâ naturâ calidus, vel frigidus; calidus, calidior per accidens, nempe propter humorem putreſcentem evadit; frigidus, eodem modo calidam acquirit naturam. Alius fit (4) *ante oſſis corruptionem*, & ob humorum transmiſſionem; alius

ipsâ

ipsâ corruptione in fieri, & in facto eſſe exiſtente; per attractionem alius; alius per congeſtionem. Alius eſt durus, alius mollis; alius cum ingenti; alius cum remiſſo dolore.

Intemperies morbo imminente vel calida, vel frigida, vel humida, vel ſicca eſt, itemque vel ſimplex, vel compoſita; vel cum materia, vel ſine materia, quæ partes debiles reddit, cùm earum temperamento adverſando, (ubi conſueta concoctio non fit, ſed nutrimentum in excrementum commutatur) tum eas relaxando, ut humida, tum ipſis (ut calida, cæteræque) dolorem inferendo. Notandum autem morbo noſtro non niſi in fieri exiſtente tantummodò, vel calidam & ſiccã; vel frigidam & humidam, nunquam verò intemperiem ſine materiâ

 pecca-

peccare. Diximus enim manifeſtas qualitates in humore præſentem morbum efficiente eſſe acredinem, ſalſedinem, ac nitroſitatem, quæ ſunt calidæ, & ſiccæ; itemque humorem aqueum. Intemperies ipſa alia magna, alia, parva, ſeu remiſſa eſt.

(5) *Alia Ventoſitas Spinæ*, & quidem ut plurimùm *in articulis* enaſcitur; *alia in cranio, atq; maxillis*; *alia in vertebris*; & *alia* tandem *in quavis corporis parte; in oſſe ſcilicet quolibet.*

(6) *Alia ab humore*, & ſuâ naturâ, & accidentaliter calido, ut à ſanguine, & bile; alia ab humore per accidens calido tantùm; alia ab humore frigido, & humido; aliaque à virulento gignitur. Et præterea dictus humor, vel eſt corrumpens à principio, & erodens inſimul; vel tantummodo cor-

corrumpens. Humor primus, vel acris, vel ſalſus, vel nitroſus erit, qui ob iſtas qualitates os, veluti lima, vermisque, erodit. Unde Galen. *de Cauſis Morborum 7.* ſcripſit; *jam dictas qualitates in partibus carnoſis afferre corroſionem, & in oſſibus cariem inducere.* Humor verò ſolùm corrumpens, ille eſt, qui qualitatibus dictis caret; nempe humor aqueus jam nominatus. (7)

ANNOTATIONES
ad
CAPUT VI.

(1) CUjuslibet morbi differentiæ aliàs communiter à ratione formali, materiali, & efficiente; vel rectiùs à genere, ſubjecto, atque cauſis deſumi ſolent.

(2) Medici enim quando de cauſis morborum agunt, de ſola efficiente

ſermo ipſis eſt, poſthabitis formali, (quæ nihil aliud eſt, quàm cujuslibet morbi eſſentia, natura atque idea) itemque materiali, de qua Vid. *Annotat.* ad *Cap. V. num. 1.*

(3) Vix capere poſſum, quomodo corruptus humor aliquandiu in oſſe ſtabulari poſſit, quin os erodat. Et ſi tumor exterius in carne apparet, corroſum os neceſſariò præſupponendum. Qui enim corruptus in oſſe humor carnem atque cutem oſſi ſuperjacentem in tumorem attollere poſſit ſine oſſis eroſione & per id penetratione, cùm oſſis corruptio ab intra initium ſumat?

(4) An tumor in *Spinæ Ventoſitate* ante oſſis corruptionem contingere poſſit, non immeritò dubitatur. Si enim oſſium hic abſceſſus in ipſa oſſis ſubſtantia, ac meditullio, coacervatâ ibi corrumpente materiâ, ortum ducit, teſtibus Avicenna, Argillatâ, Nic. Florentino, Severino, aliisque, & ab intra exteriùs ſerpit, priusq; ipſum os, quàm perioſteum, carnem, aut cutem

aggre-

aggreditur, profectò non video, quî tumor carnis oſſis corruptionem præcedere, aut ante oſſis corruptionem fieri poſſit, etiamſi tum Malum ab humorum fluxione, ſive transmiſſione proveniſſe dicatur? quia & hac ratione humores aliunde per arterias unà cum ſanguine transmiſſi ipſam oſſis internam ſubſtantiam priùs, quàm alias circumſitas partes inceſſere debuerunt. Videturque Author, ſi hæc verba conferantur cum illis, quæ *cap. 1.* habet, ſibi ipſi contradicere.

(5) Hæ differentiæ à ſubjecto deſumtæ ſunt, qua ratione alia *Spina Ventoſitas* fit in cranio; Severinus, *Pandolphin.* alia in dentibus, Avicennas, Galenus, Duretus, Ammann; alia in aurium & narium oſſibus, Paræus; alia in oſſe palati, Sennertus, Mœbius; alia in proceſſibus alaribus externis & internis, Ammann; alia in maxillis, Maſſa, *Pandolphin.* Severinus, Ammann; alia in oſſe jugali, Ingraſſias, Severinus; alia in pectoris oſſe ſive

 ſterno

ſterno, Galenus, Ingraſſias, Paræus, Severinus, Rolfinck; alia in vertebris, vel circa dorſi *Spinam*, Avenzoar, *Pandolphinus*, Rolfinck; alia in coſtis, Ingraſſias, Severinus; alia in homoplatæ capitulo, Paræus; alia in oſſibus humeri, Vigo, Paræus, Rolfinck; alia in oſſibus cubiti, id eſt, in radio & ulna, Argillata, Vigo, Severinus, Petr. Marchettis, Rolfinck, Scheffer; alia in oſſibus carpi, Paræus, Petr. de Marchettis, Rolfinck, Dominic. de Marchettis, Scheffer; alia in oſſibus metacarpi, & digitorum manus, Scultetus, Volcamerus, Velſchius; alia in oſſe innominato, C. Hoffmannus; alia in oſſe ſacro, Hippocrat. Joh. Langius; alia in oſſibus femoris & tibiæ, Vigo, Severinus, Petr. de Marchettis, Velſchius; alia in oſſibus tarſi, Rolfinck; alia in ſpecie in oſſe calcanei, Joh. Van Horne, Velſchius; alia in malleolo, Severinus, Petr. de Marchett. alia in oſſibus metatarſi, & digitorum pedis, Velſchius, Binningerus; alia in ſpecie in pedis dextri minimo digito, Mœbius; alia in pleriſque

risque

risque oſſeis corporis partibus ſimul; Severinus; alia fortaſſis fit in adhuc aliis oſſibus. Quorum omnium, quos hîc allegavimus Authorum loca, quibus in dictis diverſis oſſibus *Spinæ Ventoſitatem* obſervare contigit, *Annotat.* ad *Cap. III. num. 1. 3.* & alibi expreſſa invenies.

(6) Et hæ differentiæ à diverſitate cauſarum proficiſcuntur, quo nomine *Spina Ventoſitas* ortum trahere dicitur vel ab humore acuto, id eſt, acri, vel ſalſo, nitroſo ſubtili, atque tenui; vel è pituitoſo, & aqueo; vel à ſero corrupto, ſive ſeroſitate; vel à materia levi, atque halituoſa; vel à putribus ſanguinis, & acribus rheumatum, ſive putrilaginis ichoribus; vel à putreſcente, & acriori pituita, & quidem vel ita corruptis, antequam affectam partem ſubierant; vel in affecta demum parte ita redditis; vel tandem oritur ab humoribus malignis, & virulentis; vel ſuâ naturâ non virulentis, iiſque iterum talibus, vel antequam in affectam partem ſe dimiſerant,

rant, vel talem virulentiam in affecta demum parte nactis; omnibus certè vel per affluxum vel per congeſtum in oſſe, Morbi ſubjecto, collectus.

(7) Cùm præter Pandolphinum noſtrum, atque Severinum nemo hactenus adductorum Authorum *Spinæ Ventoſitatis* differentias ſigillatim atque ordine omnes enucleatiùs propoſuerit, Severini in compendium redacta verba, quæ *cap. 16.* de Differentiis agente leguntur, transcribere, & ſub calcem hujus capitis hîc annectere, non abs re fore duxi. Quæ ita penè habent: Exponemus hic Pædarthrocaces differentias non quidem conſtitutivas, quæ nullæ ſunt, verùm eas ſolùm, quæ modum immutant, maximèque eas, quæ ad curationem faciunt. Has autem applicabimus potiſſimùm ad ſubjectum, ejuſque affectiones, quo reſpectu hominis, qui morbo hoc laborat, craſis, & conſtitutio, habitus item, ac textura; ſed & præcipuè ætas perpendenda venit; cujus quippe ratione vel firmiores, vel imbe-

imbecilliores quidam ſunt, hincque vel levius, vel pejus ad morbum ſe habent. Deinde ex ſubjecti affectionibus hæc reſultat differentia: Prout nimirum morbus vel perfectè inhæſerit, & penitiſſimè illatus vix curabilis, id eſt, fixus, & ſive ab inſito familiæ charactere, ſive Venereâ contagione, ſive malo & cachectico corporis habitu contractus; vel leviuſculè ſaltem, & à mitioribus cauſis inductus fuerit.

Altera differentiarum claſſis formam in ſubjecto concernit. Unde alia *Spina Ventoſitas* magna vel parva erit; alia plures, vel pauciores partes occupabit, alia in hac, vel illa parte ſtabulabitur; alia vehementius, vel mitius affliget; alia diu durabit, vel non. Ad magnitudinem ſpatium quoque pertinet: ſic Petr. ab Argillata *Spinæ Ventoſitatem* diſtinguit in illam, quæ totum oſſis ambitum complectitur, & ad medullam usque progreditur; & in illam, quæ partem tantum ingreditur. Et Nicolaus Florentinus diffe-

differentiam facit inter *Spinæ Ventoſitatem* in ſummo verſantem, & illam profundiùs delapſam, cui Vidius tertiam ſpeciem addit, nimirum illam, quæ ad alteram etiam oſſis partem transgreditur. Verbo, una erit latiùs patens; anguſtis finibus concluſa altera. Ad tempus quod ſpectat, eſt illud vel diſcretum, vel non diſcretum: ſub diſcreto comprehenditur Morbi initium, aut incrementum, aut ſtatus; non diſcretum verò, longitudinem & brevitatem includit. Ad quem ordinem motûs quoque diviſio pertinet, cujus ratione alia *Spinæ Ventoſitas* tardè; alia acutè procedens erit. Loci differentias quod attinet, vel affectus eſt ipſe articulus, vel proximæ oſſis partes, proceſſus nimirum, aut pars citerior, aut reliquæ partes. Poſt hæc vel artuum, vel mediarum partium articuli Pædarthrocace tenentur: cùm ipſe ad os malæ ſupremum, & circa nodos pectoris, coſtarumque, carioſum hoc apoſtematis genus inter alios

in

in Bibliopolæ cujusdam filia curaverim.

Tertia differentiarum claſſis cauſarum eſt, quæ ſemper internæ ſunt, quibus antè relatis addere potes vel humorum affluxum, vel congeſtum, & quidem vel diviſim, vel conjunctim ſumtos. Ipſorum autem humorum reſpectu alia *Spinæ Ventoſitas* proveniet vel à bilioſis, & acribus, ut placuit Arabibus; vel à pituitoſis, & putribus, ut Langio viſum eſt; vel à ſanguineis putribus ichoribus, quæ noſtra fuit opinio: & præterea vel à corrodentibus, vel à corrumpentibus, ſimul vel ſeorſim acceptis: denique vel à ſimplicibus ſive ſinceris, vel à miſtis; vel à craſſioribus, vel à tenuioribus; vel à magis coctis, vel à crudioribus; vel à dilutis, vel à ſalſis nitroſisve; vel à benignis, vel à malignis; vel à multis, vel à paucis; vel ab affluentibus quotidie, vel ſine affluxu collectis humoribus.

Quarta differentiarum claſſis ex effectuum fonte hauritur. Unde aliud

ab

ab oſſis corruptorio abſceſſu in carnes derivatum ulcus latum vel anguſtum, aliud æquale, vel inæquale; aliud purius, vel putrius; aliud ſimplex, vel multiplex: paucis, vel ſic vel aliter affectum erit; prout nimirùm ipſa ulcera communiter aliàs diſtingui ſolent. Quandoquidem oſſis corruptio diu durare non poteſt, quin eam ſuperjacentis carnis exulceratio paulò poſt ſequatur. Quapropter & hinc iterum alià differentia pronaſcitur, quatenus nempe in alia *Spina Ventoſitate* os corruptum carne adhuc contectum, in altera verò caro jam pertuſa eſt & hiat. Porro aliam *Spina Ventoſitatem* dolor comitatur, aliam non comitatur; alia cum febre, & quidem vel continua, vel intermittente, hectica vel putrida conjuncta, alia contrà febris expers eſt. Poſtremò aliam macies, aliam neuter corporis ſtatus ſequitur.

CAPUT

CAPUT VII.

De Signis in genere.

AVicennas *lib. 4. Fen. 4. Tract. 4. cap. 9. Inceſſus*, inquit, *Ventoſitatis Spinæ eſt inceſſus doloris juncturarum; Veruntamen* (1) *materia in dolore juncturarum eſt, in carne, in Ventoſitate autem Spinæ eſt in oſſe;* id eſt, (2) *propè os,* vel *inter os*, & *perioſteum;* cum os ipſum minimè ſentiat. Atque ſi materia propè os eſt, aliquo tamen corpuſculo mediante, tunc mordicativi, pungitiviqúe (3) *dolores* inde cauſari poſſunt. Si autem inter os, panniculumqúe ipſum tegentē contineatur, dolor fit frangitivus ex Avicenn. *libr. 1. Fen. 2. cap. 20.* & Galen. *2. de Locis Affect. 7.* veluti in primo capi-

te

te dicebatur. Nimirum ægrotans os ſibi frangi exiſtimabit. Quod cum ejusdem Galen. ſententiâ eodem in loco ex Archigene probè convenit; ubi ait: *Dolores à membranis oſſa circumdantibus dependentes, perinde affligere comperiuntur, ac ſi in oſſibus ipſis exiſterent.* Eſt autem materia contenta, aut humor, aut Ventoſitas (licèt frangitivus dolor etiam à frigore, & à nimia exercitatione cauſari poſſit) Si fuerit humor, neceſſariò (meo equidem judicio) tenuiſſimus erit: ut ichor bilis, niſi oſſis fuerit excrementum ibi propriè collectum. Craſſior enim tum calidus, tum frigidus, cùm ob moram putreſcat, (non enim tam cito poteſt introire, perioſteumque perforare) & proinde facultatem erodendi acquirat, potius exedendo, quàm perioſtei poros

poros penetrando ad os pertingere poteſt, unde magis mordicativum, quàm frangitivum dolorem producere aptus natus eſt. Iſte autem bilis ichor licèt ob naturam ſuam tenuiſſimam, acredinem & aliquam fortaſſis acquiſitam putredinem, aliquantulum mordicet, atque pungat, tamen tranſitus ad os, penetrando & quidem celeriter perioſteum, cæteraſque ſuperpoſitas particulas, non niſi erodendo ei contingere poteſt. Cujus ichoris modica fuerit quantitas, nullam gravitatem, vel certè ſatis obſcuram in parte affecta ægrotantes, ſed non niſi aliqualem calorem ſentient. Quo dolore perſeverante, & calida intemperies, & tumor manifeſtè apparebunt. Ne autem ullo pacto à veritate diſcedam (in quantum diſcurſus mei navicula ſuſtinere

valet,

valet, ac experientia me magiſtra docuit) ſemper ferè vidi hujusmodi dolorem frangitivum (4) *à flatulenta materia* procreatum fuiſſe; ubi ægrotantes de oſſis fractione valdè conquerebantur; redibatque per intervalla, & horæ quadrantem in affecto membro durabat. At reſolutâ materiâ ejusmodi patientes per mediam noctem (5) (*nocturno* enim *tempore* aliàs *magis affliguntur*, quàm diurno) aut etiam per noctem integram; imò per duas noctes absque ullo quieſcebant dolore. Materià verò iterum genitâ, iterum invaſit dolor, ob quem tandem calor, ac tumor partem afflictam occuparunt. Et ubi nullum aderat pondus, maxima ſupervenit gravitas. Dolore præterea à ſpiritu flatuoſo genito brevius tempus patiens vexari quidem ſolet, ſed

ſed intenſiùs, quàm quando dolor fit ab humore, quia ſpiritus flatuoſus faciliùs ipſo humore intrat, atque egreditur. Sunt autem dolores vel pungitivi, vel mordicativi, vel extenſivi, idque vel majori, vel minori impetu affligentes, prout morbus, aut in principio, aut in alio fuerit tempore, & prout etiam materialis, efficiensque extiterit cauſa. Humor etenim hujusmodi efficiens dolorem, aut erit in minima, aut in maximâ quantitate; aut propè, aut longè à perioſteo ſitus, nervos nimirum, tendines, carnem, membranasque magis, quàm ipſum perioſteum afficiens.

Aqueus humor quanquam ſuâ naturâ tenuis ſit, admodumque putredini repugnet, quia tamen modicæ eſt activitatis, & perioſteum oſſi valdè affixum, non niſi

 ſen-

materia putreſcit, *quæ absq; extraneo calore minimè putreſcere poteſt*, Ariſtotel. *4. Meteor. 2.* aut utroque modo. Tractu autem temporis tumor ille mollis, flaccidus, obſcurâque cum inflammatione conjunctus conſpicitur. Et tandem ob acrem, ſalſam, nitroſamque qualitatem planè rumpitur, oriturque (7) *ulcus*. Quibus ſupervenientibus, oſſis corruptionis, Spinæque Ventoſæ, (8) *ſigna vera* nobis patefiunt. Ita etenim Galen. *4. Meth. 6.* *Oſsis*, inquit, *corruptionis metus impendet ulceceribus, quæ cum magna phlegmone ſunt*. Qui locus aliqua indiget explanatione. Oſſis corruptionis metum impendere, non ſolum intelligendum de ulcere, verùm etiam de (10) *Apoſtemate*, non in quavis corporis parte (quod nec ipſe Galen. intendit)

ſed in articulis ſaltem, vel cranio, aliiſve partibus ſimilibus orto, ibique diù commorante, è quo videlicet ulcere ut plurimùm humiditas quædam ichoroſa, & deinde ſordida emanare ſolet; dummodo tumor ille à ſanguine non duxerit originē. Inde enim magis ſordidum quid (partis temperamento non penitus deſtructo) neceſſariò ſcaturit. Atque tum (11) *caro in ulcere cum oſſe corrupto livida, corruptaq; apparet*, Hippocr. *7. Aph. 2.* (quia ipſius fundamentum, nimirum os, una cum materia, atque efficiente, cum ſanguine videlicet, & naturali calore eſt corruptum,) & ex ulcere propter corruptionem (12) *fœtor* plurimus exhalat; ſpecilloque intromiſſo os ipſum aliquando carioſum, lubricúmve, perſentitur. Quod quidem ulcus ad cicatricem perdu-

perduci minimè poteſt; & ſi vel maximè vi medicamentorum exſiccantium ad cicatricem duceretur, paulò tamen pòſt ob acres ichores intus collectos, & à natura expulſos iterum disrumperetur (13) Galen. *in Comment. Aphor.* 45 *Sect.* 6 Paulus 4. 10. Diuque tale ulcus perdurat, nempe per menſes aliquot, imò annos, de quo intelligendus videtur Hippocr. *Aphor.* nunc citatus, quando dicit: *ulcera quæcunq; annua ſunt, aut diuturniora, os abſcedere, cicatricesq; cavas fieri neceſſe eſt.* (14) *Febre corripitur æger*, & ex illo ſive unico, ſive pluribus ulceribus (plura enim plerunque partem occupant) (15) *magna aſſiduò exit materia*, donec miſer ægrotans ita (16) *contabeſcat*, ut tota naturalis humiditas inde conſumatur, ægerq; tandem cum morte vitam commutet. AN-

ANNOTATIONES
ad
CAPUT VII.

(1) AUthor hic ex Avicenna per affectæ partis differentiam ſigna diſtinctiva proponit, quibus *Spinæ Ventoſitas* ab Arthritide dignoſcatur. Quanquam enim utriusque affectus invaſio, dolorisque ratio eadem ferè ſit, nec adeo inter ſe diſcrepet; inter utrumque tamen notabilis intercedit differentia ratione partis affectæ. Quandoquidem illa materia, ſive peccans humor, ex quo *Spinæ Ventoſitas* ortum ducit, doloremque infert, in oſſe hæret; ille verò contrà, qui Arthritidem gignit, doloremque ſimiliter excitat, in carne nidulatur. Quâ quidem diſtinctione non contentus eſt D. P. Ammann, ſæpe allegatæ *Diſput. cap.3.§.4.* niſi Arthritis in principio, ſive incipiens tantùm intelligatur. Aliàs enim, inquit, nodi vel tophi, quales in Arthritide inveteratâ cõtingere ſolent, ſi non perfectam, tamen imperfectam

Spinam

Spinam Ventoſam ratione doloris & incipientis corruptionis in articulis producere poſſunt, præſertim ſi materia tophorum tardiùs, quàm par eſt, diſponatur ad exitum; additque, ſe obſervaſſe, materiam illam tophorum tunc in pus aliquando abiiſſe, atque ipſum os infeſtaſſe, & confirmat hoc miſeri cujusdam podagrici exemplo, qui dicto modo in Arthritide corruptum olecranum, vel cubiti ſui os, ante aliquot annos ſibi ipſi demonſtraverit. Quare loco hujus, ipſius ſententiâ, præter dictas rationes vel ideo inſufficientioris habitæ diſtinctionis, quòd, ſi ſcapula, & femur excipitur, parum carnis circa juncturas reperiatur, aliam validiorem ſibi viſam ſubſtituit, ratus, *Spinæ Ventoſitatem* ab Arthritide ulceris & corruptionis potiùs ratione differre; quam non posſumus non approbare, cùm ibi, quàm hîc nunquam non majorem exulcerationem, corruptionemque manifeſtò deprehendamus; adjicientes huic adhuc aliam, quòd nimirum Arthritis

cum nodis & tophis conjuncta (quæ ſola à noſtra affectione diſtinctione opus habet) acceſſionibus, ac remiſſionibus gaudeat, id eſt, nullis doloribus aliquando affligat, etiamſi nodi, qui ſemel induruerunt, nunquam recedant: *Spinæ Ventoſitas* autem non item, quippe quæ, quamdiu durat, ſine intervallo continuè vexat. Atque hac occaſione progrediemur ad alios affectus, qui vel cum noſtro Malo iidem revera ſunt, vel ſaltem videntur, quod utrinque per certa ſua diſtinctiva Signa facilè innoteſcet. Prima itaque disquiſitio ſit de *Pædarthrocace* Severini, qui ipſe velut re nondum confectâ hanc controverſiam, an *Spinæ Ventoſitas* ab Arabibus Authoribus deſcripta Pædarthrocacæ congruat? *cap. 15.* ſatis fuſè ex profeſſo agitat, cujus argumenta propoſitum problema maximam partem negantia iſthinc petita huc conjicere, & quid roboris habere videantur, paucis explicare licebit. Inter omnes autem Authores, qui de *Spinæ Ventoſitate* ſcriptis quicquam

quam ediderunt, (quos cum ipſorum verbis jam ſupra hinc inde allegatos reperies) Principem Avicennam imprimis audiendum eſſe ſcribit, quòd hunc omnes alii, ſed & præcipuè Nicol. Florentinus, & Joh. à Vigo ſecuti ſint. Quo ſuppoſito, ſubſumit quaſi: Atqui Avicennæ verbis in dolore præcipuè videtur effectus eſſentia conſtituta, dum ſic ait: Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in *Ventoſitate Spinæ* (perdolente) eſt in oſſe. Ergò, concludit, quia in Pædarthrocace nullus *dolor* eſt pungens, aut qualiſcunque alius, præterquam ſub uno ulceris abſceſſu; Pædarthrocace alius, aliusque *Spinæ Ventoſitas* erit affectus; quod unum eſt. Alterum argumentum inde deſumit, quòd Pædarthrocacen non producant *corrodentes* humores per ſe, neque in hac aliqua corroſionis ſit forma, ut in *Spinæ Ventoſitate*; ſed tantùm corruptionis atque ſyderationis. Et hæc duo præcipua ipſius videntur argumenta, ex quibus appareat, non omnia

conſentire, quæ in utraque *Spinæ Ventoſitatis* nempe, & Pædarthrocaces hypotheſi ſtatuantur. Quibus ſubjungit primò, quòd Petrus ab Argillata ſphacelismos oſſium mediorum à penitiſſimis abſceſſibus cum carnium corruptione conjunctis, & penes communes cauſas, & affectus, *quavis promiſcuè ætate profectos* in ſingularem & eximium *Spinæ Ventoſæ* characterem, & cenſum intulerit, contra Pædarthrocaces morem. Deinde quòd Joh. Vigo vel *teredines* oſſium à lue Venerea procreatas ad hunc *Spinæ* morbum, vel hunc *Spinæ* morbum ad teredines, confuſis utriusque affectus rationibus, liberiori commento revocaverit, cùm citra cariem malum hoc *Spinæ* definierit Princeps. Ex quibus omnibus non violentam hanc tandem ſuaſionem elicit, ut credat, vel alium eſſe planè *Spinæ* morbum, quàm ſit Pædarthrocace; vel adverſus ſecuras, & certas Pandolphini theſes, (contra quem *Spinæ Ventoſitatem*, & Pædarthrocacen unam eandemque rem facientem cumprimis diſpu-

diſputat) plurimam omninò eſſe dubitandi anſam. Ad ſingula ſeorſim paucis reſpondebimus. Avicennæ authoritate ſtandum dicit Severinus, illâque imprimis nixus pugnare, ſuamque ſententiam propugnare conatur: & tamen quaſi ſui oblitus ipſe eam eodem *cap. pag. 308.* ſemovet; quando decreviſſe ſe ait, ſi Veterum teſtimoniis, & authoritate certandum, non magis in Pædarthrocace definienda obſervaturum ſe eſſe, quid Princeps Avicennas, quàm quid Rhaſes, (quem gravi elogio inter Arabes omnes Medicos experientiſſimum, atque ævo, & uſu medendi conſummatiſſimum vocat) profeſſus ſit, eoque maximè audiendum, quòd cum primis & optimis Græcis Magiſtris mirè conſentiat. Quæ verò hæc verborum diſcrepantia! Ad hæc non video, cur potiùs ad Rhaſen, (cujus verba vid. *Annotat. ad Cap. I. num. 2.*) quàm ad Avicennam provocet, maximè cùm ille non magis, quàm hic ipſi patrocinari videatur, niſi fortè quòd Rhaſes nullius doloris expreſsè

 men-

mentionem faciat. At verò oſſis perforationé ab humoribus calidis corrodentibus in *Spinæ Ventoſitate* ſecundum Rhaſen factam, anne ſine dolore contingere potuiſſe credas? Ut adeò non ſolùm Avicennas, ſed & Rhaſes dolorem *Spinæ Ventoſitati* aſſignaverit. Et quid multis? nonne ipſe, Severine! dolorem in Pædarthrocace tua concedis? En! ſic ſonant verba tua *cap. 16. pag. 310.* Videndum præcipis, an morbus, id eſt, Pædarthrocace dolore vexet, an hujus expers ſit? Si nullus dolor in ea affligeret, quid opus fuiſſet, hanc differentiam, quam facis, inculcaſſe? Dicis: non inficior omnem in Pædarthrocace dolorem; ſed utiq; admitto: verum non, uti *cap. 17. pag. 310.* me explico, in primordio affectus, & ante carnis exulceratum, ſed ab exulceratu, id eſt, poſt carnis demum exulcerationem, vel ſub uno ulceris abſceſſu affligentem. Reſpondeo: Ita ſi ſentis, non adverſaris Pandolphino noſtro, nec aliud ſentis, quàm quod ipſe ſentit Pandolphinus, quippe

quippe qui ipſe paſſim ferè & ubique per integrum Tractatum hunc ſuum, ſed & præcipuè *cap. I. IV. & VII.* non ſtatim à principio corruptionis oſſis, ſed tum demum perſentiri dolorem vult, quando corruptio exteriùs ſerpit, perioſteum læditur, caroque tandem, & cutis exulceratur. Et quî aliud voluerit, cùm ipſe *cap. 1. pag. 41.* & alibi oſſibus tactus ſenſum denegarit, doloremque ob oſſis corruptionem non contingere expreſſè ſtatuerit? Doloris ergo ratione nullam Pædarthrocacen inter & *Spinæ Ventoſitatem* eſſe differentiam certum eſt. Pergamus ad alterum argumentum, quod eſt, Pædarthrocacen non à corrodentibus per ſe, ſed tantùm corrumpentibus humoribus produci, cùm *Spinæ Ventoſitas* contrà non tantùm à corrumpentibus, ſed etiam à corrodentibus humoribus proveniat. Verùm ſi Pædarthrocace æquè ac *Spinæ Ventoſitas* ab oſſis corruptione interna, à corruptis humoribus, inque oſſis ſubſtantia coacervatis, factâ initium

habet, uti revera habet, hiq́ue ipſi corrupti humores tempore os perforant, perioſteum lacerant,carnemq́ue & cutem inficiunt, atque exulcerant; quæro,quomodo hæc oſſis perforatio,quomodo hæc perioſtei laceratio, quomodo tandem hæc carnis cutisq́ue exulceratio ſine partium harum corroſione ab eodem illo corrupto, morâq́ue corrodente reddito humore facta contingere potuerit? Ita autem,& non aliter contingere Pædarthrocacen, teſtis nobis ſit ipſe Severinus,ſicq́ue contra ſemetipſum pro nobis teſtimonium ferat his verbis, quæ *cap.8.p.299.* habentur: Pædarthrocacen,inquit ibi, per congeſtum magis fit, quàm per influxum, id eſt, contrahitur paulatim humor in oſſe ex alimento ſuperante. Contrahitur nempe in oſſe paulatim veluti mucus, qui ob loci imbecillitatem nec concoquitur,nec ad alendum eſt idoneus; nec expellitur, ſed ibi manens tumorem excitat. Cùm autem hic idem humor vel acris ſit, vel retentus putreſcat, ERODIT ac perforat

ejus-

ejuſmodi partes integræ cuti ſubjectas. Quid? quòd ipſe *cap.11.p.302.* conceptis verbis dicat, non admodum referre, ſive corroſio, ſive corruptio particulæ ſit hic abſceſſus. Nec eſt, quod diſtinguat inter corrodentes humores per ſe, id eſt, uti ego intelligo, tales, qui ſtatim à principio corrodentes ſunt, & corrodentes per accidens, id eſt, tales qui demum fiunt corrodentes; regeratque, Pædarthrocacen ab his quidem, ſed non ab illis; *Spinæ Ventoſitatem* verò ab illis quoque fieri. Verùm enim verò percurre totum Pandolphini Tractatum, & invevenies, ipſam etiam *Spinæ Ventoſitatem* æquè ac Pædarthrocacen non à corrodentibus humoribus per ſe, ſed à corrumpentibus, tandemque corrodentibus redditis deduci, adeò ut loco cauſæ generali conceptu corrumpentes, non autem in ſpecie corrodentes humores poſuerit Pandolphinus *cap.3.* Tertiam quod concernit rationem ex Argillata depromtam, quòd is *Spinæ Ventoſitatem* me-

dia oſſa, ipſe autem *cap.4.* Pædarthrocacen ſuam non niſi oſſium extremitates impetere; & rurſus, quòd Argillata ſuam *Spinæ Ventoſitatem* cuivis promiſcuè ætati; ipſe verò ſolis pueris communem eſſe ſtatuat. Ad hæc facilis eſt reſponſio. Præterquam enim, quòd hæc ipſa verba apud Argillatam nec à Severino, nobisq́ue aliquoties jam allegato, (*Chirurg.* nempe *lib.5. Tract. 22. cap. 2.*) nec ullo alio loco reperire liceat, contrarium præterea teſtantur ipſæ Severini *Annotat. ad Cap. I. num. 26.* & *Cap. III. num. 3.* à nobis adductæ obſervationes, ex quibus ipſam quoque Pædarthrocacen non ſolùm oſſium extremitates, uti ipſe *cap. 4.* cenſuit, ſed etiam media, aliaq́ue oſſa occupaſſe; & non ſolummodò pueros, ſed & adultos infeſtaſſe, quemadmodum ipſa quoque ſolet *Spinæ Ventoſitas*, liquidò conſtat. Et ſi Severinus Pædarthrocacen ſuam pro alio habet affectu, ac Argillatæ *Spinæ* eſt *Ventoſitas*, cur ipſe toties Argillatam pro ſe allegat, ſpeciatim *cap. 16.*

pag.

pag.309. ubi ad magnitudinem, inquit, ſpatium quoque pertinet : ſic Petrus ab Argillata, (ſunt ipſa ejus verba) poſuit Pædarthrocaces modos &c. Petrus ab Argillata non Pædarthrocaces, ſed *Spinæ Ventoſitatis* poſuit modos. Pædarthrocace ergo *Spinaq; Ventoſitas* ſi non unum eundemque conſtituunt affectum, quî Severinus Argillatam Pædarthrocaces poſuiſſe modos dicere poteſt ? Annon inde colligeremus, ipſum Severinum inter Pædarthrocacen & *Spinæ Ventoſitatem* nullum agnoviſſe diſcrimen, duplicique unius affectus nomenclaturâ tanquam veris Synonymis promiſcuè ac indifferenter uſum fuiſſe ? Quarta & ultima ratio eſt de confuſione oſſium cariei, ſive teredinis cum *Spina Ventoſitate*, cujus, quaſi perperam admiſſæ Vigonem quidem inſimulat Severinus, quo verò jure, paulò poſt audiemus. Nunc illud ſaltem advertere juvabit, quòd, etiamſi Princeps Avicennas *Spinæ Ventoſitatem* ſuam citra cariem definierit, id eſt, nullius cariei in Morbi deſcri-

ſcriptione expreſsè mentionem fecerit, inde tamen nequaquam ſequatur, nullam prorſus in *Spinæ Ventoſitate* oſſium cariem, ſive teredinem contingere. Potuit enim eam ſubintelligere, cùm in brevi morbi deſcriptione, ſive definitione omnia accidentia exprimere impoſſibile ſit. Et quid? ſi objiceremus, nec Pandolphinum, nec ipſum Severinum, nec Ammannum, nec quemquam alium, ſolo Götſio excepto, oſſium cariei in *Spinæ Ventoſitatis*, aut Pædarthrocaces definitione ſuâ expreſsè mentionem facere; & tamen in ipſa affectus prolixiori expoſitione non ſolùm Pandolphinum paſſim quidem, præcipuè verò *cap. 3.* nec non D. Ammannum *Diſputat. cap. 1. §. 3. Spinæ Ventoſitatem*; ſed & ipſum Severinum Pædarthrocacen ſuam *cap. 14.* cum oſſis carie ſive teredine conjunctam eſſe diſertè fateri? Cui poſtremò accedit & jam nominati Ammanni ſive Olitſchii, & G. H. Velſchii luculentum teſtimonium, qui itidem utrumque affectus noſtri vocabulum indiſ-

indifferenter ac ſine diſtinctione uſurpant, & pro ipſis ſynonymis habent. *Spinæ* ergo *Ventoſitas*, & Pædarthrocace, ut concludamus, non niſi nomine differunt, re autem verâ unum, eundemque notant affectum. Vel ſi differunt, differunt ut genus & ſpecies, ſive ut latius & ſtrictius quid, ita ut *Spina Ventoſitas*, ceu genus & latius quid omnem quidem internam, ſive à principio & interna cauſa proficiſcentem osſium cariem ſeu corruptionem, Pædarthrocace verò, ceu ſpecies, & ſtrictius quid non niſi illam à materia variolarum vel recurrente, vel minus rectè expulſa oriundam oſſium corruptionem ſignificet; uti hoc ſenſu Pædarthrocacen, Severino duce, accipit Nobil. D. Sebaſt. Scheffer. Medic. Francofurt. in *Inaugurali Diſputat. ſua de Pædarthrocace ex Variolis* inſcripta *theſ. 5.*

An verò *Cancer Oſſium, Spinæq; Ventoſitas* ſic inter ſe conveniant, aut quomodo, & in quibus à ſe invicem diſcrepent? altera quæſtio eſt, nunc deciden-

cidenda. Hunc oſſis Cancrum ex Cornel. Celſ. *Libr. 8. cap. 10.* ita deſcribit Nicol. Tulpius *Obſervat. Medic. Libr. 4. cap. 12.* Cornelius Celſus, inquit hic, fracturæ oſſium præter inflammationem ac diſtenſionem nervorum interdum quoque cancrum intervenire aſſerit. Ecquid verò per cancrum ibidem loci intelligatur, variæ variorum ſunt conjecturæ: neque minores ſententiarum conflictus. Vero ſimile tamen non eſt, verum hic deſignari cancrum, nedum ſphacelum perperam excogitatum. At ſi quis conjecturæ locus, videtur hæc vox adumbrare calloſum illud tumoris genus, quod plerunque ſequitur calamitoſas oſſium fracturas, vel immedicabilem illam eorundem mollitiem, quam imprimit oſſi acida pituita, ſolidam ipſius ſubſtantiam planè corrumpens; cujus perniciosiſſimi tumoris natura quantumvis haud parum diſcrepet à genuino cancro, in eo tamen cum ipſo convenit, quod uterque nullis cedat remediis, conſpiretque

que perinde in perniciem ægrorum. Ex qua quidem oſſis cancri deſcriptione apparere videtur, eum cum noſtra *Spinæ Ventoſitate* non penitus convenire, & in eo potiſſimùm à ſe invicem diſcrepare, quòd oſſis cancer ab externa cauſa, ipſius nempe oſſis fractura provenire dicatur, *Spinæ* autem *Ventoſitas* perpetuò ab interna, nunquam verò ab externa cauſa, niſi per accidens ortum, ducat. Confirmatque hanc inter utrumque affectum diverſitatem Tagaultius *Libr. 4. Chirurg. cap. 4.* & imprimis Joh. Van Horne Microtech. *p. 184.* ubi hic additâ ratione ſe non exiſtimare, ait, *Spinam Ventoſam* eundem eſſe affectum, quem Celſus *l. c.* cancrum oſſis vocat, eò quòd ſi conferantur ea, quæ Celſus habet *Libr. 6. cap. 15.* de cancro oris, item *cap. 18. §. 3.* de cancro colis, & *lib. 7. cap. 27.* de cancro veſicæ, ubique intelligat gangrænam, quæ ad ſphacelum vergit. Verùm enim verò ignoſcant nobis Clariſſimi Viri manes! ſi dicamus, quòd, etiamſi Celſus per cancrum vulgarem gangrænam ad ſpha-

ſphacelum vergentem intelligat, indè tamen tanta osſis cancrum inter & *Spinæ Ventoſitatem* differentiæ nota nondum patefiat, cùm & ipſi per cancrum osſis nihil aliud, quàm ejusdem ad ſphacelum vergentem gangrænam intelligamus, ipſeque Celſus jam deſcriptum hoc osſis vitium non cancrum ſimpliciter, ſed cancrum osſis vocet, dubio procul propter quandam inter cancrum communem & cancrum hunc osſis ſimilitudinem, ita, ut, quemadmodum cancer mollium partium nullis ferè cedit remediis, & indies ulterius ſerpit, ſic etiam oſſis hoc noſtrum vitium, ſive ſphaceliſmus, quem Celſus osſis cancrum, Avicennæ verò interpretes *Spinæ* vocant *Ventoſitatem*. Imò omnem dubitationis nebulam mox diſcutiemus, ſi nominati Nobiliſſ. Tulpii verba, quæ poſt recitata loc. alleg. ſequuntur rectâ rationis lance trutinaverimus, ubi nimirum ipſo enarratô caſu quem in Vincentio quodam Balduino illum ipſum osſis cancrum ob humeri os intra

annos

annos quindecim quater effractum paſſo obſervavit, ſubnectit, quòd facto à miſero illo homine vivendi fine Anatome docuerit, omnia ſub cute viſci craſſitiem ac ſteatomatis induiſſe naturam, parumque diſcrepaſſe à materia veri cancri; ipſa verò oſſa non modò à ſe invicem ſejugata, verùm quaſi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeò tenera, flaccida ac mollia fuiſſe, ut inſtar ceræ ſcalpello facillimè concidi potuerint; concluditque, hanc eandem alienationem oſſibus utique imprimere acidam ac malignam quandam pituitam per habitum corporis effuſam, adeò ut viderit, hanc ipſam quinquaginta aliquando occupaſſe loca, ac depaviſſe non tantùm ſolida oſſa, verùm etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta, aut quicquid illi obvium, parum interim aut nihil proficientibus remediis, quibus infenſiſſimum hunc hoſtem domare ſategerit, ſive ſponte ex latebris prodeuntem, ſive *à variolis* in arenam hanc productum. Hæc

inquam

inquam ſi curatiùs reputabimus, & cum *Spinæ Ventoſitatis* natura conferemus, inter utrumque affectum parum certè, aut nihil diſcriminis reapſe deprehendemus. Solam enim osſis fracturam, quæ in Cancro osſis obſtare videtur, quod attinet, facilè eam ſalvabimus, ſi ex D. Sebaſtian. Scheffero, & Zach. Nic. Götſio demonſtraverimus, osſium fracturam non eſſe poſtremam Mali noſtri occaſionalem ſive per accidens cauſam, quorum quippe ille allegat. *Diſputat. theſ. 12.* Pædarthrocacen inter alia, inquit, interdum præcedunt contuſiones eroſiones, fiſtulæ, *fracturæ*, ulcera maligna &c. hic verò *Diſputat. de Spina Ventoſa cap. 3. pag: 27.* ab Osſium *fractura* eatenus *Spinam Ventoſam* non malè derivat, quatenus os fractum dolore exagitatum continuò affluentes internos humores, præſertim in corpore impuro, ac cacochymico promtius ſuſcipit, qui ibidem putreſcant, atque ita corrumpantur, ut qualitatem oſſa erodentem acquirant, ſicque

ipſum affectum noſtrum procreent. Præter has rationes ſi Authorum quoque teſtimonia deſiderarentur, poſſemus Paul. de Barbette, & D. Ammann. producere, quorum ille *Chirurg. Part.* 3. *c.* 3. hic verò *l. c. cap.* 1. §. 3. partes noſtras præ cæteris tuentur; imprimis vero D. Lavaterum, qui in ſuprà cit. ad D. Fauſium perſcriptâ obſervatione *Spinæ Ventoſitatem* Cancro non abſimilem eſſe dicit, quòd uterque gravis affectus emollientibus excandeſcat, non curatus longé lateque prorepat, cultello vulneratus citò perimat, & ut plurimum ob altas radices incurabilis ſit. Quis ergò quam benè Osſis Cancer & *Spinæ Ventoſitas* inter ſe conveniant non videat? aut quin ſynonyma non incongruè dici posſint, amplius dubitet?

Proxîmum eſt, ut *Teredinem* quoque ſive *oſſium cariem* ſub incudis examen revocemus. Quod antequam fiat, non abs re erit, levi ſaltem digito prius attingere, quid illa ſit, quidque Veteres per eam intellexerint. Eſt autem

tem Τερηδὼν ſic, dicta à verbo τερέω, terebro, perforo, & ab Hippocratis, Galenique interpretibus Teredo, vel etiam ab aliis Latinis Caries, reddita, ipſo Galeno teſte *Definit. Medic.* nihil aliud, quàm osſis pertuſio, ex corruptione. Unde quamvis aliàs Caries propriè non niſi ſuperficiariam eroſionem denotet, uti ex plerorumque Chirurgorum monumentis videre eſt, poteſt tamen generaliter pro una quaque putrefactione in oſſe ab eroſione facta accipi, hincque in externam atque internam commodè dividi. Quibus prælibatis, nunc ſine hæſitantia aſſerimus, *Teredinem* ſive *Oſſium Cariem internam*, hoc eſt, illam, quâ ab humoribus internis interiores osſium partes primò corrumpuntur ac eroduntur, *ipſisſimam esſe Spinæ Ventoſitatem*. Quod Johann. Manardi imprimis, Joh. Langii, Severini, Rolfinckii & plerorumque Recentiorum hac de materia Scriptorum teſtimonio ſatis & abunde confirmatur. Manardi verba *Epiſtol. Medicinal. Libr. 2. Epiſtol.*

ſtol. 2. ad Michael. Sanctannam *p. m. 113.* hæc ſunt. Fit, inquit, corroſio vel ab interno, id eſt, ab humoribus malis erodentibus, vel ab externo, igne videlicet, aut ſimilem ei vim habentibus medicamentis. *Factâ* vero *(corroſione) ab interno ſi oſſa vitientur*, ab Avicenna & Recentioribus *Spinæ Ventoſitas* vocatur. Similiter Langius *Epiſtol. Med. L. 1. 42. p. 206.* Purulenti, ait, & acres rhevmatum ichores in osſium poris coacervati acredine ſuâ oſſa corrodunt, quemadmodum teredo, vermis, lignum exeſt, arrodit & perforat; unde hic vitiati osſis morbus Τερηδὼν, id eſt, Teredo dicitur, quæ nihil aliud eſt, quàm osſium perforatio à corruptione putrida, ab accidente roſionum quaſi terebra, vel trepanum dicta. Hanc ulceroſam oſſium affectionem, ſive mavis dicere putrilaginem, Avicennas *Ventoſitatem Spinæ* appellat, &c. Quid clarius? quid ad mentem noſtrã accommodatiùs dici, vel fingi posſit? Nec obſcurior M. A. Severinus eſt, qui *cap. 14. pag. 305.*

 liber-

iſtimet, præter alleg. Manardum, Ducem atque Authorem è Veteribus Marianum S. Barolitanum quoque, è Recentioribus verò iterum D. Mœbium cum Reſpondente ſuo Zachar. Nic. Götſio, Cygneo, appellamus, quorum quippe ille *Compend. Chirurgic. de Emendatione Oſſis corrupti cap. 19.* os duplici modo lædi, nimirum vel ab interna, vel à cauſa externa perſpicuè docet, quarum illa (ita ipſa ejus habent verba) erit deterior, quum os ipſum corrumpetur, antequam carnis fieret putrefactio; eruntque humores corrupti ad os defluentes, & id corrodentes, quæ certè corruptio ab Avicenna *Ventoſitas Spinæ* nominatur; ad externam verò cauſam refertur aëris alteratio, vel inepta unguentorum adminiſtratio, quæ oſſa corrumpat. Hæc ille. Hic verò adeo manifeſtè differentiam inter externam atque internam cariem tradidit, ut etiam non ſolùm *Spinæ Ventoſæ* reali Definitioni ſuæ immiſcuerit, quando eam definit, quòd ſit caries, ſeu corruptio oſſium maligna, quâ *interiores* eorum partes

emolliuntur, excavantur & corrumpuntur, ab eroſione acrium, ſalinorum occultâ proprietate oſſium ſubſtantiæ infenſorum, & in poroſitates ipſorum delabentium humorum dependens; verùm etiam hujus definitionis ſuæ genus, ſive formalem rationem explicando, mentem ſuam ulterius ita aperiat, ut ſine ullo verborum fuco clarè edicat, ſe per cariem illam non omnem ſuperficiariam, vel quacunque etiam à cauſa factam; ſed internam tantùm, ſeu illam, in qua interiores oſſium partes excavantur & corrumpuntur à principio, ſeu causâ internâ, intellectam velle. Satis itaque, ut arbitror, ſuperque usque huc demonſtrato, internam oſſis cariem ſive teredinem à *Spinæ Ventoſitate* nihil differre, adeoque vera inter ſe eſſe ſynonyma, cuivis judicandum relinquo, annon Vigonem, quòd utrumque affectum confuderit, & pro uno fortè habuerit, injuſtè taxet Severinus, maximè cùm hic ipſe paritatem inter teredinem atque Pædarthrocacen ſuam, uti

uti jamjam oſtenſum, ultrò fateatur, & Vigo teredinis in ſpecie ne quidem mentionem faciat, ſed tantùm vidiſſe ſe ſcribat, *Spinæ Ventoſitatem* frequentisſimè osſibus nominatis cum dicto dolore eveniſſe in morbo Gallico cum osſis corruptione, & ulceribus tædioſæ curationis; uti, qui ejus *cap. 34. Libr. 9. Practic.* ubi ſolùm & nullibi aliàs locorum de *Spina Ventoſitate* ex profeſſo agit, perlegerit, facilè perſpiciet.

Et cùm *Syderatio*, ſive *Sphacelus* aut *Sphaceliſmus* osſium, vel idem, Caſp. Hoffmanni *Inſtitut. Med. Libr. 3. cap. 154. §. 90.* ſententiâ cum teredine ſit malum, vel certè non niſi gradu majori ab illa differat, ad illud nunc devolvimur, idem prorſus de eo, quod de teredine, ſine multo verborum circuitu pronunciantes, certi, cum *Spina Ventoſitate* parili jure id convenire, maximè cum Hippocratem Medicorum Parentem *Libr. 5. Epidem.* ejusmodi corruptiones ac pertuſiones osſium ex putredine, qualis ipſa teredo eſt, ſphacelum, & ſpha-

celiſmum paſſim nominare videamus, ejusq́ue multa ibi ad noſtrum rhombum egregiè facientia exempla occurrant, quale illud Ariſtionis ſervæ eſt, quæ ex ſyderatione pedis ſuâ ſponte factâ, & in qua *internæ oſſium partes* ob conceptam putrilaginem fiſtuloſæ redditæ ſunt, obiit. Similem affectum hoc ipſo temporis articulo ipſe curandum habeo in Nobilis ſtemmatis Viro quodam 50 circiter annorum. Huic enim cùm ſuapte ſponte nato in proximo à pollice digito dextri pedis detento ſphaceliſmo corrupta pars enſe recideretur, digiti illius internodia omninò carioſa, exeſa, & pene friabilia conſpecta ſunt. Vereorq́ue, ne Malo jamjam retrò ſerpente , & ex ſcorbutica cacochymia pejoribus indies ſymptomatibus ſcaturientibus, idem morbi exitus , qui Ariſtionis illam ſervam, Præſtrenuum hunc Virum maneat.

Nodos, tophos, tubercula, ſeu gummata Gallica appellata quod attinet, ſimilia ea eſſe corruptorio noſtro abſces-

ſcesſui, asſerit Severinus *cap. 9.* hac additâ ratione, quòd illa à Venerea lue profecta æque ac Pædarthrocace non per defluxum, ſed per congeſtum fiant, nixus præterea fortasſis Vigonis imprimis authoritate, quippe qui eandem *Spinæ Ventoſitatis* cum exoſtoſi Venerea, ſive Gallicis gummatibus, uti ex ejus paulò ante adductis verbis colligere eſt, agnoſcit ſimilitudinem, quos D. Ammann quoque *cap. 1. §. 4.* imitatur. Et certè ſi *Spina Ventoſitas* ſæpe ſæpius à lue Venerea ortum ducit, fatentibus hoc plerisque noſtrorum Scriptorum, ipſoque *Pandolphino*; *Spina* autem *Ventoſitas* nihil aliud eſt, quàm interna corruptio, ſive corruptorius abſceſſus osſium; ſuâ ſponte inde fluit, illa tubercula, atque gummata Gallica cum osſium corruptione conjuncta, atque adeo ab *interna cauſa* profecta ad ipſam *Spinæ Ventoſitatem* non incongruè reduci poſſe. Nec deſunt teſtimonia, hujusque rei exempla. Ambroſ. Paræus *Op. Chirurg. L. 18. cap. 1.* lues Venerea, inquit,

temporis ſucceſſu nodos, tophosque præduros, tandem & cariem oſſibus infert, ipſa liquefaciens, intactis ſæpe circumjectis carnibus. Cui accinit communis Author Sennertus *Libr. 5. Prax. Part. 2. cap. 13. & Part. 5. c. 1.* quando in lue Venerea ſæpe accidere ait, ut oſſa carioſa fiant, cute integrâ manente; cujusmodi exemplum oſſis palati in lue Venerea ab humore corrodente perforati & corrupti annotavit *Prax. L. 2. P. 1. c. 18.* Et *alleg. loc. cap. 3.* ſcribit Götſius Luem Gallicam in cauſa eſſe, ut quàm ſæpiſſimè oſſium corruptiones & *ſyderationes* ſine ulla manifeſta & externa in cute apparente noxâ contingant. Cujus rei fidem facient jam ſupra *Annotat.* ad *Cap. III. n. 3. p. 130. & ſeqq.* aliquot in medium prolatæ hiſtoriæ, quibus addere hîc liceat illam memoratu dignisſimam miræ & raræ oſſium fragilitatis ob cariem & corruptionem internam ex Gallica lue in viro obortæ obſervationem, quam Marcellus Donatus *Hiſtor. Medic. Mirabil. Libr. 4.*

cap.

cap. 5. his verbis deſcribit : Laboraverat, inquit, hic vir antea per plures annos lue Gallicâ ſævisſimâ , atque caput, crura, brachiaque tophacei tumores occupârant, qui tandem ex illitione ex unguento cum hydrargyro evanuiſſe videbantur. Quamobrem brachii oſſa carie exeſa & vitiata adeo facili admirandæque fractioni occaſionem præbuiſſe cenſendum. Hæc ille. Cui unicam ſaltem adhuc , ut innumeras penè alias ſicco pede transeamus , non poſſumus non aſſociare, quam ſive D. Mœbius, ſive Götſius *l. c.* ita depingit: Dn. Sclegelius p. m. inquiunt , quondam in hac Salana Profeſſor Anatom. famoſisſimus , in Muſeo ſpectandum exhibuit olim Sceleta duo, nempe cujusdam nobilis Meretricis Venetianæ ex lue Venerea conſummata epiglottiden exeſam habentis, atque propterea ex cibo fortè fortuna deglutito, inque trachæam illapſo, ſuffocatæ, in qua fœtus repertus maſculinus, pariter hac labe contaminatus. In utrisque *oſſa carioſa*

ob luem Gallicam reddita videre licuit. Luculenter ergo ex his apparet, has oſſium à Gallica lue prognatas corruptiones, vel ipſas,quod penè dixiſſem,*Spinæ Ventoſitatis* ſpecies eſſe, vel ſaltem perquam ſimiles ei videri, & ratione generarionis, curationisque parum, aut nihil inter ſe differre.

Quô tamen ſimul monendum, illos, qui affectum noſtrum *Luem Gallicam puerorum* vocant, non quidem adeo errare, interim tamen certum eſſe, eos *Spinæ Ventoſitatem* ſtrictioribus terminis comprehendere, cùm non omnis, ſed quædam ſaltem *Spinæ Ventoſitas* à Gallica Lue,etiam in pueris, proveniat.

Illos tumores præter naturam,anonymos, in mediis oſſibus digitotum, propter quos oſſa putrent & decidunt, in pueris & puellis frequentiùs accidentes, & aliquando à Morbo Italico, vel ob quandam cacoëtheiam ſanguinis ortos, quales Gulielm.Rondeletius *de Dignoſcend. Morbis cap. 10.* deſcribit, eundem cum noſtra *Spinæ Ventoſitate*

ſitate conſtituere affectum, affirmat G. H. Velſchius *Sylloſ. Obſervat. Med. Epiſagmat.* 81. quod & nobis vero non adeo videtur diſſimile.

Ulcera verò carioſa, vel cum oſſe corrupto conjuncta, qualia à Practicis communiter deſcribuntur, quomodo à *Spina Ventoſitate* differant, omnium optimè ipſe declarat *Pandolphinus* noſter *cap.* 1. cui lubentiſſimè ſubſcribimus, maximè, cùm eadem eorum ſit ratio, quæ cariei externæ, quam jam ante ab affectu noſtro ſeparavimus, nihil habentes nunc quicquam, quod de his moneamus ulterius, præter hoc unum, quòd, quemadmodum illa ulcera, quæ cum oſſe corrupto ab Aquapendente *Chirurg. Libr.* 3. *cap.* 10. deſcribuntur, & ab internis cauſis, ut, vel virulento, vel acuto & corrodente, atque occultâ proprietate magis oſſi, quàm reliquis partibus adverſante humore provenire creduntur, cariei internæ non longè antè definitæ, & ad noſtrum Vitium reductæ ſimillima ſunt; ita ipſa

quoq; ad *Spinæ Ventoſitatem* noſtram non temerario auſu referri poſſe videantur.

A *Paronychia*, quam cum Vitio noſtro quosdam perperam confundere comperi, differt tandem *Spinæ Ventoſitas* (1) quòd illa in extremis tantùm manuum, pedumq́ue digitis ad latera unguium oriatur; hæc verò alias quoq; oſſeas partes occupet. (2) quòd in illa tumor in extremitate digitorum circa ungues rubicundus, ex inflammatione nimirum natus appareat; in hac verò potius tumor, qui exteriùs conſpicitur, ad œdematis naturam accedat. (3) quòd ibi ab initio dolor ſit intenſior; hîc verò remiſſior. (4) quòd in *Spinæ Ventoſitate* ſemper oſſa per ſe prius ab interna cauſa, prout ſupra declaratum, infeſtentur; in Paronychia verò contrà exteriores partes, ut caro, cutis, tendines, nervi, &c. circa digitorum extremitates communi Practicorum conſenſu plerunque prius, quàm oſſa lædantur; ſolo excepto, quantum ſcio, Paræo, qui *Oper.*

Chi-

Chirurg. lib. 7. cap. 19. Paronychiam, ſeu Panarin deſcribit, quòd ſit tumor in extremis digitis, cum ingenti inflammatione, ab humore maligno & venenato, qui *ab oſſe initio ducto*, perioſteo , tendinibus & nervis partis ejus, quam obſidet, communicetur. Secundum quam certè Paræi deſcriptionem ipſi fateri cogimur, Paronychiam noſtræ *Spinæ Ventoſitati*, cauſarum, generationis modi, quin & ſubjecti ratione non adeo diſparem eſſe. Quod inſuper Vigonis teſtimonio luculenter confirmari poſſet, ſi quidem liquidò conſtaret, eum per apoſtemata ſclirotica digitorum, manuum & pedum ipſam Paronychiam intellectam velle. Ita autem *Pract. Libr. 2. cap. 4.* ea deſcribit: Circa pedum, inquit, manuumque digitorum juncturas apoſtemata phlegmatica, & melancholica, præſertim in pueris & puellis à quatuor usque ad quatuordecim annos, & ultrà, oriri ſolent; quorum humores ſubtiles convertuntur in venenum aliquando, quòd ſua venenoſitate os & liga-

mentum lædit, imò frequentiſſimè *os corrumpit ante carnem & ligamentum, ſicut facit Ventoſitas Spinæ*; licet ipſa *Ventoſitas* cauſetur ab humore calidiſſimo. Hæc ille. Verùm enim verò Vigonem his verbis propriè non ipſam Paronychiam, ſeu Panaricium indigitare voluiſſe, hæc ferè evincit ratio, quia Panaricii nomen hoc *4. c.* nunquam exprimit, mox ſequenti verò *5. cap.* (de Apoſtemate digitorum, quod Panaricium nuncupatur) inſcripto, Panaricium plerorumque Practicorum more non obſcurè deſcribit; certiſſimo indicio, ipſum Vigonem, inter illa ſclirotica hocque Panaricium nonnihil diſcriminis innuere voluiſſe, adeo ut diverſis etiam capitibus ſejugaverit. Patet nihilominus inde, ſcirotica hæc deſcripta apoſtemata, quocunque etiam ſpecialiori demum vocentur nomine, inter *Spinæ Ventoſitatis* ſpecies (levi ſaltem, eâq; ipsâ non perpetuâ à Vigone datâ intercedente differentiâ) revera non malè referri poſſe, quemadmodum & ipſam illam

Paræi

Paræi Paronychiam. Paræi autem notanter dico Paronychiam, quæ,ut à vulgari Paronychia non parum differt, ita hoc peculiare à nobis habet, ut *Spinæ Ventoſitatis* non adeo degenerem ſpeciem conſtituere poſſe fateamur, præ illa vulgari, de qua allata ſigna, quibus à noſtro Malo diſtingitur, utique adhuc notanda. Unum addo, Paræanæ paronychiæ ſimilem tumorem, qui manus digitum defœdavit, & pro *Spina Ventoſitate* à Celebribus aliquot Medicis habitus eſt, in Endtnero quodam, adoleſcente, obſervaſſe D. D. Scultetum, Collegam & Amicum noſtrum honorandum.

Atque hæc, quomodo,& in quibus congeneres quidam affectus cum noſtro conveniant,aut ab eo diſcrepent, fuſiùs paulò diducere volui,cum quòd, quantum ego quidem novi, nemo idem datâ operâ antè egit, tum etiam ut plenior inde Morbi dignotio haberi queat.

(2) Hæccine genuina Avicennæ ſit mens? (in oſſe, id eſt, prope os vel

inter

inter os & perioſteum?) Quin ego potius hanc eſſe crederem (in oſſe, id eſt, in ſubſtantia oſſis, ut explicat Argillata, vel in ejus medio, aut meditullio.) Quî enim aliàs *Ventoſitatis Spinæ* cauſam perpetuò internam eſſe, aut os, intacto etiam perioſteo, primùm lædi, verè dici poſſet?

(3) Dolorum diverſitatis cauſæ hîc ab Authore & ſupra *Annotat.* ad *Cap. I. num. 20.* expenduntur. Cæterùm de *dolore* hîc quoque loci agit Author, velut de generali *Spinæ Ventoſitatis* ſigno, circa quem ingens ſe offert ſententiarum conflictus in diverſa legentium distorquens animos, adeò ut quid tandem credant, ferè neſciant. Affectui enim huic noſtro alii acerbum, alii obtuſum, alii in principio ſtatim, alii pòſt demum excruciantem tribuunt; dolorem alii contrà omnem penè ei negant. Dolorem admittit Princeps Avicennas, quem primo loco nominare jure decet. Dolorem admittit Nicol. Maſſa *Epiſt. 19.* dum, unum, inquit, non præteribo, ut ani-

animadvertas, nunquid dens aliquis malè affectus in occultis radicibus perforatus vel corroſus ſit cauſa *iſtius doloris*, vel potius *corroſio oſſis mandibulæ intrinſecæ*, quam Princeps Avicennas *Ventoſam Spinam* vocat. Sic Maſſa. Dolorem quoque admittit Joh. Vigo; ſed diversâ, ut videtur, non nihil ratione. Hic *loc. cit.* de *Ventoſitate Spinæ* agens, à materia, ait, interdum corruptâ & venenoſa defectu virtutis aſſimilativæ, occaſione debilitatis, generatur *inter os & almochatim dolor intenſiſſimus.* Et ferè ſub finem comperiſſe ſe ſcribit, dolorem in *Spinæ Ventoſitate* adeo fuiſſe intenſum, ut propter ejus venenoſitatẽ, & multitudinem materiæ ſæpe numero locum ante maturationem perfectam aperire coactus fuerit. Dolorem admittit *Pandolphinus* noſter paſſim quidem, *hoc* tamen præcipuè, & *4. Cap.* quem vide ſis. Dolorem cum limitatione, & parciùs admittunt Severinus *cap. 15. p. 307.* adeo, ut in Pædarthrocace nullum dolorem pungentem

tem, aut qualemcunque alium, præterquam ſub uno ulceris abſceſſu, agnoſcat. Id eſt, ut mitiùs effatur *c. 17.* Indolens primordio tumor eſt ante carnis exulceratum, dolens aliquantulum ab exulceratu. Petr. de Marchettis ſæpius *all. loc.* hac utitur eleganti limitatione. Si pituita, inquit, nutritioni articulorum dicata putreſcat, aut quodammodo fiat acrior, primò oſſa corrumpit, & quidem *nullo dolore*; quibus poſtea corruptis, perioſteum labefactatur, cujus ſignum *dolor pungitivus*, acutus & lancinans &c. dum verò hujusmodi *dolore* æger divexatur, atque perioſteum eroditur, nullus adhuc apparet tumor. Et paulo poſt: Signa pathognomonica, inquit, ſunt *dolores* in principio inſtar puncturæ *Spinæ*, articuli affecti, adoleſcentia, tumor mollis, laxus, & quæ ſequuntur. Omnium parciſſimè dolorem hic concedit Joh. Scultetus *Armamentar. Chirurgic. Obſervat. 91.* qui, ennarrato ipſo caſu, quem Patavii in Nobili Studioſo, cujus ſiniſtram manum

manum *Spina Ventoſa* miſerandum in modum exedit, cum Spigelio obſervavit, tandem addit; provenire *Spinam Ventoſam* ab humore, qui occultâ & infensâ ſuâ qualitate oſſa *primùm* citra omnem perioſtei læſionem atque *doloris* ſenſum corrodat, deinde œdema efficiat *minimè dolens*, & poſt aliquot menſes partem exulceret: Paulo largius D. Mœbius atque Göttſius *l. c. cap. 1. p. 12.* *Sine dolore*, ajunt hi, propriè & per ſe corruptio & eroſio hæc oſſis in *Spina Ventoſitate* eſt. Nam non afficitur primariò membrana oſſium externa ſenſu pollens, ſed interior oſſium ſubſtantia propria, ſolida, dura ac inſenſilis. Eroſionem verò, pergunt *pag. 13.* ejusmodi oſſium internam ex conſequenti & continuatam, materiâ ad membranam usque delatâ, *dolores acutos* creare poſſe, non negamus, nec abſurdum. Cum his conveniunt D. Joh. Caſp. Fauſius Med. Prof. Heidelbergenſ. & D. Sebaſtian, Scheffer. in alleg. *Inaugural. Diſputat. theſ. 12.* ubi matéria peccante in

oſſe

oſſe collectâ accedere demum affirmant *dolorem* quendam *pungentem* ob perioſtei membranæ abſceſſum carnisque & cutis exulcerationem. Agmen claudat aliàs non poſtremus, nec propterea minor D. Paul. Ammann cum Th. Olitſchio, qui *loc. cit. cap. 3.* contra Severinum, & Petrum de Marchettis, *Spinam Ventoſam* in principio omnis doloris expertem ſtatuentes, aſſerunt, utique ſimul ac ipſa etiam oſſis interna tantùm ſubſtantia lædatur, dolorem licet non adeo exquiſitum, obtuſum tamen, vel ἰςοκόπον id eſt, gravitatem quandam, ac laſſitudinem affecto membro inferentem, & ab arteriolarum, Paræi teſtimonio *L. 18. c. 26.* venularumque in oſſis medio obviarum ſenſilium tunicarum læſione ortum percipi, ingraveſcentem autem, ſatisque exquiſitè inſtar puncturæ *Spinæ* affligentem, ipſum quando afficiatur perioſteum. Ex hoc ergo implicatiſſimarum opinionum labyrintho ut ritè nos extricare queamus, Ariadnæo filo opus eſt, eoque potis-

potiſſimùm à generationis modo, quem nunc citatorum etiam Authorum aliqui in ſubſidium vocarunt, deducto. Nimirum dum humores peccantes oſſis ſubſtantiam ſubeunt, inque ipſius interiora ſeſe recipiunt, nec non quamdiu ibi reſiſtunt, vel nullus adhuc, vel vix perceptibilis, & non niſi obtuſus, quandamque laſſitudinem ſaltē referens dolor ex arroſione vaſorū membranaceorum ſentitur. At quando ſubinde coacervati hi in oſſe humores in exiguo ſuo ſpatio amplius detineri nequeunt, & ſeſe expandendo, majusque ſpatium quærendo ſenſim atque ſenſim exterius vergunt, ab intra extrorſus ſerpunt, ſuâque tenuitate ac acrimoniâ os perforare ſaltem nituntur, dolores quoque gradatim augeſcunt, dum levius adhuc perioſteum, oborto in oſſe id dilatante ac extendente abſceſſu, percellitur; quod perioſteum ſi à jam elatis interea acribus quaſi dentatis humoribus, apparente jam exteriùs quoque tumore aliquo, continuò velut ab edaci

daci verme arroditur, exeditur, ac laceratur, exquiſitiſſimi & admodum acerbi dolores inde oriuntur, qui remittunt nonnihil, perioſteum quando jam conſumtum eſt, vel quando panniculus, cutis, aliæque ſenſiles partes exteriores jam non afficiuntur, iterumque ingraveſcunt, quando peccans materia interea recollecta rurſus de novo perioſteum, aut quamvis aliam ſenſilem partem adoritur. Et hanc veram doloris in *Spinæ Ventoſitate* contingentis eſſe rationem perſuaſisſimum mihi habeo.

(4) Ortâ flatulentiâ in ipſo affecto oſſe, dum materia à calore ad eam improportionato in vapores ſeu flatus reſolvitur. Vid. *Annotat. ad Cap. IV. num. 8. & 11.* Cui addenda illa apprimè huc quadrans notatu digniſſima D. Lavateri obſervatio, quâ vidit in Monaſterii quodam Novitio, octodecim annorum Juvene, femoris *Spinæ Ventoſitate* detento, factâ ſectione, nil niſi flatus inde exſpiraſſe, cum ægrotantis interitu; irrefutabili argumento

to, à flatulenta materia haud infrequenter noſtrum oſſium provenire Vitium.

(5) Oſtocopi hi ſunt dolores; qui plerunque nocturno tempore magis affligere ſolent. De quibus vid. *Annotat. ad Cap. I. num. 21.*

(6) *Tumor* alterum diagnoſticum ſignum conſtituit, ſed non niſi ab effectibus & conſequentibus, quemadmodum & primum, quod dolor erat, petitum; cùm ſigna ab eſſentialiter inhærentibus, ſeu ipſa morbi naturâ & eſſentiâ deſumta in aliis manifeſtioribus affectibus, ne dum in hoc noſtro in abditis oſſium receſſibus latitante ſæpè vix ac ne vix quidem haberi queant. Vocat autem Severinus *cap. 17. p. 310.* tumorem hunc, ſecus ac Pandolphinus noſter, initio globoſum, interdumque preſſulâ rotunditate. Petr. de Marchettis *Syllog. Obſervat. Medic. Chirurg. ſub fin.* contrà tumorem hunc primò mollem & laxum, ac doloris expertem, cutique concolorem eſſe, & patefactum demum, confluente eò humorum

morum copiâ, quorum tenuior pars exhalet, ſuperſtite craſſiori, duriorem evadere, hiantemque ſeroſitatem effundere ſcribit. Joh. Scultetus *loc. cit.* cum Authore noſtro in eo optimè convenit, quòd uterque tumorem hunc frigidum, & à craſſo lentoque phlegmate genitum, id eſt, œdematoſum dicat. Ita enim ille: Dum Patavii, ait, ſtudio Medico operam dedi, & Chirurgiam exercui, nobilis quidā Studioſus laboravit per aliquot menſes *œdemate* manus ſiniſtræ, quod poſt univerſalium uſum, ſub præſtantiſſimis topicis nunquam diminui; ſed tandem in vola exulcerari cœpit. Quapropter adhibuimus in conſilium Excellentiſſimum Spigelium, qui, poſtquam ulceris qualitatem ſpecillo exploraſſet, & os corruptum tetigiſſet, ſtatim tumorem vocavit *Spinam Ventoſam.* Nos tumorem hunc variare exiſtimamus pro varia humoris eum efficientis, locique, quem occupat, conditione, adeò, ut nunc œdema, nunc phlegmonen potius referat; nunc durior, nunc mol-

mollior; nunc rotundus, nunc latus; nunc magis, nunc minus ſit doloroſus. Prorſus autem indolentem nullum dicerem. Vix enim capere poſſum, quomodo peccans humor intra oſſis cancellos antè concluſus, nunc emergere, perioſteum transire, carnemq́ue atque cutem os illud tegentem in tumorem exteriùs conſpicuum attollere poſſit, quin dolor inde ſentiatur notabilis; niſi ipſe tumor prius fortè extiterit, *Spinaq́ Ventoſitati* per accidens, eo, quo ſupradiximus, modo, anſam præbuerit. Aliàs enim in affectu noſtro non tumorem oſſis corruptionem, ſed oſſis corruptionem tumorem præcedere, jam ſupra aliquoties, ſed & præcipuè *Cap. I.* inculcatum reperies; quo nimirum ipſo à vulgari carie & ulcere carioſo potiſſimùm differt.

(7) Cùm humor dictum jam tumorem procreans plerunque acris atque corrodens ſit, vel ſaltem talis morâ fiat, non poterit diu intra tumorem illum contineri, quin eum tempore rumpat, ſicq́ue *ulcus* inde efficiat, quod terti-

um locum inter *Spinæ Ventoſitatis* ſigna meretur. Severinus *cap. 17.* ulcera hæc Morbi initii atque incrementi tempore duos poſt menſes circiter anguſtis foraminibus apparere, mox verò in ſtatu, conſummato oſſis marcore, & conſummatâ putredine, madorem ejus variè in carnes vitiatas diffuſum eas in varios abſceſſus & ulcera pertrahere annotavit. At Paul. Barbette *Oper. Chirurg. Anatomic. Part. 3. cap. 3. pag. 19.* ſcribit, quòd, quàm primum perioſteum perforetur, & carnis & cutis ulcus ſtatim accedat, quodq́ue ulceris foramen valdè ſit exiguum, labia palleant, materia effluat tenuis, caroq́ue mollis & aliquando tumefacta ſit, minimè verò, ut in Hyperſarcoſi ulceroſa, ſuâ ſponte increſcat.

(8) Prædictus dolor, tumor, ulcus, oſſisq́ue corruptio, ceu vera, prout Author appellat, *Spinæ Ventoſæ* ſigna accuratiſſimè perpendenda, probeq́ue dignoſcenda ſunt, ne ſub vulgari ulcere carioſo, aut externa etiam carie imponant. Nam & quatuor hæc nomina-

minata ſigna vulgari ulceri carioſo non minus competunt, ſolâ hâc intercedente differentiâ, quòd in ulcere carioſo externus tumor cutisque atque carnis exulceratio oſſis corruptionem antecedat, demumque progignat; contrà verò in *Spinæ Ventoſitate* oſſis corruptio externum tumorem, cutisque atque carnis exulcerationem non ſolùm antecedat, ſed etiam efficiat demum. At quæ abditæ perque tumorem & externum ulcus nondum ſe prodentis oſſis corruptionis *Spinæq́ Ventoſitatis* ſigna? Hîc ego quidem præcipuum eſſe cenſerem *dolorem membri* ὀςοκόπον, laſſitudinem referentem, & nónnunquam puncturæ Spinæ inſtar divexantem. Hic enim tumorem ulcusque exterius conſpicuum præcedit; adeo ut huic dolori primum locum inter pathognomonica Labis noſtræ ſigna aſſignaverit Petr. de Marchettis. Ita enim *loc. cit.* Signa pathognomonica, inquit, ſunt, *dolores in principio inſtar punctura Spina*, articuli affecti, adoleſcentia, tumor mol-

pectanda ſunt, aut neceſſariò requi runtur.

(9) Apoſtema hîc pro tumore, Arabum more, ſumſerit Author, quod non niſi per accidens ad *Spinæ Ventoſæ* productionem concurrit, quatenus nimirum apoſtemate membrum aliquod obſeſſum, hincque peccantibus humoribus ſuffuſum à naturali ſua diatheſi dejicitur, ac labefactatur; unde non ſolum ſubjectum os externâ ac ſuperficiariâ carie corrumpitur; ſed etiam intima ejus ſubſtantia, maximè accedente corporis cacochymiâ, vel ab ichoribus mordacibus quaſi per cuniculos ad id delatis, inque eo jam debilitato commodum hoſpitium invenientibus; vel à nutritio ſucco ob partis præexiſtens hoc vitium degenerante acrioríque reddito impetitur, corroditur, ſyderatur, ſicque ipſa *Spinæ Ventoſitas* procreatur.

(10) Caro livida, flaccida & mollis non ſolùm ſpecialiter *Spinæ Ventoſitatem*; ſed & generaliter omnem oſſis corruptionem indicare perhibetur. Et

quidem livida redditur caro ab humore corrupto, quem os ſimiliter corruptum eructat. Oſtendit enim caro ſecundùm Heurnium *Commentar. in all. Aphor. Hippocr.* oſſis intemperiem, quando caro oſſis cariem ſenſit. Flaccida verò fit caro, & molleſcit propter ſaniem ex oſſe exſudantem, Avicennæ teſtimonio, qui *libr. 4. Fen. 4. tract. 4. cap. 10.* quum oſſi, ait, corruptio accidit, vides carnem ſuper ipſum molleſcere & mollem fieri.

(11) Fœtor quoque pravus, qui ex ſanioſo ulcere exhalat, & à putrefactiva corruptione, partiumq́ue reſolutione provenire ut plurimum ſolet, oſſis corrupti non contemnendum ſignum eſt.

(12) Ipſa Galeni loc. ab Authore cit. verba hîc adſcribi omninò merentur, quæ hæc ſunt: Multa ſæpè, inquit, ejusmodi ulcera ad cicatricem perducta, non ita multò poſt rurſus inflammari, & cicatrice ſolutâ rumpi ſunt viſa; id autem fit talem aliquam ob cauſam. Cùm adhibitis medicamen-

tis

tis caro oſſi affecto ſuperpoſita ſiccata duxit cicatricem, ſanitas è veſtigio reſtituta eſſe videtur: ſed rurſus ex oſſe altiùs vitiato ichore quopiam paulatim affluente iterum oboritur inflammatio, & puris ſubſequitur generatio, è quo cicatrix eroditur & caro exulceratur. Id quod Sennertus *Pract. libr. 2. Part. 1. cap. 10. pag. m. 23.* nec non *libr. 5. Part. 2. cap. 13.* dentium exemplo perbellè confirmat, quando ait, quòd, etiamſi in dentium carie, è quibus ſanies per foramina oſſis maxillæ exſtillat, & extra in maxilla ulcus excitat, illud ulcus ſanetur, tamen poſt temporis aliquod intervallum iterum cicatrix rumpatur, neque integrè ſaneſcat ulcus, antequam dens, qui ulceri cauſam præbet, extrahatur. His adjicere poſſem propriam obſervationem, quâ, abhinc circiter ſexennio, Patavii vidi, fiſtuloſum cum oſſis corruptione conjunctum diuturnum ulcus propè nates in femore puellæ 13. quaſi annorum, quod deliberato procul dubio conſilio, feliciſſimus ille Chirur-

gus Petrus de Marchettis conſolidare noluit, Antonium de Marchettis, hujus Filium ad cicatricem quidē perduxiſſe, ſed quod poſt trimeſtre ferè ſpatium pejoribus, quàm antè, ægrotantis rebus, iterum recruduit, idq́ue ſolam ob hanc rationem, quia os, quod ſubtus delituit, corruptum fuit.

(13) Febris etiam Severinus meminit *cap. 17. pag. 310.* his verbis: Interdum, inquit, febricula tenuis & puſilla corpus tenet. Evenire autem tum imprimis videtur, quando pus atque ſanies generatur, juxta tritum illud Hippocratis effatum: dum pus fit, febres fiunt, *Aph. 47. Sect. 2.*

(14) Major ex ulcere emanans ſaniei copia, quàm aliàs ex hujuscemodi ulcere ſine oſſis corruptione emitti ſolet, inter oſſis quoque corrupti ſigna refertur, docente hoc Galeno *Commentar. in libr. 3. Hippocrat. de Fracturis text. 18.* ubi ita: quando copioſius pus eſt, ait, quod emanat, quàm ulceris magnitudini par ſit, ſuſpicandum eſt, affectum eſſe os, quod, ſi gliſcere quoque videatur (ὀργᾷν vocat Hippo-

Hippocrates, id eſt, ad excretionem feſtinare) atque incitari pars, quæ laborat, tunc pro certo id habere jam potes.

(15) Id quod iterum Severinus *loc. cit.* confirmat: Corpus, inquiens, tenet interdum macies & cachexia, quæ non minimè verenda ſunt mala; præſertim in cachecticis gracilibus, & malè habitis impuberibus.

CAPUT VIII.

De (1) *Signis in ſpecie.*

ILla Ventoſitas Spinæ cum (2) *ſuperficiali, parvaq; oſſis corruptione conjungitur*, quæ cum tumore intemperieque modica reperitur, & in qua tumor, unà cum intemperie ipſa minimè creſcit, & tumore rupto non multa exit ſanies: Illa autem cum (2) *profunda, magnaq; corruptione aſſociatur*, quæ antiqua, cum magno tu-

more intemperieque continuò accreſcentibus exiſtit, & in qua ſanies poſt tumoris disruptionem multa emanat.

Malignæ Ventoſitatis Spinæ ſigna ſunt, quando propriè in articulo, aut in appendice ipſius articuli perſiſtit, & præſertim ſi profunda, magnaq́ue & cum fœtidisſima virulentaq́ue ſanie, ac cæteris ſupradictis conjuncta fuerit: Eoq́; magis propriè maligna erit, dignoſceturq́;, ſi ægrotans aliquo (3) *pravo morbo*, ut *Gallico, variolis, malignáve febre* antea laboravit; unde natura ab illa prava qualitate in humoribus exiſtente ſtimulata ad aliquam debiliorem partem eam transmiſit, Ventoſitatemq́ue Spinæ malignam procreavit. Prædictam autem malignitatem immediatè ab oſſe procedere, conjecturari poteſt (cùm

(cùm certa ſigna habere impoſſibile ſit) à peſſimo corporis habitu, qui nobis oſtendit, vel principalia, vel cuncta membra malè affecta eſſe; nec non ab exordiendi modo: tunc enim exiguus aliquis dolor frangitivus, & calor aliquantulùm auctus in parte affecta perſentitur, donec poſtea ob auctam materiam dolor quoque augetur ipſe, fitque intenſus; qui tandem dum perioſteum ab humore jam putrido attingitur (materia enim ſenſim ſub perioſteo colligitur, ſenſimque putreſcit; ad cujus putredinem qualitates jam dictæ ſequuntur) mordicativus, pungitivusque evadit; quo ſimul calida augetur intemperies, parsque in tumorem incipit attolli, quoniam doloris, ipſiusque partis imbecillitatis cauſa, ſanguis ſcilicet, ac cæterarum partium excre-

menta ad eam transmittuntur; ipſaque pars proprium nutrimentum ſibi aſſimilare minimè valet, ſed in excrementum illud permutat; ſicque ſequitur ad finem usque.

Illis Ventoſitas Spinæ imminet, quibus excrementa, quæ aliàs à capite expurgabantur, absque occaſione ulla ſupprimuntur, veluti de transmittente parte, atque dolore frangitivo laborantibus (4) *ſuperiùs ſcriptum reliquimus.* At magis propriè imminet, ſi dictus dolor à flatulenta potiùs, quàm ab humorali materiâ generetur. Difficillimum enim eſt humorem tam citò reſolvi, quin ab eo oſſis corruptio ſequatur, præſertim ſi ichor fuerit bilioſus, cujus inter humores proprium eſt frangitivum dolorem gignere. Imminet præterea illis, qui debiles habent articu-

articulos, vel partes dorſales, præſertim ſi doloris, (5) *tumoriſq;* alicujus non penitus fuerint expertes; qui aliquando ita ſupervenire ſolet, ut ferè ilico evaneſcat, iterumque redeat, & quidem toties redeat, donec ibi fixus tandem remaneat, & humor putreſcat. Imminet tandem & (6) *podagrâ* ſimilibúsve morbis laborantibus, qui ab illis morbis ad aliquod ſtatutum tempus non ſunt liberati; quo fit, ut materia ibi diù detenta, putreſcat, corrumpatur, & oſſi, ut aliàs diximus, corruptio impertiatur, quod ultra rationem in quodam ſeniori religioſo experientiâ didici, qui adhuc hujuſmodi morbo miſerrimè ſubjacet.

Hujuſmodi affectionem in fieri eſſe, cognoſcitur, quando dolor non ſolùm incipit, ſed & protrahitur, ſæpeque intenſiſſimus fit,

& præſertim, ſi à materia humorali ſub perioſteo contenta cauſatur; (qui dolor,ut oſtendimus, frangitivus nuncupatur,) deinde tumor apparet, parsque inflammatur, ac tum inflammatio, tum tumor ſenſim augentur,& proinde dolores acuti, extenſivi, gravativique ob calidam qualitatem alterantem, materiamque comprimentem, ac tendentem nervos atque tendines fiunt: è quibus jam numeratis in longius progredientibus, ac ſupradictis indiciis, corruptionem in oſſe jam factam eſſe cognoſcere debemus.

(7) *An oſſis corruptio ſit cum illius eroſione, vel ſine illa*, diſrupto tumore, ſtylum per foramen intromittendo cognoſcetur, quô ſi os tangitur, & minimè lubricum, ſed ſcabroſum percipitur, indicium eſt, corruptionem cum

eroſione eſſe. Si autem lubricum & non aſperum deprehenditur, os corruptum eſſe ſine eroſione certi erimus.

Si tumor ſuâ naturâ calidus, vel frigidus fuerit; tunc à primo principio talis erit, & per calorem, per ruborem, atque per alia cognoſcetur ſigna: verbi gratia, ſi ſanguineus, cum illo non ſolùm calor & rubor, verùm etiam tenſio, renitentia, atque pulſatio conjuncta erit. Calor tum ſentitur, quia ſanguis naturâ eſt calidus, & quia in parte conſtrictus conſtipatusque calorem præter naturam acquirit. Rubor apparet, quoniam hic caloris eſt affectus, & præterea ſanguinis color rubicundus eſt. Dolor fit ob intemperiem calidam, materiamq; continuum ſolventem. Tenſio cauſatur à materia replente, & tendente, ſicuti id in

in utribus,magniſque pilis contingere videmus. Et denique pulſatio ob neceſſitatem ventilandi, & ſuperfluum ejiciendi, necnon ob anguſtationem ſpatiorum circa arterias perſentitur.

Si bilioſus fuerit tumor, ejus ſigna cum ſupradictis ferè conveniunt. Nam dolor adeſt, ut in phlegmone, ſed pungitivus, & non extenſivus, pulſativusque, ut in ipsâ phlegmone: itemque color, & is vel rubeus, clarus,vel flavus, vel citrinus, qui, ut in (8) *eryſipelate* digito compreſſo, aufugit, ſtatimque redit.

Tumor autem naturâ frigidus, & per accidens tantùm calidus,ab ortu ſuo frigidus apparebit, poſtea verò humore in parte detento,calidus evadit. Duri,vel mollis tumoris,nec non illius cum ingenti, vel remiſſo dolore,conjuncti

ℰti ſigna per ſe notiſſima ſunt, & propterea omittimus. (9) *Tumor ante oſſis corruptionem*, & per transmiſſionem fit, quando in parte affecta ante eum nullus dolor aut calor præceſſit, tanquam attractionis cauſa. Fiet autem ille tumor corruptione in fieri, & in facto eſſe exiſtente, & attractionis causâ præſente, quando in membro ægrotante ante dolorem nullus aderat tumor.

Pituitoſus tumor ex colore & tactu cognoſcitur. Color enim albus, quia alba eſt pituita, ac ad tactum mollis ſe oſtendit. Et præterea indolens exiſtit, ac digito compreſſo fovea relinquitur, quæ non ſtatim elevatur, ut in phlegmone.

Aquoſus eſt albi coloris, tenſus, factâque compreſſione nulla remanet fovea.

Melan-

Melancholicus durus eſt, indolens, difficulterq́ue ſentiens, & coloris plumbei, dummodo à craſſa, vel congelatâ, vel exſiccatâ pituitâ genitus non fuerit. Tunc etenim color albus erit.

Si intemperies, aut calida, aut frigida, aut humida ſimul aderit, per ſupradicta ſigna cognoſcetur: & ſi ea vel magna, vel parva fuerit, à magno, vel parvo receſſu à naturali ſtatu partis affectæ cognoſcetur.

(10) *Signa* etiam *à ſubjecto* merito omittenda ſunt, cum ex jam dictis innoteſcere poſſit, in qua corporis parte affectio lateat.

(11) *Humor an calidus* per ſe, an verò per accidens ſit, inde notum fiet, quod illo calido, nempe per ſe influente, ſtatim calor auctus in parte ſentiatur, hicq́ue magis magisq́ue deinceps augeatur,

quia

quia ſanguis,bilisque hic peccans per hæc ſigna de tumoribus ſupra allata ſe prodit. Si autem per accidens humor caliditatem acquiſierit, tunc illo influente auctus calor in laborante parte non ſentitur, calidisque patiens delectabitur. At ibi eo non nihil immorante, ac putreſcente, calor non naturalis percipitur. Frigido, humidoque, id eſt, aqueo exiſtente humore, mollities ibi videbitur, quamdiu modicus is fuerit. At ſi multus, aderit quoque tenſio,ut ſupra diximus. Si fuerit humor virulentus, ad ſigna de corruptione maligna recurrendum. Et ſi corrumpens, erodensque inſimul erit, in loco affecto calor, & dolor frangitivus, mordicativusque neceſſariò ſentitur. Si denique corrumpens tantùm fuerit, iſtis ſupradictis carebit qualitatibus.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT VIII.

(1) SPecialia hæc ſigna facilè innoteſcent ei, qui hactenus dicta, & præcipuè antecedentes cauſas, affectusque comitantes penſiculatiùs conſideraverit. Unde & nos hoc Capite Annotationibus noſtris parciſſimi erimus; maximè cùm multorum ſignorum rationem ex præcedenti longiùs diducto Cap. commodè peti poſſe videamus.

(2.2) Non video, quomodo in *Spina Ventoſitate* propriè & per ſe ſuperficialis oſſis corruptio locum habere, & parva dici poſſit, cùm in omni *Spina Ventoſitate* oſſis corruptio ſemper interius, id eſt, in interna oſſis ſubſtantia incipiat, & extrorſum perioſteum verſus progrediatur, ſicque ſuperficialis oſſis corruptio demum ſuccedat, & profundam præſupponat, adeoque ſuperficialis oſſis corruptio profundam vehementiâ ſuperet, quia profunda

da ſine ſuperficiali, ſuperficialis autem ſine profundâ eſſe non poteſt. Quæ enim, quæſo, aliàs inter externam cariem ſive ulcus carioſum vulgare, *Spinæq́ Ventoſitatem* intercederet differentia? Vel quid opus fuiſſet, cariem in externam diſtinxiſſe atque internam; illamq́ue à noſtro affectu ſeparaſſe; hanc verò cum eo copulaſſe? Dixi autem notanter propriè & per ſe. Nam quomodo ulcera, aliaq́ue externa membri alicujus vitia, ipſaq́ue præterea externa ſive ſuperficialis caries ulcera haud rarò ſequens ad *Spinæ* noſtræ *Ventoſitatem* per accidens concurrere, & ad eam anſam præbere valeat, ex ſupradictis ſufficienter conſtare poterit. At externa illa undecunque orta oſſis caries propriè nondum *Spinæ Ventoſitas* nominanda, ſed fit demum *Spina Ventoſitas*, quando illius externæ cariei occaſione ab intra quoque & ab interna aliqua cauſa oſſis ſubſtantia corrumpi incipit. Unde externa illa ulcera oſſeas partes occupantia, nec non oſſium fra-

ctura,

cturæ, contuſiones, comminutiones &c. à quibus exteriùs oſſa & ſuperficialiter labem ſæpius contrahere ſolent, non niſi ad mediatas *Spinæ Ventoſæ* cauſas à D. Götſio *l. c. cap. 3.* rectiſſimè referuntur. Et habemus cumprimis nobis adſtipulantem ſæpe laudatum D. Paul. Ammann. cum Olitſchio, quando *loc. cit. cap. 3.* Non ſatis eſt, inquit, Chirurgo, corruptum os pro cognito habere, teneat præterea oportet, ſit ne ſuperficialis illa corruptio, vel an profundius in oſſis ſubſtantiam pertingat? quod *poſterius equidem in Spina Ventoſa præſuppono, quoniam ab intra*, quod dicitur, & *verſus perioſteum hæc corruptio incipit*.

(3) A malignis & pravis his Morbis, ut lue Gallica, Variolis, Morbillis, febribus malignis, quin & fortaſſis à ſcorbuto, &c. quorum aliquo illum olim laboraſſe ſcitur, qui nunc *Spinæ* detinetur *Ventoſitate*, facilè omninò concludere eſt, ipſam quoque hanc *Spinæ Ventoſitatem*, malignum atque pra-

pravum eſſe morbum. In ſpeciè à Variolis & Morbillis vel malè repurgatis, vel temerè intrò repreſſis tam frequenter ortum ducere affectum noſtrum creditur, ut Severinus, quique hunc ceu ducem ſequitur D. Seſtian. Schefferus in *Inaugurali Diſputat.* vel unicè, vel certè maximam partem inde Pædarthrocacen ſuam deducant. Idque confirmatur aliquot gravium Authorum authoritate ac obſervationibus. Quando Guil. Ballonius Pariſ. Medicus *Epidem. Libr. 2.* æſtivam tempeſtatem Anni 1579. memorat, eam puſtularum hujusmodi admodum feracem eſſe ſcribit. Obortos enim tum eſſe, inquit, paſſim tumores & dolores in *variolis*, quæ pueros necabant corruptis *partibus ſolidis.* Illuſtratque hoc duplici exemplo, uno filiæ Dumæi, altero Joh. Puthommes filii. Ambroſ. Paræus *L. 19. cap. 1.* annotavit, materiam, ex qua *variolis* hisque ſimilibus affectibus origo eſt, qualitatis adeo malignæ, peſtilentis & contagioſæ participem eſſe,

eſſe, ut carnoſas partes laniaſſe non contenta, *oſſa* etiam *arrodat* & corrumpat, luis Venereæ inſtar; quod imprimis declarat nobiliſſimo exemplo filiæ Claudii Piquei, quod jam ſupra *pag. 130.* recenſuimus. Apud Fabric. Hildanum elegans huc faciens habetur obſervatio *Centur. V. Obſervat. 58.* de puero Chriſtoph. Burckardi, quod nempe is contraxerit *ex variolis* præter alia ſymptomata tumorem ex materia pituitoſa & flatulenta circa *malleolum* ſiniſtrum, qui videbatur difficilis & longæ curationis, ſæpeque *oſſa erodentem* abſceſſum minari. Idem teſtatur Phil. Salmuth *Libr. 1. Obſervat. 34.* ubi, quando in *variolis*, inquit, ebullitio eſt nimia, & valdè vehemens, ſanguinem quaſi furioſum reddit, qui de loco ad locum fertur, potiſſimùm autem *articulos* petit, tanquam *partes exangues*, & ſic *imbecilliores*: ſubditque hiſtoriam filiolæ Jeremiæ Kelleri: Cui in *variolis* pars materiæ occupaverit *utrumque humerum*, utrumque *olecranum*

&

& *utrumq; genu.* Huic tandem, ut finem faciamus, non diſſimilem caſum vidit Nobiliſſ. D. Sebaſt. Scheffer. in infante unius anni Charitino; cujus brachium ſiniſtrum, quum *variolæ* in corpore planè ſuppreſſæ, perperam etiam expurgatæ & exſiccatæ eſſent, recurrens quidam humor cum fermentatione & nova ſanguinis ebullitione ita occupavit, ut aliquibus tuberculis obortis ſequerentur *abſceſſus articulorum, carpi* & *radii.*

A Gallico Morbo quomodo deſcendere Malum noſtrum queat, perſtrinximus *Annotat.* ad *Cap. VII. num. 1.*

(4) Superiùs, id eſt, *Cap. V p. 189.* nec non *Annot. ad idē Cap. p. 217. 218.*

(5) Nimirum tumor non ſolùm membrum, quod obſidet, debilius reddit; ſed & dolore affligit; hincque *corruptorium noſtrum oſſium abſceſſum* per accidens ſive occaſionaliter, eo, quo ſupra indigitavimus, modo, accelerare valet.

(6) Podagram generali ſenſu pro arthritide dubio procul hîc ſumpſerit

Author, cui obnoxiis duplici cumprimis ratione perniciem minabitur *Spinæ Ventoſitas*, nimirum primò ſubjecti viciniâ, deinde cauſarum quoque affinitate, quæ inter utrumque affectum intercedit. Subjecti viciniam quod attinet, occupat arthritis nervoſas, membranoſas, ſenſuque præditas proximè circa articulos obvias partes: *Spinæ* verò *Ventoſitas*, illos ipſos articulos ſeu oſſeas partes, quibus partes illæ nervoſæ proximè adſtant, inhabitare ſolet. Cauſarum autem affinitas inde elucet, quòd arthritis à ſeroſis, ichoroſis ac tartareis, *Spinæq; Ventoſitas* ab his non abſimilibus, tenuibus nempe atque acribus humoribus, vel ſemiputribus ſanguinis ichoribus ortum habere dicatur. Facillimè ergo fieri poſſe, ut illi humores in nervoſis partibus circa articulos ſtabulantes in ipſos articulos transeant, & eorum ſubſtantiam internam etiam erodendo ipſam *Spinæ Ventoſitatem* producant, quis non videt?

(7) Corrupti atque eroſi oſſis ſigna,

quæ

quæ ſparſim apud Authores reperire licet, omnia omnium optimè unà complectitur Hieronym. Fabric. ab Aquapendente *Op. Chirurgic. Part. poſterior. Libr. 3. cap. 10.* quæ propterea ipſa his inſerere non abſonum fore duxi. Signa itaque corrupti oſſis, ſi os conſpicitur, ſunt, (1) quòd os reddatur pingue & unctuoſum, quia ſeparatur naturalis humiditas; (2) quòd fiat nigrum, & carioſum; & quidem nigrum, quia ablatum eſt temperamentum, quo os album aliàs conſervatur; carioſum verò, decedente propriâ oſſis ſubſtantiâ. At ſi oculis conſpici os nequit. 1 eſt ſignum, quod ulcus interdum cicatrice quidem obducatur & ſanum appareat, ſed pauco interpoſito ſpatio rurſus abrumpatur cicatrix & ulcus renovetur. 2. ſignum eſt, ulceris diuturnitas. 3. eſt, quòd caro ulcerata oſſi corrupto ſuperpoſita impensè mollis & flaccida exiſtat, ita ut ſpecillum, turunda, & convoluta linteamina facilè per ipſam penetrent: quod inde fit, quia, quando os à ſanie

corruptum eſt, facilè propter viciniam caro remollitur, & in corruptionem tendit. 4. eſt, quòd immiſſo ſpecillo ad os per partem ſuperpoſitam os non reperiatur lubricum & læve, ſed aſperum & carioſum, vel non reperiatur ſtabile & reſiſtens, ſed penetret per ſubſtantiam oſſis remollitam. 5. eſt, quod conſpiciatur ſupra os corruptum frequenter caro livida & corrupta. 6. eſt, quòd humores ex ulcere effluentes primò copiâ plures ſint, quàm conveniat ulceris magnitudini, deinde qualitate ſimiliter pravi ſint, nimirum tenues, & ut plurimùm valdè fœtidi. Unde Fallopius addit, quòd, ſi linimentum ſiccum in vulnus infigatur, ut os contingat, & amotum altero die valdè fœteat, os corruptum arguat. His omnibus ſuperaddunt alii (quos inter Rolfinck. quoque eſt *Diſſertat. Anatomic. L. 2. cap. 4.*) adhuc aliud ſignum, nimirum quòd oſſa integra dura, corrupta verò vel carioſa contrà non dura, ſed mollia atque friabilia deprehendantur.

Sed

Sed de quo notat Paræus *Libr. 9. cap. 20.* quòd oſſis durities fallax oſſis integri ſit ſignum; quando non rarò animadvertit, oſſa carioſa, eò quòd renudata aëris appulſum diu pertuliſſent, adeo dura evaſiſſe, ut ipſa vix terebra ſubire potuerit. Pergitque, mollia & fungoſa reddere oſſa putridam humiditatẽ, quam humiditatem, ſiccitate inductâ, ex hauriat atque abſorbeat tandem aër, unde contumax durities. De cætero quomodo explorari poſſit, num oſſis corruptio ſuperficialis & externa ſit, adeoque externum tantùm ulcus pro cauſa agnoſcat, an vero interna, id eſt, profunda, qualis in ipſa noſtra *Spinæ Ventoſitate* contingit, docet Celſus *Libr. 8. cap. 2.* his verbis: Si ſpecillum, inquit, tenue in foramen demittatur, quo magis vel minus intrudo, vel in ſummo cariem eſſe, vel altiùs deſcendere teſtatur. Nigrities quidem etiam colligi poteſt ex dolore, & ex febre, quæ, ubi mediocria ſunt, illa altè deſcendiſſe non poteſt, ubi verò magna, altè

deſcendit. Manifeſtior tamen adactâ terebrâ fit. Nam finis vitii eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit. Hæc Celſus.

(8) Bilioſum *Spinæ Ventoſæ* tumorem cum Eryſipelate comparat Author, procul dubio Veterum ſententiâ perſuaſus, utriusque cauſam bilem eſſe, per quam ſi ſanguinis partem calidam, tenuem, ac ichoreſcentem intelligeret, ſalva res eſſet, nec nos haberet refragantes.

(9) Tumorem ante oſſis corruptionem non eſſe tumorem à *Spinæ Ventoſitate* ortum, ſed hanc demum occaſionaliter progignere aptum natum, iterum monemus.

(10) Quæ pars laboret, doloris potiſſimùm ſenſus afflictum docebit. Unde non opus ſcrupuloſâ inquiſitione. At ſi quæris, quæ maximè partes hoc in affectu divexari ſoleant, relego Te ad *Annotat. Cap. III. num. 3.* itemque *Cap. 7. num. 5.*

(11) Non tam ad primas has qualitates, ſive eò reſpiciendum, an humor ſit calidus, frigidus, vel humidus,

quàm

quàm ad ſecundas, id eſt, an ſit tenuis, acris, ſalſus, nitroſus, ichoroſus, vel potiùs craſſus, lentus, viſcidus, crudus &c.

CAPUT IX.

De Signis Prognoſticis.

ILla Ventoſitas Spinæ curabilis eſt, licèt (1) *difficulter judicetur*, quæ (2) *minimè maligna eſt*, nimirum (3) *nova*, & cum qua oſſis corruptio minima, & non niſi in fieri conjuncta eſt, in qua intemperies, (4) *ſanieſq́; modica*, ac ſine ingenti fœtore, (5) *tumorq́; in declivìori parte orificium habens* ſe offert, atque (6) *os à ſuperjacente carne ſine vaſorum, nervorum, tendinumq́; periculo eximi poteſt*, & (7) *diſpoſitio prava* (ſi à cacochymia excitata fuerit) tam generantium, quàm transmittentium, nec

non recipientium membrorum in bonam commutari poteſt,bona dummodo antea fuerit. Si autem prava illa extiterit, & (8) *naturâ vitium tale ægrotans habuerit;* tunc in ea corrigenda non immorandum, quia immutare eam impoſſibile eſt: imò licèt interdum adſcititia ſit,tamen adeò vitiata conſpicitur, ut ad ſtatum naturalem eam revocare impoſſibile ſit; quod accidit tum ob morbi naturam, tum (9) *ob ægrotantium mores*,qui quaſi ab occulto quodam, (10) *ſibi contrariis cibis pro victu utuntur*, plurimo delectantur ſomno,atque univerſalia medicamenta renuunt.

(11) *Curabilis* etiam ea cenſenda,*quæ in cranio* habetur,nec nòn, quemadmodum in pluribus hujusce Civitatis expertus ſum,quādo ægrotans validis viribus conſtat.

Incu-

Incurabilis autem judicatur ea, quæ (12) *maligna* eſt, nempe antiqua, cum (13) *magna, profundaq́ ; oſſis corruptione*, tumore, intemperieq́ue ingenti, (14) *dolore valido*, & (15) *ſanie* (tumore rupto) *multá*, atque *fœtidiſſima*; item quæ fit (16) *in articulis*, vel in oſſis appendice, ubi tendines deſinunt, cùm quia os vitiatum à ſuperjacente carne tam facilè non eximi poteſt, tum quia ibi calidum innatum debiliſſimum, illaq́ue pars naturâ frigida eſt, tum etiam ob materiam illis partibus contrariam. Et hinc eſt quòd Galen. *4. Meth. 6.* ajebat: *Cacoëthe ſtatim fieri, quæcunque in articulis accepta vulnera ſunt, id quod omnes ferè ſciunt*; & reddit ipſe Galenus cauſam inquiens: *Ubi enim tendines, nervi, & carne vacua, oſſeaq́ ; ſunt loca, ibi* (17)

doloris, vigiliarum, convulſionis, & *delirii* periculum inſtat; præſertim ſi os ſpongioſum fuerit, ut (18) *calcanei*, claviculæ, & naſi, humorque corrumpens virulentus extiterit; & (19) *immediatè ex eſſe ſcatet*, ægrotantisque vires imbecilles fuerint.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT IX.

(1) QUanquam omnis *Spinæ Ventoſitas* periculoſa & difficulter curabilis non immeritò habeatur, (1) quia omnis quarumcunque etiam corporis partium corruptio & putreſcentia periculum, eoque majus illa minatur, in oſſibus quæ contingit, cum hæc majorem à ſtatu naturali receſſum indicet, inſolentiusque quid ſit, oſſa ceu partes ſolidas, frigidas, & ſiccas, quàm aliàs carnoſas, molles, & humidas corrumpi & exulcerari. (2) quia

quia omnis oſſium caries, magisque adhuc interna, docente Sennerto *Prax. Libr. 5. Part. 2. cap. 13.* curationem ulceris impedit, nullumque ulcus perfectè ſanari poteſt, cui os corruptum ſubeſt; & teſte Aquapendente *Op. Chirurg. Part. poſterior. L. 3. cap. 10.* nihil Medicos in curandis ulceribus magis fatigat, quàm oſſis corruptio. (3) quia aſſiduè nova materia affluit, & viſcera perennem fomitem ſuppeditant, Rolfinck *Diſſert. Anatomic. Libr. 2. cap. 47.* (4) quia, ſi adhuc in fieri eſt, vix animadvertitur, nec facilè de remedio cogitatur, & quæ altiores jam egit radices, præſtantiſſimi etiam Medici dexterrimam operam plerunque eludit &c. certum tamen eſt, ipſaque ratio dictitat, aliam aliâ magis minusve periculoſam, iterumque aliam magis vel minus ægrè eſſe ſanabilem.

(2) Illam affectus noſtri ſpeciem, quæ malignitatem non redolet, magis eſſe curabilem, minusque cæteris paribus periculoſam, quàm quæ mali-

gnitatem conjunctam habet , facilè eſt creditu, cùm omnes omninò morbi maligni non malignis in ſuo genere periculoſiores ſint, & contrà, ut ex ſubſequentibus clariùs patebit.

(3) Novam prætereà, ſive recentem, & fientem magis eſſe curabilem minusque periculoſam Marchettis quoque, & Ammann *locc. citt.* confirmant; quorum ille, incipiens, inquit, faciliùs cedit antiquâ; hic verò, citiùs tamen, ait, recentes oſſium corroſiones in *Spinæ Ventoſitate* curantur, quàm inveteratæ; ob hanc procul dubio potiſſimùm rationem, quia principiis obſtare in omnium morborum, adeoque & hujus curatione utramque facit paginam.

(4) Sanies enim paucior, & tolerabilis inde exhalans fœtor minorem oſſis, ac circumjacentium partium putrefactivam indicat corruptionem.

(5) Unde generatum pus, aliique peccantes humores promtiùs effluunt, qui aliàs os, adſitasque carnoſas partes

partes quodam quaſi contagio magis inquinare, ac conſpurcare ſolent.

(6) Contrariorum eadem eſt ratio. Hinc quia, ut paulò pòſt inculcat Author, illa *Spinæ Ventoſitas*, in qua corroſa oſſa à ſuperjacente carne tam facile eximi non poſſunt (cujus conditionis humeri, ſcapularum, & femoris oſſa ſunt) vel juxta quæ nervoſæ partes, muſculorum capita, nervi, tendines, magnæ arteriæ, ingenteſque venæ deſinunt, (ut in manibus, & pedibus, item in junctturis, magnorumque oſſium capitibus) curatu eſt difficilior, majuſque portendit periculum, quòd tutò ibi Chirurgicæ Operationes inſtitui nequeant; ideo contrariorum vi ſequitùr, illam *Spinæ Ventoſitatem*, quæ talia oſſa obſidet, cum quibus res ita ſe non habet, vel in quibus memorata hæc deſunt, contrà curatu eſſe faciliorem, minuſque comminari periculum.

(7) Id eſt, prava diſpoſitio nondum habituata, ſed in habitudine demum exiſtens.

(8) Tunc enim valet illud Horat. *Libr. 1. Epiſt. 10.*

Naturam expellas furca, tamen uſque recurret:

Vel Ejusdem Horat. *Libr. 1. Epiſt. 2.*

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem.

Teſta diu ---- ---- ----

(9) Subintellige intemperantiam, inque cæteris non-Naturalibus rebus exceſſum, & refractariam in exſequendis iis, quæ Medicus præcepit, ægrotantium inobedientiam.

(10) Adeo verum eſt illud Ovid. *Libr. 3. Amor. Eleg. 4.*

Nitimur in vetitum ſemper, cupimusq́ negata.

(11) Contrarium ſentit Mœbius atque Götſius ſæpe *alleg. Diſputat. c. 4.* Ita enim: Quo, ait, pars affecta propinquior parti nobili, vel ſi principale membrum facilè in conſenſum trahere queat, eò periculoſior etiam eſt affectio. Hinc *cranii profundæ ſyderationes ſunt periculoſiſſimæ.* Et hanc ipſam ob rationem Idem ibid. Avicen-

nam

nam quoque pro ſe adducunt, qui ſimiliter partium oſſearum capiti vicinarum corruptiones deſperatas pronunciet: Quando enim os, ait hic, corruptum eſt ex capite coxæ & anchæ, & ſicut ſpondili dorſi, tunc fugere ab ejus curatione melius eſt propter nucham. Et alibi ſcribit: Caput autem anchæ & coxæ & ſpondili dorſi quando corrumpuntur, tunc fugiatur ex curatione eorum propter locum anchæ.

(12) Maligna *Spinæ Ventoſitas* incurabilis jure cenſenda. Nam ſi maligni illi morbi, luem Gallicam, variolas, morbillos, febres malignas &c. dico, à quibus illa ortus ſui ſpiritum plerunque haurit, vix ſtrenuiſſimis, prorſusq́ue canonicis ab experientiſſimo etiam adhibitis cedunt remediis, quid de hoc noſtro affectu, velut malignæ matris adhuc pejori filia ſperemus? annon omnem emendationis ac exoptatæ redintegrationis ſpem penitus detruncet? Deinde etiamſi uno in loco fœcundæ aliàs putredinis infelix con-

continuatio artis dexteritate inhiberetur, ipſaque exeſa pars ferri efficaciâ reſecaretur, niſi tamen Mali ſcaturigo oppilaretur, ipſaque antecedentis morbi malignitas (at hîc labor, hoc opus eſt,) expungeretur, idem affectus antè hac in parte ſublatus, in aliâ atque aliâ pro variâ virulentæ materiæ translatione iisdem pravitatis notis facilè repullulaſceret. Quo ipſo etiam Malum noſtrum ab ulcere carioſo, ceu non fallaci ſigno, ut obiter hoc immiſceamus, diſtinguit *Pandolphinus* noſter *Cap. I. pag. 40.*

(13) Cum profunda, id eſt, intimâ & internâ oſſis ſubſtantiæ corruptione omnis propriè dicta *Spinæ Ventoſitas* conjuncta; imò nihil aliud, quàm ipſa hæc dicta corruptio eſt; ut adeo inde prognoſticum deſumere nullum liceat. Magna autem oſſis corruptio, hoc eſt, latè ſe diffundens, magnum viciſſim Morbum, magnamque morbi cauſam indicat, hincque majus quoque periculum utique prænunciat.

(14) Quò enim dolor vehementi-

or,

or, eò quoque peccantes ex corrupto oſſe exſudantes humores magis eſſe acres, ichoroſos, mordaces, eaque propter impetuoſiùs ſenſiles membranoſas partes invadere, facilè conjicere, atque hinc pejoris eventus prognoſticum ferre licebit.

(15) Quemadmodum quò ſanies eſt paucior, fœtorque minor, eò quoque minorem indicat corruptionem; ita quoque quò ulcus majorem ſaniei copiam effundit, quòque fœtidius olet, eò & provectiorem oſſis ac circumſitarum partium putrefactivam implicat corruptionem. Eadem ratio ſit de intenſiori carnis ægrotans os tegentis lividitate, meritò hîc inferenda. Ut enim docente Galeno *in Commentar. ad Hippocr. Aph. 2. Sect. 7.* omnis talis coloris ſpecies non ob mediocrem oſſium labefactationem, ſed ob fortem corruptionem circumjacentibus carnibus contrahitur, quia in ipſis ſcilicet nativus calor extinguitur; ita ipſa ratio dictitat, quòd, quò major eſt carnis à naturali ſuo colore ad

ad lividitatem receſſus, eò inde quoque major ac virulentior oſſis corruptio, eòque major nativi caloris in carnibus extinctio, atque adeo periculoſior ipſa *Spinæ Ventoſitas* indicetur.

(16) Articulorum *Spinæ Ventoſitas* non quidem omnis ſimpliciter, ſed fortaſſis eatenus ſaltem incurabilis dicenda, quatenus ſine oſſis exemtione curari nequit, quod Severinus etiam confirmat, dum *c. 18.* quoniam articulos, inquit, deprehendi, conteriq́ue monſtratum eſt, ob id à mutilatione ſæpè non evadunt hi pueri: quin motus abolitionem aut depravationem, anſylen plurimum incurrant, quibus penitiſſimè propagatum eſt vitium. At quia oſſis hæc exemtio apud nos præcipuè rariſſimè admittitur, fit demum Morbus revera incurabilis; ſæpe fortean curabilis futurus, ſi totum affectum os eximere aliquando liceret, niſi à totius corporis malignâ infectione provenerit. Cæterùm non omittendum hîc eſt, illam quoque *Spi-*

næ

na Ventoſitatem (quod D. Ammann perbenè notat,) periculoſisſimam, & revera eſſe incurabilem, in talibus quæ contingit locis, ad quæ manus Chirurgi idoneis inſtrumentis pertingere non poteſt, cujus exemplum præbet illa circa proceſſus alares internos, item illa in aurium & narium oſſibus viſa, in qua nempe abſceſſio non ſine inſigni patientis tædio naturæ relinquenda.

(17) Tandem accedentium ſymptomatum ratione perículoſior, magisq́ue incurabilis fit affectus noſter; adeo quidem, ut Severinus loc. cit. non unumquodq́ue oſſis vitium ſuâ naturâ perniciosſum, ſed quantumvis curatu longum, tantundem etiam tutum eſſe, Marylli pueri exemplo apud *Galen. 7. de Anatom. aggreſſ. cap. 13.* comprobet; cui nimirum puero ex ictu & prava curatione corruptum os pectoris, patulumq́ue ſic, ut viſcera viſerentur, ſanatum exciſione fuerit, afferatq́ue, quòd, ſi quod in oſſis corruptione, ipſaq́ue Pædarthrocace

ſub

ſubſit periculum , id vel ad partes, quibus contegitur os, vel ad cauſas, quæ Malum produxerunt, vel *ad ſymptomata*, quæ ſunt adjuncta ; uti cachexiam, febriculam, maciem &c. rèferendum ſit. In ſpecie convulſionis oſſium corruptioni ſupervenientis, ceu lethalis ſymptomatis egregium exemplum, quod ad ipſam *Spinæ Ventoſitatem* non malè referri poteſt, ipſe habet Divus Cous *Epid. Libr. 5.* Lariſſæ, inquit, Scamander coxendicem ſyderatam habuit, & os diu deſperatum. Hic poſt magnam ſectionem etiam ad os ipſum denique inuſtus eſt, ac tum duodecimo poſt ſectionem die convulſio cœpit , ac magis detinuit. Convulſione autem tentabatur crus ipſum ad latera usque , quæ ad alteram etiam partem perveniebat. Crus autem contrahebatur &extendebatur, cæteraque membra movebat, & maxillæ riguerunt. Hic octavo poſt convulſionis inſultum die convulſione periit.

(18) Qua-

(18) Qualis illa imprimis Joh. van Horne ſupra deſcripta fuit.

(19) Hæc *Spinæ Ventoſitas*, ubi virulentus humor immediatè ex oſſe corrupto ſcatet quanquam ſatis periculoſa, curatuque difficilis ſit; reſpectu tamen illius, quæ à maligno præcedaneo affectu, aut totali ſanguinis maligna infectione proceſſit, mitior erit, puta ſi hæc, de qua nunc nobis eſt ſermo, ab humore in oſſe demum virulento reddito, & ab eo immediatè ſcaturiente ortum duxerit; idque ob hanc rationem, quia hujus cauſa privata eſt, malignitasque quæ ſubeſt, in una tantùm parte conſtricta tenetur; illius verò cauſa communis, malignitasque in totum corpus diffuſa, longèque major eſt, dum totam ſanguinis maſſam contagione imbuit, quam certe univerſam corrigere multò difficilius eſt, quàm ejus ſaltem, ut ita dicam, partem.

CAPUT

CAPUT X.

De Indicationibus Univerſalioribus.

MOrbus (ut è Gal. *13. Meth.* 2. colligimus) vel imminet, vel eſt in fieri, vel in facto eſſe. Imminens (1) *præcautionem;* factus, ſui (2) *curationem*, in fieri autem exiſtens duplicem ſolicitudinem indicat; præcautionem ſcilicet atque curationem. Unde ſi morbus per fluxionem oriatur, inhibendus, ipſius fluxionis cauſas tollendo; cujus duplex eſt differentia, (3) *transmiſſio* videlicet atque *attractio*, Galen. *13. Meth.* 3. Transmiſſio à cunctis (4) *humoribus*, vel *quantitate* vel *qualitate peccantibus* (veluti oſtendimus) cauſari poteſt. Si à quantitate tantùm; (5) *quantitas diminutione*

ne tollitur, quæ diminutio per evacuationem fit; nempe ſanguinis miſſione,(6) *frequenti balneo*, exercitatione, frictionibus, (7) *digerentibusq́ʒ* medicamentis, & præter hæc omnia, inediâ. (8) *Cacochymia* autem *purgatione*, quæ (9) *cuiqʒ ſuperabundanti ſucco ſit accommodata*, corrigitur, Galen. *13. Meth. 6.* materiâ primò præparatâ, (10) *ſi non turgeat*, ut inquit Hippocr. *1. Aphoriſm. 22.* Nimirum ſi fuerit *calida*, eſt (11) *refrigeranda*; ſi frigida, calefacienda; ſi acris, vel ſalſa, attemperanda; & ſic de ſingulis tum primis tum ſecundis qualitatibus, quæ quidem ſupra nominatæ evacuationes in ægro febricitante non ſunt adminiſtrandæ, exceptâ inediâ, ſanguiniſque miſſione; (12) Prout autem major vel minor ipſius ſanguinis redundantia,

major,

major quoque & minor ſanguinis copia detrahenda erit; & quidem per contrarias partes (13) *revellendo*; per proximas (14) *derivando*; & ſi non fuerit maligna, nec aliud impedimentum ſuperveniat, (15) *intercipiendo*, (16) *repercutiendo*, partemque affectam, vitioſos ſuccos gignentem, aut colligentem, aut multiplicantem, & per ſolitos ductus non expellentem, (17) *roborando*, eamque ab obſtructionibus, vitioſisque ſuccis liberando.

Si autem fluxio per attractionem fiat, cauſa illius pariter (ſi fieri poteſt) ſurripienda, deinde affectus ſanandus, Galen. ut ſuprà. Cujus attractionis cauſam dolorem eſſe jam diximus, (18) *calorem non excludendo*. Idem quoque agendum in congeſtione, intemperiem videlicet, aut quodlibet

bet aliud vitium tollendo. Si tandem morbus reconcentrationis causâ naſcatur, materia per afflictam partem (quemadmodum etiam congeſta) & non per aliam viam educenda eſt.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT X.

(1) COnſiſtit autem vulgò Præcautio, ſive præſervatio in remotione cauſarum;

(2) Curatio verò in remotione ipſius morbi conſiſtere perhibetur; non tamen fortè neglectis ipſis quoque cauſis, cùm omnis methodica curatio & non ſolùm præſervatio, per cauſæ ablationem fieri debeat.

(3) De transmiſſione, & attractione egimus ſupra.

(4) Imò humores non ſolùm quantitate, & qualitate, ſed etiam motu peccant.

(5) Recte! A quantitate enim, ſive abundantiâ humorum, & plethorâ diminutio indicatur ; non autem , ut nonnulli arbitrantur , præcisè Venæſectio , quippe quæ rectiùs inter auxiliorum materias, quæ nunquam indicantur, non autem inter auxilia ipſa refertur , cùm indicatum ſemper opponi & contrarium eſſe debeat indicanti, abundantiæ autem humorum non contrariè opponatur Venæſectio, ſed imminutio, quam Medicus, ſive per Venæſectionem , ſive per cucurbitulas, ſive alia ratione , prout nempe viſum ipſi fuerit , inſtituere poteſt.

(6) Scarificatione ſive cucurbitulalarum appoſitione , quæ hic inſerenda.

(7) Anne digerentia medicamenta inter evacuantia, vel quantitatem humorum diminuentia medicamenta referuntur ? Inſolitum!

(8) De Venæſectione reſpectu humorum abundantiæ , ſive plethoræ quod dictum eſt , idem Recentiores quidam de purgatione reſpectu Cacochy-

cochymiæ, ſeu corruptionis humorum intelligendum volunt; nimirum nec purgationem propriè à cacochymia, ſed latè humorum vitioſorum correctionem ab illa, ob eandem *n. 5.* allatam rationem, indicari, ſive illa poſtea humorũ correctio purgatione propriè dictâ, ſive alterantibus medicamentis, ſive alio quovis modo celebretur. Sunt enim inter Modernos, quibus tantùm non electivè fortiora purgantia omnia omninò ſordent, qui in dubium adhuc vocant, an omnis etiam cocochymia purgationem exigat.

(9) De purgantibus accommodatis, id eſt, de iis, quæ appropriatum humorem peccantem evacuare dicuntur, loquitur Author, ut quando rhabarbarum bilem, folia ſennæ melancholiam &c. purgare creditur. Qua de re iterum Moderni dubitant. Sed quales lites noſtras hic facere nolumus, maximè cùm prælum, quod anxiè hæc expectat, abrumpere, breveſque nos eſſe jubeat.

P 2 (10) Vid.

(10) Vid. *Commentar.* Heurnii in *alleg.* Hipp. *Aph.*

(11) Materia, ſive etiam intemperies calida ſimplici hac indicatione refrigerationem quidem poſtulat, ſed non ſemper, imò raró ſolis actu frigefacientibus inſtituendam, quibus quippe v. g. in febribus ardẽtibus plus ſæpè officeremus, quàm proficeremus. Quin eò potiùs nunquam non reſpiciendum, unde ille p. n. calor contractus fuerit. Jam quia vix frequentiorem cauſam habet, quàm pororum occluſionem, fuliginumque per eos ſubinde abſcedere ſolitarum retentionem, ideo pororum illa apertio, & retentarum fuliginum excretio non ſolùm revera indicatur, ſed etiam ſæpe ſæpius maximè proficua reapſe deprehenditur.

(12) Cui addatur & ſcarificatio.

(13) Eſt enim revulſio humoris in partem aliquam fluentis in contrarium averſio.

(14) Derivatio verò humoris parti in

incumbentis ad vicina averſio, & per ea loca evacuatio eſt.

(15) Interceptio fit, quando humores in via ad partem affectam ſufflaminantur, ut ad eam pertingere nequeant.

(16) Repercuſſio ſive Repulſio fit, quando humores ad partem affectam fluxuri aliò propelluntur, ne ad affectam partem perveniant; vel quando, qui noviter influxerunt, retunduntur, ſicque pars affecta ab illis humoribus liberatur: quæ in plerisque affectibus rariùs, & in hoc noſtro fortaſſis rarisſimè locum habet.

(17) Hæc partium roboratio tertiam indicationem, nimirum vitalem, ab Inſtitutioniſtis dictam, reſpicit.

(18) Ob quas rationes ſupra *Annotat.* ad *Cap. IV. num. 15.* dolorem propriè attrahere negavimus, ob easdem ferè negari quoque poteſt, calorem propriè humores attrahere. Solùm hic ſuperaddimus, quòd, ſi calor

humores attraheret, ſequeretur, ibi majorem eſſe calorem, ubi major eſt humorum atque ſanguinis copia; quod tamen à vero alienum. Deinde ubi calor intenſior p. n. ibi quidem, quod fatendum, major quoque humorum confluxus, ſed cujus cauſa non attractio, verùm hæc potius eſſe videtur, quia calor partis affectæ poros rarefacit, unde illa humores per arterias ordinario motu continuè affluentes in gremium ſuum liberaliùs admittit, ac promtius ſuſcipit, qui dum ob poros rarefactione ampliores redditos motu ſuo ita turbantur, ut ex arteriis in venas transire, & per has redire non niſi difficulter queant, fit, ut ibi ſubſiſtant, & copioſiùs cumulentur.

CAPUT

CAPUT XI.

De Indicationibus ſpecia-lioribus.

QUò autem ad ipſam laborantem partem deveniamus, Medicus, ſi à morbi principio accerſitus fuerit, (quo quidem tempore nunquam vocatur) omni uti debet ingenio, ut (1) *dolor* (ſine quo noſter affectus nunquam creari poteſt, quia corpus nervoſum ratione perioſtei à qualitate ſtatim tangitur, indeque dolor neceſſariò excitatur,) *tollatur* vel ſaltem remittatur, eò quòd dolor ultra attractionem, vires conſumit, indeque morbus inimicum ſe debiliorem habens, potentior évadit, difficillimeque ex-

pellitur. Eſt autem dolor hic duplici via tollendus; anodynis videlicet, atque ſanantibus, Galen. *13. Meth. 6. & 5. Simpl. 19.* (2) *Anodyna* alia ſunt ſecundum eſſe; alia ſecundum dici talia. Anodyna porro calida ſunt, & bipartita. Alia enim noſtro corpori (ut ſuppurantia) ſimillima ſunt; alia verò calida in primo gradu, tenuiumq́ue partium. Prima à calore naturali, & partium temperamento (3) *indicantur*. Dum enim hæ incolumes ſervantur, virtus etiam earum ſervatur robuſta, ut triſtem ſenſationem illam expellere queant, quo mitior evadat dolor; alia calida in primo gradu, tenuiumq́ue partium eſſe debent, ut evacuent, digerant, rarefaciant, concoquant, ac materiam in parte affecta exiſtentem æqua-

æquabilem reddant; quæ quidem anodyna à cauſa adjuvante indicantur. (4) *Anodyna* ſecundum dici intensè frigida ſunt,& à calido innato quidem indicantur, ſed non faciunt ad aliud roborandum, & conſervandum membrum, veluti anodyna temperata; neque ad dirigendam, evacuandamque materiam peccantem, ſicut calida in primo gradu; ſed illum tantum uſum habent, ne objectum (v. gr. calida intemperies) ſuâ violentiâ partem nervoſam nimium afficiat. Nam quo pars calidior, (loquendo de partibus nervoſis) eò etiam ſenſum magis exquiſitum habet. Quare cùm hujusmodi Anodyna ſint valdè frigida, nimirum in quarto gradu, & frigidum calido adverſetur, nervoſas partes ſtupefactas, inſenſi-

ſenſibilesque relinquunt; unde dolor ceſſat; quo verò calido reverſo, dolor quoque revertitur; quia manente causâ realiter non ceſſat effectus.

(5) *Sanantia* autem à cauſa principali indicantur, doloresque & ejus cauſam auferunt. Hac enim remotâ realiter ceſſat effectus, nempe dolor: verbi gratia, ſi intemperies aliqua peccaverit, eam alterando; ſi materia, ipſam educendo; & denique materiam in parte exiſtentem evacuando. Cujus evacuationis duplicem à Galen. *13. Meth 9.* habemus ſpeciem, nempe, aut quando ad alias partes humor transfertur, qui in ægra continebatur, dummodò influxerit & non (6) *congeſtus*, neque *reconcentratus*, nec *malignus* fuerit, inque venis (ſaltem minimis)

mis) & non in ſpatio contineatur, (quandoquidem aliàs translatio minimè convenit) aut quando prorſus è corpore foras expellitur. Translatio duplici modo fieri poteſt, primò cum pars affecta roborata ad alias abigit humorem, quod quidem rariſſimè contingit, cùm ob partis laborantis maximam debilitatem, tum ob continuum affluxum, qui difficillimè, tardiſſimèque avertitur, præſertim corruptione jam in oſſe contractâ; quod jam corruptum os ſi non auferatur, neque fluxio auferri poteſt: altero verò modo translatio fit, quando illæ partes, quæ ſanæ ſunt, ad ſe trahunt humorem; quod fit, dum attrahens aliquod, ut ligaturæ, frictiones, cucurbitulæ, atque ſimilia uſurpantur, iiſque admoventur. Prorſus

ſus foràs è corpore expellitur humor dupliciter, vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter: ſenſibiliter per partem ipſam affectam, eam ſcarificando, ac incidendo; quanquam ſcarificationes in hoc caſu non laudem , quia absque utilitate ſunt , dum materia in profundo propè os continetur : inciſio verò (cum factum fuerit apoſtema) convenit. Quo facto, ſemper os corruptum à me repertum fuit. Inſenſibilis autem evacuatio fit (7) *diſcutientibus*, cum quibus (ſi materia fuerit indurata) emollientia ſunt permiſcenda. (8) *Os denique corruptum à ſano eſt ſegregandum* , forasque educendum. (9)

ANNO-

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XI.

(1) ALiàs ſymptomata, quale dolor quoque eſt, juxta Methodi medendi leges, curationem non exigunt, quippe quæ ſublato morbo, à quo foventur, ſua ſponte cedunt; non ſecus ac ſublato corpore, tollitur umbra ab illo facta. At ſi urgentia fuerint ſymptomata, id eſt, talia, quibus præſentibus vera morbi ablatio ſine magno periculo & vitæ ſæpè discrimine expectari non poteſt, ipſa cauſæ naturam induunt, & ad ſe quoque curationem trahunt, ac ante ipſius morbi, à quo dependent, ablationem, removeri aut ſaltem mitigari deſiderant. Et tale urgens ſymptoma hîc quoque Author noſter per dolorem intellexerit.

(2) Anodyna ſive dolorem lenientia latiſſimè ſumta ſecundum Gregor. Horſtium *Oper. Med. Tom. I. p. m.* 383. triplicia ſunt. (1) quatenus purgatio-

ne, Venæ ſectione, vel aliter cauſa doloris evacuatur. (2) quatenus membrum ſtupeſit. (3) quatenus medicamentum immediatè facit ad correctionem illius, quod in membro dolorem efficit, quod propriè vocatur Anodynum; eſtque omne illud, quod temperato ſuo calore membrum ſuaviter alterat, laxat, & rarefaciendo emollit.

(3) Anodyna propriè dicta non indicantur niſi à dolore urgente.

(4) Anodyna hæc, ſecundum dici ab Authore dicta, in ſpecie Narcotica propriè nominantur, quæ ſtuporem parti inducunt, ſenſumque, ne id, quod dolorificum eſt, percipiat, hebetant. Id quod præſtant, ex vulgari ſententiâ, medicamenta in fine tertii, graduque quarto, frigida, calorem partibus inſitum, unàque ſpiritus quaſi profligando; niſi plerisque occultam proprietatem cum Veteribus aſſignare mavelis.

(5) Hæc ſanantia medicamenta etſi dolorem auferant, tamen anodyna, pro-

propriè ſive dolorem lenientia propterea non dicenda, quia propriè dicta anodyna doloris cauſam non tollunt, ſed manente etiam causâ, ſaltem dolorem ipſum reſpiciunt, eumque leniunt. Conveniunt autem ſanantia hæc medicamenta cum prima illa Horſtii jam *alleg.* anodynorum impropriè, ac latè acceptâ ſpecie; ſed quam ipſe à veris anodynis ſtatim removet.

(6) Ita omninò eſt. Neutiquam convenit, humorem per congeſtionem collectum, aut intro repulſum, aut malignum ab hac parte aliò relegare. Quid enim inde levaminis ſentiret ſuccumbens? hanc quidem partem à morbo liberare, eodem autem aliam iterum onerare, huicque non majori cum ægrotantis levamine obtrudere, quod alia à ſe abegit?

(7) Hæc diſcuſſio, ab Inſtitutioniſtis diaphoreſis alio nomine vocata, fit, quando humores in parte aliqua impacti hærentes, & remeare neſcientes in vapores reſoluti diſcutiuntur, ac inſenſibiliter in auras abeunt.

(8) Cor-

(8) Corrupti oſſis ablatio in affectu noſtro præcipua videtur intentio, agendique ſcopus, adeo quidem, ut Antiquiſſimus Chirurgiæ Scriptor, Petrus ab Argillata *l.5.Tr.22.c.2.* (ubi primus *Spinæ Ventoſitatis* ſuccinctam curationem tradit) factâ univerſali corporis evacuatione, unicam curationis ſpem in corrupti oſſis remotione ponere videatur. Cui Petr. quoque de Marchettis adſtipulatur, quando *l. c.* nunquam, inquit, Morbus hic ſanandus eſt, niſi remotâ fluxione, & ſublato toto oſſe corrupto, vel igne vel ferro. Et ferè ſub finem: quod ſi, ait, Medicus factâ jam ſolutâ unitate accedat, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti.

(9) Totam *Spinæ Ventoſitati* medendi methodum certis fundatam indicationibus atque regulis pauciſſimis eleganter complectitur M. A. Severinus *cap.21.pag.316.* Poſtquam enim dixit, tot, ut Pædarthrocaces curatio obtineri poſſit, proponi ſcopos, quot ad unguem in communi cariei, ſeu teredinis

dinis vitio ſpectentur ; triplici hinc utitur ſcopo: primus eſt, quo prohibeatur, ne humor paulatim colligatur, vel ne influat: ſecundus, quò detrahatur id, quod emortuum eſt : & tertius, quò callus provocetur. Nec ab his multùm diverſas indicationes ſibi præfigit Petr. de Marchettis. Specillo enim explorato, corruptum eſſe os, tunc, ait, prima elicitur indicatio, nempe oſſis cariem abradendi : oſſe verò ſublato, curanda carnis generatio, cicatrixque tandem inducenda, methodo receptâ.

CAPUT XII.

De Temporibus.

Affectus noſter (1) *quatuor* habet *tempora*, nimirum principium, incrementum, ſtatum, & declinationem; quanquam ſtatus non ſit verè ſtatus. Licèt etenim per multos dies ſtare videatur, tamen

men vel ad (2) *declinationem*, vel ad mortem usque doloſè ambulat; quoniam oſſis fit corruptio, & corruptum, ſanum tangendo, hoc quoque corrumpit. Et quamvis propriè locus temporum hîc non ſit, & ea (3) *in Cap. de Differentiis* commemorata ſint, dum dixi, Ventoſitatem Spinæ aliam imminere, aliam eſſe in fieri, & aliam in facto eſſe; tamen hîc ea poni abſurdum non eſt; quia Ventoſitas Spinæ per putredinem, atque corruptionem generatur; (4) *proptereaq; in omni tempore* cum cæteris medicamentis ea quoque, quæ putredini, corruptioniq́ue contraria ſunt, item à tota quæ agunt ſubſtantia, propter aliquam malignitatem in parte affecta, ſive ratione ſui, ſive ratione excrementorum ad eam confluentium, contractam permiſceri

miſceri ſolent; ut in criſi malignæ febris; in morbo Gallico, & in variolis, ut ſuprà diximus.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XII.

(1) DE univerſalibus his temporibus illorum morborum, (non enim omnes morbi quatuor hæc habent tempora) qui à materia pendent, cujus nimirum cruditate, & coctione tempora illa determinantur, Vid. Sennert. *Inſtitut. Med. Libr. 2. Part. 1. cap. 12.*

(2) Imò vereor, ne in perfecta ac conſummata *Spinæ Ventoſitate* frequentiùs deſit declinatio, quàm ſtatus; niſi tum declinare Morbum credideris, quando in mortem terminat, ipſâ certè vitâ ſæpe optabiliorem.

(3) Non ſolùm *Cap. 6. de Differentiis*; verùm etiam *Cap. 10. de Indicationibus univerſal.* affectus nòſtri temporum

porum aliqua ab Authore facta eſt mentio.

(4) Hæc, & quæ ſequuntur, in Curatione potiùs quàm hic inculcari debere videntur.

CAPUT XIII.

De Curatione, & primo de Chirurgia.

SCopis hisce tribus inſtrumentis ſatisfaciendum, Chirurgico videlicet, Pharmaceutico, atque diæterico. Si affectio igitur ſanguinea fuerit, aliaque coindicantia adfuerint, nimirum virium robur, ætas, tempus anni &c. licèt hæc omnia non ſemper reſpicienda ſint, Galen. 2. *ad Glauc.* 2. (2) *Venæ ſectio* competit. At ubi prohibentia non abſuerint, ejus loco, ſcarificatæ cucurbitulæ applicari ſolent. Et quanquam ſanguinis

guinis redundantia non appareat, & à cacochymia Malum tantùm fiat, tamen venæ ſectionem non derelinquemus, quare ? (2) *quia morbus eſt magnus*, & ratione ſuæ naturæ, (ex omnibus enim morborum generibus compoſitus eſt) & ratione doloris. Galen. enim *4. Meth 6. tametſi*, inquit, *redundantis ſanguinis concurſus non adſit; ad ipſam tamen ſanguinis misſionem interdum confugiendum, quando, ſi morbus valens eſt cum virium robore, nemo reperitur, qui ſanguinem non mittat.* Eſt autem ſanguinis miſſio (affluente ſanguine) revulſionis ergo facienda, id eſt, quàm longiſſimè à parte fluxione tentata, Galen. *13. Meth.* debitâ diſtantiâ, rectitudineque ſervatâ, verb. grat. (ait ipſe Galen. *2. ad Glaucon. 2.*) *ſi fluxio ad genu deferatur, vena inferior, vel media*

cubiti

cubiti ſecanda : ſi autem ad brachium dicta feratur fluxio, in brachio altero , aut in crure ejusdem lateris vena incidenda, ſive retrahere, ſive derivare velis ; & inſuper (3) *pro epate aperienda vena baſilica dextri brachii ;* pro liene, vena manus ſiniſtræ, quæ (4) *ſalvatella* dicitur ; pro utero venæ, quæ in poplitibus, vel talis fit; (5) *pro hæmorrhoidibus*, apponendæ hirudines ad venas ipſas hæmorrhoidales; (6) *pro naribus* tandem hirudinibus ibi utendum ; fiantque præterea (ventriculo vacuo) revellendi gratiâ, mane, & veſperi, frictiones, ligaturæ, balnea calida, hujusmodique alia; quin &, ſi opportunum videbitur, derivatio non omittatur, quæ propè affectam partem, ubi vaſa communia ſunt, fieri conſuevit : ita enim Galen. *2. ad Glauc. fluentium* di-

cebat,

cebat, *humorum revulſio medela eſt; derivatio autem eorum, qui jam obſederunt membrum: utrumque autem evacuationis genus per communes venas inſtituendum eſt.* Si verò fluxio non ceſſet, aut, quæ ceſſavit, revertatur, læſamque ſtimulet partem; tunc (7) *cauterium* applicetur; & quidem *pro capite* in occipite; vel fiat loco cauterii *ſetaceum*, quod magis juvat uno menſe, quàm fonticulus per ſex menſes geſtatus: pro epate, & utero (ſi ad generationem morbi concurrunt, veluti ſæpè concurrunt) in dextro crure parteque domeſtica, vel ſupra, vel infra genu; & denique pro liene in ſiniſtro crure cauterium vel fonticulus ponatur.

ANNO-

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XIII.

(1) QUanquam Venæſectionis unus tantum ſit primarius finis, atque uſus , nimirum ſanguinis evacuatio & imminutio ; plures tamen quin ſint ſecundarii, nullum eſt dubium, quos inter numerant Practici refrigerationem, revulſionem, derivationem & fortaſſis alios. Crediturque communiter ea in ſola plethora , ſive ſanguinis abundantia locum habere. Aſt *Pandolphinus* noſter in *Spinæ Ventoſitate* non ſolùm tum concedit ſanguinis miſſionem , quando dicto cum Malo conflictans ſanguine abundat;ſed etiam quando cocochymicum corpus circumfert , & vitioſis ſcatet humoribus. Cui præ cæteris officioſum calculum adderet Leonhard. Botallus , qui *de Curatione per Sanguinis Miſſionem* toto *cap. 8*. id ex profeſſo agit, ut rationibus, propriâ experientiâ, ipſiusque Galeni, Celſi, atque Rhaſis

Rhaſis authoritate convincat, in Cacochymia etiam neceſſariam eſſe ſanguinis miſſionem. Cujus veſtigia D. Ammannus quoque legit, quando, ſæpe *alleg. Diſputat. c. 4.* hujus Botalli ſententiæ experientiam favere videri inquit, quâ clarum reddatur, multas impuritates ſanguine ſectione emiſſo ſimul evacuatas fuiſſe, indeque patientes meliùs ſeſe habere cœpiſſe. Nos tametſi hic nolimus cum quoquam contentionis ſerram reciprocare, largientes potius & ipſi, poſſe fortaſſis nonnunquam in cacochymia cum aliquali plethora conjuncta leviorem ſanguinis miſſionem, ſi nihil aliud prohibuerit, non ſine ἐυφορίᾳ celebrari; nihilominus perſuaſiſſimum nobis habemus, in illa *Spina Ventoſitate*, quæ altiores jam egit radices, quæque habituatam cacochymiam conjunctam habet, ut plerunque habet, aut quæ malignitatem matrem agnoſcit, ſine plethoræ manifeſtis notis plus Venæſectionem obfuturam, quàm profuturam; maximè cùm, quid utilitatis ra-

tione ipſius morbi, & oſſis corruptionis ea afferre poſſit, non videamus. Si itaque unquam locum habebit, habebit certè vel ratione cauſarum, vel ratione accidentium, & ſymptomatum concomitantium, vel ſupervenientium, DD. Mœbii atque Götſii egregio teſtimonio. Venæſectio, inquiunt, *alleg. Diſputat. cap. 5.* locum quidem hîc non obtinet ratione ipſius morbi, & corroſionis oſſis; commoda tamen eſſe poteſt ratione cauſæ, & accidentium, quæ circa oſſis abſceſſionem contingunt, nec non in corpore plethorico, ſi ejus adſit indicatio, & nihil, vel virium imbecillitas, vel ætas prohibeat. Generoſum enim, pergunt, ſicuti eſt in graviſſimis ulceribus prohibendo inflammationem, revellendo & alterando humores, remedium, ita & hîc ſano judicio adhibita ſuas afferre poſſe ſuppetias non dubitamus. Multoties enim inflammationes, potiſſimùm quando os abſcedit, teſte ipſo Galeno, *6. Aph 45* ſuboriuntur.

(2) Hæc ratio invalida videtur. Gravio-

Graviores ſunt illæ Botalli, *loc. cit.* Quod ſi enim in omnibus morbis magnis vena ſecanda eſſet; in omnibus malignis morbis, & in omni lipothymia ſecari deberet. Quod tamen abſonum. Ad hæc ſi ideo Venæſectio conveniret in affectu noſtro, quia morbus eſt magnus, id eſt, ut Author explicat, ex triplici morborum genere compoſitus; conveniret certè in omnibus tumoribus p. n. quia omnes ex triplici morborum genere conſtant. Sed quod iterum abſonum.

(3) Fluunt hæc ex venarum delectu, quem Veteres tam religiosè obſervandum præceperunt; quem delectum etſi prorſus repudiare nolim, illum tamen in ejusdem cubiti venis conſiſtentem, cum plerisque hodiernis Medicinæ Doctoribus, non immeritò vanum deputo, cùm omnes tres, cephalica nempe, mediana & baſilica ab una radice, trunco nimirum ſubclavio, ſive axillari manifeſtè prodeant; adeo ut baſilica non majorem cognationem cum hepate habere videatur,

quàm habet cephalica &c. niſi quis credat, nobis occultum, ſoliq́ue naturæ cognitum quid hîc ſubeſſe. Vid. D. Joh. Theod. Schenckius *Decad. Illuſtrium Problem. circa V. S. occurrentium Problem. 2.* ubi hanc controverſiam, an in Venæſectione delectus venarum obſervandus? uberrimè pertractat. Cæterùm ex his & paulo poſt ſequentibus verbis apparet, quàm ſtudiosè Author rectitudinem obſervet. Scilicet hepate ſimul laborante in dextro, liene verò laborante, in ſiniſtro latere venam incidi, & fonticulum inuri jubet; Hippocratis fortaſſis nixus præcepto, docentis, dextra dextris; ſiniſtra ſiniſtris magis conſentire.

(4) De hac Salvatella, an nimirum ejus inciſio, eam habeat utilitatem, quæ vulgò jactatur; & in ſpecie, an in affectibus lienis majus præſtet commodum, quàm alterius cujuſcunque venæ inciſio? Vid. Sennert. *Paralipom. cap. 23. pag. m. 89. ſeqq.*

(5) Id eſt, ſi ab hæmorrhoidum obſtructio-

ſtructione ortum duxerit Malum, vel ſaltem earum apertionem ad Mali curationem proficuam fore credatur, tunc ad illas venas hirudines applicandæ, ſpe fore, ut, iis reſeratis, vitioſi ſanguinis pars per eas eliminetur, ſicque natura, quæ corpus noſtrum, velut nauclerus navem, regit, eo, quô velut ſarcina premebatur, exonerata, quod reliquum eſt, faciliùs ſubigere queat.

(6) Hoc eſt, ſi è naribus ſanguinem detrahere expediet.

(7) Cauterium, ſive fonticulum excitare jubet Author pro capite, id eſt, à capite, ceu præcipuâ mandante parte ad partem affectam continuè dimanantibus vitioſis humoribus, & quidem in occipite, ubi apud nos rariſſimè fonticuli parantur: vel ſuadet in cervice ſetaceum, ut humores deſtillantes per hoc evacuentur, ſicque intercipiantur, ne ad affectum locum pertingant. Cur autem capiti præ cæteris tam ſolicitè proſpiciat Author, hæc ſubeſſe videtur ratio, quia ipſe

ferè omnes hoc affectu noſtro laborantes, primò alio ad ipſum caput attinente morbo correptos fuiſſe obſervavit, indicio, caput haud raro multum ad *Spinæ Ventoſitatis* generationem tribuere. Quod ſi ita eſt, uti prorſus dubitare nolumus, ſetaceum utique præſtans erit remedium, humorum ad affectam partem affluxum inhibendi.

CAPUT XIV.

De Medicamentis Communibus.

QUoad Pharmaciam, comprehendit ea lenientia, alterantia, præparantia, ſolventia, roborantia, diſcutientia, atque ſimilia, cùm univerſalia, tùm particularia. Lenientia ad primas ſuperfluitates citra epar exiſtentes diriguntur, quæ vel per viam oris,

vel

vel alvi evacuant: illa vomitoria dicuntur; hæc vel per os, vel per alvum exhibentur. Si per os, propriè leniens erit: ſi autem per alvum, clyſter, atque ſuppoſitorium nuncupatur; quæ (1) *lenientia ab inclinatione, conſiſtentiaq; materiæ indicantur*: vel enim ad ſuperiora, vel ad inferiora ea inclinat; & vel in ventriculo tantùm, vel in ipſo ventriculo, atque tenuioribus inteſtinis, vel tantùm in craſſioribus, veluti alvi excrementa, exiſtit. Alterantia ad intemperiem diriguntur ſolùm: Præparantia ad qualitatem cum materia: (2) *Solventia* ad materiam dictam, ſed coctam, & non turgentem: roborantia ad partem debilem: Diſcutientia tandem ad materiam alicubi hærentem.

Ventoſitate ergo Spinæ per cacochymiam (ut ſemper vidi) ori-

ente, & humore calido, aut acuto, aut acri exiſtente, & quidem per ſe, & non per putredinem, velluti eſt bilis, quæ ceu amara, (ut jam dictum) cæteris humoribus calidior, & acris eſt effectus, tales perſæpè producit; aut ſanguis fervidior, & tenuiſſimus, ex ſanguine alimentali, dum hic funditur, juſtoque fervidior redditur, talis factus bilisque rubra à Galen. *6. de Morbis Vulgar. Com. 4.* nuncupatus; ut caliditas hæcce tollatur, acutiesque illa attemperetur, (3) *refrigerandum*, ac *humectandum*, deinde verò demum humor purgandus eſt; ante omnia tamen adminiſtratis lenientibus, vel in forma vomitorii, vel potionis, vel clyſteris, vel ſuppoſitorii; prout prima ſuperfluitas inclinationem, & ſitum habuerit.

Si ſuperfluitas tenuior, ut bilis, ſeroſi

ſeroſitasque adfuerit, & inclinet ad vomitum, hicque facilè moveri poterit, motus iſte per vomitorium aliquod adjuvandus, quod in multa quantitate, nempe ad libram, & ultra, ac tepidum exhibendum, ut per multitudinem aggravata, & per injucunditatem irritata expultrix, ad materiam noxiam expellendam inſurgat; inſurgetque eo magis. Si præterea in ſummitate gulæ, vel digitis, vel pennis irritata fuerit. Vomitorium aut cum *hydroleo*, aut cum *aqua hordeacea*, aut cum *jure pulli*, & ſyrupo acetoſo permixto, paretur, v. gr. (4)

℞. *Decocti hordei* unc. decem,
ſyrup. acetoſ. unc. duas.
Miſc. pro Vomitorio.

In frigidiori verò ventriculo addendum aliquod corrigens, & irritans, ut anethum, vel apium.

Quodſi autem craſſa extiterit materia cum ſupradictis (nempe aquâ, vel jure) loco ſyrup. ſumatur *oxymel* & *ſuccus apii*, vel *raphani* ad unciam unam.

(5) Leniens pro materia bilioſa, erit *ſyrup. roſat. ſolutiv.* aut *manna*, aut *tamarindorum pulpa*; *diaprunum* item, *non ſolut. diaſebeſt.* aut *caſſia*, vel in forma boli, vel potionis, cum decoctione ex cichoraceis facta. Si materia fuerit tenuis, ſed aquoſa, & non bilioſa, propinandus *ſyrup. roſatus* non cum frigidis, ſed cum *jure pulli*, alióve ſimili. Si ſuperfluitas calida, craſſaque fuerit, excipiendum *mel roſat. ſolut.* ad unc. quinque cum *decoctione* refrigerante, veluti *endiviæ*, vel cum *ſero caprino*. Vel

℞. *Caſſiæ* noviter extractæ drachm. duas.

Miſc.

Miſc. cum ſaccharo ; & Fiat
Bolus.

In materia craſſa frigida leniens tale præſcribi poteſt:

℞. *Mellis roſat. ſolut.* unc. quatuor,
mannæ elect. unc. un. ſemis.
Miſc. & cum *jure pulli*, vel cum *decoct. betonicæ* & *borragin.* quant. ſuffic. Fiat Potio.

Vel

℞. *Specier. hieræ* drachm. un.
caſſiæ noviter extractæ unc. un.
Miſc. & cum ſacchari q. ſ. Fiat Bolus.

At ſi humores heterogenei peccaverint, ut ſemper peccant; aut ſupra dicta lenientia ſimplicia invicem permiſceantur; aut electuaria lenientia ad hunc finem parata excipiantur, ut eſt *diaprunum non ſolut. electuar. lenitivum, dia-*

catholicum, *diaſebeſten*, & ſimilia, quæ omnes reſpiciunt ſuperfluitates, licèt magis unam, quàm alteram.

Clyſter, ſi materia fuerit calida atque acuta, refrigerans parandus eſt, verb. grat.

℞. *Decoct. malvæ.*
violar.
lactuc. libr. un.
olei violat.
mellis violat. ana unc. tres,
ovum numer. un.
ſalis parum.
Miſc. pro Clyſtere.

Vel loco mellis ſumatur *caſſiæ* extractæ unc. una ſem. Si verò materia fuerit craſſa, & frigida.

℞. *Decoct. betæ,*
mercurialis,
furfur. libr. un.
mellis roſat.
olei communis aut

cha-

chamæmelini ana unc. tres.

Miſc. pro Clyſtere.

Loco mellis iterum ſumi poſſunt *caſſiæ* unc. un. *hieræ ſimpl*, drachm. duæ.

(6) *Præparans* bilioſum humorem tale erit.

℞. *Syrup. endiviæ,*
cichorii,
violati ana unc. ſemis,
decoct. endiviæ,
cichorii,
hepaticæ, ana unc. tres.

Miſc.

Quale medicamentum etiam frigidius parari poteſt, ſi ipſa materia peccans fuerit calidior.

(7) *Purgans* in forma potionis, prædicto humore præparato, ſic deſcribatur:

℞. *Rhabarbar. elect.* drachm. un. ſemis

Infundatur in *aq. endiviæ* per horas decem; & optimâ expreſſione factâ, adde
*electuar.è ſucco roſar.*drachm. duas.
ſyrup.roſat.ſolutiv. unc. un.
Miſc. & Fiat brevis Potio.

In forma boli.

℞. *Rhabarb.*elect.& optimè pulveriſat. drachm. un.
*electuar.è ſucc.roſar.*drachm. duas.
caſſiæ noviter extractæ unc. un.
Miſc. & cum ſacchari quant. ſuff. Fiat Bolus.

Et,ſi pilulas magis deſideret ægrotans,dentur illi pilulæ de *rhabarbaro* ad ſcrup. quatuor.

Et cùm hepar præcipuè hujus humoris acuti, ob calidam ſuam intemperiem,fons ſit, *alterandum illud eſt* intus cum *ſero caprino* depurato,

purato, eoque vel ſolo, vel cum *emulſione ſeminum melonum*, vel cum *aqua*, vel *ſucco lactucæ*, aut *endiviæ* paratâ permixto; quâ fini etiam *conſerva roſarum*, vel *cichorii*, uſurpari poteſt, ita tamen, ut aqua ſtillatitia actu, & potentia frigida (ſi nihil impediverit) vel aqua fontis ſuperbibatur: (8) *extra* verò *aquæ*, vel *ſucci herbarum frigidarum*, veluti *cichorii*, *endiviæ*, *lactucæ*, & *hepaticæ* applicentur: imprimis verò *ſuccus cichorii depuratus* mirificè hîc valet, ſummoperèque ab excellentioribus Viris laudatur: valdè etiam (9) *unguentum ſantalinum* pro linimento prodeſt.

(10) *Præparans* pituitam, ventriculum, atque caput reſpiciet, in quibus illa copioſè generatur: & prout per ſe vel frigida, vel craſſa, vel viſcida eſt, præparans quoque

vel

vel calefaciens vel attenuans, vel incidens requiritur, verb. grat.

℞. *Syrup. betonicæ,*
mellis roſat. ſaccharini,
oxymellis ſimplic. ana unc. ſemis,
decocti betonicæ &
calamentæ unc. tres.

Miſc.

(11) *Purgans* conficiatur ita.

℞. *Electuar. diaphœnic.* drachm. tres,
mellis roſat. ſolutiv. unc. quatuor, cum
decoct. betonicæ &
calamentæ q. ſ.

Miſc.

Vel:

℞. *Agaric. trochiſcat.* drachm. duas.
mellis roſat. ſolut. unc. quatuor,
Cum *decoctione ſupradicta,*

Miſc.

Miſc. & exhibeatur diluculo.

Vel:

(12) ℞. *Pilul. hieræ* cum *agarico*, *cochiarũ* ana ſcr. duos

Miſc. & cum *ſyrup. de betonica*

Fiant Pilulæ quinque; deaurentur, atque diluculo exhibeantur.

Antequàm autem ventriculi, capitisque alterantia deſcribantur, aliquid de materia in ipſo capite exiſtente dicendum. In capite, nempe (13) *in cerebro copioſiora generantur excrementa*, quàm in cæteris corporis partibus; inter quæ excrementa craſſa, (tenuia enim inſenſibiliter evaporando exhalant, aut per ſudorem ſenſibiliter abſcedunt) quotiescunque in venis conſiſtunt, purgantibus ſupradictis tolli poſſunt; minimè vero, quæ extra venas conſiſtunt; & hac de cauſa illis expurgatoria paravit

paravit natura; os nimirum, atque nares; quorum expurgatoriorum, ob aliquam cauſam, viâ interceptâ, prædicta excrementa per aliam viam à natura ipsâ transmittuntur, acciditq; ſæpisſimè, ut per ſuturas, & calvariæ poros ea transmittantur, aut intra cranium, & pericranium detineantur, ibique ab ambiente frigido incraſſentur, ac congelentur, tandemque ob moram putreſcant, (14) *unde ipſum cranium corrumpitur*, Ventoſitasque Spinæ generatur: veluti in quibusdam pueris neſcio quo ipſorum infortunio anno contingebat elapſo: quod quidem cranium duplici modo corrumpi ſolet; vel quando dicta excrementa ſuper ipſum immorantur, & putreſcunt; vel quando ipſius cranii poros tranſeunt, ejus ſubſtantiam emolliunt, ac tempe-

temperamentum vitiant ; quæ poſtrema cranii corruptio inde dignoſcenda ; quando videlicet os cadit, (ſi vi non auferatur) non eſt carioſum, neq; fœtidū, (veluti in pluribus à me obſervatum fuit) & quidem cranii vitrea ſeu cranium cum meditullio, & prima lamina ad duram matrem usque cadit: quare ut ea excrementa per conſueta loca excerni impedita, (15) *ad conſuetos ductus revertantur*, & evacuentur, omni utendum eſt ingenio ; quod alicujus (16) *irritantis medicamenti* ope conſequemur ; veluti ad noſtrum propoſitum Medicorum Princeps Galenus nos docet ; quod ſcilicet medicamenta dicta debeant eſſe calida, tenuia, acria, detergentia, ſuavis odoris, atque ſaporis. Calida enim attrahuntur, tenuia facilè penetrant, acria expultricem irri-

irritant (cum illi non ſit amica) detergentia viſcida, atque mucoſa incidunt, odor, ſaporque bonus oblectat; quæ vel mitiora, vel validiora paranda, prout neceſſitas exegerit, atque ægrotantes tolerabunt: ſimplicia talia eſſe posſunt, nempe *maſtix*, *thus*, *origanum*, *pulegium*, *beta*, *manna*, *mel*, *oxymel*, *hyſopus*, *ſalvia*, *majorana*, *naſturtium*, *eruca*, *cuminum*, *calaminta*, *dictamnus*, *folia & baccæ lauri*, *folia*, *corticesq; citri*; *piper*, *zingiber*, *pyrethrũ*, *ſuccus iridis*, *ſinapi*, *rhabarbarum*, *agaricus*, *epithymum*. *ſcammonium*, *polypodium*, *colocynthis*, *euphorbium*, *elaterium*, *atque helleborus niger*. At quia horum quædam ſunt partim guſtui, partim odoratui ingrata, valde corrigenda ſunt; acribus nimirum dulce aliquod permiſcendum, veluti *caricæ*, nec non

paſſu-

paſſulæ, *mel* item, & *ſaccharum*: fœtidis odoriferum aliquod addendum, ut eſt *ambra*, *moſchus*, *gallia moſchata*, & *ſtyrax calamita*, quæ & in ſolida, & in liquida forma exhiberi poſſunt; & vel per os, vel per nares. Per os exhibenda maſticatoria ſunt, ac gargariſmi, nec non ea, quibus palatum illinitur, quemadmodum in pueris cæteris medicamentis uti neſcientibus fieri ſolet. Per nares exhibenda errhina ſunt, eáque vel in forma ſolida, ut pulveris, vel in forma liquidâ. (17) *Maſticatorium* tale parari poteſt,

℞. *Maſtichis* drachm. duas,
ceræ,
caricarum, ana drachm. un.
Miſc. pro Maſticatorio.

Aut validius.

℞. *Sinapis*

piperis

piperis albi,
ſalis communis, ana drachm. un.
Miſc. & cum *mellis* quant. ſuff. Fiat Maſticatorium.

Aut adhuc validius:

℞. *Euphorbii,*
elaterii, ana ſcrup. un.
moſchi grana tria,
ladani,
ceræ, an. drachm. un. ſem.
Miſc.

(18) *Gargariſmus* ſic præſcribendus:

℞. *Caricarum*, vel
paſſularum, unc. un.
origani,
calamentæ,
folior. betæ, ana pugill. un.
aquæ communis libr. tres
Fiat decoctio ad conſumtionem tertiæ partis: deinde
℞. Prædictæ decoctionis libr. ſemis

mellis

mellis communis vel
oxymellis unc. un. ſemis
Miſc.

Aliud validiùs:

℞. *Cumini* drachm. un.
hyſſopi pugill. duos,
piperis,
pyrethri, ana ſcrup. un.
Miſc. & decoq. in
aq. ſalviæ aut
rorismarini q. ſ.
cujus libræ decoctionis adde
oxymell. ſcillitic. unc. duas.

Pro linimento in palato uti poſſumus *confectione cum ſinapi* factâ, *muſtarda* vocatâ. Aut

℞. *Succi betæ*,
lapathi,
oxymellis, ana quantumvis.

Aut

℞. *Staphidiſagriæ*
ſcammonii ana ſcrup. un.
oxymell. quant. ſuff. ad incorporandum. Et

Et hæc omnia, vel in forma liquida, vel in pulverem rẽdacta, in naſum quoque injici & ſic (19) *errhina fieri*, ex illisque pulveribus turundæ hoc pacto parari poſſunt.

℞. *Pulveris ſinapis,*
naſturtii, ana ſcrup. un.
ladani,
ceræ ana drachm. un.
Miſc. & Fiat Turunda.

Alio modo:

℞. *Euphorbii,*
elaterii ana ſcrupul. un.
moſchi grana quatuor
Miſc. & cum *ceræ* q. ſ. Fiat Turunda.

quæ medicamenta omnia modis ſupradictis adminiſtranda, ſi nullum impedimentum adfuerit: ut eſt ulcus, fluxus ſanguinis è naribus, vel ſi æger vertigine, apoplexiâ, aut ſimili morbo corripi quandoque ſoleat.

(20) *Ca-*

(20) *Caput roborantia* interna, externaque ſunt. Interna ſunt *ſyrupi*, & *conſervæ* de *betonica*, *ſalviâ*, *roremarino*, *pœoniâ*, *hyſſopo*; item *diaciminum*, *diamoſcum*, *diacalamentum*, *Mithridatium*, & *Theriaca*: Externa ſunt lotiones confectæ ex decocto *abſinthii*, *betonicæ*, *majoranæ*, *ſalviæ*, *hyſſopi*, *calamentæ*, *lauri*, *agarici*, atque ſimilium; quibus etiam annumeranda *aquæ thermales*, cæteris dictis utiliores: nec non *unctiones*, ac ſtillicidia ex *oleo chamæmelino*, *nardino*, *rutaceo*, & *laurino*; ut & *ceratum de betonica ſacrum*, & *ceratum capitale commune*.

Pro ventriculo intrò utimur *ſyrupis de corticibus citri*, *de mentha*; *aromatico roſato*, *Theriacâ*, & *Mithridatio*: Extra verò linimēto ex oleo *abſinthii*, *nardino*, *menthæ*, *maſtichino*, *Magni ducis Hetruriæ*

R &nu-

& nucis moſchatæ parato, ventriculum inungimus; fomentumque ex *abſynthio, calamenta*, *origano*, *pulegio*, *floribus ſquinanti*, *roſis ſiccis*, *corticibus cydoniorum*, *ſeminibus aniſi*, *fœniculi*, & *ſpicanardi* conſtans eidem admovemus; & præterea cerata, velut eſt ceratum *ſtomachale Magiſtrale*, *de tacamahaca*, aut ſequens, applicamus.

℞. *Maſtichis* unc. ſemis,
macis,
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
menthæ,
abſinthii, ana drachm. un.
Miſc. & cum reſinæ atque ceræ q. ſ. Fiat Ceratum.

Ex ſupradictis herbis, aromatibusque ſacculi quoque confici, ac ſuper ventriculum ipſum geſtari poſſunt.

(21) *Præ-*

(21) *Præparans melancholiam* tale ſit.

℞. *Syrup. fumariæ,*
lupuli,
è ſucco borragin. ana
unc. ſemis
decoct. borragin.
lupuli,
meliſſæ unc. quatuor.
Miſc. pro Syrupo.

(22) *Purgans* verò ita conficiatur.

℞. *Electuarii lenitivi* drachm. ſex,
confect. hamech vel
diaſenæ drachm. tres,
ſyrup. polypodii unc. duas ſemis.
Miſc. & cum *decoctione cordiali* q. ſ. Fiat Potio.

Aut:

℞. *Pilul. de fumaria,*

Indar. Meſues ana ſcrup. duos
Miſc. & cum *ſyrup. de polypodio* q. ſ.

Fiant Pilulæ numero quinque.

Si autem humores Ventoſitatem Spinæ procreantes fuerint acres, ſalſi, & nitroſi per incaleſcentiam, atque putredinem, &c, antequam ad laborantem partem confluxerint, tales facti, præparandi illi prius, deinde & purgandi ſunt. (23) *Præparans* igitur *bilioſum humorem* ſic præſcribendum:

℞. *Syrup. violati,*
de pomis,
acetoſ.
de ſucc. acetoſ. ana unc. ſemis,
decocti hordei,
endiviæ,
ſonchi,
hepaticæ unc. quatuor. M.

Præ-

Præparans pituitam:

℞. *Oxymell. ſimpl.*
ſyrup. betonicæ,
cichorii ana unc. ſemis
decoct. hordei,
cichorii,
betonicæ unc. tres.
Miſc.

Præparans melancholiam:

℞. *Syrup. borragin.*
violat.
de pomis ſimpl. ana unc. ſemis.
decoct. endiviæ,
borraginis,
ceterach unc. tres.
Miſc.

Purgans autem humores iſtos, nullum melius, inquiunt Auctores, eſſe medicamentum, quam modo dictam *Confectionem hamech.*

Et tandem, ſi humores prædi-

ctum morbum efficientes extiterint aquei,(24) *hydragogis* illi ſunt evacuandi. Ut:

℞. *Succi iridis* vel
ebuli aut
ſecundi *corticis ſambuci* drachm. tres,
mulſæ unc. duas vel tres.
Miſc.

Vel:

℞. *Succi iridis* condenſati drachm. duas:
Formentur inde Pilulæ.

Vel:

℞. *Pilul. aloëphangin.* drachm. ſemis,
euphorbii præparat grana ſex
M. Fiant Pilulæ.

Vel: ℞. (25) *Antimonii* præparat. gran. ſex (vel etiam plura paucioráve, prout opus fuerit, & vires aliaque accidentia Patientis permittent, vel prohibebunt, ut Medicis

Medicis omnibus notum) Infundantur per noctem in *vino albo aromaticoq́ʒ*, & hoc, manè colaturâ factâ, patienti exhibeatur; quod antimonium non tantùm ſemel, ſed bis, terque hoc eodem modo uſurpari poteſt. Non enim prima vice totam facultatem purgatoriam amittit. Evacuantur autem præterea aquei humores, & *per* urinam, & *per* ſudorem. Quæ evacuant per urinam, ſunt (26) *diuretica*; veluti eſt radix *aſparagi, bruſci, fœniculi, apii, cinnamomum*, *crocus*, baccæ juniperi, & alia ſimplicia ferè innumerabilia: compoſita autem ſunt ſpecies *dialaccæ*, *diacurcumæ*, *diacalaminthæ*, & diacimini: Quæ evacuant per ſudorem, ſunt (26) *diaphoretica* ipſa, frictiones, nec non ea omnia, quæ adminiſtrantur in lue Venerea. Præſcripſi autem humores

hoſce aqueos purgantia , quia nullam recipiunt coctionem: qua de re Galenus ſcriptum reliquit Libello, quos, & quando purgare oporteat : tenues aquoſoſque ſuccos à principio eſſe evacuandos ; à levioribus tamen ſemper facto initio. Deniquenotandum quòd, ſi aliqua occulta ſubfuerit qualitas, ut in febre maligna, & peſtilentiali, atque in lue Venerea, (27) *alexipharmaca* quoque exhibenda : ut *theriaca*, *Mithridatium*, *lignum Indicum*, *ſarſaparilla*, *ſaſſafras*, & (28) *hydrargyrum*.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XIV.

(1) LEnientia hæc quia duplicia, ideo à duplici quoque indicantur indicante.

(2) Solventia hæc nos vocamus Purgantia.

(3) Hæc

(3) Hæc per refrigerantia & humectantia inſtituenda alteratio antecedentem, ut omnia in hoc capite contenta, reſpicit cauſam, ut nimirum ſanguis calidior, fervidior atque acrior eorum ope attemperetur, ſicque, antecedente causâ quadantenus correctâ, proxima quoque cauſa minus ab ea foveatur.

(4) Satis nauſeoſa hæc ſunt Vomitoria, & delicatulis noſtris procul dubio minus placitura. Gratiora eaque æquè tuta offerunt Chymici: Talia ſunt *Aqua benedicta* Rulandi, *Sirupus catholicus, emeticus* Angel. Salæ, *Crocus metallorum*, *Sal vitrioli*, *Tartarus emeticus* Mynſichti, &c.

(5) His addi poſſunt *Sirupus de cichorio* cum *rhabarbaro*, *Aqua laxativa* D. Mannagettæ, *Electuarium Tamarindinatum*, & infinita alia.

(6) Hujusmodi bilioſum humorem præparantia quamplurima in *Promptuario* ſuo Macaſius, & Jacob à Braun, in *Syſtem. Mater. Medic.* aliique collegerunt. Nos pauciora no-

minamus. Suntque *Sirup. roſar. ſimpl. acetoſitatis citri, granator. de cichorio compoſ. aq. taraxaci , lactuc. acetoſa , Cremor.* & *Cryſtall. Tartari, Tartar. Vitriolat. Arcanum. Tartari* &c.

(7) Mitiora hæc purgantia fortioribus illis , quibus nonnulli ſummo ſæpè cum ægrotantium damno hodiè utuntur, longè certè præferrem. Optandumque eſſet, ut delicati noſtri ægri Medicis ſuis adeo morigeros ſe præberent, ut non tam ea, quæ palato ſapiunt, quàm quæ ſanitati redintegrandæ conferrent, appeterent medicamina. Hinc enim fit, ut Medici ægris ſuis paulò longiores, ſed admodum profuturas potiones abhorrentibus, ſæpè præter neceſſitatem ſcammoniata, aliaque fortiora purgantia, ſaltim ut palato ſatis faciant, porrigere cogantur.

(8) Non tam hepar alterandum, quàm ſanguis , quô vaſa illius pleniora ſunt.

(9) Non poſſum, quin huc transferam

ſeram Gulielm. Rondeletii *de, Medicamentis externis p. m. 1049.* probè notandam, de medicamentis hepar exterius refrigerantibus, cautelam. In refrigerando hepate, inquit, plus eſt periculi, quàm in calefaciendo. Admiſcenda itaque quædam calida, ſumta indicatione à facultate ſanguificandi, quæ calore perficitur. Additque; non leviter ideo peccare, qui *Ceratum* vel *Unguentum Santalinum* uſurpant in hisce cauſis, quia refrigerat & adſtringit non leviter.

(10) Hujusmodi præparantia pituitam cum ſimplicia, tum compoſita plura vide apud Macaſium. Præter illa ab Authore adducta celebriora ſunt *Sirup. de abſynthio, meliſſæ, de ſtæchade, capillorum Veneris, de duabus* & *quinq; radicibus, Aqua hyſſopi, centaurii min. fœniculi, agrimoniæ.*

(11) Quando Petrus de Marchettis *l. c. Spinæ Ventoſæ* topicæ curationi ſemper totius corporis curam præmittendam eſſe admonet, id fieri debere notat medicamentis pituitam expurgantibus

ergo plures ex iis formandæ: vel hæ aut ſimiles ſubſtituendæ.

Rec. *Maſſ. Pil. cochiarum* ſcrup. un.

extract. panchymagogi Diſſ. novi *Noriberg.* grana ſeptem.

Miſc. & cum ſufficient. quantitat. *aq. betonic.*

Fiant Pilulæ *num. XV.* deaurentur.

(13) Copioſiora excrementa Cerebrum generare communiter dicitur, quòd naturâ ſit frigidius, hincque humores minus concoquere valeat: unde excrementa.

(14) Non inelegans modi deſcriptio! quo *Spina Ventoſitas* fiat in cranio.

(15) Id eſt ad nares & os defluendo. Vid. Conr. Victor Schneider. *de oſſe Cribriformi*, per integrum quidem Tractatum, præcipuè tamen *p. m. 396.* & *ſeqq.* ubi *de Coryza* agit.

(16) Irritantia hæc medicamenta

vel ut Gargariſmus, vel ut Maſticatorium, vel ut Errhinum, exhibenda.

(17) Plura Maſticatoriorum paradigmata imprimis vid. apud Weckerum *Antidotar. General. Libr. 1. cap. 46.* & *Special. L. 2. Sect. 42.* nec non apud Schröder. *Pharmacop. Medic. Chymic. Libr. 2 cap. 63.* Sequens Fernelii commodiſſimum videtur:

Rec. *Sacchar.* candefacti unc. un.
Maſtichis unc. ſemis,
piperis long.
pyrethri,
ſtaphyſagriæ ana drachm. unam.

Fiat Pulvis, qui Nodulis parvis comprehendatur, & dentibus comprimatur, atque maſticetur.

(18) Gargariſmorum non ſolùm hujus, ſed & omnis generis exempla ſimiliter apud eundem vid. Weckerum *Antidot. Special. L. 2. Sect. 10.* cui adjunge Hadr. Mynſicht. *Theſaur. Sect. 26. p. m. 400.* & *ſeqq.* Schröder. *d. Libr. 2. c. 61.* & Sennert. *Inſtitut. L. 5. Part. 3. Sect. 3. cap. 27.* Pituitam è cere-

è cerebro egregiè elicit ſic inſcriptum ac deſcriptum Joh. Theodor. Schenckii *Syſtemat. Componend. & Praſer. Medicam. Part. Special. Claſſ. 2. Sect. 2. cap. 5. p. m. 130.* quod

Rec. *Origani,*
ſalviæ
roriſmarin. ana manipul. un.
roſar. rubr. pugill. un.
pyrethr.
zingiberis ana drachm. un. ſemis

Coq. in ſufficient. quantit. *aq. pur. fontan.*

Colaturæ libr. uni adde
aceti acerrimi unc. unam. Miſc.

(19) Errhina non ſunt uniformia, nec ſolùm turundarum, peſſulorum aut pyramidali formâ, parantur; ſed ſunt adhuc alia, eaq́ue vel liquida, quæ naribus infunduntur, & ab iis attrahuntur, ut aquæ & ſucci; vel mediæ conſiſtentiæ, quæ naribus illinuntur, ut linimenta, & balſama; vel ſicca & arida, quæ formâ pulveris nunc ſubtilioris, nunc groſſioris naribus aut flatu immit-

immittuntur,aut inſpirando attrahuntur, Ptarmica ſeu Sternutatoria propriè dicta. Ipſas ſingulorum formulas copioſâ farragine iterum reperire licet apud Weckerum *Antidot. General. Libr. 1. cap. 47*. & *Special. Libr. 2. Sect. 11.* Quercetan. *Pharmacop. Reſtitut. cap. 18.* Schröder. *Libr. 2. cap. 55.* Sennert. *Inſtitut. Libr. 5. Part. 3. Sect. 3. cap. 30.* alioſque. Pyramidalia errhina, Naſalia cognominata, in Pharmacopœis noſtris uno eodemque modo parata habentur, quorum deſcriptionem ſuppeditat novum noſtrum *Diſpenſatorium*. Schröderi *Extractum naſale* pituitam & humores ſalſos à capite per nares educendi peculiari laude dignum hic erit medicamen, ſi ejus parum naribus indatur. Inter pulverum ptarmicorum hodiè uſitatiſſimorum innumerum ferè numerum,ſuum quolibet impensè jactitante,non poſtremus huc faciens erit ille Mynſichti, quem *Species DiaTabaci* vocat, itemque *pulvis ſternu-*

ſternutatorius Diſpenſatorii novi *Noribergènſ.*

(20) Plura caput & ventriculum roborantia qui deſiderat, adeat Promtuaria allegata, quorum ope copioſiſſimas formulas facilè concinnare poterit.

(21) Hùc pertinent præterea *Sirup. de pomis, de epithymo, de ſcolopendria; Aqua aperitiva polychreſta* Rolfinck. *Tinct. Martis aperitiv.* Mynſichti, Mœbii, *tartari. Extract. chalybis* ſive *magiſter. Martis aperitivum, Vitriolum Martis, oxymel* & *vinum chalybeatum* &c.

(22) Solus Macaſius purgantia melanagoga ſufficienter ſuppeditabit. Laudem imprimis merentur *Elect. de Sena cum ambra; Extr. hellebor. nigr. fol. ſena, lapis lazuli, Pilulæ tartareæ* Quercetan. & Schrőderi.

(23) Hæc, & quæ in hoc paragrapho ſequuntur, præter neceſſitatem repeti videntur.

(24) Præter hæc ab Authore enumerata celebriora Hydragoga ſunt *Sirup.*

rup. diaſcreos, domeſticus, florum Perſicorum, *Extract. diacarthami, gratiolæ, ſoldanellæ*, *Magiſter. gialappæ*, *Gummi gotte*, *Pilulæ Hydropicæ* Bontii, aliaque.

(25) Mirum, nî præparatum atque ita exhibitum hoc *Antimonium* (an *Crocus metallorum*?) inſolentiores potius vomitus moturum ſit. Unde à violento hoc remedio hîc loci prorſus abſtinere ſatius fortaſſis foret.

(26) Diuretica ſimul ac diaphoretica, tam ſimplicia, quàm compoſita, apud hactenus citatos Authores longâ ſerie conſignata reperies, ex quibus omnis generis formulas facili negotio concinnare licebit. Quemadmodum autem in affectus noſtri curatione diuretica hunc præſtant uſum, ut acres atque ſalſos humores peccantes in toto corpore redundantes, & ad partem affectam ſubinde affluentes, ad urinarias vias divertant atque ſic imminuant, ita imprimis diaphoretica eoſdem humores per poros cutis, ſudoris atque vaporis formâ, è corpo-

corpore eliminant, hacque ratione ab affecta parte quadantenus revellunt. De illis teſtatur Heurn. *Commentar.* in *Aph. Hipp. 45. Sect. 6.* ubi ſcribit, in contumacibus ulceribus (qualia in *Spinæ Vntoſitate* ſæpe ſæpius occurrunt) mirum in modum ſolatio eſſe ſolere revellentia ſuccos à parte exulcerata, qualia ſint *urinas moventia*, quæ ichoroſam materiam, quæ quotidie in partem ulceroſam ferri ſolebat, excludant. Diaphoreticorum verò uſum in his & ſimilibus affectibus nemo facilè vocabit in dubium. Inter alios Platerus ait, ulcera, quæ in lue Venerea prorumpunt (quàm hæc autem benè cum noſtris conveniunt!) ſanare unà cum morbo *diaphoretica* & in aliis diuturnis non minimam curationis partem efficere.

(27) Imò quia ſub verâ *Spinæ Ventoſitate* plerunque, ſi non ſemper, aliqua latet malignitas, ideoque non abs re erit, pleriſque hactenus enumeratis medicamentis, quoad poſſibile fuerit, alexipharmaca immiſcere

qui

quibus virulentia ſimul infringatur. Id quod imprimis D. Mœbius atque Gőtſius *loc. alleg.* ſolerter præcipiunt, qui, poſtquam *cap. 5.* lenientia & præparantia medicamenta recenſuerunt, omnia illa pro ratione morbi, ægri, & cauſarum componenda, & exhibenda, ſemperque aliquid addendum eſſe monent, quod ſpecificâ facultate morbi virulentiæ & malignitati reſiſtat; cujusmodi formulam exhibet Paul. Barbette *Chirurg. Anatomic. Part. 3. cap. 3. p. m. 20.* ſimiliter ſummopere neceſſarium exiſtimans, ut, quòd malum hoc ferè ſemper ab intemperie universæ maſſæ ſanguineæ dependet, medicamenta quædam præparentur, quibus toti corpori auxilium feratur. Eſtque

Rec. *Rad. conſolid. maj.*
osmund. regalis
Chinæ
ſalſaparill. ana unc. un.
cort. ligni Guajac. raſ. unc. duas
rhabarb. opt. drachm. ſex

fol.

fol. ſennæ mund. drachm. decem
caryophyllorum drachm. un.
cinnamom. drachm. duas

Infuſa hor. viginti quat. in ſuff. quant. *aq. hord.* tepid. Coq. lento igne, & Expreſſioni libr. quatuor adde

ſyrup. de ſymphyt. Fernel. unc. quatuor.

M. Fiat Apozema

Sumat ejus æger ætatis adultæ uncias tres, quatuor, quinque. Leniter purgabit, curationem promovebit, & à novo morbo præſervabit. Quò etiam inſimul reſpexiſſe videtur Petr. de Marchettis, quando, inter illa medicamenta, topicæ curationi præmittenda *decoctum* ex *Ghina*, *ſalſaparilla*, *ligno Guajaco* & hujusmodi ſuadet. Cæterum ab Authore adductis alexipharmacis addi poſſent *tinctura antimonii* vera, *eſſentia pini*, *lycopodii*, *angelicæ*, varia *Bezoartica*, imprimis *animale*, nec non *ſal viperarum*, mirum in modum & ferè unicè ad totius corporis curam viperas, & quæ ex

ex iis parantur, medicamina, laudante Severino *cap. 20.* quod agit de Præſervatione.

(28) An per *hydragyrum Mercurium dulcem*, non contemnendum aliàs in Gallica potiſſimùm lue remedium, an verò *Mercurialia unguenta*, vel deniqúe adhuc aliud ex Mercurio præparatum medicamen intelligat Author, non adeo planum eſt. Intelligat autem ſive hoc, ſive illud, ſive iſtud, utrinque tenenda illa cautela, quam de aqua divina Fernelii eâ utentibus injunxit Joh. van Horne, *Microtechn. Sect. 2. Part. 2. p. m. 236.* eam nimirum cum judicio adhibendam eſſe; quæ certè cautela de omnibus Mercurialibus medicamentis ſubſumi & obſervari poteſt. Atque ut ne dubites, accipe, quid de iis moneat Clariſſ. D. Mœbius. Quemadmodum omnia, inquit *loc. cit.* in Praxi Medica cautè & circumſpectè ſunt agenda, ita imprimis in uſu horum Mercurialium providentiâ opus eſt, taliaque vix, niſi ab exercitatiſſimo tentanda.

tanda. Laudat autem Idem ibid. cum Reſpondente ſuo D. Götſio in ſpecie illa Mercurialia, quæ πτυαλισμὸν ſive ſalivationem procurant, quòd hæc acre & acutum in maſſa ſanguinea efferveſcens ſerum, mediante peculiari Mercurii δυνάμει, commodiſſimè ſeparent, ad ductus ſalivales præcipitent, & evacuent, atque hoc modo cauſæ *Ventoſitatis Spinæ* non leve bellum indicant, quo conflictu ſæpe victoriam atque coronam cum laude deportet imperterritus in Arte verſatus Medicus. Quo ipſo præſidii genere puellam, hoc affectu noſtro detentam, menſibus licet apparentibus, nihil tamen melius inde habentem, per ſalivationem Mercuriali inunctione excitatam, & duodecim dierum ſpatio continuatam, feliciter reſtituit Rolfinckius *Diſſertat. Anatomicarum L. 2. cap. 47. p. m. 423.* Confer. Sennert. Prax. *lib. 6. Part. 4. cap. 21.*

CAPUT

CAPUT XV.

De Medicamentis Topicis; & de Chirurgia ad Partem laborantem ſpectante.

QUoad ſpecialem, per topicam, Chirurgicamque curationem; ſi Ventoſitas Spinæ imminet, expurgato à ſuperfluitatibus corpore, veluti demonſtratum eſt, pars affecta roboranda, intemperies per ſua contraria tollenda, parsque ipſa rara, & nimis laxa adſtringenda, dolor auferendus, materiaque peccans evacuanda; ubi ante omnia probè notandum, ut, quantum poſſibile, à (1) *pinguibus*, *oleaginoſisq;*, cùm ratione putredinis, (quippe quæ viſa maximè ad putredinem inclinant) tum ratione partis, caveamus,

mus, & horum loco (2) *exſiccantibus* utamur, cùm ipſa oſſium natura, quam reſpicimus, ſicca ſit: Ita enim Galen. 7. *Meth* 13. *Prima*, inquit, *indicatio à laborantis partis temperie ſumitur, quæ calefaciendi, refrigerandi, ſiccandi, humectandi, vel aliquid horum conjunctè cum alio faciendi, menſuram præſcribit*: ſecunda ex eo ſumitur, quod actio partis affectæ omnibus animalis partibus ſit communis, aut quod communem virtutem ſubminiſtret: tertia ab ipſa partis figura; & quarta denique ab ipſius ſitu, cujus portio cum vicinis animalis partibus copulatur, deſumitur. Tùm præter hæc dicta ipſa ſentiendi vel acrimonia, vel hebetudo; & quæ inde ſequuntur conſideranda.

(3) *Roborantia* tùm calida, tum

frigida ſunt; verbi gratiâ, inter calida, *abſinthium, cupreſſus, ſalvia, rosmarinus, coſtus, juncus odoratus, laudanum, aloë, moſchus, myrrha, lentiscus, & alumen rochæ.* Inter frigida verò, *roſa, myrthus, balauſtium, malicorium, galla*, & ſimilia numerantur; ex quibus vel *vino auſtero*, vel *aquâ chalybeatâ* fomenta confici, & adhiberi poſſunt; quanquam non absque judicio. Nam ſi raritas partis fuerit ſine intemperie, ex calidis, frigidisque roborantibus ſimul temperatum medicamentum parandum: Si verò cum intemperie, & quidem frigidâ, conjuncta illa fuerit, calida; ſi cum calidâ intemperie, frigida roborantia in uſum vocanda. Et ſic raritas, intemperiesque inſimul tolletur: præterea oleum *roſatum omphacinum, myrthinum, maſtichinum, & lentiscinum,*

num, *unguentum* item de *lithargyro, de ceruſſa, ſantalinum*, & illud *Comitiſſæ.*

Si autem dolor non ſenſim, ſed cum impetu ſupervenit, & absque tumore incipit, membrumque frangi ægrotanti videtur; tunc (ut de ſignis in genere diximus) materia aliqua ſub perioſteo continetur, niſi frigida fuerit intemperies; quæ ſi non acuta tenuiſſimaque fuerit, vaporem, ſeu materiam flatulentam doloris illius cauſam eſſe, cenſendum eſt, qui propterea per ablationem cauſæ tollendus; nempe prædictum vaporem reſolvendo; qui cùm ſub perioſteo contineatur, & propterea medicamentum ad eum non ita facilè perveniat, propter ipſius perioſtei denſitatem, ideo medicamentum diſcutiens, & omnium tenuiſſimum hîc requiritur; ut eſt

aqua ardens, quæ ab Italis dicitur, *di ſette cotte*, vel oleum *ſpicæ, Philoſophorum* , *& petroleum ;* quæ cum valdè calida ſint, & vaporabilia, cum illis aliquid permiſcendum, quod loco corrigentis atque adjuvantis inſerviat; ut *muſtum, ſapa, ſuccus mali cydonii*, vel folia *ſonchi* , *quinquefolii, oleum myrthinum, ceruſſa, lithargyrium, & cera ;* vel utendum fotu *anethi, chamomillæ, ſem. cumini, coriandri, fœniculi*, *& petroſelini*, *cum vino diluto* parato; quæ omnia etiam pro frigida intemperie ſatis erunt commoda; excepto, ſi perſeveraverit dolor, ubi, ne inflammatio oriatur, recurrendum ad anodyna, & ea quidem in ſpecie, quæ tenuium ſunt partium; quia hæc omnem materiei ſpeciem reſpiciunt, evacuando ſcilicet, dirigendo, rareſaciendo, extenuando,

ando, concoquendo, atque æquabile reddendo, ſi qui, in partibus affectis, humores acres, lenti, craſſi, & copioſi, vel vaporoſi, craſſi, aut admodum frigidi ſpiritus exitum commodum non invenientes tenuibus ſpiramentis impacti hæſerint, & concluſi fuerint, Galenus *4. Simpl. 19.* Nec præterea dicta hæc tenuia anodyna poros obturant, aut materiam includunt, veluti anodyna ſymmetra, ob ſuam viſciditatem, quorum natura ſimillima eſt cum eâ, quâ ſuppurantia præditaſ unt; hoc ſolùm notato, ut cum jam laudatis anodynis ea permiſceantur, quæ (4) *os, corruptionemq́ reſpiciunt; quibus utrisq́ ſcopis unum idemq́ medicamentum, cùm uterq́ ſiccans* expoſtulet, ſatisfacere poteſt; quale *antimonium calcinatum eſt*, quod ita calcinari ſolet:

℞. *Antimonii* libr. un.
ſulphuris libr. ſemis,

Miſc. pulveriſentur, & indantur ollæ optimè luto ſapientiæ clauſæ, carbonibusque accenſis circundatæ, donec dictum *antimonium* calcinatum fuerit, quod trium horarum ſpatio fiet:

Vel permiſceatur cum ipſius (5) *antimonii oleo*, quod ſic paratur:

Accipiatur videlicet dictum paratum *antimonium*, & pro qualibet ipſius libra ſumantur *aceti* unc. quatuor.

Bulliant ſimul in olla ad *aceti* conſumtionem, deinde eximatur *antimonium*, & ponatur in vas vitreum retortum ad lambicandum, è quo *oleum* egredi videbitur, quod in hujusmodi affectu, nec non in ulceribus malignis, ſerpenti-

pentibus, cancroſis, & inflammatis admodum potens eſt.

Poſſumus etiam cum iis *oleum ligni corni* permiſcere: nimirum;

℞. *Olei anethini,*
chamæmelin.
ligni corni ana unc. ſemis,
pulveris prædicti drachm. un. & cum
ceræ q. ſ. Fiat Linimentum.

Vel:

℞. *Olei de lumbricis*, aut
vulpini, aut
communis antiqui unc. un.
ligni corni, aut
antimonii drachm. duas,
Miſc.

Vel:

℞. *Vini dulcis*, vel
ſapæ libr. un.
ſucci graminis,
quinq; folii ana unc. tres,

farinæ fabarum,
bordei,
milii, ana unc. duas,
olei chamæmelin.
anethin.
de lumbric. ana unc. ſem.

Miſc. Fiat Emplaſtrum ad ignẽ. Aut foveatur pars cum decocto *florum chamæmeli, anethi, melilothi, roſarum, myrthi, ſem. coriandri, fœniculi, lini, milii,* & *radic. peucedani* cum *vino diluto* parato. *Vinum* enim roborat, & exſiccat; *aqua* verò tepida rarefacit, ac reſolvit. Et, ſi defenſivum applicari poteſt, applicetur.

Dolore autem non ceſſante, & naturâ ab illo irritatâ, licèt non adſit plethora, tamen ſanguinem, & ſpiritus affluere, atque tumorem inflammatorium, nempe phlegmonem fieri, eſt neceſſe unde; dolor augetur, ultraque fractio-

ctionem, tenſio quoque, gravitas, & pulſus perſentitur, & hinc dolor tenſivus, gravativus atque pulſativus cauſatur, ita, ut ibi ad dolorem & materiam ſimul reſpicere, neceſſarium Medici ſit munus. Ad quem dolorem, materiamque impactam, & parti affixam (6) *ſuprapoſita medicamenta* optima judicantur; quibus hoc ſolùm addimus, ratione fervoris *ſuccum lactucæ, plantaginis*, vel *ſempervivi*, & ſimilium, cum illis permiſcere, operæ utique pretium eſſe: cujus loco & hoc uti poſſumus:

℞. *Farinæ hordei,*
lentium,
micæ panis, ana unc. duas
plantagin.
lactucæ, ana manipul. un.
Miſc. & bulliant in aq. ſimpl. q. ſ. deinde contundantur, & addantur

olei roſati,
violati.
chamæmelini, ana unc. un.
Fiatq́ue Emplaſtrum dolenti parti applicandum.

Notandumq́ue hîc, nunquàm, præſente dolore, (7) *reprimentibus puris* eſſe utendum : ait enim Galenus 2. *ad Glauc.* 2. *expreſſè ſiquidem non admodum partes dolent, talibus* (nempe reprimentibus) *utendum ; magno autem dolore fluxu incidente, nequaquam reprimendum*, quoniam reprimentia omnia adverſantur anodynis.

Multò minus in hujusmodi caſu discutientia vera, ceu calida ſiccaq́ue in tertio gradu, propter nimiam ſuam caliditatem, locum habent : imò dolore maximè urgente (derelictis cæteris omnibus) huic ſoli ſuccurrendum, & quidem non anodynis tantùm veris; ſed

ſed etiam (8) narcoticis, ſeu ſtupefacientibus, ne vires nimium diſſolvantur, cum morte ipsâ patientis ſubſequente: quæ ſtupefacientia frigida ſunt in quarto gradu; quemadmodum eſt *cicuta*, *mandragora*, *hyoſciamus*, & *opium*, cum alio quodam medicamine, intenſam jam dictorum frigiditatem corrigente, & eorum penetrationem adjuvante permixta; ut eſt *crocus*, atque *caſtoreum*; ex quibus ſimplicibus narcotica fiunt compoſita; quorum aliud per os aſſumitur, aliudque exteriùs applicatur: quod per os aſſumitur, eſt *Requies Nicolai*, *philonium Romanum*, *diaſpermaton*, & *pilulæ de cynogloſſa*: quod autem exteriùs admovetur, ita parandum:

℞. *Micæ panis* in ſufficiente quantitate *ſapæ* decoct. unc. duas,

opii ſcrupul. un.
croc. drachm. ſemis,
caſtorei grana quinque.
Miſc.

Quamvis in complexionibus membriſque admodum debilibus hæc narcotica valdè ſint ſuſpecta, quippe quæ calidum innatum, jam ante debile exiſtens (prout ſunt ei contraria) magis adhuc corrumpunt: calorem enim nativum à frigore corrumpi, Ariſtoteles 3. *Probl.* 25. his verbis teſtatur, dum: *corrumpitur*, inquit, *calor aut marcore, aut extinctu; extinctu quidem à contrariis, hoc eſt frigido, atq; humido.* At ſi dolor modicus, aut humor non attractus, ſed expulſus fuerit; tunc valentiùs repercutiendum, exſiccandumque eſt; unde *ſpongia* in *poſca*, vel *frigida*, vel *tepida*, prout fuerit tempus anni, ægrotantis-

que

que tolerantia, madefacta, atque expreſſa parti dolenti ſæpè admota juvabit: vel; madefiat *ſpongia* in *vino rubro auſtero*, in quo *roſæ*, *balauſtia*, atque *chamæmeli flores* bullierint; & applicetur. Uti præterea poſſumus emplaſtro ex *farina hordeacea*, vel *fabacea*, aut *milii* cum *poſca*, vel decoctione dicta confecto. Aut

℞. *Unguent. lithargyr.*
de ceruſſ.
ſantalin.
olei roſati,
omphacini, ana unc. ſemis.
Miſc. pro Linimento.

Poſt repercuſſionem materia, quæ repercuſſioni non ceſſit, paulatim reſolvenda, hoc ferè reſolutivo pharmaco, quo ad putredinem, partisque temperiem ſimul reſpicitur:

℞. *Cicerum rubr.*

florum chamomill.
anethi,
roſar. rubr. ana manipul. un.

Miſc. & bulliant in *vino tenui* cum modico *aceti*, & decoctio cum ſpongia uſurpetur.

Vel:

℞. *Farinæ fabar.*
hordei,
cicerum ana unc. duas

Miſc. & bulliant in *aqua mulſa*, vel *vino mulſo*: & Fiat Emplaſtrum.

Vel:

℞. *Farinæ orobi*,
lentium,
fabarum,
ſemin. lini,
fœnigræci ana unc. un.

Miſc. & bulliant in *oxymelite*: & Fiat ut ſupra.

 Vel:

Vel:

℞. *Diachyli magni cum gummis* unc. duas,

antimonii, ſupra dicti calcinati drachm. duas

camphoræ drachm. ſemis;

Miſc. ac incorporentur.

Vel, loco antimonii ſumatur *marcheſita*, vel *ariſtolochia*, cum primo tamen *cerato cum aceto* malaxata. Eritque loco hujus conveniens quoque *ceratum è marcheſita*, *ſacrum*, *oxycroceum*, & illud de *tabaco*; faciendo ut ſupra. Convenit quin etiam *ſpongia* in *aqua maris*, vel in *lixivio cum modico aceti* madefactâ, & expreſſa.

At ſi materia reſolvi nequit, ſed ſuppuratur, vel corrumpitur, tunc de oſſis corruptione timendum, quâ non obſtante nihilominus ad ſuppurandam materiam dictam natura adjuvanda eſt; licèt (9) *ſuppura-*

puratio poſt corruptionem in caſu noſtro *peſſima* aliàs exiſtimanda, quia reſolutione exſiccationeque, & non materiæ retentione, ac humiditate indigemus; deinde quia, humore in pus ſe vertente dolor fit, ut inquit Hippocrates *Aphoriſmo 47. Sect. 2.* qui à tenſione, & calore procedit, ut Galenus in *Commentario* ad prædictum *Aphoriſmum* oſtendit; hincque ipſe primo omnium (veluti ipſe jubet *2. ad Glaucon. 7.*) tollendus, vel ſaltem leniendus eſt; quo lenito (cùm maximè adverſetur naturæ) natura ipſa validior fit, materiamque concoquit; quando aliàs ſi ab extraneo nativus calor ſuperatus eſſet (quorum auxilium in ſuppuratione neceſſarium eſt) non concoctio, ſed corruptio fieret. Lenietur autem dolor iſte tenſionem fervoremque removen-

vendo; quibus non ſufficientibus, ad anodyna tandem deveniendum cenſemus, quæ ad omnem intemperiem accommodata erunt, nimirum ad *decoctum florum chamæmeli*, *meliloti*, *anethi*, *violarum & paſſularum* : aut ad *emplaſtrum* cum *lacte*, vel *mulierum* vel *brutorum*, & *farinâ hordeaceâ*, *oleo roſato*, *chamæmelino*, atque *vitellis ovorum* paratum: aut

℞. *Olei roſati complet.*
chamæmelini, an. unc. iij.
farin. hordei
flor. chamomill. ana unc. tres.
Miſc. & cum *ſapæ* q. ſ. Fiat Emplaſtrum ad ignem, partiq́ue applicetur.

Relaxantia, quæ à Galeno, 7. *de compoſitione medicamentorum ſecundum genera* chalaſtica nuncupantur, ſunt *butyrum*, *oleum*

com-

commune, amygdalarum dulcium, adeps ſuillus & *gallinaceus*; ſed quæ antiqua eſſe debent ; recentia enim anodyna ſymmetra ſunt, atque ſuppurantia.

Dolore lenito, parteque laxatâ, ſuppurantia applicare congruum eſt, quorum formulæ antequam tradantur, primò eorum natura tradenda, & prius quã tradatur natura, perpendamus quod Galenus *5. ſimplicium 6.* habet, nimirum quot alterationes in corpore animalis ſint, quid ſint, & quomodo fiant? quæ quidem alterationes tres ſunt, quarum prima eſt ſecundum naturam; ſecunda præter naturam; tertia & ultima utraque eſt & mixta. Prima ab ingenito calore in materia animanti familiari fit: ſecunda ab aliena caliditate provenit & ad nihil utile eſt; tertia fit quidem

dem ab ingenito calore, ſed non planè vincente, & in materia peragitur, quæ prorſus benigna non eſt, neque tamen omni ex parte aliena. Sed quemadmodum naturales alterationes, quæ ab innato pròveniunt calore, à ſimili extrinſecus juvantur; pari modo & quæ in movendo pure conſpicitur. Nam ventriculum imbecillem habentes, ut adjuvent calorem nativum ejusq; ſubſtantiam, pueros, catellosque ſibi imponunt, quorum quippe calor æquè calidus, & humidus, ac calor noſter temperatus exiſtit: ita ſuppurans familiaritatem nobiſcum habere debet; ita ut neque caliditate, neque humiditate complexionem noſtram exſuperet. At, quia hominum naturæ inter ſe differunt (Galenus ut ſupra) ſuppurantia quoque differre debent. Natura

turâ enim calidior calidius expoſtulat pharmacum; frigidior minus calidum. Et non ſolum temperamētum totius reſpiciendum, ſed etiam partes laborantes, veluti Galenus docet *libr. de Oculis*, dicens: *Maturantia neceſſe eſt calorem habeant quantus membro curando neceſſarius eſt, ne imminuant, vel augeant ſuam naturalem humiditatem*; ita ut quilibet homo, & quælibet pars ſuo proprio, atque determinato indigeat ſuppurante. Et præterea cum calor vel calidum (nam quando dicitur calor, de qualitate intelligi poteſt: at quando dicitur (10) calidum, de ſubſtantia intelligitur) ſubſtantia ſit tenuis, atque vaporabilis, & facilè exhalare poſſit, prædicta ſuppurantia poros etiam obſtruent, quoniam inquit Galenus 5. *ſimplicium*, 9. *ſi quicquam conco-*

concoquere conſilium eſt, quamplurimum, meo judicio, ſpiritus ſervari intus oportet Spiritu enim exhalante, debilitatem partis ſequi neceſſe eſt; unde concoctio fieri non poteſt. Denique & materia reſpicienda: quoniam in calidiori materia ſuppurantia frigidiora; in fridiori, calidiora adminiſtranda. Suppurans ergo erit *farina hordeacea*, aut *triticea*, aut *panis ejus* cum *hydræleo*, *unguentum tetrapharmacum*, ſeu *baſilicum*, vel *emplaſtrum* factum è *malvarum & violarum foliis*, *farina triticea*, vel *hordeacea*, *butyro*, & *croco*, quibus addi poſſunt *radices althææ*, *paſſulæ*, & *caricæ*, dummodo non fuerit intenſè calida: vel parandum emplaſtrum cum *farina triticea*, *hydræleo*, & *croco*.

Factâ ſuppuratione, (quod cognoſcitur ceſſatibus, vel ſaltem remit-

mittentibus ſymptomatis, duritie videlicet, tenſione, pulſatione, calore, dolore, & tandem febre, quæ omnia in puris generatione concurrunt, ut Hippocrates, loco ſupra citato, & Avicenn. *Fen.3. text. 3. cap.21.* itemque lenitate quadam præſente, nec non mollitie, ſub digitis inundatione, aliquâ parte cæteris eminentiori, inque mucronē ſubducta, & tabeſcente) tunc diſcuſſio materiæ non expectanda, veluti in multis caſibus facere conſuevimus, & Galenum facere videmus 13. *Meth.* 5. qui confecto pure (antequam ad apertionem abſceſſus veniat) materiæ diſcuſſionem tentat, dicens: *ſi pus aliquod notabile in ſuppurante parte eſt contentum, non expedit,* (quod nonnulli faciunt) *protinus incidere, ſed potius exhalationem moliri medicamentis valentibus*

tibus, quorum uſus experientiâ comprobatus eſt. Non expectanda, inquam, diſcuſſio, quia, ſi tunc os nondum corruptum eſſet, inde demum corrumperetur: humiditate enim extraneâ prope os commorante, os ipſum facile corrumpitur; ſed (11) *ſtatim apoſtema per longitudinem aperiendum*, & eo quidem loco, ubi editiſſimum eſt; puſque extrahendum.

Quod ſi autem, immiſſo ſpecillo, os per ſentitur corruptum, (12) *foramen quantum poſſibile dilatandum*, ut totum vitiatum patefiat, id quod, ſi (12) *ferro*, vel *medicamento cauſtico*, aut putrefaciente, propter aliquod impedimentum fieri non poteſt, verbi gratiâ propter arterias, nervos, & tendines præſentes (12) *ſpongiæ*, vel *gentianæ trundis* dilatatio fiat, tuncque totum vitiatum os (13) *vel lima*

ma tollatur (14) *vel candenti ferro*; ſi,ob foraminis anguſtiam abradi non poteſt, & corruptio oſſis vel nimia, vel à materia virulenta & abundante potiùs humiditate,quàm ab acredine orta deprehendatur.

At ſi Chirurgus manu non eſt adeo expeditus, per foramen *oleum chalcanti*, vel *ſulphuris*, vel *aquam fortem*, qua aurum ab argento dividitur per aliquot vices intromittat, continuòque turundâ in *oleo antimonii*,aut *ligni corni*, aut (15) *in melle roſato cum aqua vitæ* & *pulvere antimonii*, *plumbi uſti*, *ireos*, & *peucedani* permixto intinctâ utatur, addendo, ad temperandum aquæ vitæ & aliorum calorem parum *aquæ plantaginis*, vel *graminis* & *farinæ hordei*; quia in morbis iſtis ſemper reperitur aliqua inflammatio: prætereà aſſiduè fiat lotio

cum

cum *vino* , in quo decoctæ ſint *roſæ, hordeum, radix ireos,* & *lupini* cum *cortice ligni ſancti*, ut ulcus à ſanie expurgetur ſimul ac exſiccetur, proindeq; natura valentior ad ſeparandum malum à bono inſurgat: Et ut humiditas ex ulcere jugiter evocetur, aliquod ex ſupra poſitis ceratis applicetur: & tunc vitiato oſſe deſquamato, mitiora ſiccantia valebunt.

Si autem os non conſpiciatur, tunc poteſt eſſe corruptum, & læſum (16) vel *minimè læſum*: ſi fuerit læſum, tunc tumor, inflammatio quodammodò obſcura, dolor, & utplurimum copioſa, fœtensque ſanies præſentes erunt; quare videndum, ubi caro magis ſit mollis, inflammata, & violacea: ibi enim os vitiatum eſſe colligitur, niſi ea contigerint ob partem tumoris decliviorem, ad

quam natura ſemper majorem materiæ partem transmittere ſolet, quæ ibi putreſcens, quandam acutiem, nitroſitatemque (ut dicebatur) acquirit, & ob quam acutiem, partes erodendo, ad exitum parat ſibi viam, à natura expellente adjuta; atque tunc ſi absque tendinum, nervorum, venarum, & arteriarum læſione fieri poteſt, aperiendus eſt locus, dilatandus, procedendumque, ut ſupra. Oſſe autem non laborante melius ſe res habebunt, & absque multo abſceſſus ſanabitur labore, concoquentibus primò adhibitis, quæ conficiuntur è *vitellis ovorum* cum *oleo roſato* : vel cum *oleo roſato*, *terebinthin*. & *cera* : aut cum *terebinthin. vitellis ovorum* & *croco*, prout materia calidior, dolor, nec non complexio expoſtulaverit: deinde medi-

medicamentis à ſordibus quæ detergunt & rhyptica à Græcis nuncupantur, applicatis, Galen. *5. ſimplicium 17.* quorum quædam dulcia, quædam amara ſunt tenuiumque partium, ut craſſitiem illam, quam ſordes habent, attenuare valeant; veluti *mel*, *mulſa*, *mel roſatum*, *Syrup. roſatus*, *ſuccus apii*, *ſaccharum*, *terebinthina*, *ſarcocolla*, *radic. ireos*, *farina ervi*, *fabarum*, *hordei*, *lupini*, & alia ſimilia, quæ in materia calida ſic componi poſſunt.

℞. *Terebinthin. claræ* unc. un.
ſyrup. roſat. unc. ſemis
farinæ hordei drachm. un.
vitellum unius ovi
Miſc.

vel loco *ſyrupi* addatur *mel roſatum* nec non *ſuccus apii*, unà reſpiciendo ad materiam peccantem, ad naturam ægrotantis, & ad

T 2 ſen-

ſenſum partis. Quemadmodum enim materia viſcidior, craſſiorque, naturaque robuſtior & non adeo exquiſitus ſenſus, validius requirunt detergens; ita contra, tenuior materia, natura debilior, ſenſusque exquiſitus, mitius expoſtulant detergens.

Si in abſceſſu ſinus magnus reperitur, & detergentia craſſa ad os undique pervenire non poſſunt, liquida per ſiphonem intromittenda ſunt, craſſis ramen in orificio adhibitis cum turunda: ut:

℞. *Decoct. hordei non expoliati* libr. un.
mellis roſat. unc. tres
Miſc. & utere pro Lotione.

Aut:

℞. *Lixivii* Barbitonſoris libr. un.
mellis roſat. unc. tres

ſucci

ſucci apii unc. quatuor
ſarcocollæ unc. ſemis::
Miſc.

Deterſione factâ, (quæ ex carnis rubedine cognoſcitur) ulcus carne explendum eſt; ad quam carnis generationem duæ neceſſariò concurrere debent cauſæ. Galen. 3. *Meth. cap.* 3. materialis una, efficiensque altera: materialis eſt ſanguis; qui quidem ſanguis (ut caro ipſa regeneranda, cum ſubjecta carne ejuſdem ſpeciei) neceſſariò ſine ullo eſſe debet peccato; ut videlicet neque qualitate, neque quantitate, neque ſubſtantia peccet. Cauſa efficiens eſt temperamentum partis, quod, ſi naturale fuerit, benè eſt; ſin minus, ad ſtatum ipſum naturalem reducendum, vitium præternaturale removendo. Et ſicut duplex

excrementum omnem qualitatiſ alimenti ſequitur mutationem, ita in novæ carnis generatione duo conſpiciuntur excrementa, unum tenue, alterum verò craſſum, Galen. *loco citato* : cumque excrementa dicta à natura excerni non poſſint, quemadmodum illa quæ per urinam, alvum, ſudorem, & inſenſibilem tranſpirationem excernuntur, hinc natura ipſa indiget miniſtro, qui medicamentorum ope tenue (ichor vocatum) exſiccet, & craſſum (ſordes nuncupatum) detergat: quare tale medicamentū duplicē poſſidebit facultatem, exſiccantem ſcilicet & detergentem, quod, ſarcoticum à Galeno, ut ſupra dictum, vocatur debetque (ut humani corporis tēperies incolumis ſervetur) cùm modicè exſiccare, tum modicè detergere, Primi ordinis medicamen-

camenta vide apud Galenum *ibidem* & ſic quoad activas qualitates; at ſi aliqua fuerit intemperies contracta, ea primò tollatur, quia aliàs ulcus nunquam impleretur carne, neque ad cicatricem perduci poſſet. Galen. *3. Meth. 8.* Quia verò non uni tantùm medemur naturæ, & ex Celſo ſcriptum habetur, *non oportere ignorare quod non omnibus ægris una eademq; auxilia conveniant*, propterea in ſiccantibus primi gradus non ſemper ſtandum, quin potiùs gradus iſte primus (cum tres habeat manſiones) perſcrutandus eſt: nam alia natura humidior exiſtit, à qua minor exſiccatio indicatur, & ſiccior alia, quæ validiorem exſiccationem indicat: ſic viciſſim partis laborantis natura (ut jam diximus) cōſideranda, nec nō forma, qualitas ulceris, & tempus

 anni:

anni: ulcus enim magis profundũ magis exſiccandũ, quoniam copioſiores ibi generantur humiditates quã in ſuperficiali. Tempore hyemali, calidius, quàm æſtivo applicandum medicamen. Simplicia ſarcotica ſunt *thus*, *reſina abietina*, *laricina*, *terebinthina*, *gummi*, *lithargyrium*, *minium*, *plumbum uſtum*, & *lotum*: compoſita ſunt *unguentum de minio*, *de lithargyrio*, *plumbo*, *iſis*: atque hæc in ſiccioribus naturis, in cæteris verò epulotica, nempe cicatriſantia locum habent: habemus præterea *unguentum* (17) *reſinum baſilicum*, (18) *matriſylvæ*, *oleum hyperici*, *ceratum barbarum*, & *diapalmæ*: In caſu noſtro ſummoperè *unguentum reſinum* cum *unguento de minio permixtum* valebit, itemque *mel roſatum*, cum *terebinthina*, & *thure*, quibus turun-

da

da illinatur; & ſuper ulceris os, ceratum barbarum, aut diapalmæ applicetur.

Si dolor ab acuta vel ſalſa materia procreabitur, ſive is frangitivus, ſive alterius ſpeciei ſit, tunc pro ejus ſedatione ita procedendum eſt, ut cauſa doloris auferatur, velut indigitavimus, reſolvendo nimirum, exſiccando, & partem roborando, quibus ſcopis ſupra poſita medicamenta ſatis facient: quemadmodum etiam ſi à materia ex ipſo oſſe ſcatente dolor oriatur; quibus tamen jam dictis medicamentis ea præterea addere poſſumus, quæ aliquam (19) *reconditam reſpiciunt qualitatem*, quæ ſæpenumero cum morbo noſtro conjungitur; ut:

℞. *Hordei*,
lentium,
fabarum ana manipul. iij.

pomorum granator. acidor. numer. duo
ſonchi,
plantagin.
quinquefolii ana manipul. ſemis
Miſc.

& bulliant in *vino rubro* quousque omnia decocta fuerint, hac tamen cautione, ut legumina ſejunctim decoquantur, pòſt omnia triturentur, contundantur & cum pauca quantitate *olei myrtini*, & anethini tantilloque *croci*, & *camphoræ* in formam emplaſtri redigantur: aut excipiatur decoctum ſpongiâ, & ſuper partem factâ prius fomentatione expreſſa ligetur: vel

℞. *Sonchi,*
plantagin.
quinquefolii,
flor. chamomill. vel

herb.

herb. anethi, vel
parietariæ ana manipul. un.

Miſc. contundantur, fiatque Emplaſtrum parti affectæ applicandum.

Optima etiam erit *creta in oleo roſato, myrtino, aqua ardente, oleo petroleo*, vel *ſpicæ* cum *pauco aceti*, diſſoluta, quâ membrum affectum illinatur craſſo modo, illitaque per 24. horas permaneat, iterando iſtud remedium quotieſcunque opus fuerit.

Si materia frigida tenuiſque fuerit, ſpongiis, in aqua ſalſa, lixivio, vel aqua ardente madefactis, modo ſupradicto, exſiccabitur: At ſi reſolutionem renuat aut ob multitudinem materiæ aut ob partis imbecillitatem, ſeu aliud vitium; incidatur, & curetur abſceſſus modo jam dicto, conco-

quendo nimirum, detergendo, incarnando, & agglutinando, ſi cavitas ingens, humiditates priùs exſiccatæ, ſordesque deterſæ, ac expurgatæ fuerint, cùm agglutinantia ceu auſtera, & adſtringentiâ, (Galen. *3. Meth. cap. 6.*) aliàs non conveniant; quæ agglutinantia ſic parari poſſunt.

℞. *Roſarum*,
balauſtiorum,
abſinthii,
fol. myrti, ana manipul. un.
nucum cupreſſ. numero decē,
aluminis Rochæ, unc. un.

Miſc. & bulliant in *vino rubro auſtero*, & uſurpetur intus cum ſiphone, & extra cum ſpongiâ, ſed expreſſa, & faſciis decenter circumligata, ut fluentes humiditates per faſcias exprimantur, & vi ſpongiæ exſiccentur: quo facto os ulceris cute tegendum: ſed quia

quia cutis pars eſt ſeminalis, & pars ſeminalis ſemel deperdita amplius non creſcit, juxta Hippocratis ſententiam 6. *Aphoriſm.* 19. natura adjuvanda eſt, ut aliquid cuti ſimile regeneret, nimirum (20) *cicatricem*, quæ à carne admodum exſiccata oritur: ita enim Galenus 3. *Meth* 5. *materia*, inquit, *carnis eſt ſanguis, & cutis, cicatricis autem itidem quidem caro eſt, ſed exſiccata admodum: epuloticum ergo non ſolum, ſuperfluum quod affluit, exſiccare; verùm etiam humorem, qui in ipſa continetur carne, conſumere debet: & Simplic. cap.* 16. idem ait Galenus: *in planis ulceribus ad cicatricem ducendis id eſt conſilium, ut caro alteretur fiatq; cutis;* id quod perficitur per ea, quæ carnem contrahere, conſtringere, conſtipare, denſare, & calli inſtar ſiccare va-

lent; ita ut cutis veluti in callum durata ſit caro : quare epulotica iſta ſicca ſunt in tertio gradu, & admodum adſtringentia, partim, ut ſiccitate ſua humidum abſumant, partim ut conſtrictione præcaveant, ne ſanguis copioſiùs affluat; quod ipſum inter alia præſtant, *aloes cortex, thuris, pini, ligni ſancti, tutia, plumbum uſtum, ſumach, bolus Armena, balauſtium, ſpodium, ceruſſa*, & ferè innumerabilia : compoſita ſunt *unguentum de minio, de ceruſſa, tutia, plumbo, iſis, ceratumq; diapalmæ.* Advertendum autem, quòd in ſiccioribus naturis ſarcotica, in humidioribus verò epulotica, ut ſupra diximus, magis conveniant.

Oriente autem Malo à frigida, craſsâ, & viſcida pituitâ, ut plerunque obſervavi, repercutientibus non utendum, quia materia

ipſa

ipſa reprimentibus non cedit, ſed adhuc craſſior evadit, magisque parti affigitur, & prorſus incurabilis redditur, verùm ipſa materia per affectam partem evacuanda eſt eam emolliendo, incidendo, & reſolvendo ſubſequentibus ferè medicamentis, nimirum:

℞. *Cerati diachyl. magni,*
œſipi philagrii, ana unc. duas
mucilagin. ſemin. althææ,
caricar.
ſucci ireos, ana unc. un.

Miſc. & bulliant usque ad *mucilaginum*, & *ſucci* conſumtionem; deinde addatur *terebinthinæ claræ* uncia ſemis, *ceræ*, q. ſ. ad conficiendum *ceratum*: aliud:

℞. *Galbani, ſerupini,*
opopanacis,
ammoniaci, ana unc. ſemis,
ſucci ireos,
bryoniæ,

aceti

aceti ſcillitici, ana unc. unam: Miſc. & bulliant lento igne, quousque gummata fuerint diſſoluta; & ſucci conſumti; pòſt addatur *olei liliorum alborum*, *terebinthinæ*, *ceræ*; ana uncia ſemis, iterum parum bulliant, & in fine addantur *pulveris ireos* drachmæ duæ: Aliud:

℞. *Farinæ ſemin: lini*,
fœnigræci,
hordei; ana unc. duas:
pulver. flor: chamameli,
meliloti; ana unc. unam:

Miſc. & bulliant in *oxymelite* q. ſ. ad conficiendum emplaſtrum; in fine addendo, *olei liliorum alborum*, *pinguedinis anatis*, ana drachmas ſex; & Fiat Emplaſtrum: aliud ſummoperè valens.

℞. *Flor. chamomill.*
aneth.

meli-

melilot.
herb. parietariæ, ana manipul. un.
rad. althææ,
ebuli, ana libr. unam,
ſem. lini,
fœnigræci, ana unc. duas

Miſc. & bulliant in *aqua mulſa*, quouſque omnia decocta fuerint; quibus adde *olei communis* libram ſemis, quæ *decoctio* pro *fomento* ita inſerviat, ut in illa ſpongia madefacta & expreſſa, ſuper partem laborantem continuè detineatur; hac tamen cautelâ, ut in fine morbi prædictum *fomentum* ſine oleis adhibeatur, & vel *ſpongia* cum *aqua ſalina*, *lixivio*, & præſertim cum *nitro*, & pauco *aceti*, vel *ceratum* è *marcheſita*, vel *diachylon magnū* cum pulvere *ariſtolochiæ*, & *ireos*, adminiſtretur.

So-

Soleo autem & parare ſtillatitium oleum hunc in modum.

℞. *Terebinthinæ*,
reſinæ pini,
ceræ citrin.
maſtichis, ana unc. quatuor,
ligni ſancti raſpati unc. duas

Miſc. & in vaſe vitreo lutato lento igne deſtilla; quod oleum ad roborandos articulos, & materiam reſolvendam ſummoperè conducit.

Si tandem à materia maligna ſubortus fuerit dolor, illa diſcutienda exſiccandaque eſt: cujus particularia diſcutientia prætereo, quia ſuperiùs poſita hîc accommodari poſſunt; modo cum his aliquod alexipharmacum permiſceatur, ut eſt *theriaca*, *bolus Armena*, *cepæ*, & *allia* ſub prunis decocta, *dictamnus*, item *gentiana*, *quin-*

quinquefolium, ruta, ſcordium, terra Lemnia, chamædris, atque *Mercurius* in morbo Gallico. Et ſi ad ſuppurationem tendit tumor, ſuppuretur, & procedatur eodem, quo ſupradictum, modo. At ſi à deleteria qualitate calor, temperamentumque partis penitus corrumpuntur, ad ferrum ignemque deveniendum, aut ſaltem ad mox dicenda ſequentia medicamenta, ſi ſufficientia videbuntur, etſi his quamvis partem carnoſam cum aliqua oſſis corrupti portione tollere poſſimus, morbum tamen perfectè curare nequeamus, quia à corruptione major pars oſſis obſeſſa eſt; quo in caſu, (21) *totum membrum læſum, ferrâ à ſano reſecandum*, (22) *pars ſana relicta exurenda*, partim ut roboretur, partim ut ſanguinis fluxus tollatur, partim ut, ſi aliquid maligni reman-

remanſerit, deſtruatur. Et quia, ubi os corruptum eſt, plura ſolent ulcuſcula cum carne mala ſqualida, & fœtente oriri, ideo caro illa tollenda, vel (23) *cathæretico* aliquo, quale eſt *dyphriges*, *flos æris*, *æs uſtum*, *alumen Rochæ*, *hermodactylus*, *aſphodelus*, *Mercurius præcipitatus*, *unguentum Apoſtolorum Ægyptiacum*, atque, *aqua fortis*; qua fini etiam (24) *filamenta* à Fallopio parantur hoc modo.

℞. *Filamentor.* unciam unam,
aquæ roſar.
plantagin.
ſolani, an. unc. quatuor,
Opii ſcrupul. unum,
medullæ panis unc. duas,
argenti ſublimat. ſcrup. quatuor.

Miſc. bulliant ad medietatis con-

conſumtion. Deinde extrahe, exprime atque utere.

Quibus jam dictis medicamentis putrefacientia ſubſtitui poſſunt, ut (25) *trochiſci de Minio, Johannis de Vigo*; aut *ſublimatum* pluries *aquâ roſarum*, & *plantaginis* lotum, iterumque exſiccatum; aut idem jam dictum *ſublimatum* cum *aquâ roſarum* & *tragacantho* exceptum, inque formam teretem redactum; aut idem *ſublimatum* infuſum in *aqua roſarum* & *ſucco apii*, inque phiala per quadraginta dies, & quidem ipſos caniculares, retentum ſæpe agitatum, tandemque exſiccatum & uſui ſervatum.

Atque hoc ſublimatum illud eſt medicamentum, quod Scrophularii pro maximo ſecreto, neminique revelando habent, quod tamen nos, qui ejus uſum propria expe-

experientià & tandem cujusdam relatione, in ſtrumis, cancris, carbunculis, & cæteris hujus generis morbis, ſæpe feliciter, cum tantillo *opii* permixtum, experti ſumus, reticere noluimus : quod etiam ad dilatandum ulcus usque ad os, optimum eſt; deinde verò demum os ipſum, vel inſtrumento raſorio, vel ferro candente (ut jam diximus) tollendum, ſi poteſt; ſin minus, & jam allegatis remediis ob aliquam cauſam tolli nequit, ea applicanda pharmaca, quæ maximam vim exſiccandi habent, ut eſt, *oleum de chalcantho*, & cætera ſupra enarrata, deſuperq; ceratum aliquod è ſupradictis ducendum. Sed ſi materia adeo acris, & acuta fuerit, ut inde ulcera fiant ſerpentia, loco ceratorum dictorum ſubſtituatur unguentum de ſtercore canis, quod ita paratur.

℞. *Ster-*

℞. *Stercor. canis oſſa comedentis exſiccati & pulveriſati* drach. ſex,
plumbi uſti,
tutiæ præparat. an. unc. ſemis,
lithargyrii,
ceruſſæ, an. drachm. duas,
lactis caprin. libr. duas,
farinæ lentium unc. quatuor.

Antequam verò unguentum hoc componatur, ſic omnia ſunt diſponenda: primò multa ferramenta extinguantur in lacte; deinde farina & ſtercus cum lacte miſceantur, & coquantur ad ſpiſſitudinem usque, pòſt adde *olei roſati, myrtini* ana unciam unam ſemis, *ceræ albæ* q. ſ. iterum coquantur omnia, donec cera liquefacta fuerit; ultimò mineralia adjiciantur, & ſtatim auferatur ab igne tota maſſa, ac ducatur ſimul, donec unguen-

guentum fiat, quod Johannes de Vigo *Copioſ. Libr. 7. de Natura Simplic. ferè ſub fin. p. m. 624.* habet. Fiat etiam lotio cum *decocto è roſis, hordeo, balauſtiis, & plantagine* parato & cum *vino* diluto.

Si poſt ulcerum ſanationem, & materiæ diſcuſſionem, exſiccationemque aliqua remanſerit durities, veluti quàm ſæpiſſimè accidere ſolet, quia, dum oſſis timemus corruptionem, magis diſcutimus, & exſiccamus, quàm emollimus; eò quòd melius eſt ægrotantem cum aliqua duritie in parte vivere, quàm eum laborare magnis apoſtematibus, fœtoribus, febribus, & tandem mori; emollientibus (ſublato oſſis corruptioris metu) utendum, facto tamen ſemper fomento cum *lapide pyrite* ignito & in *aceto* extincto,

tincto, quod, licèt exſiccet, reſpicit tamen ſimul naturam partis, facitque, ut emollientia malactica à Galeno *5. Simplicium* & *7. de Compoſitione medicamentorum ſecund. genera cap. 1.* appellata, penetrent, hincque ipſum materiam craſſam & viſcidam attenuat ac incidit, & à Galeno *2. ad Glauconem*, in duritie ligamentorum, tendinumque laudatur.

Ne verò ea malactica absque ratione adminiſtremus; cùm durities multiplex ſit, non erit inconveniens, imò neceſſarium, declarare, quid ſit durum, quot modis fiat, nec non quænam differentia inter durum, & tenſum intercedat. Quoad primum; dura dicuntur illa, quibus caro noſtra cedit Galen. *5. ſimpl. 4.* & *3. de Pulſibus*, ſicque durum, vel per exſiccationem, vel per concre-

tionem, vel ex nimia repletione, vel ex permiſtis cauſis; quamvis durum tertio modo acceptum, impropriè durum dicatur, denſumque potius appellandum ſit. Durum enim propriè dictum illud eſt, cui caro noſtra, ut diximus, cedit; denſitas autem nihil aliud eſt quàm transponentis, & transpoſiti æqualis actio, verbi gratia, ſi ponitur transponens, nempe digitus ſuper denſitatem, digitus denſitatem transponit; deinde transpoſitum, (denſitas ſcilicet,) transponens transponit, & ſic ſucceſſivè fit, indicatque laxantia, & emollientia, propterea, cùm non una ſit induratorum natura, neque una eorum debet eſſe medela. Nam quod à ſiccitate induratum eſt, humectari; quod à congelatione, excalefieri; quod à repletione, inaniri; quod autem

autem à permiſtis inter ſe cauſis, hisce medicamentis permixtis curari debet. Stantibus ergo his, duritiei per congelationem ortæ propriè dicta malactica conveniunt, & quidem malactica calida, ut frigori, ſeu congelationi contrarientur. Ita namque Averroes 5. *Collig. quod per congelationem*, inquit, *induratum eſt, calefactionem requirit.* Quicquid enim congelatum eſt frigore, liquatur á calido, ſiquidem liquari poteſt. Et cùm in congelatione dicta, ſeu in eo, quod congelatum eſt, humor ſit, & humor abſumi debeat, quia præter naturam ibi reperitur, idcirco prædicta malactica, ultra caliditatem ſiccitatem quoque poſſident. Et quia potenter calefacientia ſubtiliores partes reſolvunt, cæteraſque in afflicto membro relinquendo, morbum

reddunt curatu difficillimum, & vehementer exſiccantia ſuâ naturâ ad ſummam duritiem humorem parti impactum adigunt, ideo illa malactica, neque caliditate, neque ſiccitate excedant; ſed ſufficit, ea in ſecundo, vel tertio calida,& in primo gradu ſicca eſſe. Galen. 5. *Simpl.* 9. Averroes *loco citato*, Avicenn. *lib.* 4. *Fen.* 3. *cap. de Apoſtematibus duris* Paulus 4.38. & alii. Ad duritiem à reſolventibus, vehementerque ſiccantibus ortam, hæc valebit fomentatio (adhibito tamen ſemper prius fomento, vel ex aceto vel ex mulſo, cum lapide pyrite, ut diximus) quæ talis eſt:

℞. *Radic. althææ inciſ.* libr. unam,
folior. malvæ, manip. duos,
flor. chamæmel.
melilot. an. manip. unum,
ſem. lini,

fœni-

fœnigræc. an. unc. quatuor.

Miſc. & bulliant in *aqua* cum *capite* & *pedibus vervecis*, quousque caro optimè coctа fuerit, & adhibeatur *embrocando* & *fomentando* duritiem; Cum quâ ipsâ aquâ decoctâ *emplaſtrum* etiam ſic formare poſſumus.

℞. *Farin. ſem. lini,*
fœnigræc. an. unc. tres,
radic. althææ inciſar. & contuſar. libr. ſemis;

Miſc. & cum prædictæ *decoctionis*, ſ.q. F. Emplaſtrum, ad ignem addendo
pinguedin. gallin.
anatis,
medull. vitulin.
ol. liliorum albor. an. unc. unam:

quo facto, ſervetur ad uſum. Luta etiam Patavina ſummoperè

 pro

proſunt, & præ omnibus proficiunt. Factâ autem per congelationem duritie, ut in materia calida propter nimia repercutientia adhibita, atque in ſcirrho, tàm à pituita craſſa, & lenta, quàm à melancholia procreato contingit, utile erit *ceratum diachylon magnũ cum gummis*; vel unguentum de althæa cum iiſdem gummis compoſitum, vel ſequens, quod

℞. *Bdellii,*
ammoniac.
galban.
mucilagin. ſem. lini,
althææ,
caricar. an. unc. unam,
Miſc. & cum
ol. ſem. lini, vel
lilior. albor. q ſ. Fiat Cataplasma.

Vel hoc, quod

℞. *Cerati magni* prædicti,

œſipi

œſipi Galen.
emplaſtr. melilot. an unc. duas,
cæparum,
medull. crur. vitul.
pinguedinis gallin. an. unc. u-
nam:
Miſc. & cum Ceræ q. ſ. Fiat ad
ignem molle Ceratum.

Quibus jungantur & quædam eorum medicamentorum, quæ in curatione materiæ pituitoſæ idonea eſſe dicta ſunt. Juvat præterea (pro omni intentione) *animalium calor*, quia calidum innatum ſuſcitat, atque reſtaurat; hincque jubemus, ut ægrotantes in calidis *brutorum ventribus*, læſa ſua *membra* aliquandiu detineant. Habemus præterea in agro Neapolitano Puteolis *balnea*, quæ omnes durities emolliunt, præſertim (quod miraculi inſtar eſt) callos, in fracturis, malè reſtauratos unius ho-

ræ ſpatio, ſi verum eſt, quod mihi à quodam Religioſo relatum eſt, ita emolliunt, ut inde, & calli, & oſſa, plicabilia, ſicut puerorum oſſa, reddantur.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XV.

(1) PInguia atque oleoſa oſſibus noxia eſſe, pervulgatum eſt, ſciuntque illi etiam, qui vel è limine ſaltem Chirurgiam ſalutarunt. Id teſtatur Celeberrimus Ambroſ. Paræus, qui *Libr. 8. cap. 26.* pinguia hæc atque oleoſa inter cariei & oſſium putredinis cauſas refert. Oſſium enim, inquit, putredinem iſtam auget nimius oleorum & pinguium medicamentorum uſus. Teſtatur inſuper adhuc clariùs Paul. de Barbette, Exercitatiſſimus Chirurgus. Notandum, (ſic habent ejus verba *Chirurg. Anatom. Part. 3. cap. 3. pag. m. 22.*) oſſa medicamenta pinguia, oleoſaque perferre non poſſe,

ſe, niſi vel ſummè exſiccantia ſint, vel ope deſtillationis omnem pinguedinem amiſerint. Teſtantur denique fortaſſis & alii; ſed quos, ne longius abeamus, huc trahere nolumus.

(2) In his, & ſimilibus corruptoriis oſſium abſceſſibus exſiccatione cumprimis opus eſſe, & quidem non ſolùm ratione ulceris, verùm etiam ratione corrupti oſſis eleganti Galeni confirmamus teſtimonio, quando in *Commentar. 6. Aph. 45.* exſiccari, inquit, omnia ulcera poſtulant, præcipuè verò ea, in quibus os affectum eſt. Finis verò ſiccandi eſſe debet, ſi pars ejus affecta abſceſſerit.

(3) Non poſſum, quin ſequens Joh. Vigonis, quod ipſe *Practic. Libr. 9. cap. 34.* valdè ad affectæ partis roborationem deprædicat, huc transſcribam:

℞ *Hord.* mund.
lentium,
roſarum,
fabarum ana Manipul. ſemis

pomorum granatorum cum *corticibus* numero duo:

Bulliant omnia ſimul cum *aqua dulci* usque ad *hordei* crepaturam : deinde piſtentur, & cribrentur, cui cribraturæ addantur

olei myrtini
roſati,
omphacini,
anethini,
chamæmelini ana unc. duas
ceræ albæ unc. duas ſem.

& iterum bulliant omnia parum, deinde deponantur ab igne, baculo agitando, donec tepida fuerint, & ultimo loco addatur

Croci ſcrupul. un.

& utere ſuper loco dolenti more emplaſtri. Mirum in modum (ſunt ejus verba) confortando locum materiam conjunctam deſiccat & reſolvit.

(4) Oſſis corruptioni imprimis convenire exſiccantia medicamenta, adeo ut exſiccante ſuâ virtute corruptas etiam oſſis partes à ſanis ſeparare valeant, præter fidam rerum magiſtram

giſtram experientiam aliquot eximii quoque Chirurgiæ Scriptores fidem faciunt. Galeni teſtimonium *num. 2.* adſcripſimus. Epiphan. Ferdinandus *Hiſtor.* ſeu *Caſ. Practic. 42.* Sicca, inquit, & arida oſſium humiditatem abſumunt, & ſi arida magis fiunt, ſeparationi ſeu deſquamationi paratiora fiunt. Paræus *Libr. 18. cap. 26.* rationem præterea, modumque addit, quô exſiccantium virtute vitioſum os à ſano abſcedere poſſe credat. Scilicet medicamenta, inquit, inſigniter deſiccando, omnem oſſis humiditatem tum excrementitiam, cariei authorem, tum alimentitiam exhaurit. Unde exangue manet, & nutritionis, adeoque vitæ expers. Quò fit, ut os neceſſariò abſcedat, glutine eô, quo cum ſanis partibus viciniâ & vitæ communione continebatur, deſtitutum; foliorum inſtar; quæ decidunt, exhauſto humido, quo, tanquam glutine, ramis propriis adhærebant. Hunc corrupti oſſis per exſiccantia medicamenta à ſano ſeceſſionis ac ſeparationis modum

dum paulo aliter, ita nempe exponit Sennert. *Libr. 5. Part. 2. cap. 13.* Medicamenta, inquit, quæ os corruptum à ſano ſeparant, valdè ſiccantia eſſe debent, ut humiditates ſuperfluas in oſſe corrupto abſumant, ipſumque os ſanum ſiccent, ut virtus expultrix ab eo, quod vitioſum eſt, in eo ſeparet, & vis oſſifica os ſeu callum generet, qui os corruptum protrudat. Ipſa autem quod exſiccantia hæc, oſſisque corruptionem emendantia attinet medicamenta, deſcribit ea Galen. *Libr. 3. de Comp. Med. ſec. loc. cap. 3.* & *Libr. 10. cap. 2.* nec non *Libr. 5. de Compoſ. Med. ſec. gen. cap. 14.* quæ omnia in tres Claſſes redigit Sennert. *loc. cit.* nimirum vel in mitiora, vel in fortiora, vel in fortiſſima. Mitiora ſunt: *rad. peucedani, vitis albæ, (bryoniæ) ireos Florentin. aloë, alumen.* Fortiora: *rad. ariſtolochiæ rotund. dracontii, cortex panacis, pini, pumex uſtus, ſcoria æris, chryſocolla, Spiritus vini.* Fortiſſima: *euphorbium, chalcanthum uſtum, cinis ficulneus, calx, aqua for-*

tis

tis, oleum Vitrioli & *Sulphuris*. Præter omnia hæc memorata commendat Petr. ab Argillata *Chirurg. L. 1. Tract. 6. cap. 9. rad. gladioli, fructus* & *folia ficus* cum *foliis papaveris* in forma *emplaſtri*, *betonicam humidam* contuſam & ſuperpoſitam, & imprimis *cinerem vermium terreſtium* cum *melle crudo* permixtum atque applicitum. Barbette *Chirurg. Anatomiç. Part. 2. Libr. 2. cap. 3.* addit *Lignum guajac. Spiritum Sulphuris, Vitrioli, Salis*, *Tartari*, & *oleum Antimonii*. Celebris ille Amſtelodamenſium Conſul Nicol. Tulpius *Obſerv. Med. Lib. 1, cap 37* omnibus præfert *oleum cinnamomi* cum *oleo ſublimati*. Affirmat enim, ſe hoc remedio in ſegregandis celeriter oſſibus nec vidiſſe, nec legiſſe quicquam convenientius. *Oleum aluminis* præ cæteris extollit D. Scheffer *Diſputat.* ſua *Inaugurali*, adjicitque *opopan. ſagapen.* & *oſtrac. combuſt.* cum terebinth. *Mercurium dulcem* in *aqua plantaginis* ſolutum & illitum ad cariem ſimul ac nigredi-

nem oſſis probat Joh. Hartmann. *Prax. Chymiatric. p. m. 392. ſub. tit. Fiſtul.* Capivaccius *Libr. 5. Meth. Med. cap. 11.* in carie ex lue Venerea ad oſſium exſiccationem *pulverem tutiæ* cum *pulvere lithargyri, & corticum ligni guajaci* inſpergere, & *unguentum de tutia* ſuperponere jubet: quoad oſſium verò corruptionem quàm primùm ad fortiora, quæ inter præcipitatum potiſſimùm laudat, veniendum eſſe docet; hac tamen, ut opinamur, lege, ut cauto cum circumſpectu fortioribus illis utamur, ne periculoſas inflammationes excitando, putredinem, oſſisque corruptionem augeamus magis, quàm imminuamus. Unde Argillata *loc. cit.* hanc fortaſſis ipſam ob rationem prudenter monet, ut, ſi euphorbium (idem judicium eſto de cæteris plerisque fortioribus) oſſi ſuperponere velis, præmunienda ſit caro circundans aliquo cerato vel panno lini, ne aduratur illa. Et quod Hildanus *Obſervat. Chirurg. Centur. 4. Obſervat. 21,* in ſpecie de carioſis

oſſibus mandibularum, & *oleo Vitrioli fortiq́; aqua* pronunciat, id nobis de aliorum quoque oſſium carie, hisq́ue ſimilibus fortioribus, vel fortiſſimis medicamentis dictum cenſeamus. Ita autem ſcribit: Oſſibus carioſis mandibularum ut *ignis* & *ferrum*, item *oleum Vitrioli* & *aqua fortis* adhibeantur, non ſuadeo, idq́ue propter graviſſimas cauſas. Cæterùm poterunt ex adductis ſimplicibus, prout res feret, variæ compoſitionum formulæ facili negotio concinnari. Sequens Sennerti *loc. cit.* ex Avicennæ *Fen. 4. Libr. 4. Tract. 4. c. 11.* primitus dimanat, unde Argillata quoque hauſit:

℞ *Rad. ariſtol. rotund.*
ireos,
myrrhæ,
aloës,
cortic. panacis,
terræ Erythridis uſt.
ſcoriæ æris,
cort. pini, partes æquales.

Ex his vel pulvis oſſibus inſpergendus, vel, ſi melle roſato, aut unguen-

to

to Ægyptiaco, prout videbitur, excipiatur, Unguentum fieri poterit. Succincta eſt, laude tamen ſua non minus digna illa Pauli Barbette *l. c.*

℞ *Mumiæ*
ſarcocollæ ana drachm. ſem.
euphorbii drachm. un.
M. F. Pulvis

Item quæ ſequitur.

℞ *ſucci chelidonii maj.* unc. duas
ſpir. vini unc. un.
myrrhæ,
aloës ana drachm. duas
vitriol. alb. ſcrup. un.
M. pro Injectione.

Reſtant adhuc duo ſingularia: unum Sennerti eſt *loc. all.* quod ita deſcribit:

℞ *Sulphuris citrini* libr. un.
ponatur ad ignem lentum, ut liqueſcat, cui adde
Tartar. pulveriſat. libr. ſem.

Miſce diligenter, donec frigida evadant. Poſtea pulveriſentur, & ſuper lapide in locum humidum ponantur, donec liqueſcant. Hoc *oleo* oſſa corroſa

roſa inunguntur. Alterum *Ceratum divinum* Joh. Sculteti eſt, ab ipſo deſcriptum in *Armamentar. Chirurg. Obſervat. 6.* quod D. Paul. Ammanno cumprimis probatur, potiſſimùm ſi pro majori efficacia *oleum de lacertis viridibus* admiſceatur, quòd hoc ſolum (cum ipſo loquor) *Spinam Ventoſam* perfectè curare dicatur. Ex omnibus autem, quotquot jam cum ſimplicia tum compoſita recenſuimus medicamenta, nulli major virtus in corrupti oſſis emendatione ab Authoribus adſcribitur, quàm euphorbio; unde quoque á variis vario elogio ornatur, & quaſi certatim commendatur. Argillata *Lib. 1. Tractat. 6. c. 9.* ex Serapione refert, euphorbium oſſi ſuperpoſitum oſſa in una die excoriare & fragmenta ſeparare. Paræus, Aquapendens, & Hildanus vires euphorbii ex Dioſcoride deprædicant. Ita enim Paræus *Libr. 18. cap. 26.* euphorbium, inquit, oſſium teſtulas, ſquamasque eâdem die eximit Dioſcoridis ſententiâ. Aquapendens *Op. Chi-*

Chirurg. Part. poſterior. Libr. 3. c. 10. ſcribit, à Dioſcoride laudari euphorbium pulveriſatum. Hildanus *Centur. 4. Obſerv. 21. §. ult.* aſſerit, euphorbium mirandas habere proprietates, quòd ſuâ caliditate non ſolùm humores in oſſe exſiccet, ſed & occultâ quadam facultate hîc conveniat; additque, quòd etiam à Dioſcoride oſſibus carioſis adhibitum fuerit, nec metuenda ſit ipſius acrimonia, etiamſi linguam & nares mordicet, quodque ulceribus, quantumvis copioſè inſperſum, tamen nullum dolorem aut inflammationem excitet. Hoc, porro ait, paradoxum quidem eſſe putabis: Sed ego expertus loquor. Tandem ab horum latere ſtat Fallopius, qui *Tractat. de Morb. Gallico cap. 96.* ingenuè profitetur, ſe euphorbio nullum præſtantius, & quod citius os corruptum tollat, inveniſſe remedium. Hæc elogia nonne imitabile nobis pariant exemplum?

(5) Hujus hoc Authoris modo præparati *Olei Antimonii* loco eſſe fortasſis

ſis poſſet vel ipſum *oleum* ſive *butyrum Antimonii* cum æquali parte *Mercurii ſublimati* paratum, & in *Diſpenſatorio novo Norimbergenſ.* deſcriptum; vel ſaltim *oleum Antimonii* Sennerti cum *ſaccharo cando confectum*, & in *Diſpenſatorio Auguſtano* exhibitum.

(6) Quibus addatur hoc Joh. Vigonis Ceratum, huc, ut videtur, apprimè facturum, quod ipſe *Practic. L. 5. cap. 2. p. m. 509.* millies cum honore & non parva utilitate ſe eſſe expertũ teſtatur, nobilisque & ſecurioris operationis & magis delectabile, quàm linimenta, inque exulcerationibus & doloribus Gallicis, item ubi tuberoſitates per os ſunt, in removendo illo dolore magnam eſſe medicinam, & unam quamque ejusmodi ulcerationem breve tempore ſanare ſcribit. Eſt autem tale:

℞ *Olei chamamelin.*
anethin.
de ſpica,
de lilio ana unc. duas
de croco unc. un.

pin-

pinguedin. porcin. libr. un.
vitul. libr. ſemis
euphorb. drachm. quinque
thuris drachm. decem
olei laurin. unc. duas & ſem.
pinguedin. viperæ unc. duas & ſem.
ranarum viventium numero ſex
lumbricorum lotorum cum *vino* unc. tres & ſem.
ſucc. rad. ebul.
enul. ana unc. duas
ſquinanti,
ſtœchados
matricariæ ana manipul. un.
vini odorifer. libr. duas

Bulliant omnia ſimul usque ad conſummationem vini: deinde colentur, cui Colaturæ addantur
lithargyrii aurei libr. un.
terebinthin. claræ unc. duas,
& cum *cerâ albâ* ſufficienti ad ignem fiat *Ceratum* ad modum *Sparadrapi,* addendo in fine coctura
ſtyracis liquidæ unc. un. ſem.
deinde

deinde auferatur ab igne, baculo agitando, donec tepidum fiet, poſtmodum addantur

argenti vivi extincti cum *ſaliva* unc. tres

iterum baculo agitando, donec *argentum vivum* optimè incorporetur.

(7) Reprimentium uſum alii admittunt, alii rejiciunt. Admittere videtur Rhaſes, allegante eum Severino *cap. 21. p. 317.* quando toto ſtudio infrigidandum locum præcipit, quoniam hoc regimine prohibitio fiet, quo non corrumpatur os, ſed remanebit in ipſa diſpoſitione per tempus longum absque ulceratione. Hunc ſequitur Vigo, qui *Libr. 9. cap. 34.* quod de *Spinæ Ventoſitate* inſcripſit, expreſsè ait, quòd conſecutâ ventris ſolutione, ad localia reſolventia transeundum ſit cum aliqua *repercuſſione* miſta. At Severinus, qui omnia repellentia penitus damnat, ad Rhaſis ſententiam reſpondet, quòd is non niſi leviter frigidâ cum roborantibus miſtâ materiâ, & quidem ſublato etiam

iam prius cacochymiæ fomento, eo conſilio utendum cenſuerit, ut ea à nimio ſuccorum acrium atque effer- veſcentium incurſu tueretur obno- xiam magno malo particulam; dein- de quòd ipſe Rhaſes non perfectam & abſolutam Pædarthrocaces notitiam habuerit. Quòd autem Severi- nus repellentium uſum improbet, hæ ferè ejus ſunt rationes (1) quòd *Spinæ Ventoſitatis* tumor ſive abſceſſus non calidus, ſed frigidus, appareat, (quæ tamen ratio infirma eſt, cùm nec in calidis abſceſſibus ſemper proficua ſint repellentia) (2) quòd tumor noſter per longum congeſtum procreetur, longiſſimus item & contumaciſſimus ſit affectus, oſſique, articulis, perio- ſteo, & nerveis particulis incum- bat, ubi iterum repellentia partim non convenirent, partim etiam non efficerent, quod aliàs ſolent. (3) quòd verendum eſſet, ne oſſium, ceu par- tium corporis noſtri alioqui debiliſſi- marum naturâ puſillus calor intem- peſtivo repellentium uſu prorſus jugu- lare-

laretur : Quæ cauſa tanti fuit apud Gabriel. Fallopium, ut *Libr. de Tumoribus* generalem hanc normam atque exceptionem poſuerit inter decem leges repulſum interdicentes (4) quod *Spinæ Ventoſitas* plerunque corrupti habitus homines, id eſt, cacochymicos laceſſat, ipſeque ille humor, qui externas partes ſub hoc noſtro affectu coinquinat, corruptus ut plurimùm ſit. At quo in caſu viciſſim repellentia adhiberi minimè debeant; juxta Heurnii cautelam, qui *Commentar. in Aph. Hipp. 25. Sect. 6.* adeo generalem inde format regulam, ut dicat, quicquid ex viſceribus ad cutem abit, id non debere retrudi. Nos mediâ tutiſſimi ibimus viâ, *Pandolphinum* noſtrum, ceu ducem ſecuti, qui ſimiliter hîc quidem loci, præſente dolore, puris reprimentibus penitus quidem interdicit, ita tamen, ut aliquo in caſu, quem vide, paulò poſt ea viciſſim admittat.

(8) Uti narcotica medicamenta in quibusvis morbis prudenti cum circum-

circumſpectione, & non niſi extremâ doloris urgente neceſſitate in ſubſidium vocanda, quia omnia palliativam tantùm curam præſtant; ita hoc quoque in præſenti noſtro affectu cautè ac deliberatè adhibenda ſunt, quemadmodum hoc ipſum *Pandolphinus* quoque noſter præcipit, quippe qui hîc quidem loci ea quadantenus probat, aliquot autem interjectis lineis rurſus improbat, ac non immeritò ſuſpecta habet.

(9) Inter illas rationes, propter quas ſuppuratio in *Spina Ventoſitate* peſſima meritò exiſtimanda, poſtrema validiſſima nobis videtur; quia nimirum ſuppurantia osſis & circumſitarum partium corruptionem, juxta ac putrefactionem magis adhuc accelerarent, quam tamen omni ſtudio ſervandorum hominum Opifer, Medicus, avertere, ac prohibere debet.

(10) Per calidum autem hoc intellige calidum innatum, quod plerique Veterum Scriptorum per ſubſtanti.

ſtantiam corpoream calidam, viventibus propriam, & pro ſpecificarum formarum diverſitate diverſam definiunt.

(ff) Hujus opinionis è Veteribus Petr. ab Argillata *loc.* ſæpe *alleg.* è Recentioribus verò Petr. de Marchettis *loc. cit.* imprimis eſſe videntur. Argillata poſtquam modum, quo *Spinæ Ventoſitas* generetur, expoſuit, ſtatim nulloque alio intercedente verbo ſubnectit, illic conſequenter *facta inciſione* reperitur corruptio in ſubſtantia osſis tota, vel in parte ejus, usque ad medullam. Ex quibus colligitur, Peritisſimum hunc Chirurgo-Medicum inciſionem, ſive apoſtematis apertionem ſine prævia multorum aliorum topicorum adhibitione, antequam eundo Malum altiores egit radices, ſuadere. Quod & quæ mox ſequuntur verba confirmant, quando, cura, inquit, *Ventoſitatis Spinæ* eſt evacuatio univerſalis; deinde operatio loci, ubi neceſſariò conſequenter debet *os corruptum removeri.* Marchettis

vult, ut, ſtatim ac Patiens conqueritur de dolore pungitivo ſpinoſo veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum, aut genuum, ſive malleolorum, nullo licet apparente tumore, ſectio ejus fiat. Sed in quem animadverſio, quam habet D. Ammann cum Reſpondente ſuo, non ſusque deque habenda. Nimirum Marchettis conſilium, ait hic, admodum præceps eſt, quando in pungitivo dolore, v. g. cubitorum, genuum, & malleolorum, nullo etiam adhuc apparente tumore, ſectionem ſuadet. Nunquam enim ad amputationem confugimus, niſi factâ jam ſolutâ unitate, hoc eſt, præſente ulcere, quandoquidem Medicus ex relatione ægri certam morbi hujus cognitionem non ſemper habet, nec quilibet dolor ſolùm, quamvis etiam formicans ſit, *Spina Ventoſa* præſentiam præcisè indicat. Quomodo ergo in tam dubio caſu amputationem, vel ſaltem inciſionem moliri poterit? Quin potiùs exſpectandum ipſum ulcus, & ubi certò

certò per ſigna conſtat, adeſſe *Spinam Ventoſam*, videndum, utrum, juxta monitum Paræi vel terebellis deſquamatoriis & radulis (veluti faciunt ſtatuarii) teſtæ carioſæ ſubtiliter abradi aut deſquamari, vel utrum terebello, ab eodem Paræo deſcripto, os carioſum locis pluribus perforari poſſit? Verùm de hoc duplici Paræi conſilio iterum monendum, oſſis carioſi abraſionem & deſquamationem in vera *Spinæ Ventoſitate* ſine magno ægrotantis emolumento inſtitui nobis videri. *Spinæ* enim *Ventoſitas* eſt interna oſſis corruptio, id eſt, in qua intima ac interna oſſis ſubſtantia primò corrumpitur, & in qua tota oſſis ſubſtantia ut plurimùm occupatur. Quid ergo proderit, os abradere ac deſquamare, cùm abraſio non niſi externas corrupti oſſis ſquamas tollat? Conſentientem habemus Optimum Sennertum *Prax. L. 5. Part. 2. cap. 13.* dum abraſionem duo exigere inſtrumenta ſcribit, ſcalprum puta, & terebram, quorum illi locus ſit, ubi *os*

non ita altè corruptum eſt. Iccirco abraſio in vulgari quidem, ſive externa oſſis carie conveniet, in noſtra autem & vera *Spinæ Ventoſitate* non item; niſi in hac quoque ideo ſaltem abradenda oſſa credamus, ut iteratâ abraſione attenuata ac rarefacta oſſa, poſtea vel ſua ſponte, vel congruo medicamentorum uſu præterea adjuta citiùs ac faciliùs tota carioſa abſcedant. Alterum autem conſilium de terebello, terebrâ, vel trepano certis in caſibus non penitus ſpernendum videtur. Terebrâ enim utendum, ſi caries profundiùs penetret, iterum docente Sennerto *l. c.* ex Celſ. *Libr. 8. cap. 2.* & comprobante eandem Operationem Petro de Marchettis, non quidem indifferenter in omni, ſed hac ſolummodo *Spinæ Ventoſæ* ſpecie, quando totum internodium, maximè in pueris, digiti manus vel pedis, corruptum eſt. Hoc enim in caſu, inquit, quia neque ignis, neque ferramenta juvant, horum loco trepano tenuiori utendum, quo ejuſdem

dem internodii media pars perforanda, à qua, forficulis affabrè in hunc uſum paratis, partes laterales ſecandæ, atque totum internodium paulatim educendum volſellâ, cujus vacuus locus progreſſu temporis carne oppletur; quæ quidem in pueris durior quodammodo facta, & veluti calloſa oſſis vice fungitur; quanquam ubi totum internodium eſt ablatum, digitus, muſculis ad caput ſuum retractis & cedente carnis mollitie, decurtetur. At ſi totum internodium auferri debet, indeque digitus decurtatur, dubitare adhuc ſubit; utrum curatio trepano jam deſcripto tenuiori, an verò vel communi amputatione, vel volſellis, maximè in cartilaginoſis puerorum oſſibus, feliciori ſucceſſu contingere poſſit. Cæterùm quod modum attinet, quo apoſtema aperiendum ſit, ſequitur in eo Pandolphinus noſter Joh. Vigonem *l. c.* quando uterque juxta longitudinem incidendum præcipit. Ita enim Vigonis ſonant verba: Factâ maturatione, in-

quit, quæ pro majori parte ſequitur in membro absque multa elevatione cutis, & mutatione in colore, locus incidatur *juxta membri longitudinem*. Quibus ex verbis & hoc inſuper ſimul hariolandum, ipſum quoque Vigonem *Spinæ Ventoſitatis* tumorem, antequam ipſe exterius rumpat, aperire ac incidere ſuadere; taceo, quòd Idem paulò poſt perſpicuè aſſerat, ſe comperiſſe, dolorem in *Spinæ Ventoſitate* adeo intenſum fuiſſe, ut propter ejus venenoſitatem, & multitudinem materiæ ſæpenumero *locum ante maturationem perfectam aperire* coactus fuerit. Quæ tamen viciſſim cum grano ſalis intelligenda. Aliàs quoad ipſam inciſionis figuram diſſentit à Vigone & *Pandolphino* noſtro Severinus, quando *cap. 21. p. 316.* ſi cutis integra adhuc eſt, non per longitudinem, ſed ad figuram literæ X. eam incidere, orasque ita diducere jubet, ut ſpatium pateat, quò ferramenta adhiberi, aliæque Chirurgicæ operationes adminiſtrari queant; utut cæte-

cæteroquin (ut obiter hoc adjiciamus) quando os jam detectum eſt, idem crebris per terebellum foraminibus pertundendum eſſe & ipſe affirmet.

(12) Aperto apoſtemate, foramen quod vel illa apertione Chirurgi manu vel ſua ſponte factum eſt, non ſolùm apertum deinceps ſervandum, ſed & ulteriùs dilatandum, quo fieri poteſt modo. Fiet autem vel turundis, vel ferro, vel cauſtico aliquo medicamento. Turundæ parantur vel ex ſpongia præparata, vel ex radice gentianæ, vel ex medulla ſambuci aut ſorgi, quæ foramini intruſæ humiditates circumfluentes imbibunt, unde intumeſcunt, ſicque foramen ampliant. Ferro ulcus ſive foramen dilatare, inuſitatius eſt, niſi vel peculiare dilatatorium inſtrumentum vel ſectionem ſubintelligere velimus, quæ viciſſim non ſemper, ſed tum demum locum habere poteſt, quando de arteriæ, nervi aut tendinis alicujus periculoſâ læſione nihil metuendum. Frequentius autem ferro ipſum

 apoſte-

apoſtema aperiri ſolet, quod & ipſe fortaſſis Author noſter voluerit. Ita cauſtico quoq; medicamento appoſito ulcerum foramina non ſolùm ampliora redduntur, ſed & tumores aperiuntur. Eſt autem cauſticorum ingens varietas, adeo, ut vix Chirurgus ſit, qui non ſecreti aliquid hîc jactitet. Illud communiſſimum cauterium, quod ex ſolo lixivio, è quò ſapo conficitur, parari ſolet, ſexcentis aliis præfert Heurnius *Libr. 1. Meth. ad Prax.* quod inde peti poteſt. Sequens magiſtrale cauſticum mirabile vocatur, quòd apoſtemata & bubones rumpat, fonticulis excitandis inſerviat, cancrosque, ſcrofulas & malum formicæ, (quo ipſa *Spinæ Ventoſitas* indigitatur) perſanet. Deſcribitur autem in *Italico* quodam *Libello Libr. 1. pag. 65. Venet. 1670.* impreſſo, & *Compendium mirabilium Secretorum* Dominici Audæ inſcripto; cum *nova Appendice* ejusdem Authoris. Et communicavit nobis Amiciſſimus noſter D. Lucas Scrōckius Jun. Medicus Augu-

Auguſtanus. Eſtq́ue Latinè à nobis redditum tale:

℞. *Vitrioli uſti* unc. duas.
ſalis armoniac. unc. un.
calcis viv.
tartari calcinat. ana unc. tres.

Coq. in lixivii è ſtipitibus fabarum parati quant. ſuff. ad humiditatis conſumtionem; legeq́ue Artis exſiccata maſſa ſervetur loco ſicco in vitro benè clauſo ad dictum uſum.

Sunt autem cauſtica hujuſmodi eâdem cautione apponenda, quâ fortiora illa contra oſſium corruptionem ſuperiùs *num. 4.* commendata medicamina apponenda eſſe diximus. Nimirum nunquam non affectæ partis habenda ratio, cavendumq́ue eſt, ne arteriæ, majores venæ, nervi, aut tendines cum gravi ægrotantis damno temerè violentur.

(13) De raſione ſive abraſione oſſis, quæ limâ, ſive raſpatoriis, ut vocant, inſtrumentis fit, incidenter aliquid diximus ad *num. 11.* Cui hîc

 adden-

addendum, quod, ſi ſpes eſt, limatione os corruptum totum tolli poſſe, hæc operatio in noſtro quidem affectu majori cum fructu inſtitui videatur, quàm ſi ſuperficietenus tantùm abraderetur, ob dictas rationes; ob quas fortasſis ipſe quoque Vigo *l. c.* non leviter ſaltem oſſa vitiata deraſit; quin potius, uti ſcriptum reliquit, multoties *magnam partem focillis brachiorum* & *tibiarum raſpatoriis* & ferro candenti *removit*, modò ut ad ſanitatem infirmum perduceret.

(14) Ad ignem, ſive candens ferrum & uſtionem tandem etiam, mitioribus hactenus adductis præſidiis non ſufficientibus, deveniendum, juxta antiquisſimi Præceptoris, Hippocratis noſtri *Aph. 6. Sect. 8.* datum conſilium: quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicare oportet. Miris autem laudibus ignis efficaciam in hoc noſtro quoque affectu imprimis Severinus effert. Id, inquit,

inquit, *cap. 20. pag. 315.* quod efficaciſſimum proponere ſuper omnia poſſum, eſt ignis actuoſus, quod remedium uſitatum in plerisque comperi mirabile; confirmatque ejus uſum aliquot exemplorum inductione, quæ mox ibidem ſequuntur. Modum utendi docet Petr. de Marchettis *loc. cit.* Dilatato, ait, foramine ſectione, ſpongiâ præparatâ, radice gentianæ, medullâ ſambuci aut ſorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quousque perito artifici ex uſu videatur futurum, ut ſtatim abſcedat; tum verò curationis quod ſupereſt, modo ſolito proſequendum. Non abſimili huic modo procedit Sennertus *l. c.* quippe qui ibidem per fiſtulas ferreas, quibus caro defendatur, cauteria applicanda, illarumque plures in promtu habere ſuadet, ut, poſtquam una incaluit, alia frigida adhibeatur; vel, ſi unâ uti libeat, poſtquam incaluit, in aquam frigidam immittatur. Atque

hoc utroque modo, prout decet, cavebimus, ne caro vicina, aliæque adhuc ſanæ partes improvisò ſimul adurantur, unde exquiſitisſimi dolores, periculoſæ inflammationes, aliaque gravia ſymptomata ſuſcitari poſſent. Quod tandem ipſum uſtionis uſum ſpectat, habet ea non ſolum peculiariter iis in locis locum, ubi propter loci profunditatem aut foraminis anguſtiam lima, aliave abraſoria inſtrumenta adhiberi nequeunt; ſed creditur præterea, eam ſingulari virtute contra malignitatem & virulentiam, eam exſorbendo ac exhauriendo, facere, corruptique osſis ſeparationem juvare, & imprimis ad excrementitias humiditates abſumendas præſtantisſimum, ut vocat Sennertus *l. c.* eſſe remedium, qui poſtremò & hoc non prætereundem addit; poſt uſtionem, ad inflammationem prohibendam, & dolorem leniendum primò *aquam roſaceam* cum *albumine ovi* applicandam, hinc *oleum roſat.* cum *ovi vitello*, poſtea *butyrum* cum *melle roſaceo*,

faceo, ipſi vero oſſi aduſto pulverem ex *rad. peucedani*, *ariſtolochiæ*, *euphorbio*, aut aliud ex ſupra propoſitis medicamentis imponendum, donec os corruptum ſeparetur & abſcedat. Singulares inuſtionis modos vid. apud Joh. van Horne *Microtechn. p. 196.* & *ſeqq.* nec non Severinum *Pyrotechnia* paſſim quidem, præcipuè verò *Part. 3. cap. 1. 2. 3.*

(15) Huc referri poſſet & illud remedium, quod in ipſa noſtra *Spina Ventoſa*, ceu ſecretum, ſæpisſimè proficuum expertum ſe eſſe teſtatur Dominicus Auda, *Italico* ſuo ſupra *allegato Libello*, quod

℞. *Aquæ vitæ*

roſarum ana unc. ſex

mercurii ſublimati unc. tres

opii unc. ſemis.

Primùm coquatur *opium* minutim diſſectum, & liquefiat, dein addatur *mercurius ſublimatus*, & poſt quatuor ebullitiones decoctum hoc ab igne removeatur; quod ſi adhibere cupis, linteum in eo madefactum

parti affectæ imponatur, ut eam totam cooperiat, atque ſupra illud aliud majus *aqua plantaginis* imbutum; ſicque per 12. horas relinquatur.

(16) Os in *Spina Ventoſitate* ſemper eſt læſum, & quidem primariò. Et ſi non eſt læſum, non eſt *Spina Ventoſitas*, ſed alius quidam tumor, qui huc non pertinet. Unde hæc Authoris differentia nulla eſt.

(17) Eſt autem *Unguenti Reſini Sarcotici* deſcriptio talis, uti habetur in *Antidotar. Bononienſ. pag. m. 407.* & *417.* item in *Pharmacopœa Bergomenſ. p. m. 267.*

℞. *Reſinæ pini,*
terebinthinæ,
ceræ citrinæ,
olei communis ana unc. tres.

Diſſoluta *cera*, *reſina* cum *oleo*, ultimò *terebinthina*, omnia colentur, & in cacabo ad ignem lentum bulliant: deinde permittantur infrigidari.

(18) *Unguentum Matriſylvæ*, ſeu *Periclymeni*, ſeu *capitale*, vel *capel-*

lum,

lum, uti vocatur in *Pharmacopæa Bergomenſium p. m. 276.* ita deſcribitur:

℞. *Ceræ* flavæ
Reſinæ terebinthinæ, ſeu
communis, *Pineæ*,
olei roſati completi ana libr. duæ,
abiegni libr. una,
foliorum periclymeni in umbra
ſiccatorum
betonicæ,
foliorum ſalviæ
gummi elemi ana unc.
ſex,
radic. ariſtolochiæ rotund. unc. tres

Herbæ fractæ *vino albo* odorato macerantur per 24. horas: reliqua adduntur, & coquuntur, donec *vinum* ferè evanuerit; expreſſum ope torcularis, & refrigeratum igni redditur, dum *vinum* ex toto evanuerit; poſtea additur *gummi*, *vino*, aut *oleo ſolutum*, vel in pulverem redactum, agitando dum fiat unio. Aliqui monent *ceram* & *reſinas* immiſcendas, poſt-

quam

quam *vinum* coquendo evanuerit, & in fine gummi. Sunt qui addant:

Maſtiches albæ,
Thuris optimi ana unc. unam & ſem. aut etiam duplum.

(19) Talem reconditam qualitatem & illud fortasſis posſidebis remedium, quod prædictus Dominicus Auda ibid. ſecretum paucis cognitum, planeque miraculoſum, & in Malo formicæ, id eſt, *Spina Ventoſa* probatisſimum vocat *L. 1. p. 67.*

℞. Duos aut tres *veſparum nidos* unà cùm inibi hærentibus *parvulis veſpis*, itemque *mellis favi* cum minutis ſuis *apibus* pugillum unum. Contundantur ſimul, & cum tantillo *mellis* fiat inde *Emplaſtrum* ſupra partem affectam applicandum:

(20) Paul. Barbette ſcribit, *Oper. Chirurgic. Anatomic. Part 2. Libr. 2. cap. 7. p. m. 174.* ſe nullum medicamentum cognoviſſe, quod ſuo tempore adhibitum citiùs cicatricem inducat,

ducat, quam *Amalgama Mercurii*, cujus hæc ſit præparatio.

℞. *Plumbi* unc. duas,
liquefacto adde
Argenti vivi unc. duas
effunde ſuper chartam,

Exſiccatum, pulveriſatum, *Emplaſtro de plumbo* aut *diapompholyges* miſceri poteſt.

(21) Hoc extremum illud eſt remedium, quod extremus hic poſcit Morbus. Et quanquam, ut ſapientem omnia prius conſiliis, quàm armis experiri, decet, ita Medicus medendi initium à mitioribus præſidiis ex diætetico & pharmaceutico fonte hauſtis meritò capere debet, antequam ad efficaciora deveniat; tamen quemadmodum iterum, ſolis conſiliis nihil juvantibus, ipſa arma capeſſere optimum ſæpè eſſe ſolet; pari ratione vulgaribus remediis minus ſufficientibus, extrema hæc, & tantùm non crudelia, in noſtro præcipuè hoc ſævo affectu, ſaluberrima ſæpè comperta ſunt. Hinc Author noſter tali in caſu totum membrum

brum læſum reſecare jubet, ad imitationem Petri ab Argillata *loc. cit.* qui ſimiliter factâ univerſali evacuatione totum os corruptum removeri debere, ſeque ipſum totum unum focile brachii removiſſe ſcribit: quem Severinus quoque & Petrus de Marchettis ſequuntur. Ille os, quod vitiatum eſt, *pag. 316.* totum exſcindere ſuadet: Hic verò, quod ſi Medicus, ait, accedat, factâ jam ſolutâ unitate ab ipſa materiâ pituitoſâ ex putredine acriori factâ, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti. Quomodo autem & quibus inſtrumentis hæc corrupti oſſis ablatio, ſive amputatio fieri debeat, nemo horum ſpecialiùs explicat. *Pandolphinus* noſter ſerram commendat, qualem depingit Joh. Scultetus *Armamentar. Chirurg. Tabul. 27. Figur. 11. lit. C.* Johan. van Horne, qui artuum amputationem propter nullum alium, quàm ſphacelum, ipſumque hunc noſtrum affectum inventam eſſe credit, *Microtechnes p. m. 189.* inter inſtrumenta ad hanc operationem neceſſaria

ria præter jam nominatam ſerram, cultrum quoque falcatum, cultellum ancipitem, qui Hippocrati μαχαιρὶς στηθοειδὴς vocatur, interdum etiam, ſed rariùs ſcalprum exciſorium, aut exciſoriam forcipem adhiberi poſſe ſcribit. Cultrum ſive ſcalpellum falcatum vide apud Scultetum *loc. cit. Tabul. 27. Figur. 11. lit. B.* Cultellum ſive ſcalpellum ancipitem, quem Celſus & Paulus Spatham appellant, exhibet Idem Scultetus *ibid. Tabul. 2. Figur. 1.* Scalprum exciſorium depingit Idem *ibidem Tabul. 20. Figur. 4.* item *Tabul. 27. Figur. 12. lit. E.* Exciſoriæ forcipis figuram habet Idem *ibid. Tabul. 20. Figur. 1.* & *Tabul. 32. Figur. 6.* De quibus inſtrumentis notandum, ea non omnia unà requiri; imò ſæpe ſæpius, in minoribus præcipuè articulis, ut digitis manuum ac pedum, unum ſolum, & quidem ſimpliciſſimum ſufficere, quemadmodum Spigelio apud Scultetum *Armamentar. Chirurg. Obſervat. 86.* vulgaris forceps ſuffecit, quâ Monacho cuidam Bononienſi pollicem

ſiniſtræ

ſiniſtræ manus *Spinâ Ventosâ* correptum feliciter abſcidit. Quid? quod Joh. Jeſſenius à Jeſſen *Inſtitut. Chirurgic. Proœm.* arbitretur, Chirurgica illa inſtrumenta, quorum nullibi plura habeantur, quàm apud Aquapendentem aliquantò magis ad oſtentationem, quàm uſum comparata eſſe. Præterea nec hoc omittendum, ſerram contra pleroſque exercitatiſſimos Chirurgos pro magnorum membrorum amputatione Leonard. Botallûm *de Vulneribus Sclopetarum c. 23.* vehementer vituperare, & quidem ex his præcipuè rationibus, primò quod ea plerunque multas nervoſas partes à novacula relictas miſerè laceret; deinde quòd, dum ſerrâ oſſa ſecantur, ſectæ venæ & arteriæ perpetuò ſanguinem & ſpiritus fundant. Verùm quamvis hæ Botalli rationes non de nihilo ſint, probeque notari poſſint, videtur tamen eum ſerræ uſum potiſſimùm ideo ſaltem rejeciſſe, ut cultros ſuos, quos in illius locum ſubſtituit, quosque mirum quantum laudat atque com-

commendat, eò faciliùs, eoque felicius introduceret. Cæterùm quoad locum, an os ſive membrum in ſana adhuc parte, an verò in illa *Spinæ Ventoſitate* obſeſsâ, item an in ipſo articulo, an verò extra illum exſcindendum ſit, non omnibus eadem eſt mens. Aquapendens, & qui hunc ſequuntur, in parte læſa & jam emortua (ſi de ſphacelo vulgari ſermo ſit) amputationem fieri ſuadent, his ferè nixi rationibus, cùm quòd hac viâ minorem dolorem ſentirent ægri, tum etiam, quòd non tanta ſequeretur hæmorrhagia. Verùm Clariſſimus Johan. van Horne *loc. cit.* hoc conſiliũ non immeritò periculoſæ aleæ plenum vocat, partim, quia verendum, ne illud corruptum, quod relinquitur, ſe ſit multiplicaturum, partim etiam quia non poſſumus eſſe certi, an non os, quod carni ſubeſt, altiori in loco ſit corruptum. Iccirco in ſana potius parte faciendam eſſe ſectionem judicat, proximè tamen ad ægram, ſpatio unius digiti transverſi. Quod Severino quoque, Neapolitano illi Chironi pla-

placuit,quando *cap. 21. cap. 316.* ſeriò monet, ut totum os,quod vitiatum eſt, præcidatur, eò quòd niſi id fieret, hoc eſt, ſi quid corrupti relinqueretur, ulcus recidivam ſentiret. An in ipſo articulo, ſive juncturis, an verò potiùs ſupra aut infra juncturas detruncari debeat os violatum,propter ingentem varietatem locorum, quæ *Spinæ Ventoſitas* occupare conſuevit,præcisè definiri nequit. In genere ſcire ſufficiat, ſectionem in ipſo articulo admodum ſuſpectam videri, (1) quia ibi plerunque nervi, venæ & arteriæ copioſiùs concùrrunt, (2) quia non tam promtè inveniri poteſt locus, ubi duo oſſa conjunguntur. (3) quia difficiliùs quàm alibi cicatrix obducitur. Tandem quod ipſum modum amputandi, vel exſcindendi,attinet,breviter omnium optimè ita ferè eum tradit prælaudatus Joh. van Horne *loc. alleg.* Nimirum ante omnia, (implorato Numinis ſupremi auxilio) oportet ægro cardiacum aliquod præbere, ne in ipſa operatione deficiat ; deinde à viro ali-

quo

quo robuſto cutis & caro ſana, quantum fieri poteſt, ſurſum eſt attrahenda, ut eâdem poſtmodum relaxatâ oſſi denudato melius obduci poſſit. Tum (ſi locus concedit) ad latitudinem pollicis ſupra locum, in quo amputatio eſt facienda, valida fiat ligatura vinculo non ita lato, ſed forti; cùm ut æger minus dolorem percipiat, tum ut ob vaſorum conſtrictionem ſanguinis fluxus meliùs compeſci poſſit. Mox ſub ligatura Chirurgus falcato, ſed aliquantùm minùs, incurvo cultro, quàm poteſt feſtinanter totam circumquaque carnem muſculoſam reſecet, & perioſteum abradat ab oſſe, ne à ſerra dilaceretur; denique ſerra eſt adhibenda, vel in digitis forceps tantùm. Poſt hanc factam amputationem quid ſit faciendum, mox ſequetur. Atque hic communiſſimus eſt modus. Alium & planè novum excogitavit Leonard. Botallus *loc. cit.* quem ipſe impensè laudat, & dictus Joh. van Horne *in Annotationibus ad eundem* approbat. Quem vide ſis.

(22) Fa-

(22) Factâ,eo,quo diximus, modo, amputatione,alii partem ſanam actuali cauterio inurere cum *Pandolphino* noſtro ob dictas rationes ſuadent; alii contrà disſuadent. Et disſuadent quidem metuentes, ne cruſtâ, quæ à ferro candente inducitur, decidente, periculoſus fiat ſanguinis fluxus; cui addit Paræus *lib. 12. cap. 35.* quòd hoc modo dolores ingentes & nonnunquam convulſiones inde excitentur. Unde ipſe *cap. 31. & 33.* tenaculâ potius vel volſellâ vaſa apprehendere&acu transfigere jubet: ſed quem modum Gourmelenus *Syntagmat. Artis Chirurgic.* cumque eo Joh. van Horne *l. loc. pag. 193.* adhuc magis improbat, qui poſtremus *pag. 194.* hanc curationem longè felicius abſolvi ſcribit, ſi fungus ille, quem *crepitum lupi*, vulgò Poſiſt appellant,in uſum ducatur, ita nimirum, ut ejusdem portiunculæ pulveribus ſanguinem ſiſtentibus plenæ & *ovorum albumine* madefactæ applicentur; vel etiam ex eodem *fungo* excavato veluti ſcutella pulvere ſtegnotico repleta

repleta conficiatur, tuncque extremitas membri ei immittatur; atque hic apparatus in ſitu ſuo emplaſtri defenſivi & glutinantis beneficio, ſuperinductâ veſicâ bubulâ, donec hæmorrhagiæ metus transierit, detineatur. Nos admodum hæremus, incerti, cui noſtrum adjiciamus calculum, maximè cùm propter affectæ partis inſignem diverſitatem vix certi quid in noſtra *Spina Ventoſitate* determinare liceat. Si quid tamen ſtatuendum neceſſariò eſſet, mallemus iis in caſibus, ubi inuſtio fieri poteſt, cum noſtro Authore facere, hac tamen annexâ cautelâ, ut durior jam aliquantum facta cruſta emolliente quodam oleo ſive unguento inungatur, quò ſine hæmorrhagia, aut alio graviori malo decidere poſſit; quanquam viciſſim pluribus in caſibus tam vehementi, & tantum nō crudeli uſtionis præſidio non opus eſſe, aliudq́; præſtans ſtegnoticum remedium, quale Johann. Horne deſcribit, abundè ſufficere poſſe credamus. Ad hæc uſus atque exercitatio optima hîc eſt magi-

ſtra; ſemperque adhibendum judicium, quod Chirurgum imprimis commendat. Poſtremò in omni amputatione ſedulò obſervandum videtur illud, quod monet Joh. Jeſſenius *Inſtitut. Chirurg cap. 21.* nimirum amputato membro aliquantulum pro virium ratione ſanguinis profluvium permittendum. Reliquum curationis nihil habet peculiare, & quomodo ſit inſtituendum, docent omnes illi, qui de vulgari artuum amputatione agunt; unde peti poteſt.

(23) Ad hunc cathæreticorum cenſum & illud unguentum reduci poſſet, quod Dominicus Auda in allegati Italici Libelli nova Appendice contra *Spinam Ventoſam* peculiariter directum ſecretum atque rarum vocat. Eſtque quod

℞. *Mercurii ſublimati*, drachm. duas ſemis,
unguent. popul. drachm. tres,
opii grana quinque,
lapid. hæmatit. præp. ſcrup. un.

Miſc. Fiat unguentum & applicetur parti

parti affectæ per 12. horarum ſpatium, poſtea removeatur, atque factâ eſcharâ applicetur axungia rancida non ſalita; nondum verò factâ eſcharâ repetatur dictum unguentum, & ablatâ illâ, medicamenta incarnantia adhibeantur.

(24) His ſimilia ſunt illa Fila Cauſtica, quæ olim D. Sigismund. Schnizer D. Joachim. J. F. Camerario communicavit, quorumque Zacutus Luſitanus quoque in *Prax.* ſua meminit:

℞. *Filorum carminativ* unc. duas,
Mercurii ſublimati correct. drachm. ſeptem,
ſal. armoniac. drachm. tres,
aq. roſar.
plantagin. ana libr. unam,

Bulliant ad remanentiam tertiæ partis, & fila traducta in furno lentè exſiccentur; quæ, ſi fortiora velis, adde ad coctionem *arſenici* unc. ſemis.

(25) Sunt autem *Trochiſci de Minio* hi: uti Vigo eos deſcribit *Practic. lib. 8. cap. 13.*

℞. *Medulla panis* crud. benè fermentati unc. quatuor.
ſublimati elect. & fortiſſimi unc. un.
minii unc. ſemis

Omnia ad invicem piſtentur cum modico *aquæ roſatæ*: deinde fiant *trochiſci* ad modum grani pineoli, & aliquantulum longiores: poſtmodum extendantur ſuper tabula, & ponantur in furno non multum calido, & reſerventur in ſcatula, & utere. Mirabilis, inquit eorum inventor, ſunt operationis; & ſi vis, ut corroborentur in virtute corroſiva, addatur virtus *ſublimati*.

CAPUT XVI.

De Diæta.

ABſoluto de medicamentis diſcurſu, ad (1) *diætam* progrediendum. Conſtat autem diæta ſex rebus non-naturalibus, quæ res, vel indicantur à virtute, & erunt

runt alimenta; vel ab aliquo præternaturali, & ſic erunt remedia. Quo ad aërem; ſi morbus à ſanguine oriatur, aër ipſe ad frigiditatem, & ſiccitatem vergere debet. Victus in principio tenuis, poſtea verò, quando morbus in longius protrahitur, (quod plerunque fieri ſolet) largior ſit, ut infirmus ægritudinis onus ferre poſſit, ſimulque refrigerans, ſi febris afflixerit; hac verò abſente *vinum oligophorum* etiam cōcedendum, præſertim ægrotanti debili; Ipsâ autem præſente febre, à vino abſtinendum, & (2) *refrigerantibus, humectantibusq;* utendum. Quies totius corporis (& præſertim laborantis partis) amplectenda. (3) *Somnus, vigiliæq;* mediocriter exerceantur. (4) *Repletio ſummopere evitetur.* (5) *Alvus lubrica habeatur.* (6)

Venus (una cum (7) *iracundiâ*) cane pejus & angue fugienda.

Ab humore acuto ortum ducente morbo, omnia ad frigidum & humidum tendere debent, ſintque vel magis, vel minus talia, prout magis, vel minus acuta fuerit materia: unde ſi aër ſuâ naturâ talis non erit, arte reddendus eſt, cubiculi pavimentum gelidâ perfundendo aquâ; nec non in eo *vitium folia, ſalicum ramulos, roſas, violas*, atque hujuſmodi refrigerantia diſpergendo. Abſtineat æger à (8) *pinguibus, dulcibus*, acribus, ac tandem ab omnibus facilè in bilem vertibilibus; utaturque *lactucâ, cucurbitâ, portulacâ, ptiſanâ hordeaceâ*, atque ſimilibus: potus verò ſit *aqua hordeacea*, vel *ſimplex*, vel cum *julepo acetoſo*, vel cum *granatorum acidorum ſucco*

per-

permixta, aliaque omnia ſupradi-ctis reſpondeant.

(9) *Peccante* autem *pituitâ, fri-gidâ, craßâ, & viſcida;* diæta ca-lefaciens ſit, attenuans, & incidens: aërque calidus, ac ſiccus, qui ſi ta-lis per ſe non fuerit, *aromatibus*, at-que aliis calidis talis efficiendus: *cibus modicus* laudatur: *panis benè fermentatus*: *carnesq; laudabiles* pauca excrementa generantes, in-ter quas *avicularum ſylveſtrium*, nec non *pullorum*, & quidem aſſæ magis, quàm elixæ commendan-tur carnes. Utatur inſuper pa i-ens *petroſelino, menthâ origano ſe-minibus fœniculi, aniſi, cumini, cin-namomo, pipere;* nec non multis *e-dulis cum acero paratis*; veluti ſunt *cappares, aſparagi, fœniculi:* Vinum concedatur clarum, & præſertim cum aluminoſa, vel ſulphurea aqua modicè dilutum:

repletiones disſuadeantur,& exercitationes adhibeantur: (11) *ſomnus* ſit *modicus* & tantùm nocturnus: (11) *Animi paſſiones* vitentur, licèt ſæpè (12) *ira vim curatoriam* habeat; egoque propterea bilioſum hominem à ſuo naturali ſtatu delapſum irâ ſanatum eſſe viderim: alvus lubrica teneatur: Venus exulet, quippe quæ in univerſi corporis partibus frigidis & præſertim in ventriculo, copioſam generat pituitam.

Si Malum noſtrum ortum duxerit ab humore frigido, & tenui, ſupra poſita omnia opportuna ſunt, modò non attenuent & incidant: potiſſimum verò potus ſit modicus.

At ſi à melancholia; omnia tendant ad quandam calefactionem, humectationem, & attenuationem; & propterea evitentur, quæ

quæ ab his diverſæ ſunt naturæ; unde laudatur *vinum album*, tenue, & *aquoſum*; *panis optimus*; *ova ſorbilia*, *carnes omnes laudabiles*, *ſpinachia*, *borrago*, *& cætera.*

Procedente tandem peſſimâ hac ægritudine (13) *à virulentia Gallica*, vel *ab alia pravâ qualitate*, cum victu conveniente alexipharmaca permiſcenda & uſurpanda ſunt.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XVI.

(1) QUomodo Diæta in noſtra *Spinæ Ventoſitate* inſtituenda ſit, facilè intelliget omnis prudens Medicus, ſi ejus antecedentes ac procatarcticas cauſas rectè reputaverit. Uti enim hæ cauſæ ſe habent, & prout hæ ipſæ ad affectus noſtri productionem concurrunt, ita diæta quoque habere ſe debet, nimirum ut ipſa peccanti illi

cauſæ contrariè opponatur, atque ſic contra cauſam morbificam dirigatur. In nimiam ergo atque inutilem prolixitatem excreſceret hæc noſtra Tractatio ſi contra ſingulas, tamque diverſas Mali noſtri cauſas, tot quoque tamque diverſas diætæ regulas præſcribere vellemus. Quid? quod nec opus eſſe cenſeamus, cùm quivis Medicus, qui cerebrum non prorſus in calcaneo gerit, verique Medici nomen meretur, congruam victus rationem ipſique *Spinæ Ventoſitatis* peccanti privatæ cauſæ ritè oppoſitam ægrotanti ſuo facili negotio imperare noverit. Ut adeo nos nihil aut parum habere exiſtimemus, quod his, quæ hoc ipſo *Cap. de Diæta* à *Pandolphino* noſtro dicuntur, addamus ulterius.

(2) Juxta Hippocrat. *Aphoriſm. 16. Sect. 1.* Victus humidus febricitantibus omnibus confert.

(3) Somnus enim & vigilia, utraque modum excedentia, malum: eſt *Aph. r.* Hippocr. *3. Sect. 2.*

(4) Nititur Hippocratis *Aphoriſmo 4. Sect. 2.*

Sect. 2. Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod naturæ modum excedat, bonum.

(5) Fluit iterum ex illo generali Hippocratis axiomate *Aphoriſm.* 69. *Sect.* 7. Per alvum & veſicam, & quacunque corporis prodeat aliquid, ſi non purgatum reſtiterit, malum.

(6) Venus fugienda, non ſolùm quia hujusmodi in affectibus vires magis enervat, corpusque debilitat, ſed & quia Morbus hic noſter vel ipſum Gallicæ luis virus, vel certè non abſimile quid plerunque redolet; quâ verò in ſpurciſſimâ labe Venus peſtis inſtar eſt.

(7) Qui elegantem illum Libellum Johannis Wieri de *Ira*, *Morbo*, percurret, is abundè inveniet, quid immoderatior ira atque excandeſcentia non ſolùm ad multos alios, ſed & in ſpecie ad hunc noſtrum affectum tribuere poſſit.

(8) Pinguia enim & dulcia facilè bileſcere vulgò perhibentur.

(9) Quemadmodum à ſola pituita frigidâ, craſsâ atque viſcidâ per ſe

vix ac ne vix quidem Malum noſtrum provenire poſſe jam ſupradiximus, & adhuc credimus; ita contra hanc rariùs diætam dirigi debere exiſtimamus.

(10) Suffulcitur illâ vulgari hypotheſi, per ſomnum immoderatum atque nimium excrementa cumulari, pituitamque copioſiùs generari.

(11) De Animi affectibus ceu poſtrema Rerum Non-naturalium claſſe cùm in genere tum in ſpecie è Recentioribus nemo meliùs, nemo accuratiùs, nemoque ad hodierna nov-antiqua principia accommodatiùs egit, quàm Gualter. Charleton, *Exercitat. Patholog. 8.* quem vide ſis.

(12) Lethalis iræ exempla habet Camerarius *Syllog. Memorabil. Cent. 10. Part. 52.* Salutaris verò iræ exempla rariora quidem ſunt; dari tamen poſſe, vel inde fit manifeſtum, quia animi paſſiones, ad quas ira quoque refertur, quemadmodum omnes aliæ Res Non-naturales, indifferenter & medio modo ſe habent, id eſt, dextrè uſur-

uſurpatæ ſanitatem juvare, ſiniſtrè verò uſurpatæ eidem incommodare valent. Modica ergo, & ſuo tempore quæ effunditur ira quin morbi curationem promovere quadantenus posſit, non eſt, quod dubitemus.

(13) A Gallica lue vel alio ſimili maligno morbo ſi *Spina Ventoſitas* prognata fuerit, ad illum ipſum morbum non ſolùm curatio, ſed & diæta, victusque ratio cum appropriatorum alexipharmacorum uſu dirigenda, & ex illo ſpeciali morbo petenda eſt.

CAPUT XVII.

Totus Tractatus Avicennæ, de Ventoſitate Spinæ, pro Authoris excuſatione.

(1) *VEntoſitatis Spinæ cauſa ſunt humores acuti, penetrantes in os, & corrodentes ipſum, &* (2) *inceſſus Ventoſitatis Spinæ, eſt inceſſus doloris juncturarum.*

Veruntamen materia in dolore junćturarum eſt in carne, & in Ventoſitate Spinæ eſt in oſſe, & (3) ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam. Dixerunt quidam, quòd Spina eſt ſpaſmus in toto corpore propter ulcus, & nõn affirmatur.

Hæc ſunt formalia Avicennæ verba circa totum hujus morbi Tractatum, de quo (veluti in principio aſſeruimus) neque Rhaſes, neque Recentiores, his plura ſcripſerunt. Quare ne miretur aliquis, ſi & nos brevem ſermonem fecimus, & fortaſſe in pluribus deficientem: imò excuſatione apud omnes digni ſumus; quia in hoc nullum ducem habuimus, qui obſcuram, perdifficilemque viam nos doceret: ſed quem (DEO favente) alias

alias uberiorem facere in animo habemus.

ANNOTATIONES
ad
CAPUT XVII.

(1) HIc Avicennæ floſculus ex ejus *Fen. 4. Libr. 4. Tract. 4. cap. 9.* tanquam fœcundâ arbore decerptus eſt. Mirum autem in hunc Avicennæ locum è præcelebribus illis ejus Interpretibus (Gentilem de Fuligine dico, Jacobum de Partibus, Dinum Florentinum, Ugonem Senenſem, Averroem Cordubenſem, Matthæum de Gradibus, Thaddæum Florentinum, & Gentilem Florentinum) nullum ne verbum quidem commentatum fuiſſe. Unde *Pandolphinus* noſter non ſolùm illam veniam, quam ſibi dari petit, utique merebitur; ſed & laude præterea; quod primus ferè atque ſolus in *Spinæ Ventoſitatis* fuſiori expli-

explicatione glaciem fregerit, digniſſimus erit.

(2) Per inceſſum, teſte Severino *de Pædarthrocace p. 308.* acceſſus intelligitur.

(3) Id eſt, materiæ additio vel accumulatio, quæ in oſſe contingit, ita illud corrumpit, ut ejus una pars aliam etiam quodam quaſi contagio in conſenſum rapiat, ſimiliterque corrumpat.

Deo ſit Laus & Gloria.

IN-

INDEX
LOCUPLETISSIMUS
Præcipuarum in hoc Opuſculo contentarum rerum.

A.

ABſceſſûs inciſio quando molienda: & ut iterum curanda, 443. 444
Acria omnia ſunt calida, 148. 149
Ægris omnibus non eadem conveniunt auxilia, 439. 440
Aëris frigidi, humidi, & maligni nocumenta, 182
Alterantia reſpiciunt cauſam antecedentem, 393
Alterationes in corpore animalis quid, quot, & quomodo fiant, 426. 427
de Animi affectibus accuratè ſcripſit Charleton, 516
Antimoniatum purgans, 390. 391

Anti-

Antimonium calcinatum, 413. quomodo fiat, 414. uſus, 414.415
Apoſtema quid, 94
& Tumor quomodo differant, 95
quo &quando aperiendum, 485.486
Apozema ſpecificū Barbette, 404.405
Aqua divina Fernelii cautè uſurpanda, 406
Articulorum imbecillitas unde, 169
Atheromata unde ortum ducant, 208

B.

Balnea emollientia, 463.464
Bilem præparantia, 388
Bilioſum humorem præparantia, 393 394
Bilis encomia, & uſus genuinus, 210. 211.
eſt ſanguis bilioſus, 219

C.

Cachexia Ventoſitatis Spinæ ſignū, 297
Calidi innati definitio, 480.481
Calor an, & quomodo attrahat, 341 342.
anima-

animalium quid præſtet, 463
& calidum differunt, ut qualitas & ſubſtantia, 428
dicitur debilis duobus modis, 167. 168
flatuum cauſa efficiens quomodo ſit 167
improportionatus C. Hofmanni, 168
Caries: Τερηδὼν quid, 104
Carnem generantia, 437
in Carnis generatione duo excrementa, 438
Carnis generatio quomodo fiat, ibid.
Catarrhis obnoxiæ omnes corporis partes, 79
Cathæretica quæ, 452
Cauſtica cautè applicanda, 489
Cauſticorum varietas, 488
Cauſticum Magiſtrale, 488. 489
Cauterium communiſſimum, 488
Ceratum Vigonis egregium in Vent. Spin. 475. 476. 477
in Cerebro an copioſiora generentur excrementa, 377

Cere-

Cerebrum quomodo copioſiora excrementa generet, 397
Cicatricis materia quid, 445
Cicatrix quomodo fiat, 445.446
procuranda, 445
Clyſteres, 372
Confect. hamech bona in purgatione humoris melancholici, 389
Contagionis ratio, 180.181
Continui ſolutio quibus partibus competat, 171.172
Corni ligni oleum, 415
Corpora molliora quæ, 165.166
Corroſio & corruptio quomodo differant, 251.252.253
Corruptio habituata quid, 142
in habitudine exiſtente quid, 142.143
humorum an ſemper ſit cum putredine, 190.191.192.193
Coryza, 397
Cranium corrumpitur duplici modo, 378.379
Crepitus lupi, 504
Culter, ſeu ſcalpra falcata, ſeu exciſoria;

ſoria: item ancipitia, apud Scultetum, 499
Curatio methodica in quo conſiſtat, 337
Curativa doloris à quo indicentur, 346

D.

DEns an abſceſſum patiatur, 126. 127
Dentes an apoſtementur, 118. 119. 123. 126
Denſitas quid, 458
Detergentia validiora & mitiora quando requirantur, 436
Deterſio facta quomodo cognoſcatur, 437
Diæta ex quibus conſtet, 508
Diaphoreſis, ſeu diſcuſſio quid, 351
Diaphoretica, 391
&eorum uſus, 402. 403
Digerentia quomodo indicentur, 338
Dimenſio in morbis quid, 98
Diſcuſſio materiæ non ſemper expectanda, 430. 431
Diſcutientia non ubique locum habent, 418
Diuretica, 391. eorum uſus, 402. 403

Dolor

Dolor eſt attractorius, 154.155
eroſorius, 237
Dolor an attrahat, 137
an fluxionem excitet, 174
à materia maligna quomodo ſedandus, 450
fit à ſolâ membranarum læſione. 103
Ventoſ. Sp. ex perioſtei læſione, 169
à pituitâ frigida quomodo ſopiendus 447.448
Dolorem efficientis humoris differentiæ, 239
ſedans ſpecificum emplaſtrum, & fotus, 441.442.443
ſedantia debent ſimul eſſe appropriata, ibid.
Dolore præſente reprimentibus non eſt locus, 418
Dolores ὀστοκόποι, 287
Dolor frangitivus, 151.152.153. unde, 238
Doloris cauſa principalis, 154
proxima quæ, 76.152.171
quomodo ſint tactiles qualitates, 170.171

cura

curativa non ſunt propriè anodyna, 357
differentiæ ac ſpecies, 170
Doloris ὀξυκότης ratio Langii, 76.77. 78
Dolori intenſo medicamenta Topica optima, 417
urgenti ſuccurrendum narcoticis: & hæc quæ, 419
Dolor quomodo ſedandus & leniendus, 424.425.441
Dolorum differentiæ, 235.236.239
Dura quæ dicantur, 457
Duritiei per congelationem quæ conveniant, 459.462.463
à reſolventibus & ſiccantibus quomodo medendum, 460.461
poſt ſanationem quomodo medendum, 456.457
Durum propriè dictum quid, 458
ejus modi ac differentiæ, 457
quotuplex, 457.458

E.

EEn Beenvreeter Belgarum, 57
Emunctoriorum uſus, 206.207

Errhi-

Errhina quotuplicia, 399
Evacuationis duplex ſpecies, 346
Evacuatio inſenſibilis quomodo fiat, 348
Evacuationum conſuetarum ſuppreſſiones morbificæ, 184. 185. 208. 209
Euphorbii prærogativa in curatione Vent. Spin. 473. 474
Excrementum tertiæ coctionis duplex, 74

F.

Felleæ veſicæ obſtructionis mala, 210
Ferrum & ignis quando adhibenda 451. 454
Fila cauſtica, 507
Filamenta Fallopii, 452
Flatus Spineus Velſchii, 57
Flatuum cauſa qualis calor, 286
generationis modus ſecundum Sennertum, 169
generatio quomodo fiat, 167. 168
materia quæ, 168. 169
vis, 78. 79
in Fluxione omni quatuor conſideranda, 211

Fluxio-

Fluxionis humorum ad partem dolentem modus, 174.175
Fœtus in utero an nutriatur ſanguine menſtruo, 109.110
Forceps exciſoria apud Scultetum, 499

G.

GAngliorum ortus & locus. 207.208
Gargariſmorum exempla. 398

H.

in HEpate refrigerando nota Rondeletii, 395
Hirudines ubi applicandæ in obſtructione hæmorrhoidum, 365
Homo cur, & unde, morbis obnoxius, 8
Humor in Ventoſ. Spin. peccans cur oſſibus imprimis ſit infeſtus, 144. 145.146.147. aqueus putredini non ita obnoxius, 192.193. corrumpens qualis ſit, 224. 225. quotuplex. 105. corruptus in oſſe nequit eſſe ſine hujus eroſione, 226. virulentus quomodo fiat, 144. virulentus quomodo Spinæ Ventoſitatem producat, 179.180
Humores aquoſi à principio ſunt evacuandi,

cuandi, 392. calidiores magis noxii, 106. à capite quomodo transmittantur, 217. 218. corrumpentes qui, 140.141.142. an ad qualitatem deleteriam corrumpi poſſint, 157. 177. & quomodo, 178. 179. quotupliciter peccent, 337.338. Spinam Ventoſam cauſantes agunt per antipathiam, 193.194.195. in Ventoſitate Spinæ cur oſſa prius, quàm carnem attingant, 220

Humoris aquei effectus, 239.240

Humorum attractio an detur, 172.173. 174.175. non fit à dolore, 213. congeſtio quot fiat modis, 213. 214. derivatio quid, 340.341. expulſio quot modis fiat, 348. fluxio quid requirat, 185. 186. interceptio quid, 341. pars transmittens, caput, 217. cor, 218. hepar, ibid. ventriculus, 218. 219. rationis ſigna, 306. 307. reconcentratio ſive recurſus quid, 188. 209. 216. repulſio quid, 341. revulſio quid, 340. translatio non probatur, 351. quot modis fiat, 347

I. Ichor

I.

IChor & ſanies quomodo differant, 438
Ignis & ferrum quando adhibenda, 451. 454. 490
Ignis laudes præcauſtico, 490. 491. quomodo adhibendus, 491. 492
Incarnantia, remotâ cruſtâ ab amputato membro neceſſaria, 507
Inceſſus Avicennæ idem eſt quod acceſſus, 520
Inciſio in Spin. Ventoſ. non differenda 481. diſputatur, 482. quomodo facienda, 486. 487
Indicationes unde deſumantur, 409. curandi Vent. Spin. univerſaliores, 334. ſpecialiores, 343
Induratorum medela quæ, 458 459
Inſtrumenta Chirurgica plura ad oſtentationem, quàm uſum comparata, 500
Intemperierum rationis ſigna, 306
Intéperies calida quid indicet propriè, 340. calida & ſicca an detur, 101. compoſita quæ & quotuplex, 100. nuda vel ſine materia, unde & quid, 101.

ſimplex quæ,& quotuplex, 100. unde oriatur, 97
Internodia quomodo & quo trepano terebranda & educenda, 484.485
Iræ& excandeſcentiæ mala, 515
lethalis& ſalutaris exempla, 516.517.
Judicium commendat Chirurgum, 506

L.

de LAcertis viridib. oleum in Spin. Ventoſitate 473
Ligamenta an ſentiant, 102
Linimentum in palatum, 383
Locus rei alicujus naturalis eſt ipſius maximè conſervativus, 155. ſicut alienus deſtructivus, 156
Lues Gallica an Veterib. fuerit nota, 65
Lue Venereâ infectus fœtus in utero, 273
Lutorum Patavinorum uſus. 461.462

M.

MAcies Ventoſitatis Spinæ ſignum 297
Malignam materiam diſcutientia & exſiccantia, 450.451
Malignitatis ab oſſe ſigna, 298.299
Malignum in morbis quid, 71.72

Maſti-

Maſticatoria, 381.398
Materiæ morboſa accumulatio quæ damna gignat, 520
Materialis morborum cauſa non agnoſcitur 197.198
Medicamenta agglutinantia quæ, 444. alexipharmaca, 392.403.404 anodyna propriè dicta à quo indicentur, 350 & quæ ſint. 425. quotuplicia, 344. 345. ſec. Horſt. 349. & quomodo operentur, 346. communia Ventoſ. Spin. 366.367.368. emollientia quæ, 456.457. epulotica ſunt cicatricem inducentia: & quando conveniant, 440.441.446
Medicamenta epulotica quæ ſint, 446. exſiccantia valde, 454. hepar alterantia, 374.375. hydragoga celebratiora, 390.391.401.402. irritantia quomodo exhibenda, 398. lenientia duplicia, 370.371.392. lenitiva, 393. malactica quæ, & quomodo applicanda, 457. qualia eſſe debeant, 459.460 maturantia qualia eſſe debeant, 428 melanagoga, 401. melancholiam præparantia, 387.389. eand. purgantia

tia, 387. 388. relaxantia quæ, 425. 426. repellentia. V. Repellentia, reſolventia, 421. 422, 423. rhyptica. 435. roborantia quæ, 409. 410. 411. caput, 385. ventriculum, 385. 386. topica in Vent. Spin. 408. viperina, 405. ſunt DEI manûs, 18
Medicamentorum inventrix Natura, 18. 19
Medicamentum ſecretum Audæ, 493. 494. aliud ſecretum, 496. Stegnoticum van Horne, 505
Medici an culpandi de fruſtratione effectus, 27. 28. 29
Medicina an ſit ſcientia: an Ars, 19
Medicinæ effectus quousque ſe extendat. 9. 10. inſtrumenta quæ, 25.
Medicinæ inventor DEUS. 20. 21
Melancholia eſt ſanguis melancholicus, 219
Meliceridum ortus, 208
Membrana eſt ſenſationis organum, 76
ad Membra amputanda ſerram rejicit Botallus & cur, 500

Mem-

Membri amputandi locus & modus 501. 502. 503
Membri amputatio quibus fiat inſtrumentis, 498. 499
Membris abſcindendis ſæpe unum ſaltem ſimplex inſtrumentum ſufficit, 499. 500
Membri ſectio in ipſo articulo ſuſpecta, & cur, 502
Membro amputato quid faciendum, 504. 506
Mercurialis inunctio, 407
Mercurialia omnia cautè uſurpanda, 406. 407
Mercurii amalgama, cicatricem inducens Barbette, 497
Mercurius dulcis an ſit hydrargyrum, 406
Morbi cauſæ & remedia ſunt cognoſcenda, 32. definitiones, 95. eſſentia eſt actionum læſio, 100. per fluxionem cauſa & curatio duplex, 334. 335. 336. hæreditarii qui, 211. 212. incurabiles qui, & quot modis, 22. 23. 24. 25. 29. 31. innumeri ſunt 16

Morbis extremis extrema eſſe adhibenda remedia, 497.
Morborum cauſa materialis non agnoſcitur, 197. cauſæ efficientes tres, 198. non ſunt conſiderationis Theologicæ, 16. 17. cauſa Medicis ſola eſt efficiens 225. differentiæ unde communiter deſumi ſoleant, 225. 334. organicorum genera, 7. 8. 9. præſervatio in quo conſiſtat, 337. tēpora univerſalia ſecund. Sennert. 355
Morbus ſimplex quis, 95. compoſitus quis, ibid. eſt triplex, 93
Mors certa; tempus incertum, 26. 27
Motus eſt cauſa caloris, 148
Mulieres temperamenti ratione comparantur cum pueris. 166. 167

N.

Narcotica quid: & quæ, 350. Compoſita quæ, 419. 420
Narcoticorum incommoda, 420
Narcoticis an ſit utendum in Ventoſitate Spinæ, 479. 480
Naſale extractum Schröderi, 400
Naſalia, ibid
Nimi-

Nimium omne naturæ inimicum, 515
Nodi & tophi Gallici idem ſunt cum Vent. Spin. 270. 271. 272. 273. 274
Nodorum ortus & locus, 207. 208
Nutritio partium quomodo fiat, 169

O.

Oleoſa oſſibus noxia, 464. 465
Oleum ad roborandos articulos, & materiam reſolvendam, 450
Os conſpectum læſum quomodo dignoſcatur à non læſo, 433. 434. an ab humore aqueo, ſine putredine, córrumpi poſſit, 219. 220. cur prius afficiatur, quàm caro, 195. 196. 197. Corruptum educendum & quando, 348. 498. exſiccantia medicamenta quæ & quotuplicia, ſecund. Sennert. 468. 469. 470. ut tollendum manu, 431. 432. medicamentis, 432 læditur duplici modo, 267. ſemper eſt læſum primariò, 494. ſacrum apoſtematur, 121. ubi vitiatum ſit, quomodo dignoſcatur. 433. 434
Oſſa an apoſtementur, 116. 117. 118. apoſtemari probatur Autoritatibus, 124. 125. 126. per exempla, 119.

119. 120. 123. carioſa an ſint radenda an perforanda, 483. 484. 485. corrumpuntur, & quomodo, 127. 309. 310. corrupti ſigna, 243. 244. 245. 294. 296. 314. 315. 316. ut radi debeant, 489. 490

Oſſa corrupta ſunt exſiccanda, 465. probatur per experientiam & Authores, 466. 467. ſunt naturâ frigida, 166. an inflammari poſſint, 202. 203. 204. an nutriantur, 73. quomodo nutriantur, 74. & quo humore, 167. an ſentiant, 235. & quomodo, 75. 76. 77

Oſſe corrupto foramen ut dilatandum, 431. non læſo abſceſſus quomodo curandus, 434. 435. ſublato quid faciendum, 313

Oſſis Cancer quid, 258. 259. 260. corrupti à ſano ſeceſſionis modus, 467. 468

de Oſſis cancro obſervatio Tulpii, 261

Oſſis corruptio an ſit cum vel ſine illius eroſione, 302. externa vel interna, 317.

317. durities fallax eſt integri ſignum, 317
Oſſibus pinguia inimica, 408
Oſſium abſceſſus corruptorius ex tumore, 313.
ad Oſſium cariem medicamenta ſpecialia, 471. 472. 473
in Oſſium carie fortiora medicamenta ſunt noxia, 470, 471
Oſſium dolores quales, 236.

P.

PÆdarthrocace V. Ventoſitas Spinæ.
Pædarthrocace an & quæ ſit, 55. 56. 57. an magis per congeſtum an influxum fiat, 252. quid nominis 54. an pueris proprius morbus. 20. 81. 83. an ſit Ventoſitas Spinæ, 55. 247. 248. 251. 253. 254. 255
Pædarthrocaces cauſæ ſecund. Severin. 108. definitio Severin. & ejus ratio, 107. ejuſd. examinatio: 108. differentiæ Severini, 230. 231.
in Pædarthrocace an ſemper ſit dolor, 250. 251
Palindromia quid & unde, 209. 216.
Paronychia Paræi & vulgaris differunt,

279. à Ventoſitate Spinæ quomodo differat, 276.277.278
Paronychiæ deſcriptio Paræi, 276.277
Partium imbecillitas aſcititia, 187. nativa, 186. roboratio quomodo indicetur, 341
Phthiſis an ſit curabilis, 32
Pilulis majoribus ſubſtituendæ minores, ad gratiam, 397
Pinguia & dulcia facilè bileſcunt, 515. oſſibus noxia, 464
Pituita frigida & craſſa quibus evacuanda è parte affecta, 447.448.449.45o. ſanguis eſt pituitoſus, 219
Pituitam è cerebro eliciens medicamentum Schenck. 399. præparantia, 375.376.385.389. purgantia, 376.377
Poſiſt/ 504
Præparans bilioſum humorem, 373.388
Ptarmica, 400
Ptyaliſmus in Spin. Ventoſ. 407
Puerorum lues Gallica, 57
Purgans in formâ Boli, 374. pilular. ibid. potionis, 373
Purgantia electivè an dentur, 396. an indi-

indicentur, 339. an humorem appropriatum evacuent, ibid. mitiora præſtant fortioribus, 394
Purgatio an & quomodo indicetur, 339
Putredinis cauſa eſt prohibita transpiratio, 148. Cauſæ ſec. Galenum 5. 148. definitio, ibid.
Putrefacientia quæ, 453

Q.

QUalitatum occultarum ratio, 70. 71. primarum effectus, 14. 15. ſecundarum ratio, 319

R.

RAſionis inſtrumenta duo, 483
Reliquiæ ex purgationibus malæ, 515
Repellentia an & quando adhibenda, 421. 477. 478. 479. quando non conveniant, 446. 447. cur improbet Severinus, 478. 479
Res Non-naturales quæ & quot, 205. 206. unde indicentur, 508
Rhaſis encomium, 249
Roborantia caput & ventriculum, aliasque partes quæ, 401. partem

 affe-

affectam, 465.466
Roſeolæ ſaltantes Ingraſſiæ, 48
S.
SAlivationis uſus, 407
Salvatellæ ſectio an in lienis affectibus peculiare quid habeat, 364
Sanguinis circulationis ratio, 218
Sanguis quoque alterandus, 394. quomodo membro reſecto ſiſtendus, 504.505
Sanies & ichor quomodo differant, 438
Sarcotica quæ, & quotuplicia, 438. ſimplicia & compoſita, 440. ubi conveniant, 446
Scarificationes quando non probentur in Ven. Spin. 348
Scorbutus an Veteribus fuerit notus, 65
Secretum contra Scrofulas, 453. 454
Serram ad membra magna amputanda rejicit Botallus, & cur, ſed perperam, 500
di Sette cotte quid, 412
Sinus in abſceſſu quomodo tractandus 436
Solventia ſunt purgantia, 392

Soluta unitas & unitatis ſolutio quomodo differant, 95
Somni immoderati noxæ, 208. 516. nimii mala, 184
Somnus & vigiliæ quomodo peccent, 514
Spinæ Ventoſitas Vid. Vētoſitas Spinæ,
Spina oſſium quid, 79. quid Nominis, 50. 51. 52
Steatomata unde oriantur, 208
Sternutatoria, 400
Sternutatorius Pulvis Diſp. Noriberg. 400. 401
Strumæ quid, 207
Sublimatum Scrofulariorum, 453. 454
Suppurantia quæ, 429. qualia eſſe debeant, ibid.
Suppurantium differentiæ, 428. incommoda, ibid. natura, 426. 427. 428
Suppurationis factæ ſigna, 429. 430
Suppuratio quando noxia, 423. 424. 480
Syderatio an ſit idem cum Ventoſitate Spinæ, 269. 270
Symptomata curationem non exigunt, niſi urgentia, 349

T.

dia TAbaci Species Minſichti, 400
Temperies ad juſtitiam quæ. 97
Teredinem eſſe ipſam Spinæ Ventoſitatem probatur Autoritatibus, 264. 265. 266
Τερηδών: Teredo quid, 143. 263. 264. 265. quotuplex, 264 an ſit idem cum Ventoſitate Spinæ, 64. 143. 144. 255. 256. 257. 263
Tophi & tubercula Gallic. Vid. Nodi Gallic.
Transfuſio ſanguinis periculoſa, 176
Trochiſci de Minio, 507. 508. quomodo intendantur, 508
Tumor & Apoſtema quomodo differant, 95. quid ſecundum Barbette, 94 Ventoſitatis Spinæ qualis, 223. 240. 243. quomodo fiat, 222. ut variet. 228. 229. in Ventoſitate Spinæ an ante oſſis corruptionem contingere poſſit, 226. 227
Tumores digitorum anonymi, ibid.
Tumoris à ſanguine ſigna, 244. 245
Tumorum ſigna, 303. 304. 305. 306
Turundæ unde parentur, 487

V. Vario-

V.

Variolæ an Græcis fuerint notæ, 65, 66. ſunt morbus malignus 311. 312. quæ incommoda poſt ſe trahant, 13. 312
Vaſis brevis diſtributio, 210. uſus Veterum rejicitur, 209. 210
Veneris nimiæ incommoda, 515
Venæſectio an etiam in Cacochymia ſit neceſſaria, 361. quando, quando non & quomodo locum habeat, 361. 362. an ſaltem in Plethora locum habeat, 360. an in morbis omnibus magnis conveniat, 363. quomodo indicetur, 338
in Venæſectione an rectitudo obſervanda, 364. an venarum delectus ſit habendus, 363. 364
Venæſectionis uſus, 360
Ventoſitas alba quid Nominis, 49. 50 quid ſignificet, 166
Ventoſitatis Nomen unde, 41
Ventoſitas Spinæ etiam adultos adoritur, 82. 83. 111. 112. 113. quomodo ſit apoſtema, 94. articulorum quomodo ſit incurabilis, 330. arthritici

ticis quomodo ſit infenſa, 314. à Cancro oſſium, an, & quomodo differat, 257. 259. 260. 262. Cancro oſſis non eſt abſimilis, 263, quomodo cauſetur ab humore, Attractione, Congeſtione, vel Reconcentratione, 187. 188, 216, 217. per congeſtum quomodo fiat, 215. 216. cum convulſionibus eſt periculoſior, 332 in quibus corporis partibus generetur, in cranio quomodo fiat, 397. curabilis quæ cenſenda, 320. curatu quæ facilior, 323. 324. quæ difficilior, 324. 325, 326. 327. 329. Incurabilis an & quæ ſit, 11. 321, 322. declinationem an habeat, 355. ſine dolore nulla prorſus eſt, 239. cum Eryſipelate an rectè comparetur, 318. cũ juncturarum dolore comparatur, 68. à Flatibus quomodo generetur, 150. 151. 286, 287. an Græcis antiquis nota fuerit, 63. 64. eſt intemperies, 127. eſt endemius morbus Fermi, 30. 31. quomodo ſit lues Gallica puerorum, 174, maligna eſt incurabilis, 327. 328. à morbo Gallico quomodo

modo veniat, 313. morbus an ſit, 86. 87. 93. 94. an ſit morbus in mala compoſitione, 88. 89. 93. eſt morbus compoſitus, 91. 93. 96. eſt morbus in figura, 98. 99. an ſit morbus intemperiei, 87. 88. 93. eſt morbus malignus, 310. 311. eſt morbus periculoſus, & difficulter curabilis: & cur, 30. 322. 323. morbus qualis ſit, 100. in oſſe potiùs, quam in carie conſiſtit, 61. 67. 68. an oſſibus carpi ſit propria, 129. eſt oſſis corruptio & qualis, 104. ab oſſium fracturâ quæ, 262. an idem ſit cum Pædarthrocace, 247. 248. 251. 253. 254. 255. à Pædarthrocace an & quomodo differat, 251. 253. 254. 257. à Paronychia quomodo differat, 276. 277 278. partes omnigenas occupat, 102. rarò venit à ſolâ pituita, 516. periculoſior quæ, 331. 333. profunda periculoſior, 328. 329. 330, quid, 38. 39. Rhaſi an fuerit comperta, 58. 59. ſolutæ unitatis morbus an ſit 90. 91. 93. morbus eſt in oſſe, 99. 102. etiam Variolas paſſis accidit, 114. 115

à Variolis & Morbillis malè curatis ortum ducit, 311. è Variolis ſolùm an oriatur, 81. ab ulcere Carioſo quomodo differat, 275. 276. 290. 291. unde proveniat, 39. 40. 45. 140. 185. 214. 215. 216. 282. 283. Ventoſitatis Spinæ cauſæ an manifeſtæ, an occultæ, 69. 70. 71. cauſa quot modis peccet, 229. ſemper eſt interna, 280. eſt multiplex, 181. 182. procatarctica, 204. proxima, 198. & ſeqq. ſanguis menſtruus ſemper non eſt, 110. curæ topicæ univerſalia an & quomodo præmittenda, 395. 396. cura quæ, 312. 481. cura per cauteria, 359. curationis ſcopus triplex, 353. curatio per Venæſectionem, 356. 357. 358, 359. Definitio Ammanni, 115. 116. Autoris, 84. Mœbii, 267. 268. vera, 103. 104. definitionum rationes, 85. 86. 87. deſcriptio Argillatæ, & Langii, 60. 62. diæta quomodo inſtituenda, à 508. usque ad 517. differentiæ variæ, 221. 222. 231. 232. 233. dignotio à Cura Pandolphino nota, 33. 34. 35. dolor quando, & quo-

quomodo fiat, 285. 86. dolor quæ medicamina requirat, 311. 312. 313. 315 etymologia & homonymia, 46. 47. 48. 49. exemplum Spigelii, 288. generatio, 72. 73. 99. 149. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 366. 378. genus Pandolphini latius, 142. intemperies quotuplex, 223. 224. latentis ſigna, 29. 201. 224. nomen, 36. 38. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 161. oſſis corrupti ablatio neceſſaria, 352. pars transmittens quæ, 189. procreatio ex apoſtemate quomodo, 293. raritas, 34. ſævities, 35. Scriptores, 37. 38. 58. 59. 60. 147. 511. ſigna in genere, 235. 280. 281. 282. 283. 284. 287. 288. 289. 290, 292. 293. 294. 296. 300. 301. 302. in ſpecie, 297. 298. 300. ſigna diſtinctiva ab aliis affectibus, 246. 247. 248. 301. pathognomonica, 282. 287. 288. 289. 290. 291. 292. prognoſtica, 319. 320. ſubjectum, 98. à 127. usque ad 139. 188. 318. ſynonyma, 53. tempora, 353. 354

in Ventoſitate Spinæ cauteria ubi inurenda,

renda, 365. Chirurgia partis laborantis, 408
Ventriculi calorem fovent pueri & catelli impoſiti, 427
Ventus Spineus Velſchii, 57
Victus humidus convenit febricitantibus, 514
Victus peccantis effectus, 183
Vitæ humanæ terminus an detur, 25. 26
Ulcera quotuplicia, 234. ad cicatricem perducta cur iterum rumpantur, 294
Ulceris fiſtuloſi perperam conſolidati exemplum, 295. in maxilla orti cauſa dens eſt, 295
Ulcus ut expurgandum & exſiccandum, 433
Ventoſitatis Spinæ quale 290
Unguentum cathæreticum, ſpecificum Audæ, 506. Matriſylvæ ſeu Periclymeni 494. 495. 496. Reſinum ſarcoticum 494 de ſtercore canis: & quando uſurpandum, 454. 455. 456.
Vomitorium, 369. 370
Vomi-

Vomitoria gratiora. 393
in Vomitorio antimoniato cautela, 402
Uſtionis modi, 493. uſus, & ubi locum habeat, 492

W.

Windborn/ 57

FINIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE TORINO

:(o):

ERRATA

Nimia feſtinatio cæcos parit catulos. Non ergo mirum, quòd Typographis ob inſtantes Nundinas nimiùm feſtinantibus ſphalmata quædam irrepſerint, quorum extantiora curſoriâ relectione notata ita corriges Lector!

Pag.	lin.	pro	lege
74.	7.	quæ	qui
77.	25.	diuturni	diurni
78.	15.	colore	calore
97.	19.	generantium	degenerantium
140.	19.	etiam Joh.	etiam. Joh.
142.	5.	proprius	propiùs
159.	9.	Florentius	Florentinus
278.	19.	ſcirotica	ſclirotica
339.	14.	cocochymia	cacochymia
369.	11.	magis. Si	magis, ſi
393.	25.	Braun	Brunn.
394.	5.	Arcanum. Tartar	Arcanum Tartari
408.	25.	viſa	ipſa
446.	9.	aloes cortex,thuris	aloe, cortex thuris
447.	19.	ſerupini	ſerapini
466.	6.	addantur	adde
467.	16.	exhaurit	exhauriunt
474.	19.	breve	brevi
476.	22.	duas	duæ.

:(o):